דבר

יום שישי, כ"ה בטבת תשמ"ח, 15 בינואר 1988 ● גליון 19319

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" ● המחיר 1.80 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.57 ש"ח

היום בדבר

יזהר סמילנסקי, דני רובינשטיין, יצחק בן־נר, דני אשר, אמיר אורן, יורם פרי, אבירמה גולן, אוריאל בן־עמי - על המלכוד בשטחים ● חיים צדוק, גדעון דורון על החוקה שמציעים לנו ● עליזה ולך על עוזי ברעם ● אמנון דנקנר על שבוע אמריקאי ● שלמה שפיר על מחקר ההיסטוריה הנאצית ● יקיר צור, אמיר רוזנבליט, אהרן שמי, מושיק, שלמה גינוסר, מידי פז, ורדה צימרמן, אריאלה ראובני ● „משא" לספרות ולאמנות, „דבר השבוע".

ב.ב.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת־ים
03-5510432 5519355.טל
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
מחבתות, קונבקטומטים, כיריים גז, ציפסרים, שולחנות חימום וקרור וכו'

היום כוננות שיא מאז תחילת המהומות

„יום החללים הפלשתינים" הוכרז היום בשטחים ● שני הרוגים נוספים אתמול ● 13 מחנות פליטים תחת עוצר ● מחאה על מעצר העיתונאים הערבים ● מועצת הבטחון: לבטל הגירוש ● ארה"ב נמנעה

איומים לבית עמירב בעקבות הפניה לשמיר למתן הגישה

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

אלמוני הסותיר אתמול את בנו בן ה־13 של משה עמירב באיום „אנחנו נביא שאבא שלך יהיה בקבר", בעקבות מכתב לראש הממשלה ובו קריאה „לפנות לפלשתינים שבינינו, החיים איתנו, השותף שלנו לדיאלוג ולהסדר, ולבוא לקראתם בהצעות משרה חרשות". עמירב הגיש תלונה במשטרה.

על המכתב שנמסר אתמול ללשכת שמיר חתומים ששה חברי־מרכז „חירות": משה עמירב, שמעון דרעי, יו"ר ההנהגה הארצית של בית"ר, אילן רובין, משנה למזכ"ל הסוכנות, שבתי עמרי, יו"ר

(המשך בעמ' 2)

מאת דני רובינשטיין, יורם לוי ודני צדקוני, סופרי „דבר"

החלת אמנת זכות על השטחים והפסקת מדיניות יד־הברזל עמדו אתמול בראש תביעות „ההתקוממות העממית", שנוסחו על־ידי קבוצת אישים ערביים ממזרח־ירושלים. עם תחילת מסיבת העיתונאים בנושא עצרו אנשי כוחות הבטחון הישראליים שניים ממארגני האסיפה - את אברהים קרעין, מנהל „שרות העיתונות הפלשתינאי" ואת גסאן איוב, פעיל באיגודים מקצועיים.

לפני כן נעצרו גם חנא סניורה, עורך „אל־פג'ר", צלאח זוחייקה, מזכיר מערכת „אל־שעב", מוחמד זהאיקה, עיתונאי מ„אל־פג'ר" ועבד אל־לטיף ריג', מורה בבית ספר תיכון. סניורה, קרעין ואיוב שוחררו אתמול סמוך לצהריים.

משטרת ירושלים וכוחות הבטחון בשטחים עורכים היום בכוננות־שיא מאז תחילת המהומות. היום הוכרז „יום החללים הפלשתינאים" ובשטחים חולקו כרוזים להגברת המאבק.

(המשך בעמ' 2)

14 דרישות לממשל הישראלי

האישים הפלשתינים במסיבת העתונאים, משמאל: סרי נוסייבה (צילום: יצחק הררי)

מאת מרים פוקס, סופרת „דבר" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל„דבר"). - ארה"ב נמנעה אתמול מהצבעה במועצת הבטחון של האו"ם על הצעת החלטה הקוראת לישראל לבטל את צווי הגירוש שכבר הוצאו ולהבטיח את חזרתם של אלה שכבר גורשו. ההחלטה התקבלה ברוב של 14 קולות.

בישיבה דחופה של מועצת הבטחון התקבלה החלטה 608 הקוראת לישראל לבטל את צווי הגירוש נגד אזרחים פלשתינים ולהבטיח את חזרתם המיידית והבטוחה של אלה אשר כבר גורשו. כמו כן, מבקשת המועצה שישראל תימנע מגירוש כל אזרח פלשתיני מהשטחים המוחזקים ומציינת שהיא תמשיך לעקוב אחרי המצב בשטחים שנכבשו על־ידי ישראל ב־1967, כולל ירושלים.

שגריר ארה"ב באו"ם ורנון וולטרס נימק את הימנעות ארצו מהצבעה בכך שארה"ב אינה מאמינה שדיונים חוזרים בנושא זה עוזרים להרגעת הרוחות. כמו כן ציין השגריר וולטרס כי עמדת ארה"ב

(המשך בעמ' 2)

שולץ הכריע בוויכוח על עמדת ארה"ב

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

מחלוקות וויכוחים היו ביומיים האחרונים במחלקת המדינה של ארה"ב בשאלה כיצד על ארה"ב להצביע במועצת הבטחון.

נודע כי כמה פקידים ובראשם עוזר מזכיר המדינה ריצ'ארד מרפי צידדו בהצבעה נגד ישראל, אולם בסופו של דבר הכריע ג'ורג' שולץ כי ארה"ב תימנע.

מרפי שוחח אתמול בבוקר עם שגריר ישראל בארה"ב משה ארד ואמר לו כי ההחלטה האמריקאית התקבלה אחרי התלבטויות רבות ולמרות שידועה היטב דעתה ותחושתה של ארה"ב בנושא הגירושים. זאת רק כדי שלא תיווצר תחושה של התרחקות ארה"ב מישראל.

דוברי הממשל המשיכו גם אתמול לדבר על המאורעות בשטחים בטונים מהוססים. הם הביעו, כרגיל, צער על מעשי האלימות וקראו לריסון הדדי.

דובר מחלקת המדינה אמר גם כי אין חדש בהצהרתו של יאסר ערפת בבגדד כי יסכים להכיר בישראל ולקבל את החלטות האו"ם 242 ו־338 אם תכונס ועידה בין־לאומית.

מדד דצמבר מתפרסם היום: כנראה 1־1.2 אחוז

האינפלציה ב־87 – הנמוכה ביותר זה 15 שנה

מאת אמנון אבוד, סופרו הכלכלי של „דבר"

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם היום בצהריים את מדד המחירים האחרון לשנת 1987. לפי הערכות מוקדמות של משרד האוצר הסתכם העלייה במדד דצמבר בין אחוז אחד ל־1.2 אחוז. לפי הערכות אלה ישלים מדד דצמבר עלייה שנתית מצטברת במדד של כ־16 אחוז.

עליית מדד בשיעור כזה היא הנמוכה ביותר שנרשמה במשק בחמש־עשרה השנים האחרונות. עליית המחירים בחודש שעבר התפרשה על־פני מספר רב של מוצרים ושירותים ורק בסעיף הירקות והפירות אמורה להרשם עליית מחירים חריגה, הנובעת מסיבות עונתיות. לאחר מדד דצמבר חסרים עוד כ־2.5 אחוזים, כדי להגיע לגבול שבעת האחוזים המחייב תשלום תוספת יוקר. ככל הנראה תשולם התוספת לאחר פירסום המדד לחודש מארס. החל מהחודש משנה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את סל המדד.

ייתכן שלג בפסגות

מאת אריה אריר, סופר „דבר"

„לא אופתע, אם בשבת וביום א' יירד שלג בפסגות הגבוהות", אמר אמש החזאי אליעזר דנציגר. "צפוי סוף שבוע גשום וקר", הוסיף והזהיר מפני שטפונות בכל הנחלים.

אפיק ברום, המביא אוויר קר הישר מסיביר, גורם את מזג־האוויר הגשום, שיימשך עד יום ב'. הגשמים יהיו עזים ויהיו מלווים בסופות־רעמים, אולם אין הוא צופה בשלב זה רוחות חזקות במיוחד.

מחר יירדו מידות־החום במידה ניכרת. ועם רדת החשיכה יתכנו שלגים בפסגות הגבוהות.

צה"ל סגר המעברים – כנראה כדי למנוע החזרת המגורשים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

כוחות צה"ל וצד"ל סגרו אתמול בבוקר את כל המעברים המחברים את אזור הבטחון עם שאר חלקי לבנון. הסיבה הרשמית לסגירת המעברים היתה אירועי יום השנה החמישי למותו של המיג'ור סעד חדד והתהלוכה המוזכרה במרג'־עיון, הוא... שהסיבה העיקרית לסגירת המעברים היתה הידיעה צבא לבנון כי הוא מתכוון להחזיר את ארבעת המגורשים לישראל דרך [illegible] לבנון.

ביקיים נודע אמש כי ארבעת המגורשים הועברו במשך היום לעיירה ג'לילה, שליד בעלבק בבקעת הלבנון ועל־פי דבריהם הם שוהים במטות ארגונים של ארגון „החזית העממית לשחרור פלסטין" של ג'ורג' חבש.

מקורות הידיעות בלבנון הם שפירסמו מפי קציני צבא לבנון

(המשך בעמ' 5)

מאת דן אביהן, סופר „דבר" לענייני ערבים

ארבעת הפלשתינים שגורשו שלשום מהשטחים לדרום לבנון נאספו על־ידי אנשי „החזית העממית לשחרור פלשתין" בראשותו של ג'ורג' חבש והתמקמו בינתיים במחנה ג'לאלה של הארגון השוכן במרכז בקעת הלבנון.

ווליד אבו אל־עיון, הדובר המקומי של „החזית" אמר שארבעת המגורשים יפתחו הבוקר בשביתת רעב ליד סניף הצלב האדום בעיירה ג'לאלה משום שהארגון הבין־לאומי מסרב לפי שעה לקלוט אותם לפי בקשתם. אחד המגורשים, אחמד אל־חיידי מרמאללה, מתח ביקורת קשה על סירובן של כל מדינות ערב הגובלות בישראל לקלוט אותם בגבולן תחילה. לאות מחאה הוא הציע „שמדינות אלה תספקנה למגורשים מטוס שיטיסם חזרה לפלשתינה כדי לבצע בה פיגוע התאבדות". מגורש אחר הביע תקוה שסוריה תלחץ על תנועת

(המשך בעמ' 5)

חוסיין: ישראל צריכה להגיע לפתרון לפני שיהיה מאוחר

מאת דליה שחורי, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר") – „הטענה כי ירדן היא פלשתינה לא תפתור כל בעיה גם אם אקבל אותה. הבעיה היא זכויות הפלשתינאים על אדמת פלשתינה והסבל של הפלשתינאים בשטחים". כך אמר אמש המלך חוסיין בראיון לרשת הטלוויזיה העצמאית הבריטית.

המלך אמר כי יש להטיל על האדמיניסטרציה של רייגן אחריות להתפרצויות האחרונות בשטחים לא פחות מאשר על ישראל. הוא אמר כי המהומות בישראל ובשטחים הן התפרצות ספונטנית, כתוצאה מייאוש של הערבים אחרי שתקוותם כי ארצות ערב או אש"ף יעזרו להם להשיג פתרון לבעיותיהם – התבדתה. הוא הוסיף כי עד עתה נתקלו נסיונותיו להביא לקיום ועידה בין־לאומית בהתנגדות של קיצונים בישראל וקובעי ההחלטות בארה"ב.

„ישראל צריכה להחליט על [illegible] לפני שיהיה מאוחר מדי". לדבריו, הוא מוכן לדון עם ישראל על בסיס החלטות האו"ם 242 ו־338, שטחים תמורת שלום ופתרון לכל האספקטים של הבעיה הפלשתינאית, בהשתתפות נציגים פלשתינאים.

הוא אינו רואה סיכוי למו"מ כזה תחת מנהיגותו של יצחק שמיר אשר אינו מוכן לוותר על שטחים. „יש סיכוי להגיע להסכם עם שמעון פרס, אשר קרוב אלינו בהשקפותיו ולפחות מבין את אשר קורה החזור על כך לפני ההתפרצויות האחרונות, כאשר הפעיל לחץ לקיום ועידה בין־לאומית. ההחלטה על פתרון היא בידי ישראל, אך יותר מכך בידי ארה"ב שהיא מעצמת־העל המסוגלת לקבוע החלטות. אם יימשך המצב, ארה"ב ממשיכה לתמוך בישראל ללא תלות במעשיה, יתכן שהדבר יגרור אסון לא רק לאזור שלנו אלא גם לעולם כולו, כולל ארה"ב".

העיצומים בבתי החולים יוחרפו מיום א' פרס לפגישה עם נסים היום, למצוא פתרון

מאת רבקה הרניש, סופרת „דבר"

ממלא מקום ראש הממשלה שמעון פרס יפגש היום עם שר האוצר משה נסים בנסיון להביא לפתרון בעיית התקציב של משרד הבריאות בבתי החולים הממשלתיים.

משרד הבריאות הכין עבור פרס מסמך מפורט על בעיית התקציב השוטף המסתכמת ב־23 מיליון ש"ח, ועל המשמעויות של הבעיות התקציביות לסכסוכי־עבודה.

הרופאים בבתי החולים הממשלתיים מרחיבים את עיצומיהם. אתמול נשבתה מרפאת החוץ המחלקה לטיפולי־יום בבתי החולים „ברזילי" באשקלון, „אסף הרופא" בצריפין, „שערי צדק" בירושלים ו„וולפסון" בחולון ו„איתנים" ליד ירושלים. הן ישארו סגורות גם ביום ראשון. בנוסף על כך ישבתו כבר ביום א' מרפאות החוץ המחלקות לטיפולי־יום בבית החולים זיו בצפת, בפוריה, בהלל יפה, ובפרדסיה. שירותי דיאליזה ואונקולוגיה טיפולית יינתנו כרגיל.

הרופאים המרדימים משביתים ביום א' חדרי־ניתוח בבתי החולים בעפולה וברזילי באשקלון, ביום ב' בפוריה בטבריה ובהדסה בהר הצופים בירושלים וביום ג' בביה"ח בצפת ובשערי צדק בירושלים.

ביום ד' פותחים עובדי המעבדות בשביתה בת יומיים. מזכ"ל הסתדרות הביוכימאים המיקרוביולוגים אשר גולדשלגר מסר ל„דבר" כי במשך יומיים ישארו סגורות המעבדות בכל בתי החולים, בלשכות משרד הבריאות ובמרפאות של קופ"ח, במעבדות המחקר והמכון הוטרינרי. הוא טען כי ההחלטה על השבתה במעבדות התקבלה על רקע סחבת ארוכה בועדת המעקב. לדבריו, אם לא יהיה פתרון מיידי, יוקמו ועדי פעולה במקומות עבודה והם ינהלו את המאבק על דעתם.

לס דורש כיסוי עלות לידות מהביטוח הלאומי

מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' יורם לס, דרש אתמול ממנכ"ל הביטוח הלאומי מרדכי ציפורי לכסות באופן מלא את עלות הלידות מכספי הביטוח הלאומי. הביטוח הלאומי מכסה 80 אחוז מעלות הלידות בלבד ומשום כך נגרמים גרעונות בתקציבי בתי החולים. לדברי לס, הדעת לא סובלת מצב כזה, שלפיו גבה הביטוח הלאומי בשנה זו 300 מיליון ש"ח דמי ביטוח מעבר לנדרש וכיסה את עלות הלידות כ־80 אחוז בלבד.

ל„דבר" נודע כי במשרד הבריאות שוקלים אפשרות לגביית התשלום ישירות מהיולדת והיא תקבל את החזר מהביטוח הלאומי.

האוצר ומשרד התעשיה מתכננים:

סיגריות־חוץ במחיר מוזל – כדי לשבור מונופול „דובק"

מלאי המיובאות יספיק רק לארבעה ימים, מעמיק המחסור

מאת דני נוב, סופרו הכלכלי של „דבר"

משרד התעשיה והמסחר ומשרד האוצר מתכוונים לשלול מ„דובק" את השליטה הבלעדית בשוק הסיגריות המקומי. שני המשרדים מגבשים תוכנית ליבוא סיגריות חוץ, שיימכרו בשוק המקומי במחיר הזהה במעט למחיר סיגריות מתוצרת מקומית עם פער זעום לטובת הסיגריות הזרות, כלומר בסביבות שקל וחצי לעומת שקל אחד מחיר הסיגריות המקומיות.

ה"תרגיל" יתאפשר באמצעות שיתוף פעולה בין שני המשרדים להוזלת מכסים ומיסים על סיגריות מתוצרת חוץ.

סופר "דבר" מציין, כי אם אכן תמומש תוכנית כזו, צפויים ל„דובק" ימים קשים, משום שבדעת שני המשרדים להפוך את הוזלת הסיגריות המיובאות להוזלה של קבע ולא זמנית לצורך רגעי. אם אכן ייובאו סיגריות־חוץ במחיר מוזל, תהיה בכך "ענישה" של הממשלה נגד „דובק" נוכח חילוקי הדעות הקשים בין הצדדים זה זמן רב. השוואת מחירי הסיגריות המיובאות לאלה המקומיות עשויה להסיט ציבור גדול של מעשני סיגריות מקומיות לסיגריות חוץ.

אמש הבטיח ועד עובדי חברת דובק, כי החברה תעביר לנהלת משרד התעשיה והמסחר את הנתונים החשבונאיים הדרושים למשרד התמ"ס כדי להחליט האם תביעתו של „דובק" להעלאת מחירי הסיגריות בשיעור של 17 אחוז היא מוצדקת. במשרד התמ"ס מבקשים לבדוק באמצעות רואה חשבון לא תלוי, האם תביעת „דובק" להעלאת מחירים, מעוגנת בעצם בהתייקרות תשומות הייצור כמו שכר וחמרי גלם.

בינתיים, הולך ומעמיק המחסור בסיגריות בשוק המקומי גם מתוצרת חוץ, לאחר שהסיגריות מייצור מקומי כבר אזלו אתמול. בידי מפיצי הסיגריות יש מלאי סיגריות זרות שיספיק אולי לעוד ארבעה ימים –

(המשך בעמ' 2)

לקוראינו

בגלל עלית מחירי חמרי הגלם והוצאות הייצור אנו נאלצים להעלות החל מהיום את מחיר העתון.

כדי להקל על קוראי „דבר", דחינו העלאה זו עד היום – שבועיים לאחר העלאת המחירים על ידי כל העתונים האחרים.

מהיום יהיה מחיר העתון בימי חול 1.20 ש"ח ובימי שישי 1.80 ש"ח. המחיר למנויים יעלה בהתאם.

מנויים שנתיים, שלא חדשו עדיין את החתימה לשנת 1988, יוכלו לעשות זאת **עד סוף החודש במחיר הישן.**

שם דבר בעתונות

נער שובב

קלמנוביץ' הצעיר: מקובל ומרבה במשחקי קלפים

מאת יצחק מרידור, סופר „דבר"

יש בארץ רבים המכירים את שבתאי „שבסקי" קלמנוביץ', (בתמונה מימין בחץ) לא כמיליונר ובודאי לא כחשוד בריגול, אלא כנער שובב, בן להורים אמידים בקובנה שבליטא, שם גדל ומשם עלה לארץ ב־1971.

מספר ל„דבר" ג. שליט (השם המלא שמור במערכת): „שבסקי" מבוגר ממני בשנתיים, אבל אני זוכר אותו יפה, מבית הספר „מספר 11" בקובנה, שם למדנו יחד. מחצית התלמידים

(המשך בעמ' 2)

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר

משתלם להיות צמוד לריבית הבנקאית בפקדונות בשקלים של בנק הפועלים.

■ כספך צמוד במלואו לריבית הבנקאית - ה"פריים". ריבית זו משתנה מעת לעת ומשקפת את ההתפתחויות הכלכליות במשק.

■ בנוסף להצמדה לריבית הבנקאית, אתה נהנה מתוספת ריבית גבוהה - עד 6% לשנה! בשנת 1987 התשואה בתנאים אלה היתה שקולה ל-28.5% לעומת עליית מדד צפויה של כ-16%.

■ כספך אינו סגור לתקופות ארוכות ואתה יכול למשוך אותו על-פי בחירתך, כל 3 חודשים.

לבחירתך שני מסלולי הפקדה:

תקופה בחודשים	"שקל ריווחי" לכל סכום: ריבית שנתית	ריבית בתשואה שנתית*	"ג'מבו ריווחי" לסכומים מעל 100,000 ש"ח: ריבית שנתית	ריבית בתשואה שנתית*
3	פריים+1¼%	17.52%	פריים+4½%	21.34%
6	פריים+2½%	18.97%	פריים+5.0%	21.98%
9	פריים+3¾%	20.45%	פריים+5½%	22.54%
12	פריים+5.0%	21.94%	פריים+6.0%	23.15%

*לפי שעורי הריבית כיום

קשר בראל

בנק הפועלים בע"מ

صكنا من الاهل

ברעם חזר בו • עד סוף יוני תושלם בחירת מועמדי „העבודה" לכנסת

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

בסבב של שיחות עם השרים רבין ופרס ועם מוביל ההתנגדות, שהסתיים על סף ביטוס לשבת במפלגת העבודה אתמול אחה"צ, הושגו הסכמים שאיפשרו את הודעת ח"כ ברעם כי הוא חוזר בו מהודעת ההתפטרות שהשמיע בלשכת המפלגה ביום לפני שבוע.

החלטות הלשכה מבטאות את ההיענות לתביעות העקרוניות של ח"כ ברעם. „בוקם צוות היגוי של מפלגת העבודה ליד מטה הבחירות, שיתכנן ויכוון את מדיניות מפלגת העבודה, עד סיום מערכת הבחירות בנובמבר 1988. הלשכה מסמיכה את יו"ר המפלגה ומזכ"ל המפלגה להרכיב צוות, שיכלול עד 15 חברים. אין בהחלטה זו כדי לפגוע בקיומם ובסמכויותיהם של מוסדות המפלגה הנבחרים. מרכז מפלגת העבודה יתכנס תוך שבועיים לקבוע סופית את שיטת הבחירות לכנסת, וכבר להשלים את תהליך הדמוקרטיזציה, וללכת לבחירות הכלליות. תהליך הבחירה הפנימית לכנסת יסתיים בסוף יוני 1988".

החלטה נוספת מדברת על כך ש„מפלגת העבודה תציג את תפיסתה לפתרון מדיני, שיבטיח שלום וביטחון לישראל במרכז ההסברה במערכת הבחירות. מוסדות מפלגת העבודה יפתחו בדיונים מדיניים על מסר השלום והמדיניות האקטואלית. הדיונים ייפתחו בוועדה המדינית של מפלגת העבודה".

כאמור, אף שלא הוקם „שולחן הבריתות", בעיקר בגלל התנגדותו של ישראל קיסר, שהעצמאות של ההסתדרות נראית בעיניו עקרונית, יוקם צוות מצומצם שיתגבר את מטה הבחירות. על-פי סיכום בין ח"כ ברעם ושמעון פרס, יעמוד בראשו פרס עצמו ולכן קרוב לוודאי שייצוג השרים בו יהיה דומיננטי. על-פי הערכות שנשמעו אמש, חוץ מהשרים נחמקין וארבל, יצורפו כל שאר השרים לצוות ההיגוי. שמות נוספים שהוזכרו כמי שיכללו בצוות ההיגוי הם: ישראל קיסר, עוזי ברעם, נאוה לובלסקי, רפי אדרי, שמחה דיניץ, רב תבורי ונציגים של החוזות. אמש כבר התארגנה קבוצה שתתבע את הכללת שרת הבריאות בצוות מתוקף היותה בעלת התיק החברתי היחיד בקרב שרי „העבודה".

פרס מוכן לבטל את שריון השישיה

יותר משתים מתוך ההתפטרות של עוזי ברעם והחזרה כבנו להקמת צוות היגוי בסמכות שהמזכ"ל התכוון לו, הוא הועיל להשלמת הליכי הדמוקרטיזציה וחידוד ניסוח תקנון הבחירות. הנוגעים בדבר, בעיקר ראשי החוזות, השלימו עם הצורך להגדיל את נציגות נבחרי מרכז המפלגה מ־23 ל־27 כדי לאפשר ייצוג מסוריין לצעירים, לנשים ולנציגי המיגזר הערבי.

על הפרק עכשיו מחדש גם שאלת שריון מקומם של ששת בכירי המפלגה. לדברי ח"כ ברעם, אמר לו פרס כי הוא מוכן לבטל את השריון של השישיה, כלומר: גם את השריון שלו.

יצויין, כי רק השר שחל הביע בישיבת הלשכה אתמול הסתייגות מ„הכניעה" לתביעות של ח"כ ברעם. „דעתי לא נוחה", אמר בישיבה. „אני לא חושב שמוסד זה (צוות ההיגוי) הוא תפאורת הדמוקרטיה". שחל לא סמר את הסתייגותו לישיבת הלשכה, ועל-פי דברי חברים במפלגת העבודה ניסה אתמול בשעות הבוקר להשפיע על חברי לשכה שלא לתמוך בהחלטות שיובאו. כזכור, היה שחל מתחרהו של ח"כ ברעם על תפקיד יו"ר מטה הבחירות, ואילו לא חזר בו ח"כ ברעם מהתפטרותו, היה התפקיד חוזר אליו.

היום כוננות שיא מאז תחילת המהומות

(המשך מעמ' 1)

צו כוננות תחת עוצר

אתמול נפסקה השביתה הכללית ביהודה ושומרון אולם ברוב הערים היו תקריות ושביתות חלקיות. 13 מחנות פליטים (מתוך 28) בגדה ובעזה נמצאים תחת עוצר. מספר התושבים הכולל מוערך ב־150 אלף איש. רובם נמצאים תחת עוצר למעשה כבר כ־10 ימים.

במסיבת העיתונאים הגדולה שנערכה אתמול במזרח־ירושלים דיברו הסופר עזרה תתיסי, לשעבר סגן ראש עיריית רמאללה, פרופ' גבי ברמקי, נשיא מכללת בירזית וד"ר כ"י נוסייבה.

נראה כי מעצרם של ששת העיתונאים והפעילים אמש קשור בהעלאת דרישות „ההתקוממות העממית" בפני הציבור.

חנא סניורה ששוחרר אתמול בשעות אחה"צ אמר כי נחקר על דברים שאמר בוושינגטון לפני כשנה בהם קרא לשרוד. הוא הכחיש זאת. לדבריו, מעצרו בא למנוע פגישה שלו עם שליח האו"ם מארק גולדינג שנועדה לאתמול. גולדינג ביקר אתמול במחנה הפליטים דהיישה וביקורו עבר ללא תקריות.

4 העיתונאים שנעצרו אתמול הובאו לחקירה וגורמים בטחוניים מסרו כי הם נחקרים על קשר לארגונים עויינים. לאחר שחרור סניורה נותר אמש במעצר צלאח זוחייקה, מזכיר העיתון „אל־שעב", שהיה עצור פעמים אחדות בעבר והוא פעיל באגודת העיתונאים הערבים. זוחייקה ניתן לצו הגבלה האוסר עליו לצאת את ירושלים ומחייב להתייצב בכל יום במשטרה. שני העצורים האחרים הם: עבד אל־לטיף ריג', עיתונאי־לשעבר וכיום מורה ומוחמד זואיקה, עיתונאי צעיר ב„אל־פג'ר".

לפני תחילת מסיבת העיתונאים במלון „נשיונל פאלס" במזרח־ירושלים נכנסו למקום מספר אנשי ביטחון, שדרשו מאברהים קיעין וגאבן איוב להתלוות אליהם. שניים אלה שוחררו אחר זמן קצר.

הדרישות נוסחו ע"י אוהדי אש"ף – כדי לתת כיוון ברור למהומות

במסיבת העיתונאים עצמה ביקש העיתונאי אליאס זנאיירי מהעיתונאים המשתתפים שיעודו בהבעת מחאה נגד מעצר חבריו. אלמוני קרא לבאי האסיפה לצאת בתהלוכת־מחאה לרחוב צלאח אדין הסמוך, אולם בחוץ היו כוחות משטרה גדולים ובתום האסיפה התפזרו הכל ללא תקריות.

הדוברים באסיפה, הנחשבים לאוהדים של אש"ף מסרו בפירוט 14 דרישות מהממשל הישראלי, רובן דרישות פרגמטיות כמו: שחרור העצירים שנעצרו בגלל המהומות, הסרת העוצר ממחנות הפליטים, הפסקת הכיבוש הישראלי בשטחים, מתן חופש לפעילות פוליטית והיתר להשתתף בכינוסי אש"ף בחו"ל, הפסקת הקיפוח הכלכלי של השטחים, החזרת המגורשים, הפסקת ההתנחלויות, במיוחד באזורים הרגישים, כמו החלקים המוסלמיים בעיר העתיקה בירושלים. דרישות אלה נוסחו על-ידי אוהדי אש"ף בשטחים, כדי לתת כיוון פוליטי ברור יותר למהומות.

האגודה לזכויות האזרח גינתה אמש בחריפות את מעצר העיתונאים במועד סמוך לאסיפה. סיעת רצ בכנסת הביעה תמיהה על שר הבטחון, המדבר על עידוד מנהיגות מקומית מתונה ובמקביל סותם את פיה ועוצר את אנשיה. ח"כ שולמית אלוני קראה לעיתונאי ישראל להרים קול זעקה נגד מעצר עמיתיהם הפלשתינאים.

המתקוממת מגיעה אי־אמון

הודעת גינוי של הצלב האדום הבינלאומי על גירושם של 4 מתושבי הגדה ללבנון הופצה אמש במערכות העיתונים. בנוסף על המחאה מובעת בהודעה דאגה לגורלם של הארבעה.

ערבי בן 30 נהרג אתמול, כנראה כאשר נכנס לשטח אימונים של צה"ל ממזרח לירושלים. כוחות הבטחון חוקרים את הנושא. ברור שהאיש לא נפגע בתקרית כלשהי בין מפגינים ובין כוחות הבטחון.

חברי הכנסת מיעארי ופלד מהרשימה המתקדמת הודיעו אתמול כי מזרח־ירושלים הינה שטח כבוש לכל דבר ומעצר העיתונאים הערבים מוכיח זאת. „השר רבין משתולל כמוכה־אמוק ולאחר ששפך נהרות דם, גירש תושבים, הטיל עוצר והרעיב מאות אלפי תושבים – הוא פנה לחסל גם את חופש העיתונות", נאמר בהודעה. מיעארי ופלד הגישו הצעת אי־אמון בממשלה על רקע זה.

בעזה: תקריות בודדות של צעיר

ברצועת עזה לא דווח עד לשעות הערב אתמול על כל אירוע מיוחד.

צווי מעצר מינהליים הוצאו כנגד 12 מתושבי האיזור. השלטונות חוקרים ידיעה על מותו של צעיר אתמול במחנה הפליטים ג'בליה. מספר התושבים שיצאו לעבודה בישראל עלה אתמול אבל עדיין מורגש מחסור גדול בפועלים מהרצועה. הדבר מתבטא בין היתר בתנועה הדלילה בימים אלה בכבישי הדרום לעומת הצפיפות השוררת בהם בימים רגילים, כשאלפי כלי רכב מעזה נעים עליהם.

פרס: איננו הולכים למכור את מדינת ישראל

סופרת „דבר" לענייני מפלגות מוסרת:

„איננו הולכים למכור את מדינת ישראל", אמר אתמול ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעון פרס, בלשכת מפלגת העבודה, כאילו בתגובה להאשמותיו של הליכוד כלפיו באחרונה. „אני בטוח שאף אחד מאתנו לא יסכים שצבא זר יחצה את הירדן, או שירושלים תחולק. אבל אף אחד מאתנו לא יסכים שבארץ ייווצר רוב שאינו יהודי, או שנשתמש בדרכים שאינן דמוקרטיות".

(המשך מעמ' 1)

בנושא הגירושים היא ברורה וחד־משמעית והתבטאה בהצבעה המחוזית במועצת הבטחון בעת שזו קראה לישראל להימנע מגירושים.

מקורות ישראליים באו"ם מעריכים שהימנעותה של ארה"ב היתה הפגנה כלפי דעת הקהל העולמית כי ניצול מועצת הבטחון לשם השגים מדיניים אינו אפשרי.

שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו אמר לאחר ההצבעה כי ישראל לא הופתעה מהגינוי הנוסף של מועצת הבטחון, אך לעומת זאת, היתה מרוצה מהעובדה ש„ארה"ב הפגינה פרספקטיבה מחודשת ובכך איננה תוליכים שלא היו מאחנים".

נציג אש"ף באו"ם זהודי לביב טראזי אמר בדבריו לאחר ההצבעה „אנו מופתעים ומדוכאים מהשינוי הפתאומי בעמדת ארה"ב". על כך הגיב שגריר ארה"ב באו"ם וולטרס בדבריו לעיתונאים לאחר ההצבעה „מדברי נציג אש"ף הבנתי שיש לו ביקורת על ארה"ב בשל חוסר עקביות. איננו זקוקים לשיעורים מנציגי אש"ף על עקביות או על צדק".

גולדינג: דאגה

סופרו המדיני של „דבר" מוסר, כי תת־מזכיר האו"ם מארק גולדינג בא אתמול במפתיע ללשכת שר החוץ בירושלים ונועד לשיחה קצרה עם ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס.

גולדינג הביע באזני פרס את דאגתו של מזכיר האו"ם, פרז דה קויאר, מהחלטתה של ישראל לבצע את מדיניות הגירושים ועם גירושיהם בפועל של ארבעת הפלסטינים ללבנון. גולדינג חזר על עמדתו של מזכיר האו"ם, כי על ישראל לנקוט בדרך של פתרון מדיני, פוליטי לבעיה הפלשתינית, במקום נקיטת הצעדים דוגמת הגירוש.

„יש גבול" תקיים משמרת מחאה במחסום ארז

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

תנועת „יש גבול" תקיים בשבת בצהריים משמרת מחאה במחסום ארז.

דובר התנועה אמר אתמול, כי מחסום ארז הוא הגבול בין מדינת ישראל לרצועת עזה לכן סירב הצבא סמל עופר כסוף לבוא בשעריו ולהשתתף במעשי הדיכוי, המתנהלים בה. על כך הוא כלוא בכלא צבאי.

תנועת „יש גבול" קוראת לממשלת ישראל ללמוד את לקח לבנון, כי אין פתרונות צבאיים לבעיות מדיניות ותובעת להפסיק את מדיניות הדיכוי, המעצרים והגירושים. „על הממשלה לשחרר את סרבני הדיכוי ולהחזיר את הגולים", אמר הדובר.

סיגריות

(המשך מעמ' 1)

אמר אתמול יו"ר ארגון מפיצי הסיגריות בישראל, משה מזון.

מנכ"ל משרד התעשיה והמסחר, יורם בליזובסקי הזהיר אמש את הנהלת „דובק", כי אם לא תורה מיד על התחלת העבודה במפעל ועל אספקה סדירה של סיגריות לשוק, תגרום לה הממשלה נזקים כבדים.

בליזובסקי אמר אמש, כי הוא מוכן לבחון העלאת מחירים אם החומר החשבונאי הדרוש יתקבל במשרד. עם זאת, אמר בליזובסקי, כי יש לחזור מיד לעבודה סדירה במפעל.

בליזובסקי גם מתח ביקורת קשה על מנכ"ל דובק, זורח גהל, המנהל את המפעל באמצעות ועד העובדים. סופר „דבר" מציין, כי את המו"מ בענין העלאת מחירי הסיגריות מנהל ועד העובדים ולא ההנהלה. גהל אמר השבוע, כי אינו מוצא פסול בכך שבמקרים מסוימים ינהלו העובדים מו"מ עם גורמים שונים, „אם הם מסוגלים להשיג הישגים טובים יותר מההנהלה".

בליזובסקי פנה אתמול, במקביל, גם למזכיר ההסתדרות ישראל קיסר, כדי שיתערב בסכסוך.

איומים לבית

(המשך מעמ' 1)

הארגון הארצי של עובדי „חבורות רחוב", אריה חכים תומך בזאת. עבידב אמר אמש ל„דבר", שחכים חזר בו בינתיים מהמעורבות ביוזמה בגלל האיומים שהופעלו עליו.

לדברי עבידב, האחראי להפעלת הלחצים הוא ראש לשכת ראש הממשלה, צחי הנגבי, שאינו בוחל גם באיומים. המטרה ללחצים הכבדים ביותר ברגע הוא דרעי, בגלל התפקיד שהוא נושא בו.

„הקבוצה שלנו מונה כעשרים איש", אמר אבא עבידב ל„דבר", „והיא מתארגנת כבר כחודשיים במטרה ללבן את בעיות המשך תהליך השלום". לדבריו, יש במכתב פנייה אל שמיר שיזמן את כרכו „חירות" לחשבון־נפש. גם מהכביד עצמו תובעים כותבי המכתב חשבון־נפש ו„יציאה מדפוסי מחשבה שיגרתיים".

דובר ראש הממשלה אמר בתגובה על יוזמת ה„יונים" ב„חירות", שסמיר מסרב להתייחס לפעילות בנושא הזה. „את המכתב הזה צריך להפנות ליוסי שריד ולא ליצחק שמיר", אמר דובר ראש הממשלה ל„דבר".

האם היה שדר מאש"ף לישראל?

מאת טובה צימוקי וחן אבירן

ח"כ אלעזר גרנות ממפ"ם תובע לזמן בפני ועדת החוץ והבטחון את ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס כדי שיבהיר את הידיעות, לפיהן מוכן אש"ף להידבר עם ישראל. גרנות דורש לדעת אם אמנם היתה פנייה מצד אש"ף אל ישראל ואם אכן היה שדר כזה, מה היה כלול בו.

בראיון אחר אמר אתמול ערפאת כי הוא אינו מוכן להתחייב שאש"ף יחדל מלבצע מעשי טרור נגד ישראל אפילו בשעה שיתנהל משא ומתן מדיני לפתרון בעיית הפלשתינאים במסגרת ועידה בינלאומית.

מודעי: בלי איחוד יהיו לליבראלים 7 ח"כים ושני שרים לכל היותר

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

אנשים שנכחו בכל כינוסיו של יצחק מודעי בעת האחרונה לשכנע את השר משה נסים להגיע להידברות אתו, כינס אתמול את מקורביו כדי להלך איתם על המהלך הדרוש לו.

„האשימו אותי שאינני מתכוון לאיחוד הליכוד", אמר מודעי, „אבל האמת היא שהקבוצה האחרת אינה רוצה בו. יש לה אשליה שמישהו יבטיח לה 13 מקומות בלי איחוד, ורק אחרי הבחירות יילכו לאיחוד. אם נגיע חודשיים־שלושה לפני הבחירות, בלי איחוד, יוצאו לנו 6 – 7 ח"כים ושני שרים לכל היותר. אם הליכוד ירכיב את הממשלה".

המתכנסים, שסברו כי מודעי עומד להכריז על פילוג במפלגה הליברלית ולקרוא להם להצטרף יחד עמו ל„חירות", מנו כ־60 איש, והבכיר ביניהם היה ח"כ פנחס גולדשטיין. „זו קריאה אחרונה לחברינו ללכת לאיחוד לאלתר ולא לבלבל את המוח עם ועידות שלא יתממשו", התריע מודעי. „רציתי להביא הצעה של עשייה, אבל בפגישה אתמול עם ראש הממשלה הוא ביקש עוד שבוע או עשרה ימים לנסות לברר את הדברים והסכמתי".

הוחלט, אפוא, להמתין שבועיים בתקוה שהעניינים יסתדרו, ואם לא, עשוי מודעי להביא לפילוג המפלגה הליברלית „כדי להוכיח ל'חירות' מי באמת רוצה באיחוד איתה".

חג המחזה המקורי

אכזבה בסיום החג

מאת מירי פז

המתח והענין שציינו את שבוע המחזה המקורי צנחו בחזית לאירוע בימוי האחרון.

„מי תהום", מחזה בן עשור מאת הלל מיטלפונקט, המתאר הווי של חבורת שוליים, נראה אנאכרוניסטי. הדיאלוגים רצופים חזרות מייגעות. כל בדל רעיון נאמר כאן שלוש פעמים כאשר המחזה חסר עלילה והגד ממשיים, למרות הבימוי המיומן של עמית גזית ומשחקם הטוב של גילי בן אוזיליו, איציק אביטל, עמוס ליבא ויעקב בנאי.

אכזבה גם ממחזהו של עידא דביר „השרדה" בבימויו של יוסי אלפי. היומרה להעלות מחזה התפור על־פי מידותיה של הגוורדיה הותיקה של שחקני הבימה נכשלה לחלוטין. אומנם משחקם המצויין של כל השחקנים (עדה טל, סובה פרדו, מרים גבריאלי, שמואל רודנסקי, אברהם מור, אברהם רונאי) היה פיצוי מה על הטקסט הסרחני, שלא היתה בו אף שורה מקורית אחת. אך גם בכך לא היה צידוק להעלאת מחזה עגום זה. עידא דביר שילב בטקסט כמה בדיחות מעלות עובש. יצויין במיוחד משחקו המרגש מאד של אריק אליאס שהצליח להביא את ההצגה לרגעים אחדים של התרגשות.

מזג האויר

גשמים לפרקים עם ירידה בטמפרטורות. תשקיף לשבת – גשום עם סופות רעמים יחידות ורוחות חזקות.

הטמפרטורות: ירושלים: 6־10, רמת־הגולן: 8־10, נהריה: 11־12, חיפה: 11־14, טבריה: 10־15, נצרת: 8־12, עפולה: 8־15, שומרון: 8־12, תל־אביב: 11־16, לוד: 9־16, יריחו: 10־18, עזה: 9־15, באר־שבע: 5־14, אילת: 11־20.

קלמנוביץ' הצעיר

(המשך מעמ' 1)

בביתנו (כיתה ב' ראשונה) היו חברים טובים שלי, ולכן שמתי באלבום המשפחתי שלי את „תמונת המחזור" שלהם. הוא היה גאה מאוד, כמו כולנו, בעניבה האדומה של תנועת הנוער „פיונר". יחד איתו בתמונה שצולמה ב־1956, מופיעים גם חברו הטוב של „שבסק", יפים מולר, שהיה מסורב עליה 16 שנה, ושרה שפסל, ואסקה רובינציק, קלבין מרקה, ליאוניד גריזמן ות'ניה זיו – כולם יהודים, וגם המורה – המחנכת הגויה פרסקוביה ולדימירובנה סמירנובה. שבתאי קלמנוביץ' זכור לי כאדם צעיר, מקובל מאד בחברה היהודית בקובנה, אולי יותר בזכות אמידות משפחתו מאשר בזכות עצמו. הוא היה משחק הרבה קלפים. אחרי שעלה, הגיעו לקובנה מכתבים רבים שסיפרו בשבחו, על שהוא עוזר הרבה ליהודים שעלו לארץ מליטא. יהודי קובנה לא זוכרים אותו כ„ציוני גדול", אבל מי היה מאמין שיאשימו אותו בריגול, ועוד לטובת ברית המועצות. כאן בארץ היה פעיל בארגון להקת „אנחנו כאן", אז, בשנים הראשונות שלו אחרי העליה, הביא לארץ את הזמר הארמני, תושב צרפת, ז'אק טאטיאן. במלאות 20 שנה לסיום הלימודים שלו בקובנה לפני שנים אחדות, אירגן קלמנוביץ' מסיבה גדולה לחבריו מבית הספר „מספר 11", הנמצאים בארץ. מי פילל שכבה יתגלגלו העניינים עם „שבסק".

צעיר ערבי ניסה לחטוף נשק מקצין צה"ל – ונלכד

מאת חנה סאר, סופרת „דבר" בשרון

נסיון לחטוף נשק של קצין צה"ל אירע אתמול בבוקר סמוך לצומת כפר־סבא – בכביש פתח־תקוה – רעננה.

סמוך לשעה שש בבוקר, כאשר עדיין שררה חשיכה, צעד ברחוב משה־ניאזבסקי בכפר־סבא סגן יובל ליבנה, בן 22, המשרת בצפון הארץ. הוא היה בדרכו אל הטרמפיאדה הנמצאת בצומת כפר־סבא – רעננה.

ליד בניין בית משפט השלום בכפר־סבא הבחין הקצין בדמות שרצה אחריו בחשיכה. לפתע לפת אותו התוקף מאחוריו וניסה לחטוף את נשקו, רובה מסוג אם־16. הקצין לא איבד את עשתונותיו, נאבק בתוקף והצליח לירות לעברו של האלמוני ירייה אחת לכיוון הקרקע. אזרחים שנקלעו למקום סייעו לקצין לתפוס את התוקף. אחד האזרחים מיהר אל תחנת משטרת כפר־סבא, הנמצאת בסמוך, והזעיק את המשטרה. ניידת משטרה שהגיעה למקום עצרה את התוקף. ברשותו נתפסה סכין מסבה גדולה.

התוקף שנתפס הוא צעיר ערבי, תושב השטחים. כוחות הבטחון פתחו בחקירה.

ראשי יש"ע החליטו לצאת במסע הסברה והפגנות נגד „שלום עכשיו"

מאת אריאל בן־עמי, סופר „דבר"

ראשי מועצת יש"ע החליטו אתמול לקיים פירדות בבסים והפגנות נגד השמאל ו„שלום עכשיו".

בפגישת ראשי מועצת יש"ע, שהתקיימה אתמול במשרדי גוש־אמונים בירושלים, הוחלט לקיים מפגשי הסברה ברוח זו. ראשי יש"ע החליטו כי שילה גל, יו"ר מועצת יש"ע יעמוד בראש מבצע ההסברה. במהלך הישיבה תקף ישראל הראל, יו"ר מועצת יש"ע לשעבר, את שילה גל וטען שהוא איננו מתאים לניהול מאבק זה. בתגובה תקף שילה גל את הראל וטען שהוא חותר בלתי־רגלאה.

שילה גל אמר עוד „כי להערכתנו, רוב הציבור בארץ תומך בהמשך ההתיישבות ביש"ע ואינו שותף לעמדת השמאל, שגורם לערעור המוראל". בני קצובר, ראש המועצה האזורית שומרון, אמר „מטרתנו העיקרית היא להתריע את אנשי „שלום עכשיו" ופוליטיקאים שמעודדים התפרעויות שתוצאותיהן הן אבנים ויריות".

ראשי מועצת יש"ע יביאו את הצעותיהם לאישור ההפגנות בישיבה מיוחדת בשבוע הבא.

ערב הסעודית – עדיין בראש רוכשי ציוד צבאי מארה"ב

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – ערב הסעודית ממשיכה להיות הלקוח הגבוה ביותר של ארה"ב בציוד צבאי – מוסר ה„ג'יינס דפנס ויקלי". הלקוח השני בגודלו זה הוא סין.

בשנת 1987 הזמינה ערב הסעודית ציוד צבאי בסך 637 מיליון דולר, לעומת 712 מיליון בשנת 1986. סין הזמינה ציוד בסך 552 מיליון דולר, לעומת 38 מיליון בשנת 1986. לקוחות טובים אחרים היו גרמניה המערבית (511 מיליון), טייוואן (510 מיליון), הולנד (386 מיליון), בחריין (384 מיליון) ומצרים (378 מיליון). את הירידה בהזמנות מסעודיה יש להסביר בסרוב הקונגרס לאשר מכירת מערכות נשק מתקדמות לארצות ערב – סעודיה וירדן.

ארה"ב מחתה על קידום ראש מודיעין האוויר של סוריה

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – ארה"ב מחתה, באופן פרטי, בפני נשיא סוריה, על קידומו בדרגה של גנרל מוחמד אל־חולי, לשעבר ראש המודיעין של חיל האוויר הסורי, שהיה חשוד, על ידי המערב, בתכנון נסיון הפיצוץ של מטוס אל־על, בנמל התעופה של לונדון היתרו באפריל 1986.

אל־חולי קודם לתפקיד סגן מפקד חיל האויר. כזכור, נותקו היחסים בין ארה"ב וסוריה בעקבות נסיון הפיצוץ, והם חודשו בקיץ שעבר, תוך הבטחה סורית שהמודיעין של חיל האוויר ששימש גם כמרכז פעולות טרור יפורק, וכי אל־חולי יפוטר. כאן, המודיעין נשאר במקומו, אל־חולי קודם, ופעולות הטרור מתנהלות מהאזור הנמצא בפיקוח סורי בלבנון.

יהושע אורנשטיין, הוצאת ספרים „יבנה" בע"מ

תל־אביב רחוב מזא"ה

חדשים

• גבולות ישראל

עבר–הווה–עתיד

היבטים גיאוגרפיים־מדיניים

מאת פרופ' משה ברוור

ספר ראשון מסוגו הבוחן בהרחבה, מנקודת ראות גיאוגרפית היסטורית ומדינית, את דרך התהוותם של גבולות ארץ־ישראל ושל מדינת ישראל, את תכונותיהם של גבולות אלו ואת השלכותיהם על השטחים דרכם הם עוברים ועל תושביהם. תוכנו של הספר ומסקנותיו מבוססים על מחקרים בגיאוגרפיה של גבולות, במיוחד בגבולותיה של מדינת ישראל. הספר מלווה מפות ותמונות.

• ציפורי ארץ־ישראל כרך ה'

מאת ראובן ענבר

הכרך החדש משלים סדרה של ארבעה כרכים. כל חמשת הכרכים פורשים יריעה רחבה מעולמן המגוון והמקסים של חלק מציפורי ארץ־ישראל. הספר מלווה צילומים מקוריים.

נמצאים למכירה:

• ציפורי ארץ־ישראל, כרכים א'–ד'

• יופיעו בימים הקרובים

אטלס ומדריך תל־אביב והסביבה

אטלס ומדריך ערי השרון

במהדורות חדשות ומעודכנות,

בעריכת פרופ' מ. ברוור, ג. מכליס

נמצאים למכירה מאותם מחברים:

אטלס ומדריך ירושלים והסביבה

אטלס ומדריך חיפה והסביבה

להשיג בהוצאה ובחנויות הספרים בארץ

משרד החינוך והתרבות האגף לתרבות ואמנות | עיריית חיפה האגף לתרבות ואמנות | בית הגפן מרכז יהודי־ערבי – חיפה | הועד הפועל של ההסתדרות המפעל לריקודי עדות | „מעשף" מרכז לעידוד וטיפוח הפולקלור בישראל

סדרת במות פולקלור

„המחול האתני בישראל"

מפגש להקות דבקה

יתקיים בבית הגפן רח' שדרות הציונות 33, חיפה, ביום שלישי 19/1/88 משעה 16.00–22.00.

בהשתתפות הלהקות: „תמורה, סחנין, בקה אלגרביה, כפר יאסיף, נחף, עילבון, קלאנסואה, דלית אל כרמל, כפר קמא, ריחניה, בית הגפן חיפה

„דיון פתוח": **„הריקוד בעדות האתניות בישראל"**

בהשתתפות:

ד"ר **רחל מילשטיין**, האוניברסיטה העברית – „הריקוד באיסלם, ריקודים בדואים בסיני ובנגב".

רינה שרת, מנהלת המפעל לריקודי עדות – „ריקודי המיעוטים בישראל".

ד"ר **צבי פרידהבר**, אוניברסיטת חיפה – „השפעת הריקוד הערבי על הריקוד הישראלי".

לאה אברהם, כוריאוגרפית: „ריקודי נשים בתימן" – בהשתתפות ובהדגמות הרקדניות דליה אביזמר, ובדוריה לוי.

ד"ר **דן רונן**, מנהל האגף לתרבות ואמנות משרד החינוך והתרבות, מרצה באוניברסיטה העברית, ויו"ר המרכז לעידוד וטיפוח הפולקלור בישראל – „האם הריקוד הישראלי – הוא פולקלורי?"

יו"ר הכנס ומנחה הדיון – ד"ר דן רונן

הציבור מוזמן

יעילה פי 3 במניעת עששת

אלמקס משחת השיניים

תל־אביב ליום שישי
אווה – דיזנגוף 165 – 224717
מוצ"ש
סביסט – אבן גבירול 83 – 246003
מוצ"ש
ירושלים
מרקחת רוממה – הנ"ג 28 – 523191
רפאל – זלמן שזר – 811801
מוצ"ש
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר 905271
בני־ברק – רמת־גן
אסותא – ז'בוטינסקי 41 רמת־גן – 7511874
בת־ים – חולון
קופת חולים – עין יהב 2 חולון – 884854
סוקולוב 70 חולון – 842433
כפר־סבא – רעננה – הוד השרון
ארזה – אוסטרובסקי 56 רעננה
שועלי – א. יפה רעננה – מוצ"ש

בת ים – פרישמן 66 – 237326
מעיין חיים – כיכר צהלון, שד' ירושלים 98, יפו 814939
ירושלים
התחנה המרכזית – יפו 234 – 520190
חיפה
מכבר – מכבר 27 – 664073
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר 905271
בני־ברק־רמת־גן
רמת יצחק – שד' ירושלים 96 רמת־גן – 777506
בת־ים־חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
אסותא – טרומפלדור 4 חולון – 5058197
כפר־סבא – רעננה – הוד השרון
מגדיאל – דרך מגדיאל 54 – הוד השרון
תל־אביב ליום שבת
אווה – דיזנגוף 165 – 224717
סביסט – אבן גבירול 83 – 246003

אלמקס

מנת דם חיים לאדם

זכור: תרומת דם אחת מקנה ביטוח דם עתידי למשפחתך וכו'.

לתרומת דם פנה לסניף מגן דוד אדום הקרוב.

אנו מודיעים בצער על פטירתו של

שמריהו ערן

ההלויה תתקיים היום, יום שישי כ"ה בטבת תשמ"ח, 15.1.88, בשעה 13.00 בכפר יהושע.

המשפחה ובית כפר יהושע

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו

שלמה פרוים

במות

אשתו ז"ל

הארגז בע"מ

אשתי, אמנו וסבתנו

רבקה רוזמן ז"ל

לבית רוזנשיין מלומז'ה

נפטרה לאחר מחלה ממושכת

ההלוייה היום, יום ו' בשעה 12.00 בבית הקברות בנחלת יצחק.

המשפחה

לחברנו **רווח רחמים**

איתך באבלך במות

אחיך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ

סניף שכונת התקוה

ההנהלה והעובדים

דבר DAVAR دافار

העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון ברקאי

המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס דבר בע"מ

המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת"ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)

מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032

סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית סאוויה קומה ג'
טלפון 242203, ת.ד. 94229

חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־642111
33106

גולדינג מסייר בדהיישה, אתמול (צילום: יצחק הררי)

המזרחן לואיס בפגישה עם פרס

המצב בעולם הערבי מתאים לקידום יוזמות מדיניות

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

המצב השורר כיום בעולם הערבי מתאים לקידום יוזמות מדיניות בין ישראל לערבים – זאת אמר אתמול המזרחן הידוע, פרופ' ברנארד לואיס, לשר החוץ שמעון פרס.

בשיחה שנערכה בין שני האישים בלשכת שר החוץ הצביע פרופ' לואיס על הפירוד הפוקד את העולם הערבי, על שקיעת רעיונות הפאן־ערביזם ועל חרדתם של המנהיגים הערבים מהסכנות שמציבה בפניהם איראן החומייניסטית והפונדמנטליזם האיסלאמי – כגורמים העשויים לקדם הבנה ישראלית־ערבית. פרופסור לואיס חיווה את דעתו כי גל המהומות הנוכחי בשטחים נובע מתחושה משולבת של תיסכול וכוח מצד התושבים. תחושת התיסכול נובעת מכך שוועידת הפיסגה הערבית שנערכה ברבת עמון וכן מיפגש רייגן־גורבאצ'וב – לא הניבו יוזמות קונקרטיות לפתרון בעייתם. תחושת הכוח נובעת מהתרוממות הרוח שפקדה את תושבי השטחים בעקבות פיגוע „ליל הגילשונים", שבו הצליח מחבל אחד להרוג שישה חיילי צה"ל.

המזרחן הידוע אמר כי תוכנית האוטונומיה היא „ברווז מת" לאחר שנדחתה על־ידי הפלשתינאים, הירדנים והמצרים. הוא נקב בנוסחות יריב – שם־טוב, קרי: מו"מ בין ישראל לאש"ף בתנאי שאש"ף יכיר בישראל ויתנער מהטרור – כנוסחה המעשית ביותר לפתרון בעיית הפלשתינאים. שר החוץ פרס אמר שנוסחה זו איננה מעשית וכי יש לבחור בין ניהול מו"מ עם אש"ף או עם ירדן. פרופ' לואיס ציין כי אם ישראל תמשיך לשלוט על תושבי השטחים לאורך זמן היא תיאלץ בסופו של דבר לנהוג כלפיהם כשם שדרום־אפריקה נוהגת כלפי השחורים. לעומת זאת, אם ישראל תעניק זכויות פוליטיות לתושבי השטחים – תהפוך המדינה למעין לבנון שניה, שבה ילחמו היהודים והערבים זה בזה.

פרופ' לואיס העריך שמלחמת איראן־עיראק תימשך עוד זמן רב. לדעתו, שלטונות איראן מעוניינים שהצבא ימשיך להימצא בחזית כי הוא חשוד בעיניהם ככוח העלול לבצע הפיכת־נגד במדינה. הוא סיפר כי פקיד עיראקי בכיר אמר לו שלעיראק אין רצון לשוב ולהילחם נגד ישראל, אך אין בכוונתה לכרות. עימה הסדר שלום כפי שעשתה מצרים.

הפטריארך מישל סבח בכנסיית הקבר, אתמול (צילום: יצחק הררי)

חשש שהפרלמנט האירופי לא יאשרר את ההסכם עם ישראל

הגוש הסוציאליסטי מתנגד לאשרור בגלל המהומות • צרפת מגנה הגירוש

פאריס, (עטס"א) קיים חשש שהפרלמנט האירופי לא יאשרר בשבוע הבא את ההסכמים האחרונים בין ישראל לקהיליה האירופית, כך מעריכים בפאריס.

הפרלמנט, שמקיים את דיוניו בשטראסבורג, חייב לאשר את ההסכמים שנחתמו עם ישראל השוק המשותף. לאחר חתימת הסכמים אלה בחודש שעבר על־ידי שרי החוץ של 12 החברות בשוק, ועדת השוק והנציג הישראלי בבריסל, נסתיימו כל השלבים לקראת מתן תוקף להסכמים אלה, פרט לאישרור הפרלמנט האירופי.

אישרור מעין זה נחשב בדרך כלל לדבר שבשיגרה, אך מקורות דיפלומטיים בשטראסבורג אמרו, שלאור המשך המהומות בשטחים הכבושים והיד הקשה שבה נוהגת ישראל, האישרור הוא עתה „פרובלמאטי ביותר".

על אף העובדה שצרפת גינתה אתמול את ישראל בקשר עם גירושם של ארבעה מנהיגים פלשתינים ללבנון, אמרו פקידים צרפתים, כי פאריס לא תתמוך בהטלת סאנקציות כלכליות נגד ישראל מצד הקהילה האירופית.

יצויין כי להסכמים שנחתמו בחודש שעבר יש חשיבות כלכלית מצומצמת בלבד, אך סירובו של הפרלמנט האירופי ואפילו הימנעותו מלאשר הסכמים אלה, ייחשבו כמכה חמורה ליוקרתה של ישראל.

העניין הופך למסובך יותר לאור התקנות של השוק, המחייבות אישרור על־ידי רוב המדינות החברות בגוף זה. ההימנעות או היעדר חלק ניכר מבין חברי בית הנבחרים בדיון לאישרור ההסכם עלולים להביא להכשלת האשרור.

על אף העובדה שרוב המדינות החברות בקהיליה האירופית מצדדות באישרור, לא טובה כפי הנראה אף ממשלה להפעיל לחץ כבד על נציגיה בבית הנבחרים. הגוש הסוציאליסטי, שהוא בעל השפעה רבה במיוחד בשטראסבורג, הודיע כי יפעל נגד אישרור ההסכמים.

ממשלת צרפת גינתה כאמור אתמול את גירושם של ארבעת הפלשתינים ללבנון, בעוד שר החוץ ז'אן־ברנאר ריימון, נפגש, על פי בקשתו עם איברהים סוס, נציג אש"ף בצרפת.

דובר משרד החוץ אמר, „ממשלת צרפת מגנה את צעדי הגירוש של ארבעה תושבים של השטחים הכבושים, שהביאו לגירושם מארצותיהם של אנשים שנולדו בה וחיו בה תמיד. גירושים אלה עלולים להגביר את מצב המתיחות הקיים עתה בשטחים הכבושים".

בריה"מ מגנה את גירושי המנהיגים הפלשתינים

בריה"מ גינתה את ישראל. „חופש התנועה והזכות אנוש וגירוש הוא ללא כל ספק פגיעה בחופש זה", אמר דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב, בהגיבו לגירושם של ארבעת הפלשתינים.

קיסר שולל הבאת פועלים מאירופה: „בכיה לדורות"

מאת סופר „דבר" לענייני עבודה

„הבאת עובדים מפורטוגל וארצות אחרות באירופה לביצוע עבודות בישראל, תהיה בכיה לדורות" – הצהיר אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בהרצאתו בפורום של המרכז הישראלי לניהול.

„לא נשלים עם פתיחת המשק לעובדים זרים", הודיע מזכ"ל ההסתדרות. הוא מסר שכבר ניתנה הוראה לנציגי ההסתדרות בשירות התעסוקה הממלכתי להתנגד במלוא התקיפות למתן היתרים לייבוא כוח עבודה מחו"ל, אם באמצעות חברות פרטיות ואם ישירות על ידי המעסיק.

„כוח האדם בישראל מסוגל למלא את המשימות המוטלות על היצור והייצוא, בהנחה שייקלטו צעירים לחידוש אמצעי הייצור ולהעלאת הפריון", אמר קיסר. לדבריו, הוא עומד להפגש היום עם שר המסחר והתעשיה יצחק נבון כדי להעלות בפניו „הצעות אופראטיביות להרגשת הערך החינוכי של העבודה והעובד במדינה".

סקר מכון סמית – מיוחד ל„דבר"

ירידה בהערכת הציבור לטיפול הממשלה בבטחון, כלכלה וחברה

מאת חנוך ורפי סמית

אחד הממצאים של סקר מכון סמית, שנערך במחצית הראשונה של דצמבר הוא, שמידת האמון של הציבור בממשלה נשארה כפי שהיתה בספטמבר 1987: מבין 1,200 המרואיינים המייצגים את הציבור היהודי הבוגר בארץ, השיבו 40 אחוז שלדעתם הכללית, הממשלה „מצליחה" או „מצליחה לרוב". אולם כאשר נתבקשו לפרט בנושאים ספציפיים, הרי שבהשוואה לספטמבר ההערכות בדצמבר היו נמוכות יותר בכל נושא ונושא.

לגבי הטיפול בשטח הכלכלי – רק 49 אחוז ענו שהממשלה מצליחה בטיפולה בנושא לעומת 54 אחוז שחשבו כך בספטמבר. אחוז אלה שחשבו שהממשלה מצליחה בשטח החברתי ירד והגיע ל־24 אחוז בלבד, לעומת 28 בספטמבר. הירידה הגדולה ביותר נרשמה בטיפול בענייני בטחון – ירידה של שבעה אחוזים (מ־67 ל־60). יש לזכור שהסקר נערך לאחר ליל הגלשונים ותחילת המהומות ביו"ש ועזה.

בכל אופן מעניינת העובדה שבדיעה הכללית על הצלחת הממשלה לא חלה ירידה. בקרב תומכי הליכוד 54 אחוז חשבו שהממשלה מצליחה, בדרך־כלל. אחוז זה הגיע ל־63 בקרב תומכי המפד"ל ול־56 בקרב תומכי המפלגות הדתיות האחרות. בקרב תומכי העבודה אחוז זה הגיע ל־39, בקרב תומכי „שינוי" (המרכז) ל־32 ורק ל־18 אחוז בקרב תומכי רצ. בקרב תומכי התחיה וצומת (רפול) האחוז שחשב שהממשלה בדרך־כלל מצליחה הגיע ל־33. בקרב תומכי כהנא, אחוז זה עמד על 44. יוצא אפוא, שהדעה היותר חיובית על הממשלה היא בקרב תומכי המפלגות הדתיות והימין וככל ש„פונים" שמאלה, אי־שביעות הרצון גדלה.

השאלה: „האם, לדעתך, מצליחה הממשלה או לא מצליחה בפעולות הבאות?"

(בטבלא מצויין האחוז שענו שהיא מצליחה או מצליחה לרוב):

הנושא	סקר ינואר 87	סקר ספטמבר 87	סקר דצמבר 87
טיפול בשטח הכלכלי	42	54	49
טיפול בשטח החברתי	30	28	24
טיפול בענייני בטחון	65	67	60
טיפול בענייני חוץ	59	56	55
דעתך הכללית על הממשלה	47	40	40

מרכז התק"ם בכינוס באפעל:

הדרך לשלום – פתרון מדיני של פשרה • גינוי ל„שב ואל תעשה"

מאת ארנון מגן, סופר „דבר"

החלטה בזכות „פתרון מדיני של פשרה", כדרך לשלום, תוך גינוי למדיניות ה„שב ואל תעשה" של הליכוד, „שהוכיחה את עצמה בכישלון מוחלט", והתייצבות מאחורי חיילי צה"ל הפועלים להרגעת הרוחות, נתקבלה אתמול במרכז התקים שהתכנס באפעל. הצעת יחיד של אחד הצעירים למחוק מן הנוסח את המלה „פשרה", נדחתה.

כן נדחתה הצעת יחיד אחרת, להשמיט מנוסח ההחלטה את האזכור של אירועי הימים האחרונים כנימוק המגביר את התביעה לפתרון מדיני, בטענה כי אזכור כזה עלול להתפרש בעיני הערבים כאילו התפרעות משתלמת.

לאחר דיון קצר בעניינים פנימיים, לרבות אישור של תקציב התנועה לשנת 1988, הוקדשה רוב ישיבת המרכז לדיון המדיני. פתח את הדיון שר הקליטה יעקב צור, שיצא בדברים חריפים נגד מדיניות הליכוד והאשים אותו בטרפוד המאמצים להגיע להידברות עם ירדן. הוא הוסיף, כי הויכוח רב־השנים בין „יונים" ובין „ניצים" בתוך התק"ם ובתוך מפלגת העבודה איננו רלוונטי כיום, משום שלהערכתו לא יעסקו הדיונים הראשונים בהתוויית הגבולות. עם זאת, הדגיש צור את המשך תמיכתו בתוכנית אלון, „אבל לא רק מנקודת ראות גאוגרפית, של השארת בקעת הירדן ורמת הגולן – שני אזורים עם כ־15 קיבוצים של התק"ם – בידי ישראל, אלא גם ובעיקר מפאת גישתה הרעיונית ההסטורית הגורסת מדינה בעלת רוב יהודי מאסיבי, ללא שליטה באוכלוסיה ערבית.

סגן שר החקלאות אברהם כץ־עוז (כצלה) ייחד את דבריו, כחבר קיבוץ נחל־עוז היושב ממש מול העיר עזה, לבעייתה של הרצועה. הוא תיאר בצורה פלסטית את מה שמתחולל ברצועה מדי יום: עד שעה 8 בבוקר שורר בה שקט גמור ורק נשמע רחש המכוניות המסיעות פועלים לישראל. באותה שעה נוהרים 180,000 תלמידים לבתי־הספר.

שלהם, ובשעה 10 נפסקים הלימודים, ביוזמת התלמידים עצמם, והכל נוהרים לרחובות ומתחילים להתפרע. כעבור זמן קצר מצטרפות הנשים לילדיהן. בעבר היו חיילי צה"ל מסיירים בעזה בסיורים רגליים, אחר־כך עברו לג'יפים רגילים, אחר־כך לג'יפים עם רשתות מגן, עכשיו מסיירים בזלדות. „השלב הבא יהיה סיורים בטנקים", אמר כצלה, „ומה יהיה אחר־כך?"

סגן שר החקלאות הוסיף ושאל: „מה יהיה מחר, אם עשרות אלפים מתושבי מחנה הפליטים ג'באליה, גברים נשים וטף, יתחילו לצעוד לעבר נחל־עוז – צעדה שקטה, ללא שום נשק? האם נפתח עליהם באש?" לדעתו, יש רק פתרון אחד ויחיד לרצועת עזה: ישראל צריכה להודיע ברוב־גלי כי בדעתה לכונן ברצועה מינהל משותף עם ארה"ב, מצרים ותושבי הרצועה עצמם, אולי בתוספת או"ם, ומקץ מספר שנים של מינהל כזה יחליטו תושבי הרצועה עצמם על עתידם, עם אפשרות שיהיו להם דרכונים, בניגוד למצב כיום, וחלק מהם יוכלו להגר לארצות אחרות וכך להפחית את הלחץ הדמוגראפי הנורא.

דברים דומים השמיעו גם משתתפים אחרים בדיון. אחד החברים, קצין במילואים, אמר כי קיים חשש שבקרב הצעירים תקום עתה תנועה של סירוב לשרת ביש"ע, בדומה לסירוב שהיה בשעתו לשרת בלבנון. הוא הוסיף כי צמצום מספר הערבים היוצאים היום לעבוד בישראל, לרגל ההתפרעויות, מהווה הזדמנות טובה לחזור לעקרון העבודה העברית. מזכיר הנוער העובד, חגי מרום מקיבוץ יפעת, תבע שמפלגת העבודה ובראשה התק"ם תתייצב לבחירות הקרובות עם הודעה חד־משמעית, ללא ניסיון לטשטש, על נכונות לוויתורים טריטוריאליים, אפילו תינזק על־ידי כך מבחינה אלקטוראלית.

סיכם את הדיון מזכ"ל התק"ם ישעיהו (שייקה) פרי. המזכ"ל השני, אהרן ידלין, הודיע כי התק"ם תמשיך בדיון המדיני בישיבה נוספת של המרכז שתתקיים כנראה בפברואר.

רוזוליו: ביטול חוק עידוד השקעות הון יפגע באזורי הפיתוח

מזכיר חברת־העובדים מזהיר מפני הרעיון לביטול החוק לעידוד השקעות הון בתעשיה. רעיון, אשר כפי שנמסר, נבדק על־ידי שר האוצר בהשפעת היועץ הכלכלי לראש הממשלה.

„מי שמציע לבטל חוק זה בנימוק של „כלכלה טהורה" מציע בעצם להתעלם מן הכוונה לעודד השקעות באזורי פיתוח ועיירות פיתוח", אמר מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו.

„אנו, בעקבות, הפיתוח שפגע מן הקיפאון במשק יפגעו קשות אם לא יהיה עידוד להקמת מפעלים שייצרו, בעיקר לייצוא, במקומות אלו.

הבחירה האוטומטית שלי OPEL KADETT AUT.

אופל קדס אוטומטית - הפתרון המוטורי היעיל ביותר בתנועה העירונית הצפופה.

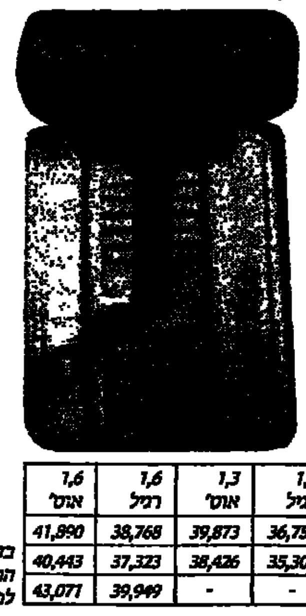

	1,3 רגיל	1,3 אוט'	1,6 רגיל	1,6 אוט'
קדס 4 דלתות	36,754	39,873	38,768	41,890
קדס 5 דלתות	35,306	38,426	37,323	40,443
קדס 5 ד' סטיישן	-	-	39,949	43,071

בדגמי 1,6 ניתן לקבל בתוספת תשלום הגה כח.
המחירים כוללים מע"מ
לפי מחירון החברה 012/88 כפוף לשינויים.

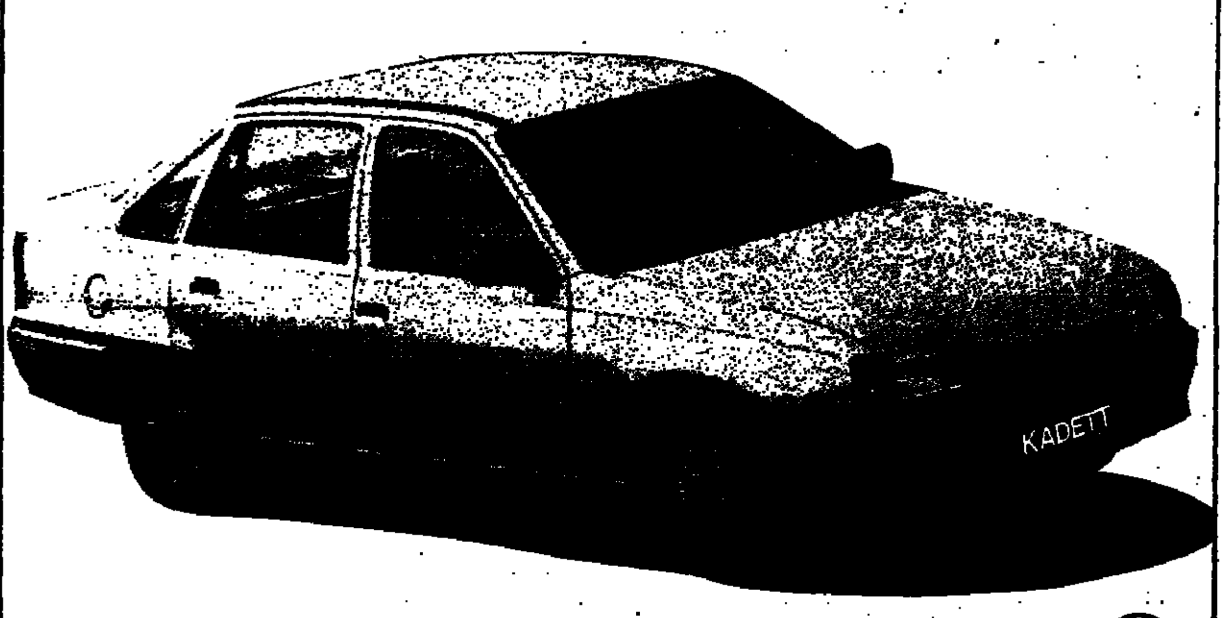

OPEL

Backed By The Worldwide Resources of General Motors

GM

ליאו גולדברג בע"מ המניע להצלחת אופל בישראל

בסיס ימי סובייטי בנמל טרטוס בסוריה

מקורות מודיעין בלונדון:

מאת דליה שחן סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר") – הסובייטים בנו בסיס ימי בנמל טרטוס בסוריה – מוסרים מקורות מודיעין בלונדון.

הבסיס הסובייטי צמוד לבסיס הסורי בטרטוס. עובדים בו טכנאים רוסים, המשתמשים בחומרים רוסיים. הבסיס כולל אמצעי אחזקה ותיקונים, עוגנות בו ספינות מלחמה סובייטיות, והוא יהפך כנראה לבסיס הצי החמישי הסובייטי, הכולל צוללות וספינות נושאות נחתים, ולעתים נושאת מטוסים.

טרטוס מוגנת על ידי טילים סובייטיים אנטי־אווירים ארוכי־טווח סאם־5, ועל ידי טילים נגד אניות אס־אס־סי.־1בי (ספאל). המקורות אומרים כי שדה תעופה צבאי סובייטי מוקם עתה במקום.

פיתוח הבסיס החל ביולי שעבר. באוקטובר ערך סגן מפקד חיל הים הסובייטי, אדמירל גורישין, ביקור סודי בבסיס. לאחרונה ביקר בדמשק מפקד חיל הים הסובייטי, אדמירל צ'רנה, כנראה כדי לתאם הסכמים וסידורים.

מדוע ניסתה המשטרה אלות חשמליות על מפגיני „שלום עכשיו" ב־82?

מאת יורם לוי סופר „דבר" בירושלים

ח"כ רן כהן (ר"צ) דורש לחקור מדוע החליטה המשטרה לנסות אלות חשמליות שנרכשו על־ידה על מפגיני שלום עכשיו בשנת 1982.

הדרישה הועלתה בעקבות תשובת שר המשטרה חיים בר לב כי באותה שנה רכשה המשטרה 12 אלות חשמליות לניסיון. השר אישר כי נעשה בהן שימוש בשני מקרים: בהפגנת שלום עכשיו בשנת 1982 ובעת פיזור קהל סקרנים, שמאן להתפזר בשעת אירוע חבלני.

מאז, הוסיף השר בר לב, הפסיקה המשטרה את השימוש באלות אלה. הן הועברו ליחידה המיוחדת ללוחמה בטרור ואנשיה רשאים להשתמש בהן רק באישור מפכ"ל המשטרה.

ח"כ כהן דורש כעת מבר־לב לחקור מי הורה בשעתו לנסות את האלות החשמליות דווקא נגד מפגיני שלום עכשיו.

„מוסף המוספים" ישודר

מאת רמי ליון, סופר „דבר" בירושלים

ביטולן של התכניות „זהו זה" ו„ערב חדש" אמש היתה יריית אזהרה בלבד מצד ועד העיתונאים בטלוויזיה הישראלית.

בני לוי, חבר ועד, אמר אמש כי „מוסף המוספים" ישודר היום וכי העיתונאים שומרים לעצמם את הזכות לבחור את העיתוי של צעדיהם הבאים נגד ההנהלה, שלא מקיימת את הסכם העבודה שנחתם עימם.

הסכסוך נובע מכך שההנהלה לא הצליחה להגיע להסכמה עם ועד עובדי התיפעול בנוגע לתיפעול המכשור החדיש אי.אן.ג'י.

התוספות המיוחדות שהעיתונאים היו אמורים לקבל לפני כחודש, כרוכות בהפעלת ציוד זה. ההנהלה לא מכחישה את אי־עמידתה בלוח הזמנים הכנסת ציוד זה בשל חוסר ההסכמה עם ועד עובדי התיפעול. העיתונאים טוענים שעל ההנהלה לכבד את ההסכם וחוסר הצלחתה להגיע לסיכום עם ועד עובדי התיפעול אינו סיבה מספקת לאי־קיום ההסכם.

ביטול היטל על אשראי במט"ח – לדיון בוועדה

מאת אמנון אבור, סופר הכלכלה של „דבר" בירושלים

ועדת הכספים תדון בקרוב בביטולו המפתיע של ההיטל על ההלוואות במטבע־חוץ.

חברי הוועדה יאיר צבן (מפ"ם) ודן תיכון (ליברלים) תבעו אתמול לזמן לדיון זה את נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו, כדי שיסביר את שאירע בפרשת ההיטל שבוטל. לדברי שני חברי הכנסת, אושר ההיטל בוועדת הכספים למרות התנגדותם, בשל הלחץ הכבד שהפעילה בעניין צמרת בנק ישראל.

צבן ותיכון מבקשים להסיק לקחים מפרשה זו. ח"כ תיכון הביע אתמול פליאה על כך שחוק שעבר בכוח הכבש הקואליציוני בוטל אתמול בחשאי, חצי שנה בלבד לאחר אישורו בכנסת.

לדבריו, כבר ביום אישורו היה ברור שמדובר בהיטל כיותר העתיד לגרום נזק עצום.

חולה הכבד הבדווי מכסייפה מת בלונדון בעת ההשתלה

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

חולה הכבד הבדווי, ג'ומעה אל־נבסרה, בן ה־27, מת במהלך ניתוח במרכז הרפואי קינגס קולג' בלונדון. אתמול נערכה הלווייתו בעיירה כסייפה שבנגב.

ג'ומעה סבל ממחלת כבד כרונית וטופל בשנתיים האחרונות על ידי ד"ר ג' פרייזר מבית החולים "סורוקה" בבאר שבע. לאחר שבחודשים האחרונים החמיר מצבו, הומלץ על ידי ד"ר יגאל קם מבית החולים רמב"ם בחיפה, לשלוח אותו לניתוח דחוף בלונדון. לצורך ביצוע הניתוח, שעלותו נאמדה בכ־100 אלף דולאר, יזם ח"כ ז'אק אמיר מבצע התרמה נרחב, אליו נרתמו כל ראשי הערים ומזכירי מועצות הפועלים בנגב.

ג'ומעה היה יתום מאב והוא הותיר אם, שני אחים ושתי אחיות.

דובר משטרת יהודה:

ולרשטיין פעל על־פי הנהלים – התיק ייסגר

מאת אוריאל בן־עמי, סופר „דבר"

משטרת נפת יהודה תמליץ על סגירת התיק נגד פנחס ולרשטיין לאחר שנתברר, כי פעל לפי הנהלים – כך אמר אתמול ל„דבר", דובר משטרת נפת יהודה, סנ"ץ יצחק בריקה.

חקירתו של פנחס ולרשטיין ראש מועצת מטה־בנימין, שנקלע בתחילת השבוע לסכנת חיים, בכפר ביתין, וירה למוות בצעיר ערבי, מצויה בשלבי סיומה.

דובר משטרת נפת יהודה מסר, כי מהחקירה עולה שוולרשטיין אכן פעל בהתאם לנהלים ולכן תמליץ המשטרה לפרקליטות מחוז ירושלים לסגור את התיק נגדו.

הצעיר הערבי עביר גלאל בן ה־28 שנפצע באותה תקרית חיזק בחקירתו את טענת ולרשטיין לפיה תקפו עשרות מתפרעים את ולרשטיין ואת קצין הבטחון שי בן־יוסף וסיכנו בכך את חייהם.

חילופי הנוער והתיירות מגרמניה עלולים להיפגע

בון (עטמ"א).– התסיסה הנמשכת בשטחים הכבושים עשויה לפגוע בחילופי משלחות נוער בין מערב גרמניה וישראל ובתיירות הגרמנית לישראל, כמסרו משקיפים בבון.

אך הם הוסיפו, כי עד היום לא נמסר על ביטולים של נסיעות מתוכננות של קבוצות נוער. משקיפים ציינו, כי ב־1982 נפגעה קשה תוכנית חילופי הנוער, בעקבות הפלישה הישראלית ללבנון.

חילופי הנוער ממומנים בחלקם הגדול על־ידי ממשלת בון וגופים ציבוריים אחרים. מומחים מסרו, כי קבוצות נוער יכולות לבחור בין תוכניות־חילופין רבות, לאו דווקא בישראל.

בינתיים מתקבלות ידיעות על ביטולים של ביקורי תיירים בישראל. מספר סוכני נסיעות בסרו לסוכנות סט"א, כי אנשים המתכננים לבקר בישראל מתאימים נוכח המצב, ובמקרים מסויימים בוטלו נסיעות לישראל.

[illegible] من الاصل

هكذا عن الاحتلال

בהלה כלכלית בטיוואן לאחר מותו של צ'אנג, שהוליך המדינה לרווחה

הערכה: המנהיג החדש – חלק מקואליציה שתתקשה להמשיך הרפורמות

טאיפה (רויטר). - מותו של נשיא טיוואן צ'אנג צ'ינג קאו גרם לזעזוע בשוקי הכספים המקומיים אתמול, אולם מנהיגי המדינה ניסו להציג לאומה תדמית של שלווה ואחדות לאחר מותו של הנשיא שהוליך את המדינה לרווחה כלכלית.

בבורסה של טאיפה נרשמו אתמול ירידות חריפות, ונמסר כי אנשי עסקים רבים החלו לקנות דולארים אמריקאיים. אנשי כספים אמרו כי ההשפעה הפסיכולוגית של מותו של הנשיא תמשיך להשפיע על שוק המניות ושוק הכספים עוד זמן מה, ושר הכלכלה הבטיח כי היציבות תחזור במהרה.

בינתיים נקטה סין העממית, אויבתה הוותיקה של טיוואן, צעד חסר תקדים ושלחה מכתב ניחומים למפלגה הלאומנית השלטת בטיוואן, מאז נמלט אליה המנהיג צ'אנג קאי שק לאחר תום מלחמת האזרחים בסין. במכתב מאחלת המפלגה הקומוניסטית הסינית לנשיא החדש "התחלה חדשה" במאמצים לאחד מחדש את טיוואן וסין.

פקידי ממשלה בכירים ומנהיגי המפלגה ביקרו אתמול בחדר הלוויות בבית החולים בטאיפה, שם שכבה גופתו של צ'אנג, בנו של המנהיג ההיסטורי צ'אנג קאי שק, שמת בביתו ביום ד' לאחר התקפת לב בגיל 77. בין המבקרים נראה גם לי טנג-חוי בן ה-65, הנשיא החדש של המדינה. לי הוא ראשון נשיאי טיוואן שנולד בה, בניגוד למנהיגי המפלגה הלאומנית, שברחו כולם מסין עם תום מלחמת האזרחים.

מומחים פוליטיים אמרו, כי להערכתם הכוח האמיתי בטיוואן יועבר לקואליציה של מנהיגים, ביניהם לי, ראש הממשלה יו קואו הואה, הרמטכ"ל האו פיי צון ומזכיר המפלגה הלאומנית לי הואן. עם זאת הם הטילו ספק, אם ההנהגה החדשה תוכל להמשיך בתוכנית הרפורמות הפוליטיות של צ'אנג, שהחלה עם ביטול המשטר הצבאי במדינה בחודש יולי לאחר 38 שנה.

לאחר ביטול המשטר הצבאי הקלה הממשלה את ההגבלות החמורות על העיתונות, איפשרה קיום מפלגות פוליטיות חדשות ופתחה פתח לביקור סין העממית על-ידי הקלת איסור הנסיעות לשם. צ'אנג גם תיכנן להעמיד לבחירות מושבים נוספים בפרלמנט. עד כה החזיק כ-80 אחוז מהמושבים על-ידי המפלגה הלאומנית, ואילו תושבי טיוואן בחרו רק 20 אחוז מהמושבים בבחירות חופשיות.

הנשיא החדש לי: יליד האי הראשון

טאיפה (רויטר). – לי טנג חוי, הטכנוקרט בן ה-65 הוא נשיא טיוואן הראשון שנולד על אי זה. הוא שייך לדור חדש של מנהיגים היורש את השלטון מהמנהיגים שברחו מסין.

לי, שנכנס לחיים הפוליטיים רק ב-1972, יורש את מנהיגות המפלגה הלאומנית לאחר שלטון של 66 שנה של משפחת צ'אנג. אולם משקיפים פוליטיים אומרים, כי הוא לא יהנה מהסמכות שנהנו ממנה בני משפחת צ'אנג, והוא יאלץ להתחלק בשלטון עם מנהיגים אחרים.

"הוא ישר, נקי כפיים, איש נעים, נוצרי מאמין וחביב המעמד הבינוני", אמר פרופ' למדע המדינה באוניברסיטת טיוואן. "אולם יש לי ספקות לגבי יעילותו בתור נשיא".

לי לא עמד מעולם בראש משרד ממשלתי ולא נבחר מעולם בבחירות חופשיות. משקיפים אומרים, כי אין לו בסיס תמיכה אישית בצבא או במפלגה וכי מונה ליורש משום שצ'אנג לא רצה מועמדים שיאיימו עליו.

צ'אנג גם רצה לעודד מנהיגים שנולדו בטיוואן. יצוין, כי תושבי טיוואן יכולים להבין רק בקושי את הניב השגור בפיהם של המנהיגים הלאומנים הוותיקים, ואילו לי מדבר בניב המקומי של טיוואן ומובן בקלות על-ידי האזרחים.

לי קיבל תואר ד"ר בכלכלה חקלאית והוא הניח את היסוד להצלחתה הכלכלית של טיוואן על-ידי מודרניזאציה של הבסיס החקלאי בה.

כרזות בחירות בפורט או פראנס, בירת האיטי, לקראת הבחירות הכלליות הצפויות במדינה ביום א'. המתח לקראת הבחירות הגיע לשיא, לאחר שנסיון הבחירות החופשיות הקודם נכשל בגלל אלימות של הצבא. (צילום: א.פ.)

סיאול: צפון קוריאנית מודה בפיצוצו של מטוס הנוסעים

האשה – סוכנת של צפון קוריאה ואומנה בטרור

סיאול (עי"ר). - אשה מצפון קוריאה הודתה במעורבות בפיצוץ מטוס נוסעים דרום קוריאני בנובמבר אשתקד - מסרה אתמול הטלוויזיה הממשלתית בדרום קוריאה.

היא בסרה מפי פקיד בכיר, כי האשה היא קים יוהי מצפון קוריאה, וכי ממשלת סיאול תמסור על כך הודעה היום.

קודם לכן מסר הרדיו, כי נראה ברור שהאשה היא טרוריסטית מאומנת היטב, והיא היתה אחראית לפיצוץ מטוס בואינג 707, שגרם למותם של 115 נוסעים ואנשי צוות.

לא ניתן אישור מיידי לידיעה של הטלוויזיה כי האשה, שזהותה ידועה עד כה בשם "מאיומי" על פי הדרכון היפני המזוייף שהיה ברשותה, אכן הודתה בחקירה כי היא סוכנת צפון קוריאנית.

העיתון הממשלתי "סיאול שינבון" מסר, כי אשה זו היא בתו של מנהיג קומוניסטי בכיר בצפון קוריאה. הוא מוסיף, כי האשה עברה הכשרה ממושכת בשיטות טרור.

יפאן מבטיחה לארה"ב לפתוח שווקי המזון והבנייה לתחרות אמריקאית

לאחר תלונות חריפות מצד הקונגרס והממשל • יפאן וארה"ב הגיעו להסכמה לתמוך במשותף בדולאר בביקורו הראשון של נובורו טאקשיטה בוואשינגטון

וואשינגטון (רויטר א.פ.). - ראש ממשלת יפאן נובורו טאקשיטה חידש אתמול את הבטחתו לפתוח את השווקים בארצו לסחורות זרות ולשתף פעולה עם מדינות תעשייתיות אחרות להבטחת הצמיחה בכלכלה העולמית.

הדברים נאמרו בתדרוך לעיתונאים לאחר פגישתו של טאקשיטה עם נשיא ארה"ב רונאלד רייגן. בפגישה הסכימו השניים לסייע ליצוב הדולאר האמריקאי כדי למנוע תנודות חריפות בשוק המטבע בעולם.

בהצהרה משותפת שפרסמו השניים נאמר, כי שתי המדינות הסכימו לשיתוף פעולה הדוק בשוקי הכספים. מומחים ציינו, כי פירוש הדבר הוא שהבנקים המרכזיים של שתי המדינות יקנו דולארים, במקרה [illegible] המטבע האמריקאי ימשיך לצנוח.

כדי להבטיח שלארה"ב יהיו די [illegible] לעמוד בחלקה בהסכם, הסכימה ארה"ב למכור במידת הצורך את היתרות הרשמיות שלה ליפאן. מדובר ביתרות המוחזקות בקרן המטבע הבינלאומית. לארה"ב יש כרגע לפחות 14 מיליארד דולאר ביתרות אלה, ופירוש הדבר הוא, שלשתי המדינות יש למעשה מלאי בלתי מוגבל לתמיכה בדולאר, אם יהיה צורך בכך.

ההסכם בא לאחר שלפי ההערכות הוציאו הבנקים המרכזיים של שתי המדינות שלושה מיליארד דולאר לעידוד המטבע האמריקאי, שנפל לשפל של 120 ין בסוף השנה האחרונה. ההסכם החדש עשוי לשפר את מצבו של הדולאר, שהתאושש בינתיים ונסחר שלשום ב-126 ין.

חלק חשוב אחר במסעו של טאקשיטה לארה"ב, הראשון מאז נכנס לתפקידו בנובמבר אשתקד, הוא הדיונים על פתיחת השוק היפאני לסחורות אמריקאיות, בעיקר בתחומי הבנייה והמזון. ההבטחות האחרונות של ראש ממשלת יפאן מאשרות, כי אכן מוכנה לקחת חלק מרכזי יותר בדאגה לכלכלה העולמית, אולם פקידים אמריקאים ציינו, כי הבטחות כאלה ניתנו בעבר, אולם לא קויימו.

טאקשיטה הבטיח לרייגן לפתוח את שוק ארצו בשני תחומים אלה, אולם שר המסחר קלייטון יטר אמר, כי ההצעות בתחום שוק הבנייה אינן מספיקות. הקונגרס האמריקאי קיבל בחודש שעבר חוק, האוסר על חברות אמריקאיות להשתתף בפרוייקטים ממלכתיים בארה"ב כגמול על שוק הבנייה הסגור ביפאן.

אלפים מוחים בבירת גוואטמלה נגד העלאת המחירים האחרונות של שירותי החשמל ויוקר המחיה. (צילום: א.פ.)

פולין: אין אשרה לשפטל

ווארשה (עי"ר) – סוכנות הידיעות הפולנית מסרה שלשום בערב, כי שלטונות ווארשה סירבו לא מכבר להעניק אשרת כניסה לעורך דין יורם שפטל, פרקליטו של דמיאניוק.

הסוכנות לא מסרה את הסיבות לסירוב וגם שעליו מחה שפטל בפומבי בישראל.

שפטל מסר, כי ביקש לבקר בפולין כדי לנסות לבסס את ההגנה על הנאשם.

עוד מסרה סוכנות הידיעות הפולנית, כי אחד הפרקליטים של דמיאניוק ביקש לקבל אשרת תיירות, אך גם בקשה זו נדחתה על ידי שלטונות פולין. הוא ביקש לבקר בפולין יחד עם בנו של דמיאניוק.

אין מחסור במתנדבים לכוחות האו"ם בדניה

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בסקנדינביה

קופנהאגן (מיוחד ל"דבר"). – מודעות גדולות בעיתונות הדנית קוראות לצעירים מתחת לגיל 33 ולאחר שירות צבאי "משביע רצון" להתגייס לכוחות האו"ם.

המחזור החדש, שנקרא עתה לגיוס, הוא בן כמה מאות חיילים, והוא יתייצב לחמישה שבועות אימונים ב-18 באפריל. לדברי קצין העתונות של חיל האו"ם, לא קיים מחסור במתנדבים.

קצין העתונות, מאיור מוגנס פוקראל, מסר עוד כי דנמארק מגייסת בסך הכל מדי שנה 950 חיילים מתוך סך הכל 4500 מארבע מדינות סקנדינביה.

792 חיילי או"ם משוודיה משרתים בלבנון, נורווגיה נמצאת בלבנון בכוח של 868 נושאי כומתות כחולות ואילו פינלאנד מחולקת כוחה בין הגולן – 410 חיילים, ללבנון – 550. עיקר הכוח הדני מוצב בקפריסין – 350 חיילים, ולדנמרק 12 משקיפים המוצבים בארמון הנציב בירושלים.

50 פושעי מלחמה מסתתרים באוסטרליה

זאגרב (רויטר-עתי"ם) – 50 פושעי מלחמה, שנמלטו מיוגוסלביה בתום מלחמת העולם השניה, חיים באוסטרליה – מסר אתמול העיתון הקרואטי הרשמי למחצה "ויאסניק".

העיתון כתב, כי ממשלת אוסטרליה ביקשה מיוגוסלביה וממדינות אחרות מידע על חשודים כפשעי מלחמה, כדי להעמידם למשפט.

הוא ציין, כי תיקים על פושעי המלחמה שמורים בארכיונים יוגוסלביים. ארכיונים אלה כבר העבירו לשלטונות המשפט האוסטרליים כ-50 מסמכים על פושעי מלחמה.

הנאצים הדנים בכותרות: רוצים לגרש הזרים

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בסקנדינביה

קופנהגן (מיוחד ל"דבר"). – בפעם השניה תוך שבוע עלתה המפלגה הנאצית הדנית לכותרות העתונים.

בפעם הראשונה היה זה כאשר נודע לציבור, כי מפלגה זעירה קיצונית זו עומדת לרוץ – לראשונה מאז מלחמת העולם והכיבוש הגרמני – לבחירות לרשויות המקומיות בסוף שנה זו.

עתה הוגשה תלונה רשמית למשטרת קופנהגאן, חתומה על-ידי הנוער הקומוניסטי, ובה נאמר, כי כרוז שחולק על-ידי המפלגה ושליחיה מהווה עבירה על חוקי דנמארק בהסתה גזעית.

בכרוז שחולק נכתב, [illegible] להפסיק את [illegible] הזרים. [illegible] רבים ממבקשי העבודה הם פקיסטאנים המקבלים עבודות הנמנעות מדנים, דירות חדשות מועמדות לרשות האיראנים ואנו צפויים למלחמת אזרחים נוסח לבנון" – נאמר בכרוז.

בתשובה לשאלת כתב העתון "ברלינגסקה טידנדה" למרצה בכיר באוניברסיטה בבעיות משפטיות אמר המרצה, יורן וסטרגורד, כי התלונה לא נראית לו חריפה מספיק כדי שאכן יטפלו בה.

בסין מתעלמים מן הכלל 'ילד למשפחה'; צפוי משבר אוכלוסין

פקין (רויטר-עתי"ם) – בסין הולך ועולה [illegible] תלולה בילודה, העלולה לגרום ל"משבר אוכלוסין" – כך יומן העם הרשמי.

[illegible] שיעור הילודה במדינה עלול לצאת משליטה, אם לא יוקפדו בקפדנות הכללים לתכנון המשפחה. העתון הטיל את האשמה למשבר על התעלמות התושבים מהכלל שהונהג בסין – "ילד אחד למשפחה".

אולם, בהודאה פומבית נדירה לגבי קשיחותה של מדיניות זו, הודה העתון כי היא בלתי פופולארית. "ילד אחד לזוג אינו תואם לחלוטין את חוקי הטבע", ציין העתון. "אך עלינו לעודד את האנשים לדבוק בכלל זה, למען האומה כולה".

העתון ציין כי, "העבריינים" הגרועים ביותר [illegible] לדבוק בערכים הישנים. "באזורי השדה רוצים [illegible] 90 [illegible] מתושבי הערים רוצים בכך גם הם", כתב.

מיעוטים אתניים וקבוצות מסויימות אחרות אינם כבולים על ידי הכלל של ילד אחד למשפחה. באזורים מסויימים בדרום סין, מתירים השלטונות למשפחות, שילדן הראשון היה בת, לשוב ולנסות להוליד בן.

העונשים על לידת ילד שני ללא רשות, כוללים קנסות על כדי 50 אחוז מהכנסת ההורים, עד שהילד מגיע לבגרות.

רשות ניירות ערך
הודעה למבקשי היתר לפרסום תשקיף
רשות ניירות ערך מודיעה בזה, כי בקשות היתר לפרסום תשקיף, שבכוונת המנפיק לפרסמו עד 29.2.88, יש להגיש לא יאוחר מתאריך 29.1.88.
רשות ניירות ערך

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע: פר' וארא
כ"ו טבת תשמ"ח

כניסה		יציאה	
ירושלים	4.20	ירושלים	5.36
תל-אביב	4.37	תל-אביב	5.32
חיפה	4.26	חיפה	5.33

הלוח הכללי

לחברה גדולה בענף המעליות דרוש מהנדס מכונות בעל נסיון בתכנון וייצור מעליות. המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 486 תל-אביב עבור מהנדס

למפעל להזרקת פלסטיק דרוש: מחליף תבניות בעל נסיון. טלפון 7611588 שבת 5740659

לחברת יבוא דרושה פקידה לעברית ולאנגלית, ידיעת השפות על בוריין, הדפסה במכונה ומלקס. שעות העבודה 8.00–14.00. לפנות לטלפון 03-663969

למשרד אדריכלי בצפון דרוש/ה: 1. אדריכל/ית בכיר/ה 2. אדריכל/ית. עם נסיון בעבודות פיתוח סביבתי. להתקשר: 03-5436882 03-457417

אולי תפקיד זה הוא צעד ראשון לקריירה חדשה
חברת בת של קונצרן גדול מציעה מספר תפקידים לגברים — נשים
● גיל 27 — 45
● נסיון בעבודה עם אנשים ובעלי רצון עז להתקדם ולהצליח
● יכולת ליזום ולפתח רעיונות ומבצעי שיווק
● אישיות בעלת פתיחות, כושר ניהול וארגון
● בעלי השכלה תיכונית מלאה, לפחות. (לאקדמאים במדעי החברה עדיפות)
המועמדים שיתקבלו יועברו מבחני התאמה.
כל המועמדים שיתקבלו יועברו הכשרה ע"ח החברה וישולבו לאחר מכן בעבודה.
למצליחים מובטחת הכנסה גבוהה ותנאים מצויינים
לתיאום ראיון נא לטלפן
ת"א והמרכז: 321 258—03, 16 קוים אוטומטיים (גיל או הררי)
148 235—03, 580 223—03 (דפנה)
חיפה והצפון: 691 382—04 (אורי)
נתניה והסביבה: 4-3-2-971 616—053, 011 22—053 (צביקה)
באר שבע והדרום: 382 71—057, 106 31—057 (יצחק)
טבריה: 660 96, 870 22—067 (בני שוען)
סודיות מובטחת

גל וייספלד (1978) בע"מ
למפעלנו באזור תעשייה תפן
דרושים: עובדי ייצור
התכונות הנדרשות:
★ רציניים ואחראיים להכשרה כמפעילים למכונות דפוס, רצוי בוגרי בי"ס מקצועי או בעלי רקע טכני.
★ יוצאי צבא
★ גיל 25–40
★ עבודה במשמרות
★ גרים באזור חיפה, עכו, נהריה, מעלות וכרמיאל והסביבה.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 13 מגדל העמק מיקוד 24959 או למנהלת כח אדם. טלפון 04-978686

לחברה פרטית בע"מ העוסקת במוצרי חשמל ביתיים בהיקף נרחב דרוש/ה מנהל/ת כספים
אם את/ה בעל/ת יוזמה, הולמ/ת ובעל/ת ידע בניהול פיננסי
פנה/י לת.ד. 1696 ר"ג 61016 בצירוף קורות חיים ונסיון קודם. סודיות מובטחת.

למפעל פלסטיק חדיש ומתפתח בראשל"צ דרושים מועמדים רציניים
א. עובדי ייצור – להפעלת ציוד אוטומטי חדיש וממוחשב
★ 10 שנות לימוד לפחות.
★ נכונות לעבוד בסבב של שלוש משמרות.
★ הכשרה והדרכה ינתנו במקום.
ב. מלגזנים — שנה אחת נסיון לפחות (לשלוש משמרות).
לתאום ראיון בלבד, להתקשר לכח אדם טל. 03-9612410-2

לבית ספר תיכון דרושים מורים
במקצועות: ספרות, מדעי החברה
לכיתות בוקר למועד קיץ 88
★ בעלי תואר אקדמאי ותעודות הוראה.
★ עם נסיון מוכח בהכנה לבגרות.
נא לפנות לטל: 03-288121; 052-541262

הלוח הכללי

לחברה תעשייתית המשווקת מוצרי צריכה בענף חומרי הניקוי
דרוש מפיץ/סיטונאי בעל רכב מסחרי
רצוי בעל מחסן קטן, להפצת המוצרים לאזורים הבאים:
★ הישובים הערביים בתחומי הקו הירוק
★ ישובי יהודה ושומרון
יידרשו בטחונות מתאימים
מועמדים מתאימים יתקשרו לקביעת ראיון אל מיכל, טל' 03-9234408 עד השעה 13.00 או יפנו בכתב יד אל ת.ד. 3953, פתח-תקוה 49517 עבור "דודי". סודיות מובטחת.

דרושה פקידה/כתבנית
הכישורים:
* ידיעת הדפסה
* ידיעה טובה באנגלית
* נסיון במזכירות – יתרון
* יחסי אנוש מעולים
משרה מלאה 08:00–17:00, 5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות בכתב לת.ד. 325, ב"ב. (העבודה לא בבני-ברק)

לגרבי מרסי ישראל 1979 בע"מ
דרוש צבעי טכסטיל
רצוי מאוד עם נסיון בצביעת ניילון
תנאים טובים לאיש המתאים.
נא לפנות לשלמה או ליוסי 06-523751-2

הקאמרי
לתיאטרון הקאמרי דרוש/ה מנהל/ת הצגה מנוסה
למעוניינים נא לפנות בכתב בצרוף פרוט נסיון לבני ברזילי (ניהול הצגות) התיאטרון הקאמרי דיזנגוף 101, תל-אביב.

לחברה גדולה בענף צבעים וחומרי בנין
דרוש סוכן מכירות
רציני, חרוץ, גיל 30-35, עם נסיון במכירות כסוכן מענף כלשהו. עבודה עם אתגר, סיפוק ובאווירה טובה, תנאים טובים לאדם המתאים
לפנות בכתב יד, לפרט נסיון קודם ומספר טלפון לקביעת ראיון לת.ד. 1157 ת"א 610/10
סודיות מובטחת

לחב' גדלון–יבואני מוצרי "נעול"
דרוש/ה איש מכירות דינמי
בעל נסיון קודם בפרסום ומכירות לרשתות שיווק וחנויות ו/או בתי מרקחת. בעל רכב, לעבודה באזור המרכז.
הכישורים הדרושים:
★ גיל: עד 35.
★ השכלה: תיכונית מלאה.
★ שליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ומס' טלפון לת.ד. 2115 חיפה, 31020.

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
יעדיה של לב"י
יתרון האיכות של צה"ל הוא השאיפה של קרן לב"י:
★ חיילים אשר לא קיבלו השכלה בסיסית בטרם גיוסם – זוכים לסיכוי נוסף במתקני הלימוד המיוחדים בצה"ל.
★ לב"י משקיעה בציוד הצלה ובמתקנים רפואיים, לטיפול בחיילים נפגעים ובפצועים.
★ לב"י מממנת מחקר ופיתוח של אמצעי לחימה מתוחכמים להתעצמותו של צה"ל.
כל אלה הן הפעולות של לב"י. כל אלה המטרות שלך.
היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל-אביב 64734

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

הסולם של שחל

בישיבת לשכת מפלגת העבודה אתמול היה השר משה שחל היחיד שהסתייג מההצעות שאיפשרו את ביטול הודעת ההתפטרות של ח"כ עוזי ברעם, ודיבר על סולם שכביכול חיפש המזכ"ל. על כך הגיב ח"כ ברעם באמירה: „הסולם הגדול ביותר שקיבלתי היתה התמיכה המאסיבית בי". ח"כ ברעם לא הסתפק כמובן באמירה עניינית וגם עקץ את שחל במעשיה על שתי בנות יענה שהלכו לתומן והבחינו בהן שני יענים. היענים שחשקו בבנות המין היפה רדפו אחריהן ואז טמנו בנות היענה את ראשן בחול והמחזרים לא הבחינו בהן. מדוע טמנו בנות היענה את ראשן בחול? כדי למצוא את הסולם בשביל עוזי ברעם.

עליזה ולך

מחאת הילדים

בישראל מטילים המאורעות בגדה וברצועת עזה את צילם על חגיגות 40 שנה למדינה שכבר החלו ושיאן צפוי באביב. באוסטרליה, שיום הולדתה המאתיים חל בסוף חודש זה, העניינים אינם מתוחים כל־כך. אולם הילידים המונים כ־150 אלף מכלל אוכלוסיה של 16 מיליון החליטו מכבר על החרמת כל האירועים החגיגיים כמחאה על קיפוחם בעבר ובהווה. ראש ממשלת הליבור האוסטרלית רוברט (בוב) הוק (בתמונה) אישר לא מכבר החלטה של השר לענייני ילידים גרי האנד להצטרף גם הוא לחרם הילידים כאות של רצון טוב.

שי"ן

נסיכת האינטלקטואלים

„מי שרצה להיות IN בניו־יורק של שנות ה־60 וה־70, היה חייב לדאוג להזמנה לביתה של ליליאן הלמן, אומ[...] משרד־החוץ לשעבר, אשר היה מידידיה של המחזאית האמריקאית. „אשה לא גמורה", ספר הזכרונות של המחזאית, ששניים ממחזותיה הוצגו גם בארץ (שועלים קטנים, צעצועים בעליית הגג), ראה אור בימים אלה בהוצאת „מסדה". עם צאתו לאור בארצות־הברית עורר מחלוקות ופולמוסים לא פחות משעוררה בשעתו דמות מחברו. רבים טענו שאין זכרונותיה של ליליאן הלמן עולים בקנה אחד עם הידוע להם. „אשה לא גמורה" מספר, בין השאר, על אמונותיה הפוליטיות (חוגי שמאל רדיקלי ואהדה למשטר הסטליניסטי בברית־המועצות), נישואיה הקצרים והאומללים וסיפוריה בספרד של מלחמת האזרחים ובברית־המועצות של מלחמת העולם השנייה.

טעות בכתובת

ח"כ שולמית אלוני (בתמונה) קיבלה השבוע מלשכת יו"ר הכנסת, שלמה הלל, הזמנה לפגוש חברת פרלמנט מאוסטרליה שהתארחה בכנסת. אני חושבת שטעית בכתובת והתכוונת בוודאי לח"כ גאולה כהן, כתבה, פחות או יותר, ח"כ אלוני על גב ההזמנה והחזירה אותה ליו"ר הכנסת. ומדוע כתבה את מה שכתבה? מתוך מורת רוח על קיפוחה של סיעת רץ בהכללתה במשלחות פרלמנטריות היוצאות לחו"ל. סיעת רץ מונה כיום חמישה ח"כים, ולעומתם מונה סיעת התחיה כיום רק ארבעה ח"כים אלא ששלמה הלל מתעלם מגודל הייצוג של רץ ולמשלחת הכנסת היוצאת לפרלמנט האירופי צירף את ח"כ יובל נאמן. בעניינים של משלחות, מסתבר, מעדיף יו"ר הכנסת קרבה אידיאולוגית לעמדותיו על־פני שיעור ייצוג.

עליזה ולך

תירוץ סובייטי

הפעיל היהודי יוסף ביגון הודיע אתמול כי תביעת הדיבה שלו נגד פרשן הטלוויזיה גנריך בורוביק נדחתה, חמישה ימים לפני תאריך צאתו לישראל, שכן בית־המשפט לא הצליח לאסוף בזמן את כל החומר הדרוש. „לבטח היה זה רק תירוץ", אמר ביגון. „הם מעדיפים שלא לקיים את הדיון עכשיו כשידוע שאני יוצא את המדינה". ביגון, שיעלה לישראל ביום ב' הקרוב לאחר מאבק של 16 שנים על אשרת יציאה, הגיש את תביעת הדיבה בטענה, כי בורוביק האשים אותו בארגון הפגנה של מתנגדי המשטר לאחר שכבר קיבל את אשרת היציאה ולא אירגן יותר פעילויות כאלה. מכיוון שטרם נקבע תאריך לתחילת הדיון המשפטי, ימנה ביגון את אחד מידידיו לייצג אותו בבית־המשפט.

בין כתלי האולפן

יצחק נבון, שר החינוך והתרבות היה אתמול אורח אולפן עקיבא בנתניה. הוא נפגש עם תלמידי האולפן ובוגריו, יהודים ערבים ודרוזים. בין תלמידי המחזור הנוכחי נמצאת גם אידה נודל עם הכלבה שלה ששמה „פיזו" שאף היא הגיעה מרוסיה. לבקשת השר דיקלמה אידה נודל פואמה של פושקין בשפה הרוסית.

חנה מאר

צילום: פ.פ.א.א

בין־לאומי מקיף

כנס מדעי ראשון מסוגו המוקדש לתולדות יהודי פולין ותרבותם בכל הדורות, ואשר צפויים להשתתף בו למעלה מ־100 חוקרים מפולין, ייפתח בתחילת החודש הבא באוניברסיטה העברית בירושלים מטעם המרכז לחקר יהודי פולין ותרבותם בשיתוף המכון למחקרים פולניים־יהודיים באוקספורד. בין המשתתפים מפולין חוקרים בכירים בתחום ההסטוריה הפולנית ותולדות יהודי פולין. כן ישתתפו מומחים מאנגליה, ארצות־הברית, גרמניה, ישראל, צרפת וקנדה. יוזם ומארגן הכנס הוא פרופ' חנא שמרוק, ראש המרכז לחקר תולדות יהודי פולין שבאוניברסיטה העברית.

תיאום מוסיקלי

התאומות מיה ויסעת יצאו אתמול למסע הופעות בדרום־אמריקה במסגרת שבוע החגיגות לכבוד 40 שנה למדינת ישראל

צילום: פינדר רבקה

בנס־ציונה נחנך מרכז האירועים המפואר „ויטראז'" הממוקם במרכז המסחרי החדש. מבין מאות המוזמנים בלטו ח"כ מיכה חריש, מפקד משטרת המרחב ניצב אמוץ גבעתי, דוגמניות הצמרת סמדר בן צבי (משמאל) נחלי מלכנבורג, שימון תבורי ואמני הפרברים, פנינה דולב (במרכז). המרכז תוכנן ועוצב על־ידי דניאלה ואלבנו ומתמחה במיוחד לעריכת שמחות, קונצרטים וימי עיון.

ישראל הצליחה ללכוד עשרות סוכנים שרגלו למען ברית המועצות

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

מאסרו של שבתאי קלמנוביץ', החשוד בריגול למען ברה"מ, הוא אחד המקרים המעטים, אם כי לא היחיד, שבהם הוסר מעטה הסודיות מתפיסת סוכנים סובייטיים בישראל.

בדרך כלל שומרת לא רק מוסקווה אלא גם ירושלים על חשאיות של פעולת ריגול, אשר נחשפה, גם שנים רבות לאחר שהסוכנים נלכדו. למען האמת רשימה קצרה זו היתה במקורה ארוכה למדי, אלא שרובה הגדול לא הותר לפרסום על־ידי הצנזורה.

ישראל הצליחה ללכוד עד כה עשרות סוכנים שעבדו בשביל המודיעין הסובייטי. חלקם היו יהודים, חלקם זרים, לרבות ערבים מהשטחים. ואחרים היו סוכנים מאומנים, שעברו הכשרה ברוחבה והיו בעלי ניסיון רב. אחת הדרכים להשתלת סוכנים היתה באמצעות גלי העלייה שהגיעו לישראל מברה"מ ויש סוכנים אשר נשתלו על ידי השירותים החשאיים שלה.

יש גם מקרים המתגלים לנו מעלעול בעיתונות הזרה והם מותרים בפרסום, אבל רק במקרים מעטים מאשרים שירותי הביון הישראלים את המקרה. כשאין אינטרס לפרסם את שם המרגל, לא עושים זאת. אחרי ככלות הכל למרגל יש ערך בשוק החופשי. כשאין שורפים אותו בפרסום, אפשר עוד להשתמש בו למקרים שונים עד שיפרוש ל„פנסיה". אחרי מלחמת ששת הימים, למשל, עזבו על ספינות סוכנים סובייטיים רבים שפעלו בישראל. ישראל לא ששה לפרסם את שמם.

לפעמים אנו קוראים על מרגל שפעל בישראל בספרים שנתפרסמו בארה"ב, למשל. בספר „ק.ג.ב. – היום" (ג'ון בארון, קורנט בוקס, הודר אנד סטוטון, 1983) מופיע שמו של אחד כזה: פרופסור י' ג'ורג' המבלטון – פרופסור מאוניברסיטה קנדית ששימש כסוכן ק.ג.ב. יותר מ־20 שנה. במהלך תקופה זו הצליח לשים ידו על 1200 מסמכים על נאט"ו. יתירה מזאת, הוא הצליח להביא לק.ג.ב. – על פי בארון – כי ישראל ודרום־אפריקה מפתחות אמצעים גרעיניים במשותף. באחד מימי יולי 1975 הגיע המבלטון למוסקווה, ובעת שהותו במלון־דירות בעיר, הגיע לבקרו יורי אנדרופוב – מן האנשים המעורים ביותר בתחום הביון הסובייטי, ולימים שליט ברה"מ. הוא נחת בישראל במחצית שנות ה־70 והתאכסן במלון הנודע „אחוזת ציון" בירושלים המזרחית. הוא החליט להצטרף לקורס באוניברסיטה העברית ובאותה עת לאסוף מידע גלוי וחשאי על הטכנולוגיה הצבאית של ישראל. במרוצת שהותו כאן אסף מידע חשאי למדי והעביר אותו למפעילה בשם „פולה". פרופסור זה המבלטון נעצר וריצה את עונשו בכלא בבריטניה.

אם ישתמשו הסורים בגז רעיל

מאת שמעון וייס

מה קורה כאשר מתפוצצת קטיושה בליבה של קריית־שמונה – זאת יודעים היטב תושבי העיר, ולא רק הם. אבל מה יקרה אם ענן של רעל חריף יעטה ערים כמו טבריה או נצרת־עלית ויאיים להנוק את תושביהן וכל חי בהן? אזרחים טובים לא חושבים על תסריטים אפוקליפטיים כאלה, אבל יש אנשים שלומדים את הנושא ומנסים לצייר מצבים קשים, כדי ללמוד לתפקד בהם.

במסדרונות מפקדת עורף צפון של צה"ל יש תוכניות מגירה, מפות ושקפים שנועדו להכין את האוכלוסיה למלחמת גזים ואמצעים בירכימיים (אב"כ), אם חלילה היא תפרוץ. גם במסדרונות המטכ"ל הסורי יש מי שחושב כיצד להכות בעומק ישראל: פצצות גז ורעלים אחרים הן אחת המכות הללו.

„מי שמתפקד טוב בשעת רגיעה", אומר אורי בן נשר, קצין התנהגות אוכלוסיה בעורף צפון, העומד בראש צוות של פסיכולוגים שתפקידם לסייע לאוכלוסיה במצבי לחץ, „יש לו סיכוי טוב לתפקד נכון גם בשעת חירום. אם רבו אצלנו על חמישה ליטרים דלק בזמן שביתת תחנות הדלק לפני כמה חודשים, אפשר לתאר מה יקרה כאשר אותם אנשים יעמדו בתור לחלוקת מסיכות נגד גז, שאמורות להציל את חייהם". בן נשר, המוכר לתושבי הצפון כמי שהיה בעבר מנהל מחלקת החינוך בעיריית קריית־שמונה, מודה שהבעיה המרכזית של צוותי החשיבה נעוצה בפראדוקס המוכר כל־כך: „אנחנו דנים במצב שאיש מאיתנו לא חווה ובוודאי אינו מעוניין לחוות ומצבים היפותטיים, מטבעם הוא שקשה לצפותם".

פרופסור עמוס נוטע, מומחה בעל שם בנושאי רעלים וגזים, איש המחלקה להנדסת הגרעין בטכניון, מתבסס גם הוא על נתונים ערטילאיים, שהובאו ממקרים שקרו בחו"ל. בבופאל שבהודו מתו, בתוך דקות, אלפי אנשים מדליפת גאז רעיל במפעל כימי. שם לא ידעו להתארגן ולא היו ערוכים כנדרש. בטורנטו שבקנדה ובחבל ארץ אחר באיטליה היו ערוכים לדליפות גזים וכלור; האוכלוסיה פונתה, תוך נקיטת אמצעי חירום מתאימים, בסדר יחסי, על־אף הבהלה שהיא בלתי־נמנעת בקרב תושבי איזור נגוע.

„ברגע של פגיעת אב"כ", אומר פרופסור נוטע, „כל אדם הוא רופא של עצמו, כי הדקות הראשונות הן המכריעות. כל אדם חייב לדעת להפעיל ערכת חירום. הנסיון שנצבר אצלנו הוא מועט יחסית והוא ניזון ממלחמות שבהן השתמשו בגזים ובפצצות רעילות אחרות. אצלנו לא השתמשו עדיין בכלים האלה. אנחנו מנסים להיערך לקראת כל מיני תסריטים, גם המשונים ביותר".

פרופסור נוטע מונה כמה מהבעיות הניצבות לפני מערכות החשיבה וההתארגנות: אוכלוסיה רבת־גילים, הצורך בהכרעה מיידית ולעיתים של אדם אחד, טיפול במי שלא נפגע ובמי שנפגע קל, הצורך להקנות לכל אדם ידיעה איך להתנהג במצב חירום ואיך לטפל במי שנפגע, ההתמודדות עם בריחה המונית מהאיזור, עם תמותה גדולה של תינוקות, זקנים וחולים, עם בהלה, התקפות שגעון והרגשת בדידות, כאילו סוף העולם הגיע.

אל"מ מוטי דביר, מפקד עורף צפון, הוא המוביל את ההיערכות. לדבריו, ההתארגנות וההתרגלות לשעת חירום „מוגזת" לא התחילה אתמול, אבל יותר ויותר גוברת ההכרה, שיש להיערך לקראת הסכנה. מלחמת איראן־עיראק היא הזרז העיקרי: התמונות הנשקפות לעיתים ממרקעי הטלוויזיה, של פצועים איראנים או עיראקים צרובי פנים להחריד, מעידים על מראותיה של הפגיעה הכימית, אם אינך ערוך אליה.

„בשביל כל אוכלוסיית איזור פיקוד הצפון יש מסיכות אב"כ", מרגיע אל"מ דביר. „המחסנים מלאים וההתארגנות בעיצומן. בישובים רבים חולקו מסכות והן מאוחסנות במחסני החירום. לא אסתיר את ההתלבטות שיש לנו, היכן לשים את המסכות". בימים אלה עומדים תושבי שלומי שבגליל המערבי לקבל מסכות לאחסון בבתיהם.

מתרגלים מסיכות גאז במשמר האזרחי

שלומי נבחרה כאתר ניסוי. במפקדת עורף צפון מעריכים, כי אם הניסוי יצליח, יוחלט בדרגים הבכירים לפזר מסכות בבתי תושבים בישובים אחרים בצפון, ולא רק בו. בין תושבי כל איזור בצפון, קצת יותר משלושים אחוז הם בני מיעוטים והיתר יהודים. ביותר משלוש־מאות ישובים יש היערכות הג"א, הכוללת מחסני נשק ואמצעים להגנה בשעת חירום. בין השאר קיבל באחרונה העורף הצפוני ציוד חדשני לזיהוי חומרים רעילים, וגם זה חלק מההיערכות.

לפגיעות מהסוגים הללו יש גם אפקטים פסיכולוגיים. ד"ר יוסי לוי, מנהל המחוז במשרד החינוך, רס"ן במילואים, הוא קצין קשר האחראי למוסדות החינוך בעת חירום. לדבריו, באחרונה הוכשרו יותר משלושים פסיכולוגים להתייצב לרשות מערכות החינוך בצפון בעת חירום. כרבע מיליון תלמידים לומדים במוסדות החינוך השונים בצפון ויש הכרח לארגנם בהתאם. כן הוקם בקריית־שמונה מרכז לשעת חירום, יחיד מסוגו בארץ, שכבר הוכיח את יעילותו ברגעים הקשים שעברו על העיר ועל האיזור.

גם אם אל"מ מוטי דביר ואנשיו מקווים שמה שהם מתכוננים לקראתו לא יתרחש לעולם, להתכונן צריך בכל מקרה.

גלימת צדיק מופלאה מחוללת נסים בחוגים חרדיים תמורת 100 דולר

מאת נח זבולוני, סופר „דבר" בירושלים

בירושלים נערכת תצוגה מיוחדת במינה של גלימת צדיק, המסוגלת לרפא חולים קשים, ולחולל מעשי ניסים ונפלאות אחרים לכל מי שמתעטף בה...

המדובר בגלימתו של הצדיק רב מכלוף בן־חזן, שחי לפני כ־20 שנה במארוקו. הגלימה הגיעה רק עכשיו מחוץ־לארץ, לירושלים ומוצגת בריכוזים של בני עדות המזרח בשכונות החרדיות.

לפי האמונה, מסוגלת הגלימה להוסיף פרנסה, להקל על הלידה ולספק שידוך הגון, שלום־בית, ברכה וכל טוב. המתעטף בה צריך לומר אם הוא חולה – „די לרופאים" ואם הוא מבקש פרנסה, „די לטרדות הפרנסה". אם האיש מאמין במה שהוא אומר – הוא יענה מיד.

מארגני „התצוגה" מספרים גם על נסים: „אשה, שהיתה נגועה בפצעים בגופה וניסתה כל מיני תרופות בארץ ובחו"ל, ללא השפעה, היום היא בריאה לאחר התעטפות בגלימה". גם שני: „בזכות הגלימה הקדושה, ילד בן 11 משותק מבטן התחיל לאכול וגם לזוז. הרופאים נדהמו".

המתעטף בגלימת הצדיק הקדושה יקבל גם מים קדושים שאותם ברך הבאבא־סאלי, חינם אין־כסף. המתעטף משלם 100 דולר. כל ההכנסות מ„התצוגה" קודש למוסדות „הפקדתי שומרים" – ישיבה של „בעלי תשובה".

חוגים חרדיים, שאינם מאמינים בנס „הגלימה" כינו את התצוגה „אמונה טפלה".

שי"ן

הפתעה נדירה הגיעה לשכונה

שמחים להודיע לכל תושבי שכונתינו כי הגיע חפץ קדוש ונדיר

גלימתו של הצדיק ממרוקו המלומד בניסים

הרא"ביי"ר רבי מכלוף בן חזן זצוק"ל לפני כ־200 שנה

המסוגלת לרפואה, פרנסה, לידה קלה, שידוך הגון, זרע של קיימה, שלום בית, ברכה וכל טוב

בדוק ומנוסה!!! בהתעטפות בגלימה קדושה זו ובאמונת הצדיקים

אמור די לרופאים וטרדות הפרנסה

האמן והצלח!

והרי אחדים מהניסים שראו עינינו

אשה שהיתה נגועה בפצעים בגופה וניסתה כל מיני תרופות בארץ ובחו"ל ללא השפעה. היום היא בריאה לאחר התעטפות בגלימה.

בזכות הגלימה הקדושה, ילד בגיל 11 משותק מבטן התחיל לאכול וגם לזוז, הרופאים נדהמו!

הכנסות קודש למוסדות "הפקדתי שומרים"

כל המתעטף בגלימה הקדושה יקבל מים שבירך הבבא סאלי זצוק"ל

שהצילו לידת תמות לפני 8 שנים

צה"ל סגר

(המשך מעמ' 1)

בביירות את דבר הידיעה כאילו יחידות הארבעה לדרום־לבנון ו„גורשו" חזרה לישראל. גורמים בדרום־לבנון אמרו כי הדבר אינו מעשי ונראה שהיה זה תרגיל ביחסי־ציבור של צבא לבנון, שנועד לרצות את ארגוני המחבלים בדרום־לבנון.

בשולי פעולת הגירוש: שלשום, קודם שהועברו ארבעת המגורשים מישראל דרך האזור לדרום־לבנון ומשם צפונה, הם נבדקו על־ידי רופא צבאי שווידא כי הם בריאים ומצבם טוב. הרופא, ד"ר יגאל שפבר, איש מילואים המשמש כאורטופד בבית החולים „אסף הרופא", גילה כי אחד המגורשים, כאשר אותו כאבל חיידר ברמאללה, טופל אצלו בעבר, לאחר שידו הורסקה בעקבות התפוצצות מטען חובל נפץ שבו טיפל. ד"ר שפבר הצליח להציל את ידו מקטיעה, לכרות שנפגעה קשה. שלשום, בנסיבות שונות לגמרי, שב ונפגשו השניים. גם הפעם, כבעבר, היתה הפגישה מקצועית ונטולת רגשות.

הדובר ג'יבריל: הופר הסכם

דמשק (רויטר). – דובר ארגונו של אחמד ג'יבריל האשים אתמול את ישראל, כי הפרה את הסכם חילופי השבויים ב־1985 בכך שגירשה את ארבעת המנהיגים הפלשתינים.

(המשך מעמ' 1)

„אמל" המחזיקה בכוח חיל האוויר שתשחרר אותו רק במסגרת עיסקה שתביא גם להחזרת ארבעת המגורשים לבתיהם.

מיד לאחר גירושם נפלו ארבעת הפלשתינאים בידי קציני מודיעין של צבא סוריה המאיישים את נקודת הצבא הלבנוני במארג' איוחוד הקרובה ביותר למעבר זמריה שבגיזרה המזרחית באיזור הביטחון שדרכו גורשו הארבעה. הסורים מסרו את המגורשים לידי חיילים מחטיבה אחת (המוסלמית) של צבא לבנון והם בילו את הלילה בכתובה של החטיבה ליד הכפר רשאיה אל־ואדי. על פי הנחיית הדרגים המדיניים בסוריה ובלבנון ניסו חיילי הצבא הלבנוני אתמול להחזיר את המגורשים לאיזור הביטחון. אולם הם חזרו בהם בכוונתם זו כשהתברר שמעבר זמריה – כמו שאר המעברים – נחסם על ידי חיילי צה"ל. ארבעת הפלשתינאים ידעו לספר בנוסף לכך, שאחד מקציני צה"ל שליווה אותם במהלך הגירוש הבהיר להם שאם הם ינסו לחזור לאיזור הביטחון – יהרגו אותם חיילי צה"ל.

ניקוסיה (ע"צ). גירושם של ארבעת הפלשתינים מהשטחים הכבושים ללבנון עורר גל של מחאות בעולם.

תגובתם של הפלשתינים בשטחים הכבושים היתה ביריית והפתיעה את המשקיפים. בהודעה החתומה על ידי „ביכלול המוסדות הלאומניית הפלשתינים", הם מכריזים כי „ההליכות ושפיכות הדמים בשטחים הכבושים לא ייפסקו כל עוד לא תהיה הכרה בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני, כולל הזכות להגדרה עצמית".

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס. 02/88 שהתקיימה ביום 14.01.88 זכו הכרטיסים הבאים:

ב„גילה + וולוו" זכה המספר 690467

בסך – 10,000 ש"ח זכו המספרים:

347828	340220	240624
461555	436540	386813
	894651	471045

בסך – 1,000 ש"ח זכו המספרים:

061137	057470	021757
091750	068899	062119
137625	126343	123560
140928	138856	138560
189404	175659	154662
218159	203281	195318
253070	252570	220308
299949	274369	257683
340655	317449	316849
374586	373604	345929
449179	386173	378219
500748	497448	474936
535485	513692	505289
559232	537411	536922
606507	603450	601832
641083	618919	618170
660768	657535	655381
724878	706324	695818
780605	748686	731331
856864	852920	804057
888864	878834	869489
		890135

בסך – 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 4630 ;3039 ;0565 ;0458.

בסך – 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 485 ;246.

בסך – 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 547 ;498 ;363 ;123.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1, 3, 8, זכו בסך 2.50 ש"ח

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

מעתה
השרות לאמריקה והקריביים
בתדירות עוד יותר גבוהה!!
ZIM HAIFA ★ ZIM TOKYO ★ ZIM NEW-YORK ★
ZIM PUSAN ★ ZIM SAVANNA ★ ZIM CALIFORNIA ★
ZIM IBERIA ★ ZIM GENOA ★ ZIM HONG-KONG ★
ZIM MONTREAL ★ ZIM LIVORNO ★ ZIM KEELUNG ★
ZIM MIAMI ★ ZIM HOUSTON ★ ZIM MARSEILLES ★
השרות הנבחר בהובלה ימית
במשאל "מבט" ומחקר "מודיעין אזרחי"
צים חברת השיט הישראלית
צים ZIM
המוביל שלי

[illegible]

השבועון **ישראל שלנו**

האלטרנטיבה

השבועון **ישראל שלנו**

במהלך השבועות האחרונים עסקו מאמרי המערכת של העיתון „ישראל שלנו", העיתון העברי הוותיק, הנקרא על ידי עשרות אלפי בתי־אב בארה"ב, בהדרדרות המצב בישראל וההשלכות הצפויות מכך לכל העם היהודי.

בשל ההשלכות הגורליות שיש לנושאים הללו, החליט העיתון „ישראל שלנו" לפנות אל קהל הקוראים בישראל ולהציג את עמדת „דבר המערכת", כפי שנכתבה על ידי העורך הראשי, מר שמואל שמואלי.

הנשיא השני של ארה"ב, ג'ון אדמס, שנודע בחכמתו, טבע את האימרה שראוי שתהדהד עד היום: "...בעוד שבכל שאר המדעים חלה התקדמות, נעצרה אמנות השלטון במקומה; הנעשה בימינו בתחום זה טוב רק במעט ממה שהיה לפני שלושת אלפים או ארבעת אלפים שנה".

בכל שנברתי במאמרים השונים שהתפרסמו בשבועות אחרונים, התפלאתי אכזבה רבה יותר: לא מצאתי כותב אחד שישרטט פתרון הגיוני כקיף לבעיה הבטחונית בישראל, לטרור, להפגנות ולהפרות הסדר.

במציאות השוררת כיום בישראל, החלוקה הישנה בין ימין לשמאל, איננה משקפת יותר את המציאות:

(א) אי אפשר לדכא ביד ברזל, לאורך זמן, שאיפות לאומיות, ביחוד לא על רקע דתי ובוודאי שלא יצלח הדבר במסגרת שלטון דמוקרטי.

(ב) שאיפה לאומית איננה ניתנת לחלוקה. הערבים אינם דורשים רק את שטחי 1967. הם דורשים את כל ארץ ישראל. זאת דורשים גם הערבים הישראלים. זאת עובדה מחקרית ובוכחת. הוויכוח ביניהם מתמצה בשאלה, האם להסתפק בינתיים במצוי, או שמא לא להניח לישראל עד שיושג הרצוי - ביטול היישות היהודית בארץ ישראל.

נראה, כי כל הפתרונות „השגרתיים", שהצליחו עד לחודש האחרון לשבר את מרקם היחסים העדין בין ישראל לפלשתינאים - אבד עליהם הכלח.

אחת ההוכחות הבולטות לכך הינה ההתארגנות העצבאית של תושבי־השטחים. עתה לא זקוקים ביו"ש וברצועת עזה לאש"ף לצורך התארגנות.

בקרב ערביי השטחים קיימת אף ביקורת על האימפוטנציות של אש"ף שעם כל כוחו האדיר בכיבאבים, אירגון והארגון, לא הצליח להחדיר נשק חם בכמות משמעותית לזירת התפרעויות בשטחים.

עיפאת חושש מפני התפתחות זו ולכן הוא עוסק בקדחתנות בהקמת „ממשלת צללים", כדי לזכות בהכרה בינלאומית וממילא להכרת הצעירים הערבים בשטחים.

סביר להניח, שבסיבוב הבא של הפרעות תעוזתם של הערבים תלך ותגדל. צריך גם להשתחרר מהאקסיומה, שבסיבוב הבא, לא יופעל על ידם נשק חם נגד צה"ל. את הנשק יוכלו לקבל מהערבים הפליטים של יפו, למשל, שגרשם אף הם בחידוק הלאומני.

עתה, אם לא יופקו הלקחים הנכונים, צפויות שלוש סכנות כרוכיות:

(א) הסכנה הפוליטית: הקמת ממשלה פלשתינאית גולה, שתזכה להכרה עולמית, תאליץ את ישראל במוקדם או במאוחר, לערוך עמה מו"מ. אם נביא בחשבון את הופעתו הבלתי משכנעת של שר הבטחון, יצחק רבין, בתכנית „נייטליין" ואת קריאתו הנואשת שאין „כתובת", אליה ניתן לפנות כדי לשוחח על פתרון הבעיה - הרי שבראיון הבא, ישאל אותו כל קטן, הנה נמצאה ה„כתובת"...

יהודים מדושני עונג

(ב) הסכנה הבטחונית השוטפת: התלהטות הרוחות בסיבוב הבא לא תסתיים בדהיישה או בבלאטה. היא תגלוש לכל שטחי יו"ש ועזה ובשם, כאש בשדה קוצים - ליפו, נצרת, עכו, לוד ורמלה.

פירוש הדבר פחד מתמיד בקרב אזרחי ישראל, במדינה האמורה להיות יהודית־עצמאית. נחזור למצב של 1947, אולם בהבדל אחד: אז היינו פטריוטים ועשויים ללארחתם; הגודל היהודי בשואה היה טרי בזכרונה; ליישוב היהודי בארץ ישראל דאז היתה מטרה משותפת, שליכדה אותו כנגד הערבים: אז כאשר כבשו כפרים ערבים בנגב, למשל, הרסו אותם עד היסוד, הפיצו את תושביהם לכל רוח.

היום אנו שבעים ומדושני עונג, בעלי „ראש קטן". התקופה, המשקפת מציאות עצובה זו, מבוטאת גם את תהליך קבלת ההחלטות בצמרת הפוליטית.

התוצאה של הפחד עלולה להיות, איפוא, הרסנית. לרבים כדי לא תישאר מוטיבציה לחיות בישראל. תרבות מערבית, אפשרויות כלכליות, חופש יהודי, חיים בכבוד, ניתן למצוא בשפע בארה"ב. למה להיצמד לחיקוי גרוע־כרוע ו„ג'יס חמישי" - יותר קל ונעים להסתדר במקור - ארה"ב ואירופה...

(ג) הסכנה הבטחונית האיסטרטגית: אין ספק, כי לאור האירועים הבטחוניים האחרונים, מביאים ראשי צבאות ערב בחשבון, כי להתקוממות הערבית בישראל ובשטחים בעת מלחמה, יש ערך שלא יסולא בפז. התקוממות רצינית ומאורגנת תשבש את מערך גיוס המילואים ותרתק כוחות רבים להגנה על צירי־התחבורה ורשת התקשורת והחשמל.

...בכאן, שיהיה זה בנפשה של ישראל אם היא תסכין ל„לוקסוס" הזה של גל נוסף של התקוממות ופרעות נוסף ודיכוי.

- בשלב זה אין לעסוק בבציאות אשמים למחדל. יש להתרכז בקידום הבאות, תוך נסיון למציאת פתרונות פוליטיים וצבאיים למצב החדש.

בחיפוש אחרי פתרונות ריאליים, יש צורך להביא בחשבון כאמור, לא את הרצוי כי אם את המצוי. לא מה היה צריך להיות, איש איש הדמיקתו - אלא לכבס עצה מה לעשות במציאות ובמיגבלות הנוכחות של השלטון הישראלי, כמו ושל ממשלת צללים פלשתינאית, האמורה לקום במקביל להמשך התגבשות, מאידך.

אין שום אפשרות לפיתרון ריאלי פוליטי במסגרות שהיו מקובלות עד כה. לא הליכוד ולא המערך יהיו מוכנים להביא לנסיגת צה"ל לגבולות 1967 ולהקמת מדינה פלשתינאית. אם יסוג צה"ל תהיה ישראל נתונה לטרור בלתי פוסק, שאירועי שנות ה־50 יחווירו לעומתם. ואם צה"ל לא ייסוג תהפוך ישראל להיות לבנון שניה. אפילו אם ננקוט בגישה הקיצונית־שמאלנית ביותר - נסיגה מוחלטת לקווי 1967, הרי שכיום ברור לכל שמדובר בשלב ביניים קצר, עד שישלמו השאיפות הלאומיות הפלשתינאיות, בעזרת צבאות ערב, נגד ישראל בצומקת חולשה.

הפתרון: חלוקת יו"ש לקנטונים

עלינו למצוא פתרון שיאפשר לנו להישאר ביו"ש מחר, ובמקביל לא להחשב ככוח כובש המפתיע ל„פתרון פוליטי" שייכפה על ישראל, מאידך.

הפתרון הנאות ביותר לכך הוא חלוקת הגדה המערבית לקנטונים (מחוזות) עצמאיים, אשר בידיהם תהיה העצמאות להחליט לגבי גורל תושביהם ואורח חייהם בדרך דמוקרטית. לקנטונים אלה יהיה מעמד עצמאי בכל הגלוסה - לבעט ענייני צבא, יחסי חוץ ומטבע.

קנטונים כאלו ישורטטו בקפידה מתוך מגמה שהתוקפה של כל קנטון יהיה מרכז התיישבות יהודית; כמו בגוש עציון אשר ישלוט על מקסימום שטח ועל מינימום כפרים ערביים, באופן שייסגר באותו קנטון רוב יהודי ברור. קנטון כזה ניתן להקים בבקעת הירדן, תוך הכללת ישובי הבקעה שיהוו רוב באותו קנטון; או קנטון אריאל, שירכז את הישובים היהודיים במרכז הגדה, וכך הלאה.

אם ישורטטו גבולות הקנטונים בקפידה - ניתן יהיה להגיע למצב ש־115,000 היהודים המתגוררים בגדה, יהוו את הרוב המכריע בקנטונים שישלטו על 75% משטח יו"ש. 800,000 הערבים המתגוררים ביו"ש (ללא חישוב מזרח ירושלים) יבודדו במובלעות שיכילו סה"כ 25% משטח יו"ש, ואשר מאוחר יותר, לאחר יאוש עם המנהיגות הערבית המקומית, יושבו לה זכויות לקנטונים עצמאיים.

בצורה כזאת ניתן יהיה באמצעות הקנטונים הללו לשלוט על רוב שטח הגדה המערבית, עם רוב יהודי בכל קנטון שיתנהל באופן דמוקרטי.

(אגב, הרעיון של הקנטון איננו „פטנט" תו"ש. שוויץ הדמוקרטית, שזה מאות בשנים לא סבלה ממלחמות, מורכבת כולה מקנטונים עצמאיים שחולקו בהתחשב ברובד התושבים שהתרכזו באיזורים מסויימים. לכל קנטון חוקים ומנהגים משלו ואפילו השפה הרשמית שונה מקנטון לקנטון).

זו הדרך היחידה בה ניתן לאכול את העוגה ועם זאת להשאירה שלימה.

החלטה גורלית בהינף קולמוס

כדי לבצע החלטה זו אין צורך בישיבות ממשלה מייגעות והחלטות הכנסת - דיונים שאך יזכינו לחץ עולמי ובלבול מוח של צרי־מוחין.

את הרעיון הזה אפשר לבצע בהינף קולמוס של חתימת שר הבטחון, יצחק רבין, הממונה על המימשל הצבאי ביו"ש מכוח חוקי אמנת ז'נבה. עד כמה שידוע לי, חוקי אמנת ז'נבה אינם אוסרים על הקמת שלטון מקומי בשטח כבוש, לרווחת התושבים.

ביצוע הרעיון עשוי להפוך את הקערה על פיה. ממשלת הצללים הפלשתינאית תוכל לתבוע לכל היותר את הזכות לשליטה על קנטון המובלעת של הערים הערביות - אם המנהיגות המקומית הערבית בערים אלו תסכים להעניק לממשלה זו את השליטה על הקנטון העצמאי שלהם...

בוודאי שלא יכול להיות פתחון פה על האוטונומיות בעלות הרוב היהודי, שכן לאלה יהיה כבר שלטון דמוקרטי פעיל ועצמאי.

כאחר שלקנטונים היהודיים תהיה עצמאות מוחלטת בכל עניין ודבר - ובאחר שמדובר ביהודים עזי נפש בעלי מוטיבציה אדירה הדים בקנטונים אלה, ללא השליטה של בירוקרטיה מסורבלת האוכלת כל חלקה טובה - עשוי להתברר לפתע שאיכות החיים, ההזדמנויות העסקיות היוזמה החופשית שתיווצר בקנטונים אלה, יביאו להשקעות אדירות של יהודי חו"ל ותהיה נהירה גדולה של יהודים להתיישבות בקנטונים אלו - אשר יחזקו בהם את הרוב היהודי.

תנופת הפיתוח תביא לשיגשוגו של המיעוט הערבי הכלול בקנטונים אלה, וסביר להניח כי ישתפו פעולה במועצת הקנטון כדי להשתתף בעשיה ולהגיע להישגים שישפרו את תנאי חייהם.

מן הסתם יימשך הוויכוח למי שייכת ארץ ישראל, לערבים או ליהודים - עד בוא המשיח. אולם, בינתיים, תיווצר עובדה של שליטה יהודית על מרבית שטח הגדה, יחד עם הערבים, באותם קנטונים - ובצורה כזו ניתן יהיה להלך ולבודד בין השאיפה הלאומית הכוללת לבין השלטון העצמי שיוענק לתושבי הקנטון.

יתכן, כי שיקול זה יהיה נר לרגלי המנהיגות הערבית המקומית, אם יתאפשר לה לקבל קנטונים משלה במובלעות הערים הערביות כגון שכם, ראמאללה וכו'.

אולם בשלב הביניים, סביר להניח, כי עדיין תהיינה תסיסות, הפגנות והפרות סדר במחנות הפליטים ובערים הערביות וכי הפתרון הפוליטי דוגמת הקנטונים לא יביא להתמתנותם של אותם גורמים החפצים בתסיסה.

הפתרון למהומות בשטחים

כדי למצוא את הפתרון הבטחוני לבעיה צריך להבחין היטב בעשה.

כיום צעיר שמפגין נגד צה"ל איננו לוקח סיכון של ממש. וכי מה יקרה אם ייתפס וייעצר? שמו ינשא בפי כל כגיבור פלשתינאי; בבית המעצר יישב עם אחיו לדיעה ולמאבק ויחשל את רוחו, לעיתים בתנאים פיזיים אף טובים יותר מבית אביו. כשיצא יהיה גיבור וינשא על כפיים, ירחשו לו כבוד רב. אם יפוצצו את בית אביו יזרום אליו כסף מיידי מאש"ף או ממשלת ירדן ויוכל לבנות בעזרתו וילה חדשה.

לאמור, עבור הצעיר הערבי ובני משפחתו מדובר בסידור הדלוקס.

מצב זה צריך לשנות מן היסוד.

הדרך היחידה לעשות זאת היא לתקן תקנה שכל מי שיתפס במהומות והפרות סדר, או שיימצא כאשר על בגדיו מים צבועים שיותזו על המפגינים ממיכלית או מהליקופטר - יוגלה הוא וכל משפחתו באוטובוסים ממוזגים ללבנון. החברה הערבית עדיין מבוססת על החמולות והאוטוריטה של ראשי האב בגדה היא דומיננטית.

אם אבות הצעירים [illegible] משפחתו המבוגרים, ידעו כי הם עלולים להיות מגורשים מעירם [illegible] בארץ זרה קשת־קיום כמו לבנון, הם יכבלו את בנם הסורר בביתם לפני שתתארגן הפגנה. יש להניח, שגם הרבה „גיבורים" צעירים ישקלו פעמיים אם להפר את הסדר, מתוך ידיעה שהם מסכנים בכך את כל משפחתם בחרפת הגירוש.

אין ספק שאיום בלבד לא יעזור. איש לא יאמין שממשלת ישראל קיבלה פתאום אומץ. אולם אם, ביום אחד יתפסו עשרות צעירים מפירי סדר ובאותו יום, לאחר שיפוט מהיר, יועברו כל משפחותיהם לאוטובוסים, בדרכם ללבנון, יאמינו יתר הערבים, אשר יחזו במסכי הטלוויזיה שלהם בתהליך הגירוש, כי מדובר באיום ריאלי. עדיין נסבול פיגועים פה ושם של צעירים שיקחו את הצ'אנס ללא ידיעת הוריהם - אולם ההפגנות הגדולות והפרות הסדר ההמוניות יפסקו באחת.

כדי שתוכנית כזאת תצליח צריכים להתמלא שני תנאים:

(א) שממשלת ישראל תחזיק מעמד מול ביקורת עולמית על הגירוש ה„בלתי אנושי", למשך שבוע אחד בלבד. אחר כך לא יזדקקו לגירושים נוספים, זאת, אם ינוצל מימד ההרתעה תוך גירוש מיידי, ללא אפשרות לערער על כך.

הסדר יחזור לשרור ברחבי יו"ש. אולם לא יזיק לישראל, אם בשבוע זה, יבקשו את ביבי נתניהו למשל, להסביר לעולם מה קורה ומדוע שיטת הגליה הסלקטיבית היא לטובת הכל, ערבים יהודים כאחד.

(ב) שלשר הבטחון יהיה אומץ לחתום על הצו להקמת הקנטונים, כאמור.

לו מנהיגי ישראל היו עושים את המינימום הזה המוטל עליהם - היתה שוקטת הארץ. לפחות ביו"ש - 40 שנה.

בריחה לדורות!

שבועיים לאחר פרסום דברים אלה, התברר שוב, כי מנהיגי ישראל ממשיכים להיגרר אחר הארועים בשטח.

החלטת ממשלת ישראל לגרש 9 מסיתים ערבים והצורה בה מתנהל תהליך הגירוש - מהווה תוהו ואי־תוחלת.

מה שהוחלט הוא מעט מדי, לא מוגדר כדבעי, מאוחר מדי - ומעל הכל מהוסס מדי בביצוע ההחלטה.

עונש הגירוש בעיקרו הוא הרתעתי. 10 או 100 מגורשים אינם יכולים לשבש התקוממות המונית, לכל מגורש יש תחליף. האפקט העיקרי של הגירוש נעוץ במימד ההרתעה. זהו העונש הקשה ביותר האפשרי למגורש ומשפחתו - אפילו יותר מעונש של מאסר עולם בישראל.

זהו נשק „נקי". אין בו הרוגים. הוא איננו גורר השלכות קשות וממושכות בתקשורת הבינלאומית מחד, ובחוסנם של חלק מחיילי המילואים, מאידך.

כיום על כל הרוג בשטחים מדווחים בהרחבה בכל כלי התקשורת בעולם. הקריינים מונים אחרי כל אירוע כמה נהרגו בחודש האחרון. וכך כל פעם עולה מחדש, בדעת הקהל, הבעיה בכל חריפותה.

ההשלכות של התקשורת העויינת קשות אף הן: מנהיגים יהודים רבים מתחילים למתוח ביקורת פומבית על ממשלת ישראל - עובדה שפותחת את הפתח לכל שונאי ישראל להרים ראש.

ראו לאיזה שפל מדרגה הגענו. דווקא הגנרל (מיל.) אלכסנדר הייג, הגוי, צריך למתוח ביקורת על היהודים בחו"ל, התוקפים את ישראל בשל המצב בשטחים.

קצר, איפוא, המצע מהשתרע, על כל ההשלכות ותולדותיהן הנובעות מהרוגים פלשתינאים בשטחים. מאידך, במצב הנוכחי, כאשר אין כלל מדיניות ארוכת טווח כלשהי המתיימרת להתמודד עם המציאות בשטח - אם חיילי צה"ל יברחו מפני מטר האבנים שהשבאב ממטיר עליהם, תהיה זו בריחה לדורות. אפשר תמיד לדעת היכן הבריחה - אולם לעולם לא תדע היכן היא מסתיימת.

מאחר שאי אפשר להמשיך ולהציב בעזה וביו"ש, יום יום, מחצית מהצבא הישראלי בשרות פעיל, ומאחר שקיימת ממילא הגבלה חמורה על פתיחה באש - הרי שהנשק העיקרי שנשאר בידי ממשלת ישראל הוא נשק הגירוש.

כדי להגיע למצב האופטימלי הזה אין די בכך שנבריח על השטר ברמות 9 המגורשים - מבלי לציין את השובר בצידו - שכל מפגין ומשפחתו ישלמו את המחיר - גירוש ללבנון.

המאבק כיום איננו נותן לשליטה על ידי כוחות משמר הגבול בלבד. המאורעות מצביעים בפרוש על מרי אזרחי שילך ויגבר.

המלחמה היא על הבית השלישי. במצב כזה אין מקום להיות „עדיני נפש", אם התקנה ה־112 המנדטורית לשעת חירום אינה מושלמת ומאפשרת לכל מגורש להגיש ערעור בבג"ץ יש לתקן מיד את הפגמים ולסתום את הפרצות [illegible]

במצב הנוכחי כיום לא רק שאין הגירוש מרתיע, אלא שהוא גורם למצב חמור יותר של לחץ בינלאומי מתמשך להשהות את הגירושים, וממילא צמצום האפקט המרתיע של הגירוש - תוך החלשה נוספת של ישראל בזירה הבינלאומית.

מרי אזרחי - עובדה קיימת

על גירוש מיידי של 100 מסיתים ידווחו באמצעי התקשורת בהרחבה פעם אחת וזהו. כאחר שיהיה מדובר בעובדה מוגמרת, ישראל לא תיחשף ללחצים והשאבאב יחשוב היטב, לפני כל הפגנה, אם כדאי הדבר.

לעומת זאת, כל הרוג, שופך שמן על מדורת השנאה לישראל, מעודד את המהומות וגורם לכלי התקשורת לאזכר ולמנות שוב ושוב את מספר ההרוגים.

את ההחלטות בנידון אין להשהות. כל יום שעובר ללא פתרונות תכליתיים מחמיר את המצב. הפלשתינאים מפרשים בצורה לא נכונה את חוסר האונים הישראלי ומקבלים אומץ עד למרי אזרחי גובר והולך.

בכפרים הערביים מתגלים כיום הנצנוצים הראשונים למרי אזרחי. על כך אולי לא מדווחים בישראל, אבל זה לא משנה את העובדה המרה.

בכפרים ביו"ש הופצו השבוע כרזות המאיימות על אלה שיילכו לעבוד בישראל בשריפת מכוניותיהם. כתוצאה מכך רבים מבני הכפרים, הוכלאו אימה ופחד מפני האלמונים המשליטים עליהם את מרותם ורבים מהם לא הופיעו השבוע לעבודה.

בשלב זה לא התפשטה המגיפה לערים הערביות ביו"ש (להבדיל מעזה), שכן קשה לקומץ מחרחרי מדון לפקח על תנועה גדולה כל כך של אנשים - אולם ככל שיחלוף הזמן יוחדר הפחד גם לכל ריכוזי הערבים בשטחים ואפילו, אולי, גם בקרב ערביי ישראל, ושלא יספרו לי סיפורים - הפחד מהמוות אצל הערבי הפשוט יהיה חריף יותר מבעיית הפרנסה, שאולי לא תהיה לו, אם לא יצא לעבוד בישראל.

אולם הבעיה שצריכה להדאיג אותנו יותר מכל הוא השלב הבא, אם לא ישתמשו נכון בתהליך הגירוש ובצורה מאסיבית, עם המסר בצידו - ניאלץ להתמודד בקרוב מול המפגינים, באמצעים ברוטליים חריפים יותר.

הסכנה האמיתית - מלחמה עם עיראק

מצב כזה עלול להביא על ישראל את התאגדות מדינות ערב נגדה, כולל מצרים, שתיאלץ לנתק את יחסיה עם ישראל.

אנו עלולים לעמוד לפתע בפני מצב, שסאדאם חוסיין, שבשום פנים ואופן לא הצליח עד כה לשכנע את חומייני להפסיק את המלחמה בו - ינקוט בתכסיס ערבי ישן נושן: הוא ישחרר כמה יחידות לנוע לכיוון ישראל ולהתחבר עם סוריה, המתקרבת לאחרונה לעיראק, תוך הצהרה שעיראק שולחת את צבאה להציל את הפלשתינאים.

במצב כזה תהיה לחומייני, לראשונה מאז החל את מאבקו בסאדאם חוסיין בעיה רצינית: כיצד הוא יידאה בעיני העולם הערבי בכלל, ובעיני לוב ומסדיו הקנאים בפרס, אם יהיה זה דווקא הוא שימנע את עיראק לעזור לפלשתינאים המדוכאים..

עם כל השנאה של חומייני לחוסיין, יתכן שהשליט האיראני יחליט שיש צורך לערוך שביתת נשק ולמגר קודם כל את האוייב הציוני המשותף.

לאמור, המלחמה הארוכה במפרץ ששימשה עד כה להפליא את ישראל, לא זו בלבד שתופסק כבמטה קסם - אלא שכל הכוחות המאומנים של עיראק ואחר כך אלה של איראן, עלולים להיות מופנים נגד ישראל.

אני יודע שרבים יחשבו שזאת אפשרות דמיונית מדי. הקוראים הקבועים של „ישראל שלנו" זוכרים בוודאי שעוד לפני למעלה משנה, ניתחתי אפשרות זאת, בקונסטלציה מסוימת, כריאלית מאוד. לצערי, רבים לא הבינו זאת.

כמה מצחיק לחשוב שכל הצרות הללו עלולות להתרגש עלינו רק בגלל שהגורמים הקובעים בארץ לא מסוגלים להפעיל בתבונה את נשק הגירוש..

הסיבה ההגיונית היחידה שאני יכול ליחס לחידלון זה, הוא המחסור בישראל בגוף מייעץ לשר הביטחון.

בארה"ב למדו מזמן שאדם אחד לא יכול לעשות אלפי פעולות ביום ולהקדיש ימים למחשבה בעניינים מסובכים באותה עת. לשם כך הוקמה בארה"ב המועצה הלאומית העליונה שמתפקידה לנתח אירועים ולהעביר את תמצית הניתוחים והמלצות לנשיא שעליו לקבל את ההחלטות.

„קבינט מצומצם" ופעיל - הכרח המציאות

חושבני שעל ישראל להקים גוף דומה, אולי קבינט בטחוני מצומצם, עם צוות עוזרים רחב, שתפקידו יהיה לנתח ולייעץ לשר הביטחון ולממשלה כולה על המהלכים שעל ישראל לנקוט, בהתאם לאירועים בשטח.

קבינט כזה צריך להתכנס יום יום, ולא פעם בשבוע ביום רביעי, למשך שעתיים בלבד..

קבינט כזה יצטרך לעסוק, במיגוון רחב של החלטות.

אחד הנושאים שיצטרכו לדון בהם, למשל, הוא חיסול מחנות הפליטים. צריך להתחיל במחנות הפליטים שבתחום שיפוטה של ירושלים, קלנדיה וענתא. אסור להרשות שבירושלים תהיה חרפה כזאת. יש לשחרר להם קרקעות באיזור, לצורך בניית שיכונים או וילות, איש כפי יכולתו. סבלם המתמשך של הפליטים הפלשתינאים משרת כיום רק את האינטרס של אש"ף ואונר"א אשר זקוקים לתקציבי סיוע..

החלטה כזאת תהיה ספינת הדגל של בסיס הסברתי תקיף של ישראל, שיוכיח קבל עם ועולם, כי מדינות ערב ואפילו אש"ף השתוקקו כל העת להנציח את בעיית הפליטים כמצבה חיה לרעיון המדינה הפלשתינאית.

בעיית הפליטים - מקור למתקפה הסברתית

זוהי ההזדמנות, כאשר על סדר היום הציבורי עומדת שאלת הפליטים - להכות בברזל בעודו מלובן ולהציע הצעות קונסטרוקטיביות לפתרון הבעייה - יישובם מחדש של הפליטים.

ביו"ש, יתבצע הדבר בתחום המרחב של הקנטונים בעלי הרוב הערבי - תוך שימור רוב שטח הגדה לקנטונים בעלי הרוב היהודי - למתיישבים יהודיים.

לרצועת עזה חייבים למצוא פתרון שונה.

אמנם 150 אלף מבני עזה הוותיקים יכולים להתקיים, כלכלית באיזור, גם ללא המשענת הישראלית ותינתן להיטיב את מצבם בשטח רצועת עזה. אולם ל־350 אלף הפליטים וצאצאיהם אין מקום ברצועת עזה המקיפה בסך הכל 350 קמ"ר.

לפליטים אלה צריך למצוא מקום במדינות ערב.

אם גם לזאת לא יסכימו מדינות ערב, ויסרבו להטות שכם לטובת רק 20% מהפליטים, „אחיהם" הערבים, תוכל מערכת ההסברה הישראלית אם תפעל ביעילות, לחשוף אחת ולתמיד את פרצופם האמיתי ולהחזיר את הכדור לשטח הערבי.

יבוא פועלים - סוף היישות הציונית

שאלה חשובה אחרת הצריכה לעמוד לדיון בפני הקבינט הבטחוני המיוחד תהיה הבעיה הצפויה במחסור בכוח אדם, באנשי השירותים, בשל התסיסה בשטחים.

צריך להשלים עם העובדה שככל שתתגבר התסיסה, פחות ופחות ערבים יופיעו לעבודה בישראל, בשל הפחד מפני האיומים הפיזיים השורר כבר כיום בעזה ובכפרי יו"ש.

כשלעצמנו זהו תהליך חיובי:

(א) לראשונה תהיה לישראל האפשרות להשתחרר מאחיזת החנק, בצורת התלות המוחלטת בכוח האדם הערבי מהשטחים בענפים שלמים. ניתן כעת לדון בכובד ראש על שינוי המצב, להחזיר את ההימנון של „העבודה העברית" בישראל לימי בראשית אפופי ההוד, ולפזר את העבים שהתקדרו על פני היישות הציונית.

(ב) ככל שיותר פלשתינאים מעזה, למשל, לא יגיעו לעבודה בישראל, כך יהיה מצבם הכלכלי קשה יותר. בסופו של דבר מישהו צריך לממן את הוצאות הקיום. ואז יקרה אחת מן השתיים: או שהמחסור יוביל להתמרדות של הרוב השקט נגד קבוצת המסיתים והמאיימים (דבר בלתי סביר שכן המסיתים בעזה צוברים כוח - ואין בינם לבין שיטות המאפיה ולא כלום) - או שתוכח סופית התזה שאין מקום בכלל להשארת 350 אלף הפליטים בעזה וכי יש ליישבם בארצות ערב.

אולם דבר אחד ברור. תהיה זו שגיאה חמורה ביותר ל„ייבא" פועלים מאירופה, שיחליפו את הפועלים הערביים. זו לא רק שגיאה, זוהי טפשות פוליטית ולאומית.

פועלים מיובאים אלה, עלולים לגרום לנו צרות צרורות מבחינת נישואי התערובת בינם לבין בנות ישראל, הלא כל כך חסודות.

מדוע לא קמה המדינה בימי האר"י

אני מאמין שכל קיומה של מדינת ישראל, מבחינה פילוסופית, תלוי בשאלה זו.

וכי למה התאפשר ליהודים להקים מדינה עצמאית משלהם דווקא בדורנו. מדוע לא יכול הקב"ה להעניק את הכלים לעצמאות יהודית בישראל בימי האר"י ז"ל למשל. האם בתקופה ההיא היו היהודים צדיקים במידה פחותה?...

אלא שראה הקב"ה בעוני עמו, וידע כי לאחר אימת השואה תקטן האמונה וירבו נישואי התערובת בתפוצות הגויים.

הדבר היחיד שיכול היה לעצור תהליך כזה, על פי דרך הטבע, הוא מדינה יהודית עצמאית. במדינה כזו גם אם היהודי איננו מאמין, גם אם הוא נוקט באורח חיים „חילוני" - מטבע הדברים יימשך קיומו של העם היהודי ויימנעו נישואי התערובת.

[illegible] אלא עובדה ידועה היא, שישראלי חילוני, המנתק עצמו מהמסורת המגינה עליו מפני התבוללות, נחשף להשפעות מערביות, המרחיקות אותו משורשיו התרבותיים־לאומיים.

בארצות־הברית, לדוגמא, נשאו כבר אלפי ישראלים את העם היהודי והקימו משפחות מעורבות.

הסיבה העיקרית, להקמת העיתון ישראל שלנו לפני כתשע שנים, היתה לעמוד בפרץ ולספק לישראלי בגולה חוט־קשר אל מקורותיו.

אולם, אם לאחר 40 שנה אנו מגיעים לתהליך של הבאת גויים אירופאיים לעבודה בישראל, אנו נפשע בעצם הרעיון הפילוסופי שהביא לתקומת ישראל - ומכאן ועד לחורבן המרחק קצר.

אי לכך, יש לעצור כאן ועתה את הרעיון הנפסד של „יבוא" פועלים מאירופה. בנפשנו הדבר.

הפתרון הקונסטרוקטיבי לבעיה, הוא פשוט. יש להעלות את השכר לעובדי השירותים.

אם למנקי האשפה או לפועלי הבניין ישלמו שכר מתאים מלווה בתמריצים, שכר שישולם לפי תפוקה, אשר במסגרתו ישולם $1000 לחודש, לדוגמא, יימצאו לעבודה יהודים רבים אשר כיום אינם מוכנים לעבוד ב„עבודות שחורות" משום שהם מקבלים דמי אבטלה, גבוהים ללא יגיעה... ללא עבודת כפיים.

עבודה עברית תחזק את הכלכלה

אין ספק שבסיטואציה כזאת ייווצר מצב הפוך: מאבק על מקומות העבודה בענפי השירותים. אני משוכנע שגם „יורדים" רבים שלא הצליח מזלם בחו"ל ישובו לישראל בתנאים אלה - שכן כיום רבים וטובים עוסקים בארה"ב במלאכת כפיים, המפרנסת את בעליה בכבוד.

אין גם מה לחשוש מהעובדה שעלויות הייצור או השירותים יתייקרו לכאורה, בשל השכר הגבוה. כל מי שיקבל שכר כמוכד על בסיס תפוקה, יגרום לכך שפריון העבודה יעלה לפחות פי שניים או שלושה - ובסיכום הסופי, הייצור או השירות יהיה אפילו זול יותר.

אינני יכול להאריך מפאת קוצר המקום. תקוותי, שמאמרי זה וההשגות שהבאתי בו יספקו לציבור ולהנהגת ישראל את העיוניים. היה ומאמר זה ישכנע את הגורמים בישראל לדון בכובד ראש בנושאים החשובים שהעליתי - יהיה זה שכרי.

תגובות והערות למאמר זה ניתן להפנות למשרדי „ישראל שלנו" בישראל:
רח' קריניצי 4, רמת־גן
או ישירות למר שמואל שמואלי
993 E 17 st.
BROOKLYN, N.Y. 11230
U.S.A
או בטלפון: 001-718-258-8696

(מוגש כמודעה)

תחזית לאומית – מחזור 19 עם שלמה קורלשיין

העם היהודי הצטיין תמיד יותר בספורט המח מאשר בכדורגל

מאת בתן דגן

מה משותף לכדורגל ולשחמט? יו"ר האיגוד הישראלי לשחמט, שלמה קורלשיין, סבור, כי השחמט הוא ספורט לכל דבר הנדרשים בו כושר גופני, עצבים חזקים ויכולת עמידה בתנאי לחץ, ממש כמו בכל ענף ספורט אחר. למרות שעל לוח השחמט מניעים כלים לבנים או שחורים ולכאורה יש צורך רק ביד מיומנת כדי להזיזם, מסביר קורלשיין, כי מאחורי תנועת היד הקצרה עומדות שעות ארוכות של ריכוז מאומץ והפעלת המח, הדורשים הוסן פיזי ונפשי אפילו יותר מאלה של כדורגלן.

גאוני עולם השחמט אינם מסתגרים בד' אמותיהם של ספרים, מספרים ומשוואות מתימטיות. רבים מהם עוסקים גם בענפי ספורט אחרים לצרכי חיזוק הגוף ולהתרעננות. בובי פישר, האמריקאי הבלתי־נשכח, שיחק טניס ואילו הרוסי גארי קספרוב, אלוף העולם, הוא „משוגע" לכדורגל, משחק באופן סדיר בליגה אזורית.

השחמט הוא ענף ספורט וולנטארי. הסכומים, המשולמים לכוכבי הלוח המשובץ בעולם, אינם עומדים בשום יחס לסכומי העתק, הנופלים בידיהם של כוכבי הכדורגל. הפרופורציה הזאת נראית קיצונית עוד יותר כשמלבישים אותה בלבוש ישראלי. „אין כמעט בארץ שחקני שחמט, העוסקים בענף כמקצוענים, וישראלים בודדים מוצאים את לחמם באירופה", אומר יו"ר האיגוד.

קורלשיין נבחר לתפקיד רק לפני ששה חודשים. הוא בן 40, איש מנהל, המשמש מרצה לניהול כח־אדם, יועץ עבודה והתנהגות ארגונית. בנעוריו היה שחקן טניס־שולחן וכדורסל. בביה"ס היסודי „בילו" בת"א בימנו עם בני מחזורו צבי רוזן, מיכאל גרשוביץ ודני בריאן, היו"ר לשעבר של בית"ר ירושלים. בשעה שחבריו יצאו למגרש בכדורגל היה קורלשיין עסוק בשחמט. עם זאת, הוא מצא זמן לבקר במשחקיה של הפועל ת"א. כיום הוא מעדיף לחזות רק במשחקים בינלאומיים, אך הוא אוהד את „האדומים" דרך מדורי הספורט בעתונים.

איך הוא מסביר את ההצלחות הגדולות של השחמט בהשוואה לרמה הבינונית של הכדורגל הישראלי? „העם היהודי הצטיין תמיד בספורט המח".

הפועל באר־שבע – מכבי חיפה. באר־שבע מצוייה בתנופה לעומת הנסיגה אצל חיפה. גם הביתיות תהווה גורם חשוב. התחזית: נצחון לבאר־שבע.

הפועל פ"ת – שמשון. צעירי פ"ת מול קבוצה מנוסה ויציבה כשמשון. השוער אבי חוד [?] יהווה חומה בצורה ויבטיח איזון בכוחות. התחזית: תיקו.

בני־יהודה – בית"ר ירושלים. שתי הקבוצות ניצחו בשבת שעברה והן מצפות לתנופה מחודשת. הביתיות של „התקווים" תעניק להם מקדמה כלשהי, אך לא מכריעה. התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – הפועל לוד. משחק מפתח עבור נתניה. לאחר שני הפסדים לא תוכל נתניה להרשות לעצמה הפסד נוסף ולוד תהיה הקרבן. התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל כפ"ס – הפועל חולון. יתרון למארחים. לכפ"ס שחקנים מנוסים וטובים יותר והיא תהנה גם מאווירה ביתית. התחזית: נצחון לכפ"ס.

הפועל ת"א – מכבי פ"ת. הפועל בתנופה לאחר צמצום הפער בצמרת לשתי נקודות. במקרה זה משתלבים ההגיון הספורטיבי והרגש. התחזית: נצחון לת"א.

מכבי ת"א – בית"ר ת"א. בית"ר מצוייה בקו עליה רצוף לעומת הירידה התלולה של מכבי. מגמה זו תימשך גם מחר. התחזית: נצחון לבית"ר.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	משי'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	מכבי נתניה	18	10	4	4	22–32	34
.2	הפועל תל־אביב	18	9	5	4	13–18	32
.3	בית"ר תל־אביב	18	8	6	4	15–26	30
.4	הפועל כפר־סבא	18	8	6	4	14–20	30
.5	שמשון תל־אביב	18	6	9	3	11–17	27
.6	הפועל באר־שבע	18	6	8	4	11–14	26
.7	בית"ר ירושלים	18	7	4	7	28–26	25
.8	הפועל פתח־תקוה	18	6	6	6	23–22	24
.9	בני־יהודה	18	5	8	5	12–15	23
.10	מכבי תל־אביב	18	4	9	5	20–24	21
.11	הפועל צפרירים	18	3	9	6	16–12	18
.12	מכבי חיפה	18	3	7	8	21–19	16
.13	הפועל לוד	18	2	7	9	37–14	13
.14	מכבי פתח־תקוה	18	2	6	10	26–11	12

הצרפתים הניפו דגל לבן בסוף סרט המתח השבועי

מאת משה כהן

גם אמש לא הפרו שחקני מכבי ת"א את מסורת סרטי המתח של יום חמישי. דקות רבות של תיחה [?] עברו על אוהדיהם הקנאיים עד ששחקניה הסימפאטיים של אורתז הצרפתית הניפו דגל לבן – 78:92 (42:36).

חניכיו של רלף קליין ירצו כנראה לשכוח במהרה את משחק אמש ובעיקר, את המחצית הראשונה. כל שחקני מכבי שיחקו בדקות רבות מתחת לכושרם הרגיל וגם משחקם הקבוצתי היה מתחת לכל ביקורת.

מי שחשב ששחקני אורתז הגיעו מהרי הפירנאים כדי לשמש שחקני משנה בהצגה השבועית של סוף השבוע – טעה. הצרפתים שיחקו בשאפתנות רבה ובעיקר, באחריות מעוררת הערכה. רק חסרונו של שחקן גבוה נוסף בעל שיעור קומה והעדר שחקני ספסל טובים מנעו מהם אפשרות להפתיע את המכבים המנוסים במבצרם.

במחצית הראשונה התנהל הכל על־פי תוכניותיו של ג'ורג' פישר. אופנאגל הצליח להחזיק בכדור זמן ממושך, קרטר קלע כמכונת יריה, האקה החתיק קלע מחצי מרחק ושפלר הענק קלע מתחת לאפם של ענקי מכבי הרדומים (בעיקר קן בארלו שהדהים בחולשתו). גם משחק ההגנה של אורתז היה מתוחכם. הם שיחקו בהגנה אזורית, שהקשתה על המכבים להכניס כדורים לשחקנים הגבוהים.

חניכיו של רלף קליין בראשותו של חן ליפין נרדמו כנראה מקצב המשחק האיטי של אופנאגל והדבר ניכר היטב על לוח התוצאות. בעיקר הם הדהימו במיעוט הכנסת הכדורים לקווין מאגי. רלף ניסה לעורר את חניכיו בבצוע כמה חילופים שלא שינו דבר.

שחקני אורתז לא נבהלו מהר הגעש של יד־אליהו ולאחר פתיחה שקולה הצליחו לעלות בדקה ה־16 ליתרון מרהיב של 13 נקודות – 27:40. אולם, כאן טעה מאמנם כשהוציא למנוחה את שפלר ואופנאגל למנוחה. פישר חשש כנראה שהם יצברו עבירות נוספות, לאחר שנזקפו כבר לחובתם ארבע עבירות אישיות.

שחקני מכבי ניצלו זאת כדי לצמק את הפער עד ההפסקה – 42:36. בשניות הסיום של המחצית קלע וילי סימס סל מרהיב משלושת רבעי מגרש, אבל זה כבר היה אחרי שריקת הסיום.

את המחצית השניה פתחה מכבי בסערה ולא היה ספק כי הצרפתים לא יצליחו לעמוד בקצב. לפתע החל קווין מאגי לקבל כדורים מתחת לסל ומיקי ברקוביץ התעורר וג'מצ'י נזכר לקלוע ממרחק. סימס וארזאסטי שיחקו בהתלהבות רבה ולשחקניה העייפים של אורתז לא היה שום סיכוי לעמוד מול המכונה המכבית הדורסת.

אולם, אופנאגל ולהקתו סרבו להשבר. הם המשיכו להרדים את המשחק ואילצו את מכבי להזיע עד הדקה ה־36, כשהצליחו לכפות משחק שקול. את המכה הסופית ספגו הצרפתים מהשופטים שהוציאו בזה אחר זה את אופנאגל, שפלר והאקה מהמשחק בגלל חמש עבירות אישיות. שחקני הספסל של אורתז היו חלשים ושבירים והמשחק הסתיים בנצחון מוחץ של מכבי – שלא שיקף את יחסי הכוחות במגרש.

ראוי לציין, כי במחצית הראשונה קיפחו השופטים הזלשים את מכבי, כך שלמעשה שיפוטם היה מאוזן. מעניין מדוע פיב"א משגרת העונה שופטים כל־כך חלשים כקאפליני מתורכיה וג'נגס מולט [?].

10,000 צופים רעשנים השרו אווירת קרנאבל בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי: מאגי (29), ג'מצ'י (17), ברקוביץ (13), בארלו (12), סימס (7), ליפין (6), דניאל (4), קורנליוס (2).

נקודות לאורתז: קארטר (33), שפלר (18), האקה (10), קאבה (7), הפנאגל (6), גאדי (4).

במחזור הבא

פרוקום [?] – מכבי ת"א
אריס – טרייסר מילאנו
דן־בוס – סאטורן קלן
אורתז – ברצלונה

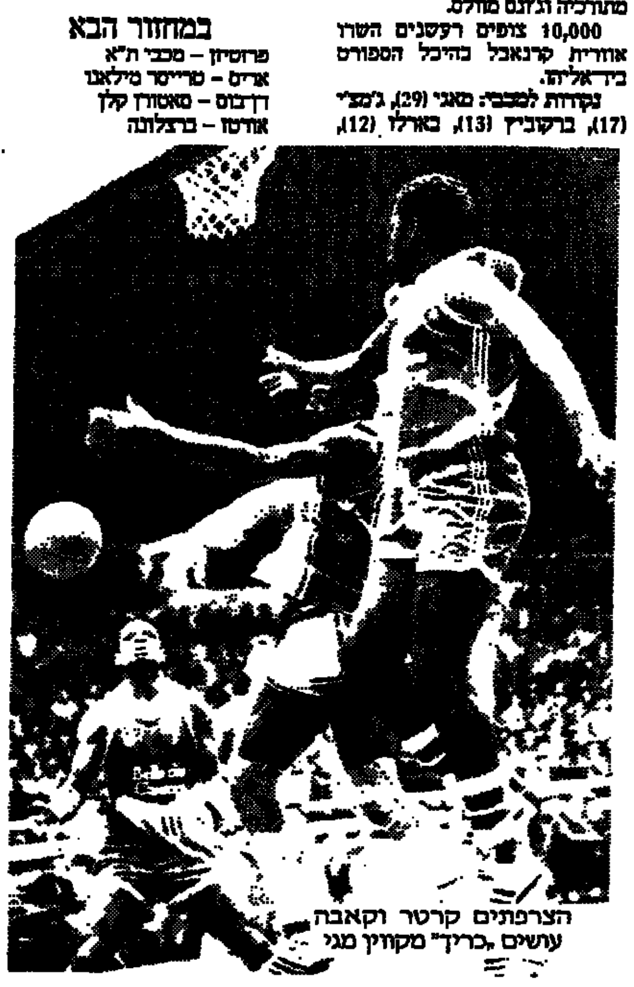

הצרפתים קרטר וקאבה עושים „כריך" מקווין מגי

דעה אישית — אהרן להב

התקשו להתרגל לסיגנון

באליפות הוצאת הנשמה ממשיכים המכבים לנגן כינור ראשון באליפות אירופה. לאחר מתיחת העצבים עד קצה הגבול במשחק בקלן נגד סאטורן, נתנו לנו הכתומים מנה גדושה שניה של עצבים מתוחים. מישהו זוכר את מכבי קולעת 27 נקודות במחצית?

רלף קליין נדבק אף הוא מחוסר היכולת של חניכיו. הוא החליף את שחקני החמישיה בקצב רצחני. אילו שיחקו המכבים באותו הקצב שהחליף רלף את שחקניו, היו הצרפתים של אורתז נופלים מהרגלים. ולמה כל זה קרה? משום שהמכבים התקשו להתרגל לסיגנון המשחק של אורתז. הללו באו במטרה ברורה לצאת מכאן ב"שן ועין", כלומר לספוג הפסד זעיר ובעזרת אלילת המזל גם לנצח.

לשם כך סיגלו לעצמם משחק השהיה של כל כדור עד ששעון השניות עבר את גבול ה־25–26 שניות ואז היו מחפשים [?] את הקלעים ומשחילים סל. השיטה שלהם הצליחה מעל המשוער לכל אורך המחצית הראשונה כאשר הובילו 27:40. אבל כמה אפשר להחזיק בכדור בתנועה? זה מתיש ואכן העייפות נתנה בהם אותות במחצית השניה, מול התעוררות של צירוף מוצלח: ברקוביץ, סימס, ארזאסטי, ברלו ומגי.

מיקי מלך ישראל חי חי וקיים! זעק הקהל בהתעוררות גוברת והולכת. מיקי, „הנשק הסודי", שוב שלף את תכסיסיו, קלע וסייע לחבריו וגרם לשיזון, שממנו לא יכלו הצרפתים לברוח. הדקות האחרונות הספיקו לצהובים להגדיל את היתרון ל־14 נקודות ובשתי הדקות האחרונות הקפידו לשמור על הכדור כדי לא לאבד הרבה מן ההפרש.

מה שצרם אמש בהיכל התרבות היתה התנהגותם המופגנת של האוהדים ביציעים העליונים. יריקות, התפרים [?] והמטבעות על שחקני אורתז היתה מבישה מה עוד שאת המשחק כיבד בנוכחותו נשיא המדינה חיים הרצוג. חבל ששחקן הקלנוע [?] שחום העור, הסמל הקשה מן הסרט „קצין וג'נטלמן", שכיבד את המכבים בנוכחותו, לא ישב בין חמומי המוח האלה. כמה מהם היו בהחלט ראויים למסלול שהוא האכיל בו את המארינס שלו.

קליעת המשך — יצחק שתיל

לא עוד צפרדעים

עוד נתרגל לזה. שבוע שני וארבעה „אסים" שלנו בגביע אירופה בכדורסל. מכבי ת"א השלימה אמש, בנוכחות נשיא המדינה, נצחון ישראלי שמיני רצוף בתוך שבועיים. מאז סיום פגרת חג המולד הלך לנו בזירה האירופית בכדורסל והיו הישג ספורטיבי מעורר.

גולת הכותרת של ההצלחה, לסיכום שבוע זה, היא לדעתי „הבריגאדה הזוהית" אליצור נתניה: לנצח את ריאל מאדריד בביתה ב־14 נקודות הפרש יכול להחשב להישג השיא של מועדון זה ולצביקה שרף, שהוליך כמאמן של שתי קבוצות ישראליות, לנצח את ריאל פעמיים. אינני יודע אם יש מאמן אירופי שהצליח לזכות בהישג כזה במסגרת גביע אירופה. הצלחתם של שחקני אליצור בא דווקא כאשר הקבוצה איבדה כל סיכוי להעפיל שלב נוסף. בנצחונה זה היא יכולה לרשום עצמה ב"כותל המזרח" של המנצחים הגדולים את ריאל, בביתה.

במדור זה כתבתי לפני המשחק, כי הפועל ת"א זקוקה לטיפת מזל. אז זהו, מפיגור של 14 נקודות לנצחון בנקודה. עוד מאמץ קטן, בשבוע הבא ות"א בחצי הגמר.

מכבי ת"א, מתחילה להתמקם ברביעיית הצמרת של בית הגמר ביחד עם מילאנו, פרטיזאן ואריס, אבל מוקדם עדיין לחגוג: למכבי מצפים שלושה משחקי חוץ רצופים. נקווה שהאחרות לא יאכילו אותנו צפרדעים כמו שעשתה אורתז במחצית הראשונה.

תחזית ארצית – מחזור 19 עם עו"ד אורי כהן

מה שעשה אשש – חרפה ובושה לכדורגל ופגיעה בקהל הצופים

מאת שמואל טל

„הכדורגל הישראלי מאופיין בסממנים חיצוניים של מקצוענות, אך מתחת לכיסוי הזה אנו מצויים עדיין הרחק מהרמה העולמית". כך סבור המשפטן אורי כהן, חובב כדורגל מושבע ואוהד שרוף של בית"ר ירושלים.

מסביר עו"ד כהן: „כלפי חוץ אנו מקצוענים לכל דבר, לובשים חליפות מקבלים משכורות ענק. אולם על המגרש הרמה חובבנית לגמרי, השחקנים לא מתיחסים ברצינות לאימונים ומגיעים חולשה [?] על כר הדשא. הם חזקים בדרך כלל בדיבורים ובהצהרות, הנשלחות לחלל האויר ללא ביקורת".

תופעה חדשה שנתגלתה לעיני חובבי הכדורגל בשבת האחרונה מכונה בפיו של עו"ד כהן, „תופעת אשש". מעשהו של אהוד אשש במהלך משחק קבוצתו נגד מכבי נתניה מעורר אצלו שאט נפש. „מה שעשה אשש – הוא חרפה ובושה לכדורגל הישראלי ופגיעה באינטליגנציה של הצופים".

כאוהד שרוף של בית"ר ירושלים סבור עו"ד כהן, כי אם הנהלת הקבוצה הירושלמית מכבדת את עצמה, את קהל אוהדיה ואת הספורט בכלל היא צריכה לפעול ביד קשה נגד הכדורגלן ולהשעותו לפרק זמן ארוך, „כדי שירגע".

לאחרונה מעדיף אורי כהן לעקוב אחרי המאבקים בליגות שלנו מעל המסכים ולא לסבול מהאלימות המילולית ולעיתים גם הפיזית ביציעים. רק במשחקים חשובים של בית"ר הוא משנס מותניים ומתייצב במגרש.

ועל הצפוי בשבת הקרובה בליגה הארצית הוא אומר:

הפועל ר"ג – בית"ר נתניה: שתי הקבוצות בתנופה ולפיכך יתפתח מאבק שקול שיגרום לחלוקת נקודות. התחזית: תיקו.

הפועל יהוד – מכבי שעריים: יהוד מעוניינת לברוח במהירות מאימת התחתית והיא תעשה זאת על חשבון האורחים מרחובות. היא תסתייע ביתרון הביתיות שלה. התחזית: נצחון ליהוד.

הפועל בת־ים – מכבי יפו: יפו היא מלכת משחקי התיקו. בת־ים קבוצה ביתית מובהקת ולפיכך יתפתח משחק שקול. התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – הפועל עכו: משחק קצוות. הפועל חיפה בצמרת לאחר סדרת נצחונות רצופה. לעומת זאת עכו סוגרת את הטבלה. חיפה לא תתקשה לנצח. התחזית: נצחון לחיפה.

רמת־עמידר – הפועל חדרה: שתי הקבוצות לאחר נצחונות בשבת החולפת. חדרה אומנם טובה יותר, אך לעמידר יתרון ביתיות. התחזית: תיקו.

הפועל ירושלים – הפועל טבריה: המשחק המרכזי של המחזור. ירושלים בבית תנסה לשכוח את ההפסד בחדרה. למרות שטבריה אינה קוטלת קנים סביר להניח שהנקודות ישארו בבירה. התחזית: נצחון לירושלים.

מכבי יבנה – הכח ר"ג: יבנה עם הפנים ללאומית. היא חייבת מחר לנצח ולא תתקשה לעשות זאת מול הכח החלשה. התחזית: נצחון ליבנה.

הליגה הארצית

	הקבוצה	משי'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	הפועל ירושלים	18	13	2	3	22–41	41
.2	הפועל חיפה	18	11	5	2	11–19	38
.3	הפועל טבריה	18	10	4	4	25–34	34
.4	מכבי יבנה	18	9	4	5	17–21	31
.5	הפועל רמת־גן	18	8	2	8	22–19	26
.6	הפועל חדרה	18	7	4	7	28–26	25
.7	מכבי שעריים	18	6	4	8	21–22	22
.8	הפועל בת־ים	18	6	4	8	17–18	22
.9	מכבי יפו	18	4	10	4	12–12	22
.10	הפועל יהוד	18	5	7	6	26–25	22
.11	בית"ר נתניה	18	6	3	9	23–19	21
.12	מכבי רמת עמידר	18	5	5	8	23–21	20
.13	הכח רמת־גן	18	4	2	12	24–14	14
.14	הפועל עכו	18	1	6	11	31–10	9

ליברפול מול ארסנל בהתחדש משחקי הליגה

מאת ג. שרון

לאחר שהבטיחה באמצע השבוע את מקומה בסיבוב הרביעי בגביע תתפנה מתוך המוליכה האנגלית, ליברפול להמשך מאבקי הליגה כשתארח את ארסנל.

כדי לשמור על יתרון 13 הנקודות בצמרת תצטרך ליברפול להפגין כושר טוב יותר מאשר בשני משחקי הגביע מול סטוק סיטי.

ארסנל אומנם נחלשה לאחר פתיחת עונה מוחצת, אבל אין ספק שיש בכוחה להוות מכשול גבוה לפני חניכיו של דלגליש.

נוטינגהם, השניה בטבלה, תארח את קבוצת התחתית, צ'רלטון. האחרונה אומנם מתאוששת, אך קשה להאמין שתצליח לסחוט נקודות מה„יערנים".

מנצ'סטר יונייטד תארח את סאוטהמפטון. אם היא רוצה להשאר בתמונה היא חייבת לנצח. „הדרבי" לונדוני יפגיש את ק.פ.ר עם הפטישים של וסטהם.

טוטנהם וקובנטרי יפגשו בלונדון במשחק שיוכיר לרבים את גמר הגביע. יתר המשחקים: וימבלדון – ווטפורד, לוטון – דרבי, נוריץ' – אברטון, פורטסמות – אוכספורד, שפילד וונסדי – צ'לסי.

בליגה הסקוטית: במשחק המרכזי של המחזור ה־30 בסקוטלנד תארח הארטס השניה את האלופה ריינג'רס גלאזגו. יתר המשחקים: סלטיק – היברניאן, דאנדי – דאנדי יונייטד, אברדין – דפרמלין, מורטון – מדרוול.

הפסד ללייקרס בדרבי של לוס־אנג'לס

אלופת האנ.בי.אי. לוס־אנג'לס לייקרס נחלה הפסד לאחר 15 נצחונות רצופים כשנוצחה ב„דרבי" העירוני נגד הקליפרס 110:109. היה זה נצחונה הראשון של הקליפרס לאחר 11 הפסדים רצופים.

בוסטון סלטיקס הביסה את דטרויט פיסטונס 105:143.

קנסות גבוהים לדאוסון ואוראנג'

מאת משה כהן

הנהלת מחלקת הכדורסל של הפועל חולון החליטה להתיחס בחומרה לעבירות המשמעת של ג'ו דאוסון וקני אוראנג' בעת מסע הקבוצה בבלגיה במסגרת טורניר חג המולד.

דאוסון ואוראנג' ספגו קנס כספי גבוה המסתכם באלפי דולר. יו"ר מחלקת הכדורסל של הפועל חולון, מאיר מור סירב למסור את גובה הסכום, אך ציין כי זהו הקנס הגבוה ביותר בתולדות המועדון.

קני אוראנג', שאיחר לאימון הבוקר ביום רביעי, לא הורשה להתאמן וגם עליכך לא יעבור [?] בחולון לסוד [?] היום. לחולון לא הולך בינתיים בכל החזיתות. שחקן הקבוצה, אבי מאור, עבר אתמול ניתוח בברכו.

ברצלונה ניצחה במילאנו

מי שמיהר להספיד את האלופה הספרדית, ברצלונה – טעה. אמש זכו הספרדים בנצחון חוץ מרהיב על אלופת אירופה, טרייסר מילאנו – 94:100 (44:50).

כצפוי, זכתה האלופה היוונית, אריס סאלוניקי, בנצחון ביתי קל על האלופה ההולנדית החלשה, דן־בוס – 99:120.

גליל – חיפה במוצאי שבת

המשחק בין קבוצות הפועל גליל־עליון והפועל חיפה יפתח מחר בערב את משחקי המחזור ה־13 בליגה הלאומית בכדורסל.

המשחק הוקדם בגלל יציאתם של שחקני הגליל לספרד, כדי לשחק שם ביום שלישי מול קבוצת חובנטוד בדאלונה במסגרת מחזור הסיום של בית רבע הגמר של גביע אירופה למחזיקות גביע.

אין ספק, כי שחקני הגליל טובים יותר והעובדה שהמשחק יערך באולם בית־ציפורי רק מגבירה את סיכוייהם לזכות בנצחון ליגה נוסף.

גלאזגו הבטיחה שחרורו של אבי כהן לאוקיאניה

מאת שמואל קליגר

המאמן הלאומי בכדורגל מילינקו מיהיץ' יפרסם ביום ראשון את רשימת המוזמנים למשחק נגד נבחרת בלגיה שיהיה ביום שלישי ב־4.45 אחה"צ באצטדיון ר"ג. יהיה זה השני במירוץ חמשת משחקי המבצע „אירופה בר"ג" (במשחק הראשון הפסידה ישראל לשווייץ 2:0).

בינתיים ברור, כי שני „זרים" המשחקים באירופה יטול חלק במשחק נגד בלגיה. המרובר ברוני רוזנטל השוהה בארץ בגלל פציעה מתמשכת שממנה החלים בינתיים וישתתף במשחק חדאי. גם אבי כהן הסקוטי ישחק נגד בלגיה.

כתבנו ב. אשר מוסיף, כי אתמול נתקבל מברק מקבוצתו של אבי כהן, ריינג'רס גלאזגו כי היא תיאות לשחררו למשחקי אוקיאניה ב־28 בפברואר עד סוף הטורניר.

לעומת זה, ייעדר מהמשחק, ככל הנראה אלי אוחנה לפי הודעה שנתקבלה שלשום בהתאחדות לפיה הוא פצוע. אף אם יגיע לישראל לא יוכל לשחק.

נבחרות הנוער והעתודה של ישראל יופיעו באמצע השבוע הבא נגד נבחרות חובבים של אוה"מיטל ריין ממערב גרמניה. שני המשחקים יהיו בהרצליה בימים שני ורביעי.

צ'סנקוב מנצחו של מנסדורף לסיבוב השלישי באוסטרליה

מנצחו של עמוס מנסדורף, הסובייטי אנדריי צ'סנוקוב, עלה לסיבוב השלישי באליפות אוסטרליה הפתוחה בטניס המתקיימת במלבורן, כאשר גבר על הצרפתי ממוצא אלג'ירי מאריק בנהבילס 1:6, 5:7, 6:7.

שני נציגי איטליה בגביע דייויס, שיופיעו נגד ישראל בעוד כשלושה שבועות בפאלרמו, נוצחו בסיבוב השני. האלוף פאולו קאנה הפסיד בארבע מערכות לאוסטרלי הצעיר מארק קראצמן 4:6, 6:3, 6:1, 6:2. האיטלקי השני, ג'יאנה לוקה פוצי, נוצח בידי המדורג שישי, אנדרס יאריד משוודיה 6:1, 7:6, 6:3.

גם חבריו של יאריד עלו לסיבוב השלישי. המדורג מס' 2 סטפאן אדברג, שזכה אשתקד באליפות, הכניע את הגרמני אלכסנדר מרונז 4:6, 3:6, 1:6.

מאטס וילאנדר המדורג שלישי, בשוודיה, הכניע את האוסטרלי סימון יול 4:6, 2:6, 4:6 והאגנוזו [?] גוסטבסון ניצח את האלוף מ־1981 ו־1982 יוהאן קריק מארה"ב 3:6, 1:6, 4:6.

המדורגת מס' 1 שטפי גראף מגרמניה הפסידה רק משחקון אחד בנצחה את ג'אני טומפסון.

מנצ'סטר יונייטד – קאורטה 119:120

קבוצת הכדורסל מנצ'סטר־יונייטד חוללה הפתעה בגביע קוראץ', כשניצחה באיטליה את קאורטה 119:120 לאחר הארכה.

באותו בית ניצחה בפאריז קבוצת ציבונה זאגרב את ראסינג פאריז 79:84.

היום נפתחת אליפות הטניס

האליפות הלאומית של ישראל בטניס נפתחה היום בצהריים במרכז הטניס בהדר־יוסף בת"א. לבית הגברים נרשמו 64 טניסאים ועדי קרמר [?] נקבע כמדורג מספר אחד לפני גבאה צור [?].

לבית הנשים נרשמו 16 טניסאיות והופי רפאל דורגה ראשונה לפני בדי דרוש [?]. בשבוע הבא יערכו משחקי בית הגבר במרכז הטניס בירושלים.

„מאיר" חברה למכוניות ומשאיות בע"מ
יבואני VOLVO בישראל
דרושים
לאגף החלפים
מחסנאים
בעלי נסיון מוכח
תנאים הולמים למתאימים
המעוניינים יפנו טלפונית 03/330086 לאשר
בין השעות 14.00–16.00

לניהול מטבח פועלים
דרוש
קבלן להפעלת מטבח
למפעל באיזור זכרון־יעקב פרדס־חנה
מיועד ל־30 אוכלים בוקר וצהריים
הצעות יש לשלוח לת.ד. 4637
חיפה 31046

אנשי מכירות בענף התיירות,
לעבודה עם אוטגר. הכנסה
גבוהה לבעלי כישורים.
טל: 03-239613
בין השעות 10–18
נא לפנות לדלי

למוסד ציבורי
דרושים
מרצים
בשיווק ★ פרסום ★ יחסי ציבור
★ יצוא־יבוא ★ מכירות ★ מימון
לפנות אל: ת.ד. 33010 ת"א, מיקוד 61330
עבור שיווק ופרסום

להיפר הגל החדש
דרושים/ות
★ מוכירות
★ קופאיות
★ מדגימות
★ סדרניות
★ עובדי בשר
★ עובדי אולם
ואנשי תחזוקה
נא לפנות לז'קלין או פנינה
052-558722/3/6, 052-557942

אפ.פי. ישראל
מכירות ושירותים בע"מ
אזור התעשיה, הרצליה
דרושים:
איש מכירות
לשיווק ציוד ומערכות
בקרה לתעשיה
★ נסיון 3 שנים לפחות במכירות במגזר התעשייתי
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית
★ תושב גוש־דן
הנדסאי/טכנאי
אלקטרוניקה
★ להתקנת מכשור ומערכות בקרה
★ נסיון של 3 שנים במערכות דומות
★ ידע במיקרו מחשבים – יתרון
★ ידע באנגלית טכנית
המועמדים המתאימים יפנו בצירוף
קורות חיים, לת.ד. 400
הרצליה 46103.

לחברת תקשורת מובילה
דרושים
אנשי מכירות
מנוסים
בעלי רכב פרטי לאזורים ירושלים,
תל־אביב, חיפה.
לקידום מוצר חדשני ומתקדם.
יש לשלוח לת.ד. 3538 תל־אביב בכתב יד
מיקוד 61034 בצירוף קורות חיים ונסיון במכירות
תנאים טובים למתאימים
סודיות מובטחת.

למשרד נסיעות בדרום הארץ
דרוש/ה
פקיד/ה
בענף התיירות
בעל תעודת מוסמך
5 שנות נסיון בתיירות יוצאת לפחות
עדיפות תנתן לתושב/ת ב"ש.
על המעוניינים לפנות לטל' 03-202708
לחנה.

לשבט צופים
„הכרמל"
דרוש
מרכז
שבט
במשרה מלאה.
נא לפנות בכתב
לת.ד. 4920 חיפה
עבור מרכז שבט.

לבית־הספר
בית השיטה
דרוש
חונך
לנער בגיל 12 לליווי
במסגרת חינוכית
לימודית בשעות היום.
ב. ביום 06-536516/7
בערב 06-536551
06-536586
06-536636

לחברה גדולה בתחום המזון
דרוש/ה
מנהל
לניהול רכש המזון
מועמדים/ות בעלי נסיון מוכח בלבד
שסיימו שרות קבע בחיל אספקה יפנו
בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 3036 ת"א
(המשרה מותאמת למשוחררי צה"ל
בדרגות סרן־סא"ל)
סודיות מובטחת

מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים

סיכום השבוע בבורסה –

נשחקים ומתייאשים

מאת שמואל רוזנבלום

● גם אתמול נמשכו ירידות שערים ניכרות במניות בלווי חוסר עניין גובר והולך. ● במהלך השבוע החולף נרשמה שחיקה בולטת במדד מניות המשתנים. ● רמות מחירים גבוהות באג״ח הצמודות ובמדורג באג״ח הקצרות, האטרקטיביות בהשקעה באג״ח בספק. ● ירידה קלה בדולר השחור 1.66 והצעים נמשכים לבנקאיות שבהסדר. ● פעילות רכישה מצד בעלי עניין במניות אינה מביאה לשיפור במגמה ובאווירה. ● ביום ראשון נפתח מבצע הפצה בקרנות לאומי פיא, לאור המצב בבורסה ספק באם יורמו כספים חדשים לקרנות התמחות במניות. ● גופים בקונצרן כלל שרכשו בחודשים האחרונים מניות בהיקף נרחב מורידים פרופיל. ● בבורסה מבקשים מהאוצר הבהרות בנושא המיסוי על הבורסה, האוצר אינו יכול להכחיש את מסקנות ועדת שישינסקי שכן אלו עדיין לא התפרסמו. ● פרשנים מסבירים שגם האווירה הכללית של שביתות ובעיות סוציאליות מקשה על שוק ההון. ● במהלך השבוע התרבו השמועות הבורסאיות במניות – נחושתן, קונכורדיה, ים סוף, גזית. ● בעיות של מיחזור כספים וגיוס הון לתעשיה יעסיקו בקרוב את הממשלה והבנקים. ● בשוק ההון לא צופים להצלחה מיוחדת לרעיון המיקרון צמוד הדולר החדש. ● סיפור חדש ישן בבורסה – מחירים מאוד אטרקטיביים במניות רבות.

המשך ירידות השערים האווירה וחוסר העניין שרדו גם אתמול בבורסה תוך צמצום בנפח הכספי. מרבית פעילי השוק מבינים באחרונה בעמדות יאוש מסויימת כלפי המתרחש בבורסה מתוך השיבה שרק אירוע חיצוני חריג (פיחות – הסכם כלכלי במשק) עשוי לשנות במידת מה את מגמת המסחר. גם הצד הטכני במניות הולך ומצטמצם לאיטו, בעבר לאור ירידות הגיע תיקון טכני מסויים והפעם ני״ע שירדו באורח תלול אינם מתקנים את עצמם ולו באורח טכני צר ליום בודד. המשך האווירה העכורה בבורסה מביאה לבריחת שרידי האופטימיסטים שעדיין פעלו במניות. אלה נוטים לצמצם אחזקות ולהמתין בצד על הגדר להתבהרות המצב במשק ובשוק. היאוש והאכזבה המורגשים מבריחים גם את מתי המעט מקרב הציבור שעדיין החזיקו מניות. סוחרים מתרעמים באחרונה על אי שמיעת הכחשה מצד גורמים מוסמכים בנושא המיסוי על המניות, במצב הנוכחי קיים מילכוד מסויים שכן ועדת שישינסקי לא פירסמה עדיין את מסקנותיה בנושא המיסוי ולפיכך אין בעצם מה להכחיש כלל. האירוע הבולט ביומיים האחרונים הינו הורדת פרופיל ניכרת מצד קונצרן כלל שרכש סחורה בכמויות גדולות במהלך החודשים האחרונים. נראה שאנשי כלל מעדיפים להמצא בעמדות המתנה ואולי לרכוש סחורה במחירים נמוכים יותר. גם קרנות הפועלים הורידו פרופיל תוך קיטון בולט בכמות הרכישה. רמת המחירים הנוכחית בבורסה שהינה אטרקטיבית ביותר אינה מביאה לפעילות עם בסיס השיבה בורסאי ואינה מונעת המשך מכירות. דווקא במצב שכולם בבורסה קרובים ליאוש עשויה להרשם תפנית לחיוב, כפי שארע בעבר, אף שהפעם זוהי תקווה קלושה כנראה.

הבדל בתשואה בין ההופשיות למשתנים

מניות המשתנים ירדו בממוצע בכ־11.5% לערך מתחילת ינואר ועד לאתמול. מדד המניות ההופשיות ירד בכ־4% לערך פחות ממדד המשתנים. מצב זה מלמד ומשקף את חוסר העניין הטמון במניות המשתנים ובמידה מסויימת אף מראה ששיטת המשתנים לא נחלה הצלחה מיוחדת. באחרונה נשמעו בבורסה קולות הקוראים שוב לביטול שיטת המסחר במשתנים, טוב לפיכך תעשה הנהלת הבורסה באם תשקול שינויים ושיפורים במשתנים כבר בזמן הקרוב. נפח העיסקאות במניות המשתנים בעת האחרונה היה נמוך עד להדהים בהתחשב בעובדה שמדובר במניות המובילות והחשובות בבורסה.

מציאות של ממש – קונים אין

חברות בורסאיות רבות מצויות ברמות מחירים אטרקטיביות למדי בהתחשב בקריטריונים כלכליים מהותיים של שווי שוק מול הון עצמי ומכפיל רווח. גם מציאות זו בה מצויות מציאות של ממש לרכישה לצרכי השקעה נבונה אינה מביאה קונים לשוק. במציאות הבורסאית העגומה נמצאים במניות אטרקטיביות רבות מוכרים המנסים לצמצם אחזקות עקב חשש להמשך שחיקת השערים למרות רמת מחירים מצויות כאמור בגדר מציאה של ממש. נראה כי בזמן הקרוב תגבר במעט פעילות בעלי עניין במניות מקורבות לאור רמת המחירים המעניינת במניות רבות.

שינויי שער במסחר – ירידות ושיקומים

אתמול נפתח המסחר בכתב האופציה החדש של מלונות ים סוף, היצע גדול שהופיע לאופציה הביא לירידת שער בת 13.5% שאינה בגדר הפתעה לאור הירידה החדה של כ־25% במניית ים סוף באחרונה. הנפקת ים סוף הניבה בחישוב סופי תשואה שלילית חדה למזמיני ההנפקה בתוך כשלושה ימי מסחר בלבד. התנהגות מניית אופציית ים סוף גרמה לאכזבה עמוקה בקרב מזמיני ההנפקה, שקיבלו כמעט את כל הכמות שהוזמנה ונוצר אצלם רושם מסויים, לאור מאמצי השיווק שנעשו, כי תרשם תמיכה מוצקה יותר למניות ים סוף במהלך ימי המסחר הראשונים. מניית ציקלון [illegible] באה בשבועיים האחרונים ירדה אתמול 7.8%. ירידת שער תלולה נרשמה למניית טופה 9.9% שמאז הנפקתה נדרדר שערה חדות. התנהגות המניות שהונפקו באחרונה ובמיוחד מלונות ים סוף משאירה סימני שאלה מרובים לגבי אפשרויות גיוס הון בתנאי הבורסה הנוכחיים. במניות רבות נרשמו הצעים תוך נפח עיסקאות נמוך וירידות חדות. דוגמא לכך נראתה בטנפרוסט שירדה 5.2% בהיצע של 159 ע.נ. ומחזור בשיעור 18 ע.נ. בלבד. מניות המשתנים ירדו בשיעור הד יחסית, ירידות של כ־4% עד 5% בלטו במניות הבינלאומי, אוזרים והחברה לישראל. קלטת הצעים סבירה למדי בהתחשב באווירה הבורסאית העכורה בלטה בקרגל 2.1%– תוך הפגנת עוצמת קליטה נאה במניה זו, הנמשכת למעלה מחודש, ובמניות כפריקלאס, סטקורונייקס, כלכלית אופציה, אברין 5, לבידי אשקלון. מניית דלתא גליל המשיכה בנסיגתה כלפי מטה 4.8% – תוך מסחר בעל אופי של חוסר עניין. סוחרים נטו אתמול להעריך כי בתחילת השבוע הבא תרשם כנראה יציבות מה במסחר ועיקר הפעילות בשוק תמשך במניות ההופשיות הקלילות.

נחושתן – לפני שינויים

חברת נחושתן עומדת בפני שינויים קרובים בהרכב הדירקטוריון ובקרב המנהלים בפועל של החברה. עד כה ניהל את החברה עמיהוד רבין שהחזיק ב־33% ממניותיה. גליה אלבין המחזיקה ב־39% ממניות נחושתן, הגיעה עם אנשי העסקים מניה שפירא הורדוף וולף ושלושתם בשיתוף מנהל תיקי השקעות בשם עוזי כהן מחזיקים בכ־61% ממניות נחושתן. ככל הנראה תתמנה אלבין ליו״ר הדירקטוריון בעוד ששפירא וולף ישמשו בניהול הפעיל השוטף של נחושתן. חברת נחושתן נהנית כידוע ממזומנים בקופה ומשטח קרקע יקר ברחוב יפרית״א. שיתוף הפעולה בין אלבין ושפירא מתקבל למרבה ההפתעה בטבעיות לאור מערכת היחסים הפושרת בין רבין לאלבין. מניה שפירא נראה כממאמץ נלהב של שיטת "השירשור" הידועה, קונה את חנק, דרך כנפי חנק משתלט על אטאס ומשם הדרך קצרה לנחושתן. עוד אנו מביטים ימינה ושמאלה ובבורסה כבר מצפים לחברה הבאה שתרשם בה מעורבות של שפירא, אולי דרך נחושתן. מהראוי לציין ששפירא מגלה מומחיות של ממש בניצול מצבים בחברות בהם אין לגוף בודד שליטה מלאה ולפיכך שפירא באחוזים נמוכים רוכש עמדות השפעה. אתמול הורמו גבות רבות בשוק ההון על שיתוף הפעולה המעניין בין אלבין לשפירא. ניתן להניח שעמיהוד רבין המאבד את השפעתו בנחושתן לאור הרכב הכוחות החדש בחברה לא יוותר בנקל במאבק הצפוי.

קרנות לאומי פיא – מבצע הפצה

קרנות הנאמנות של בל״ל פיא פותחות ביום ראשון הקרוב במבצע הפצה והנחה לקרנות הנאמנות שבניהולם. פרשנים בבורסה הסבירו כי יתכן ולמבצע זה תהייה השפעה חיובית בשבוע הבא על מגמת המסחר בבורסה. ראוי לזכור כי מרבית המצטרפים לקרנות בל״ל פיא יעדיפו את הקרנות הסולידיות דוקא ולא ישמחו לקחת סיכון בהשקעה במניות בשלב זה. נראה לפיכך כי האופטימיסטים בשוק המניות עשויים לנחול אכזבה נוספת במידה והם מצפים למגמת מסחר חיובית. ראוי לציין כי באחרונה כל תאריכי היעד להתעוררות במניות הפכו לאכזבה גמורה והחריפו את הירידות.

הודעות מהבורסה

טמפו – חברת טמפו הרוויחה בששת החודשים שהסתיימו בספטמבר 1987 סך של 5.64 מליון שקל. זאת בהשוואה לרווח בשיעור של 5.55 מליון ש״ח בתקופה המקבילה. החברה ממשיכה בתוכניותיה לבנית מפעל לבקבוקים.

יונידרים – החברה הנפיקה את מלוא התשקיף שפירסמה בתמורה כספית של 1.8 מליון שקלים.

אילגן – החברה הודיעה לבורסה טיוטת תשקיף לגיוס הון בהיקף של 5.66 מליון שקל.

גבים – חברות גבים נכסי הדרים יחלקו דיבידנד בשיעור 50% כל אחת.

נכסים – החברה תחלק דיבידנד בשיעור 30%.

אילנות דיסקונט הודיעה [illegible] לחברות הללו מעבר של חבר גלוזה לבורסה.

הסנה – קרנות הנאמנות של בנק הפועלים רכשו בבורסה 50,000 ע.נ. מניית הסנה בשערים 259–264.

אלביט – החברה הודיעה על הצעת רכש ליחידות המו״פ שבידי הציבור במחיר 223 סנט ליחידה בתוקף מה־17 לינואר ועד ה־15 למרץ.

*הכותב מנהל תיקי השקעות

משתנים

הבינלאומי	19	6320	6487	-5.01	3969.0
הפנה	5	226	226	-2.59	22979
כלל-סחר	9	431	433	-2.49	20951
שטרסל ב'	5	9115	9183	-2.58	1250.0
דלק ב	13	2147	2186	-3.77	15968
אמריקה-1	2	32019	32516	-3.50	143.0
אוזרים	22	907	928	-4.02	41990
נכסים ובנ'	16	2522	2555	-3.81	11501
הכשרת הי"ש	4	62788	63680	-3.25	245.0
כלל-בירב	5	756	767	-3.94	7410.0
עלית	8	12863	13095	-3.08	1755.0
פולגת ב'	3	642	649	-3.02	3773.0
קפטור פח	4	3752	3781	-1.75	1965.0
אלרון	7	202621	204715	-3.25	72.0
טבע	9	7682	7780	-1.75	1032.0
ים המלח	3	2403	2415	-2.75	2827.0
פטרוכימים	7	813	815	-2.75	7089.0
נייר חדרה	9	276259	279107	-3.00	44.0
מקורית	5	13128	13604	-3.50	231.0
כלל תעשיות	17	218	219	-2.68	93684
אי.די.בי פ	4	6641	6692	-2.75	1131.0
אלרן ע' ש	1	851	855	-1.96	6133.0
תכ"ישראל	24	4018	3997	-4.24	10235
דיסקונט השקעות	10	1940	1980	-3.00	5658.0
כלל ישר"ו	10	1157	1163	-3.02	12215

שערי מניות

בנקים מסחריים

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מקרקעין ופיתוח

תעשייה

חברות להשקעה

נסחרות במט"ח

רשימה מקבילה

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5306.56	5281.89
אבוקה	463.08	454.03
אגוז	262.73	257.71
אגם	103.50	101.27
אדיר	1754.18	1721.33
אדום	171.66	168.35
אופיר	162.15	159.10
אור	431.32	422.30
אורנים	138.74	136.03
אורלי	288.31	286.21
ארגן	815.80	800.05
אייל	5279.45	5177.54
איריס	5489.55	5369.14
איתן	777.07	767.40
אלון	647.14	634.04
אלונה	688.01	679.60
אליסם א	101.29	100.44
אליסם ב	100.68	98.27
אליסם ג	96.14	93.84
ארז	327.29	325.32
אש	146.99	143.77
אשל	190.49	186.77
אתגר	91.37	90.78
אתרוג	254.74	252.31
ברזלה	166.06	162.66
ברוש	327.95	317.81
ברק	490.02	480.30
ברקת	312.57	310.57
גביש	1556.91	1527.79
גבע	114.88	113.18
גדר	451.61	446.39
גיא	103.51	101.98
גיל	3382.04	3316.57
גלית	646.14	638.39
גתרון	356.55	353.04
דוכיפת	504.44	498.28
דולב	247.96	242.90
דורון	1566.50	1536.17
דותן	268.71	263.73
דליה	605.47	592.25
דרור	343.32	336.99
דקל	381.42	374.26
הדס	393.60	389.97
הילה	408.54	405.56
הוד	561.09	551.71
הגבית	2399.42	2341.09
זהר	109.34	107.72
זיו	135.22	133.22
זמיר	478.03	472.17
חוחית	161.69	159.50
חליפין	143.79	143.16
חלמיש	217.35	215.92
חן	149.57	149.27
חמני	114.22	111.81
כ"ל	6442.45	6389.70
יובל	460.01	454.52
יהלום	174.34	171.05
ימהרות	377.54	374.27
יערה	447.98	442.67
כוכב	320.03	316.16
כחל	132.57	130.95
כלנית	665.59	654.25
כספית	262.15	260.27
כרמל	147.38	145.01
כתר	1229.92	1212.55
להב	4903.12	4808.08
לבטקיע	128.57	127.04
לפיד	381.16	373.70
לקס	1921.82	1884.05
לשם	378.30	375.82
מבשר	1371.93	1345.80
מבטח	3957.50	3922.76
מגד	256.35	252.66
מגוון	3746.72	3713.03
מור	1700.96	1670.83
מורן	884.27	876.88
משה	25582.86	25193.92
מיטר	1034.50	1014.69
מנוף	4665.80	4575.39
מעין	770.55	756.29
מקסה	384.84	382.36
מרגלית	100.61	98.77
מרווה	125.05	124.54
נדום	1355.74	1330.50
נגה	148.28	146.08
נבון	288.62	286.75
נבע	488.94	481.31
נילי	151.61	149.40
סביון	680.53	668.71
סגולה	140.44	137.69
סלע	373.27	370.83
סנונית	534.68	528.13
ספיר	387.19	382.72
ספר	175.41	174.97
עדיף	367.83	365.41
עידית	766.16	760.94
עדן	489.75	482.65
ענבר	114.40	112.02
ענת	2523.57	2504.24
עמרי	503.21	497.08
ערמון	133.72	131.24
פזא	1658.30	1607.33
פנר	552.59	545.68
פזית	484.28	478.52
צוק	126.62	126.12
צביר	1131.81	1109.64
צבייה	535.75	528.04
צמרת	146.55	143.71
קליע	170.00	169.15
קשת	104.05	102.8
רונית	18943.17	18791.67
רעמן	155.11	152.92
רקפת	889.03	874.97
רשף	416.17	410.76
שבים	455.80	449.53
שחם	—	—
שקד	103.68	102.38
שידה	449.77	446.68
שביד	411.39	403.68
שמש	736.19	725.84
ששון	777.81	759.11
שקף	189.15	185.49
תאנה	252.42	250.07
תדהר	523.26	520.66
עירוס	548.70	542.06
תמוה	105.00	103.00
תמר	250.57	246.02
תמה	199.24	197.90
תרשיש	116.29	114.64
תשרי	536.34	532.11

חברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
דרוש יזם חברתי
לתפקיד
מנהל
למתנ"ס
* קרית מלאכי

דרישת התפקיד:
• השכלה אקדמאית (ב.א. לפחות) • נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב • יועדף נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים • נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות • מגורים במקום תנאי הכרחי.

יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, שמות ממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב, החברה למתנ"סים, גבעת רם ירושלים 91034.
על הפניות להגיע עד 19.1.88.
ייענו מועמדים מתאימים בלבד.

NaturLife יטשר קריי
קוסמטיקה שוויצרית טבעית
מקורי ובלעדי בישראל
נשות שיווק
רווחים מאד גבוהים
פניות בכל הארץ: 052-574772, 057-413243, 051-2339.., 03-256879, 053-616370, 02-582553, 02-81370., 04-665473.
אפשרות גם בשבת: 052-540298, 03-595956, 08-52431., 03-655786, 08-523296, 06-399279, 04-91734., 06-372583.

דובר
מיכשור רפואי ומדעי בע"מ
דרושים
טכנאים/הנדסאים / מכשירנים
למחלקת שירות לציוד רפואי ומדעי.
בעלי 2—3 שנות נסיון.
נא לשלוח קורות חיים לידי לאה, ת.ד. 339, הרצליה 46583.

אקלים 2000
מערכות מיזוג־אוויר והסקה מרכזית
למפעלנו באזור התעשייה ב[illegible] דרוש
מסגר
בעל נסיון בחיתוך וכיפוף פחים, לייצור יחידות מיזוג־אוויר מרכזיות.
נא לפנות למשרדנו הראשי בהרצליה, טל' 052/555735, 052/555031

בית הספר התיכון
ויצ"ו
מיסודה של ד"ר מאיה רוזנברג
ארלוזורוב 18 רחובות
דרוש
מדריך חינוכי לפנימיה
לתאום ראיון נא להתקשר לטלפונים 08-451396, בערב וגם בשבת 08-452685

לחברה יצרנית בחולון
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3 (ד)
דרישות התפקיד:
- תעודה סוג 3
- נסיון בעבודה עם מערכת מחשב רב מטבעית
- שפה אנגלית טובה.

מועמדים/ות יפנו בכתב־יד בציון קורות חיים לת.ד. 729 ת"א 61007 עבור "מנהח"ש".

דרוש/ה
למעבדה אנליטית
דרוש/ה
כימאי/ת
בעל/ת ניסיון ותעודות
נא לפנות בצירוף קורות חיים למעבדת "בקטוכם" רח' הבנים 57 — נס־ציונה 70400. לציין עבור: כימאי

עיריית תל־אביב־יפו, מינהל החינוך, הנוער והתרבות
להנהגת צופי תל־אביב
דרושים
מרכז שבט
רכז הדרכה
מדריך שכבה
בדבר פרטים יש לפנות לרוני
טל' 301552, 303387.

למפעל לכביסה חמה דרושים:
1. יוצק מליז
2. חרש, כרסם מתחיל
3. עובדים לא מקצועיים

808929/30

...קבוץ
מנהל/ת חשבונות
...ידע במחשב...
לפנות: 08-4..839 08-44283.
בשעות העבודה.

עורכת דין
לסוכנות ביטוח גדולה
למשרה חלקית
טל' 03-338061

לחברה מובילה בתחום ציוד משרד ושרטוט
דרוש
סוכן מכירות
לאזור המרכז והדרום
עדיפות לבעלי נסיון
רצוי בעל משפחה עד גיל 40
למעוניינים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים
לת.ד. 5153 ת"א מיקוד 66854
עבור סוכן

לחברה ציבורית בת"א
דרושים
1. **עובד למחלקת נכסים**
התפקיד כולל טיפול בחוזים, חישוב תשלומים ריכוז מעקב אחר גביה ומתן מידע לדיירים. בעלי השכלה תיכונית משלמת (רצוי הנדסאי) נסיון בתחום ניהול נכסים ועבודה עם קהל.
2. **מפעילה–קלדנית להנהח"ש**
להזנת נתונים במחשב אישי P.C. בעלת שליטה מלאה בשפה העברית, הבנה תובנה לניהול חשבונות, נסיון של 3 שנים לפחות בעבודת קלדנות ונסיון בהדפסת מלל–יתרון.
3. **מזכירה**
להדפסה ולעבודות פקידות כלליות נסיון בהדפסה (רצוי גם במעבד תמלילים) וידע בעבודת מזכירות.

מועמדים מתאימים יפנו לטלפון: 03-210798, 03-219486.

עיריית חולון
דרוש
מנהל
אגף התברואה ורשוי עסקים
כישורים:
★ רצוי בעל השכלה אקדמית בתחום רלוונטי, יועדף מהנדס תברואה
★ רצוי בעל רקע לשלטון מקומי
★ ידע ויכולת לקרוא תכניות בנין
★ בעל כושר ניהול צוות עובדים גדול ויכולת לניהול משא ומתן
★ נסיון בעבודה בתחום התברואה
★ גיל עד 45
★ יועדף תושב חולון

התפקיד מחייב שעות עבודה רבות ובלתי שגרתיות.
השכר בהתאם לכישורי המועמד.
המעונינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות
למח' כח אדם רח' וייצמן 58 חולון מיקוד 58373 עד תאריך 26.1.88.

לטמפו תעשיות בירה בע"מ
לסניף שיווק חולון
דרושים
מחלקי תוצרת
הכישורים הנדרשים:
השכלה — 10 שנות לימוד לפחות
רשיון נהיגה
מגורים באזור גוש דן
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
בדבר פרטים נא לפנות מיום א' בשעה 09.00 למחלקת כח־אדם, טמפו רח' המלאכה 9 אזור התעשייה חולון.

לחברת קרור רובין בע"מ
דרושים
1. מקדמי מכירות
לאזור ת"א והסביבה.
2. לבאר־שבע והדרום.
★ נסיון בסיסי במכירות.
★ עדיפות לבעלי רכב.
המעוניינים יפנו לטלפון 057-78708 מ־8.30–16.00 לאילן.

למפעל
באיזור התעשייה ביבנה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
★ ידע ונסיון מעשי של שנתיים לפחות
★ נסיון בהתאמות לקוחות בנקים וקופה.
★ 5 ימי עבודה בשבוע
טלפון 08-439364.

דרושה
קלדנית
רצינית עם ידע באנגלית למשרה מלאה
03-373866

לחברה
פקידה/מזכירה
נסיון במעבד תמלילים (חובה)
משרה מלאה.
לאורלי 03-6498054/5/6
החל מיום א'.

אסטרונאוטיקה
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
(משרה 230)
לפיתוח ספקי כח צבאיים
כישורים:
★ נסיון מוכח בתחום פיתוח ספקי כח ממותגים
★ ידע בתחום R.F – יתרון
★ ידיעת אנגלית – חובה

5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למועמד המתאים
סודיות מובטחת
לפנות ל„אסטרונאוטיקה", אגף הפרסונל
רח' הירקון 23 בני ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261
או טלפונית
03-784212
החל מיום א'

למלון פלאזה—טבריה
דרוש
חשב
עדיפות לרואה חשבון
בעל נסיון במלונאות
פרטים אישיים, קורות חיים ונסיון קודם נא לשלוח בכתב יד למען: החברה לישראל, בית אסיה, רח' וייצמן 4, ת"א עבור „חשב"

לסטודנט בלבד!
אם אתה מחפש משכורת
וגם פתרון דיור
ובעיקר אתגר —
אנא פנה אלינו
03-234825 03-438741

מפעלי ניר
אמריקאים ישראלים בע"מ
דרושים/ות
מנהלי עבודה — משמרת
לנהול מערך תפעול ואריזה, ניהול צוותות עובדים, ניהול משמרות.
נתונים: נסיון בניהול עובדים במפעל תעשייתי ו/או תפקיד ניהולי בצה"ל, השכלה תיכונית מקצועית לפחות, מוטיבציה גבוהה.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון ת.ד. 142 חדרה. סודיות מובטחת.

למוזיאון תל־אביב
דרוש/ה **מנהל/ת מחלקת המינויים**
הכישורים: השכלה אקדמאית בתחומי הנהלה, התמצאות בתחום שיווק – יחסי ציבור, ידיעת עברית ואנגלית על בוריין, נסיון של 5 שנים בשיווק ובמערכת יחסים של לקוחות, נסיון בעבודה עם מינויים יתרון
נא לפנות למח' כח אדם, ת.ד. 33288, תל־אביב 61332 בצרוף קורות חיים ולציין משרה מבוקשת.

למוזיאון תל־אביב
דרוש/ה למשרה מלאה
עוזר/ת למנהלת כח אדם ושכר
הכישורים: נסיון של 3 שנים לפחות בהכנת שכר ממוחשבת. רצוי בעבודה ציבורית. הכרות חוקי העבודה ומיסים.
נא לפנות למח' כח אדם, ת.ד. 33288, תל־אביב 61332 בצרוף קורות חיים.

משרד הבריאות / מרכז לשיקום נפגעי סמים
משרד העבודה והרווחה
אגודת ישראל
המערכת ללימודי מבוגרים
לפרויקט חדש דרוש
מדריך סדנא
בחצי משרה — לעבודות מתכת ועץ.
לשעות אחה"צ.
העבודה במרכז שיקום לנפגעי סמים ביפו.
לפרטים נא לפנות בשעות הבוקר לטל' 03-822009 03-836251/2

למוזיאון תל־אביב
בניין הלנה רובינשטיין
דרושים: 1. עובדי אחזקה
למשרה חלקית בשעות הבוקר.
2. עובד כללי להפעלת הסרטאות – למשרה מלאה.
בוגרי בי"ס מקצועי (בוגרי מגמת חשמל או אלקטרוניקה) התמצאות בתחזוקה שוטפת.
בדבר פרטים נא לפנות לטל' 03-299750.

דרוש/ה
עובד/ת
לתיקון כלי עבודה חשמליים
בעל/ת רקע טכני
לפנות טלפונית 03-805194 לדיקו בע"מ
סוכנות בוש חולון.

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות
הנתונים הדרושים:
★ גילאי 21—28
★ שירות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים.
★ ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).

אנו מציעים:
★ עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל.
★ תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
★ חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה.

המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
— פונים מתאימים ייענו —

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחוזה מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנת הלימודים תשמ"ט).

תנאי הקבלה
★ לאחר שרות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאות תקין.
★ מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת החוזה.

במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך.

למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והטבות נוספות.
למעונינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן־גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 18.1.88.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 ועד שעה 09.00 בבוקר. מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

NEOPHARM
תועמלנים רפואיים
★ מקצוע פרה־רפואי
★ כושר שכנוע והתבטאות בע"פ
★ כושר למידה וקריאת חומר רפואי בעברית ובאנגלית
★ הופעה נאה
★ רשיון נהיגה הכרחי
★ נכונות לעבודת שדה מאומצת

נסיון קודם יתרון אבל לא הכרחי.
המועמדים אשר יתקבלו יוכשרו בקורס מיוחד.

רק המועמדים העונים על הכישורים הנ"ל יפנו בכתב יד לת.ד. 7108 תל־אביב 61070.
— סודיות מובטחת —

לאימפריה של קולנוע
דרושים
סוכני מכירות לסרטי וידאו
הכישורים הדרושים:
★ כושר גבוה בניהול מו"מ וקידום מכירות.
★ נסיון קודם בתחום המכירות של סרטי וידאו.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים ל„אימפריה של קולנוע", בית אבגד, ז'בוטינסקי 5, רמת־גן, 52520.

לגומטקס מודלס בע"מ
דרוש/ה
מנהל ייצור למפעל הלבשה
★ ידע ונסיון בתפירה וגזירה
★ נסיון בתפ"י ושליטה על מתפרות חוץ
★ נסיון בעבודה עם מחשב P.C ו־I.B.M. 36
★ עדיפות לבוגרי שנקר/הנדסאי.
לפנות למח' כח אדם 03-337725

למשרד תיכנון קונסטרוקציות בנין
דרושים:
הנדסאי/ת שרטט/ת
טל' 03-216586
בערב 03-5412986

מיכללת בית ברל
דרושה
לבורנטית תעשייתית
● הכישורים הדרושים:
א. בוגרת המגמה ללבורנטים או בית הספר ללבורנטים.
ב. עדיפות לבעלת נסיון קודם.

העבודה בהיקף של ½ המשרה, 5 ימים בשבוע, עם אפשרות של עבודה בשעות גמישות.

על המעוניינות העומדות בדרישות הנ"ל לפנות טלפונית: למכון המבע – 052-25155 קו פנימי 48.

למפעל תעשייתי
גדול במרכז הארץ
דרוש
כלכלן
נסיון קודם בתעשיה – הכרחי
נא לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 9474 תל־אביב, מיקוד 61093

לגסטר מיכון משרדי (2000) בע"מ
דרושות:
1. מזכירה בכירה
★ למשרה מלאה 08.00–16.00.
★ נסיון בניהול משרד.
★ כושר ארגוני.
★ יכולת פעולה עצמאית.
★ רקע כללי בהנה"ח.
★ נסיון בעבודה עם מערכת ממוחשבת.
★ ידיעת אנגלית.

לקביעת ראיון נא להתקשר בין השעות 08.00 – 10.00 לטלפון 03-9234222.
2. פקידה
★ למשרה מלאה 08.00–16.00.
★ בוגרת תיכון לאחר שירות צבאי.
★ נסיון במעבד תמלילים חורדמיל, יתרון.

לקביעת ראיון נא להתקשר בין השעות 13.00–15.00 לטלפון 03-9234222.

למפעל תעשייתי גדול
בבני ברק
דרוש
כלכלן
בוגר מינהל עסקים
במגמת מימון או חשבונאות,
ידע במחשב ונסיון קודם יתרון
לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים
לת.ד. 81 בני ברק 51100
למנהל כח־אדם.

לחברת בניה גדולה
לסניף חולון
דרוש
איש מכירות רציני
השכלה תיכונית מלאה
פניות בכתב־יד לת.ד. 6040 ת"א
ציון על גבי המעטפה „איש מכירות"

לחברה מסחרית המפעילה רשת סניפים ברחבי הארץ דרוש:
מנהל איזור מרכז
הכישורים הדרושים:
★ ידע ונסיון בניהול וארגון מערך לוגיסטי וצוות עובדים גדול.
★ ידע ונסיון קודם בניהול מכירות.
★ נסיון קודם בניהול רשת סניפי מכירות – רצוי.

פונים מתאימים בלבד יפנו בכתב־יד לת.ד. 23032, ת"א, 61230 עבור „מס' 620".

לחברה לשרותי ניקיון ושמירה
דרוש
מפקח אזורי
★ נסיון רב בניהול עבודה ופיקוח בשטח
★ ידע ונסיון בניהול משא ומתן וייצוג בפני לקוחות
★ נסיון בטיפול בגיוס עובדים לקבוצות העבודה
★ בעל רשיון נהיגה + טלפון (חובה)
★ מגורים באזור גוש דן
עבודה בעלת אתגר ותנאי שכר הולמים
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט קורות חיים ונסיון בעבודה אל ת.ד. 11116 ת"א (עבור מפקח) ולציין כתובת וטלפון להתקשרות
סודיות מובטחת

בס"ד
מכללת תלפיות
המכללה הדתית להכשרת
עובדי חינוך והוראה
רח' דב הוז 16 תל־אביב
דרושים **ספרן/ית**
פקיד/ה לספריה
● לפנות מיום ראשון לטלפון: 03-246734
03-240007 03-248649 –
ולבקש את דבורה.

משרד האוצר
הלשכה לשיקום נכים
דרוש רוקח
לחצי משרה
העבודה בקריה ת"א
נא לפנות לצבי מיתר טל' 03-210580
03-256381 בשעות העבודה

לאוטוקר מיזוג אויר לרכב
דרושים
מסגרים, חשמלאים מכונאים ומתקינים
לעבודה קבועה. 03-9342080

מגדל
חברה לביטוח בע"מ
מגדל חברה לביטוח בע"מ
דרושים
לעבודה בתל־אביב
★ **שמאי רכוש**
בעל נסיון של 5 שנים לפחות
★ **שמאי רכב מתמחה**
גיל עד 40
המועמדים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 37633 תל־אביב, מיקוד 61375 בציון המילים „רכב – רכוש" על גבי המעטפה
★ ★ ★ ★ סודיות מובטחת ★ ★ ★ ★

לחברה ארצית לייצור בטון
דרוש
איש אחזקה
למתקני המפעלים
★ בעל ידע ונסיון במסגרות, פנאומטיקה ואינסטלציה.
★ תושב חיפה או סביבתה הקרובה.
נא לפנות בכתב, בציון תולדות חיים, נסיון קודם, כתובת ומספר טלפון לת.ד. 51648 תל־אביב עבור „איש אחזקה".

לחברה לעמילות מכס
דרושים
פקיד/ה
בעלי נסיון בסיווג
לפנות לת.ד. 36294 ת"א
61362 למספר 5.

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2
לטיפול בקופה, לקוחות, גביה
נדרש נסיון של שנתיים – חובה
נסיון בעבודה עם מחשב – חובה
נסיון של שנתיים בעבודה עם לקוחות
להתקשר בין השעות 09.00–11.00
החל מיום א' 255086, 03-258977
לבקש את רוני

למשרד רואי־חשבון דרושה
מזכירה בכירה
בעלת נסיון במשרדי רואי־חשבון בלבד
יפנו החל מיום א' לאילנה 03-266181

לנעמ"ת מרכז דרושה
מרכזת סדנאות בסניפים
בעלת השכלה אקדמאית בתחום ונסיון בהדרכה.
בעלת רכב. לעבודה חלקית.
נא לפנות בכתב לנעמ"ת, המחלקה להדרכה, רח' ארלוזורוב 93 תל־אביב 62098.

مكاذ عن الاعمل

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877

דרושים

★ **מפעיל מחשב**
בעל נסיון של שנתיים לפחות על מחשב HB 3000, לעבודה במשמרות במפעל עתיר ידע בהרצליה.
לתקופה ממושכת.
תנאים מעולים למתאימים.

★ **מעבדות תמלילים עברית–אנגלית**
מנוסות. שליטה טובה בשפה האנגלית.
עבודות במשרות מלאות וחלקיות.

★ **מעבדות תמלילים עברית**
מנוסות
עדיפות לבעלות ידע במעמד: איינשטיין, W.M, W.S, א - ב ועם.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לחברת מזון מהמובילות בשוק
דרושים
★ **נהגים,**
רשיון ג', לחלוקה בגוש דן
★ **סדרנים/ות**
לסידור סחורה במרכולים
★ **עובדי מחסן**
לפנות לטלפון: 03-5590014/5/6

לחברת מחשבים
דרוש/ה
★ **מנהל צוות תוכנה**
תחום ביטוח/ P.C.
נסיון וכושר ניהול צוות – הכרחי.
★ **נציג מכירות בכיר**
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 36076 תל־אביב
מיקוד 61360
– סודיות מובטחת –

לחברה תיירותית דרוש/ה
עובד/ת בכיר/ה למחלקת F.I.T
תיירות יוצאת
★ נסיון הכרחי
★ ידיעת אנגלית על בוריה
נא לפנות לת.ד. 26524 ת"א, עבור F.I.T

לחברה תעשייתית בתחום המזון דרושה
מזכירת שיווק ומכירה
לסניף החברה בגוש דן
כישורים דרושים:
★ השכלה תיכונית
★ ידיעת השפה העברית על בוריה וכולל הדפסה (ניסוח)
★ נכונות לעבודה בשעות נוספות
★ רצוי נסיון בעבודה עם מחשב
★ גיל 25 ומעלה
המעוניינות מתבקשות לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים ומכתבים
ת.ד. 1416 חיפה ולציין עבור מזכירות שיווק.

למשרד גדול בתל־אביב
דרוש עו"ד
במשרה מלאה
התנאים המוקדמים למועמדות:
א. ותק של 2–4 שנים
ב. נסיון בהופעות בתחום האזרחי ובמיוחד בנזיקין
ג. בעל רכב
ד. שליטה טובה באנגלית
מועמדים מתבקשים להגיש הצעותיהם כולל קורות חיים בכתב יד.
את ההצעות יש לשלוח לת.ד. 4090, ת"א מיקוד 61040 (עבור עו"ד).

מנהלת חשבונות עצמאית
בעלת ניסיון של 3 שנים לפחות על מערכת ממוחשבת.
אפשרות קידום ותנאים טובים למתאימים.
לפנות בכתב לת.ד. 29288 ת"א.
מיקוד – 61292.

דרושים
אנשי רשויות מקומיות
בכל חלקי הארץ
גזברים, מנהלי מחלקות, הכנסות, חיובים, גביה, אחראים לקריאות מדי מים, בהראים, מחשבים, יחסי ציבור.
לממלאים קיימות משרות מיוחדות ועבודה חלקית.
נא לפנות בכתב יד בציון פרטים אישיים, נסיון, מקומות עבודה וסוג התפקיד המבוקש ת.ד. 11199 ת"א 61112

סהר
חברה ישראלית לביטוח בע"מ
מחשבה אחת קדימה
דרושים
1. **אחראי/ת מדור אלמנטרי**
★ נסיון מוכח בתפקיד דומה
★ ידיעה טובה באנגלית כולל תכתובת בנושא הביטוח
★ בוגרי המכללה לביטוח – יתרון
2. **פקיד/ה**
למדור תביעות רכב צד שלישי
משרה מלאה 5 ימי עבודה
נא להתקשר 03-640418 פרט ליום ו'
מאיר מורה

לחברה ציבורית לעיבוד נתונים
דרושים:
1) **מתאם/מתאמת מיכון** (2 משרות)
עם נסיון בתחום עיבוד נתונים
השכלה: הנדסאי מחשבים או ב.א. במדעי מחשב
מקום העבודה באזור ת"א.
2) **חשב/ת שכר**
עם נסיון בהכנת שכר, בוגר/ת קורס חשבי שכר במוסד מוכר, השכלה תיכונית ומעלה, יתרון לבעלי השכלה בתחום עיבוד נתונים ולבעלי נסיון בהדרכה
מקום העבודה בת"א
3) **מפעיל מחשב DOS/VSE**
נסיון של שנתיים בהפעלת מערכת הפעלה DOS/VSE
העבודה במשמרות
מקום העבודה בת"א
המעומדים ישלחו פירוט קורות חיים בכתב יד לת.ד. 20265 ת"א מיקוד 61202 עבור מח' כ"א.

עבור תרופה חדשה ויוקרתית ביותר
דרוש
מנהל מכירות
כישורים:
★ נסיון נרחב בתפקיד הנדרש בחברת תרופות.
★ השכלה בתחום מדעי הטבע.
★ שפות: עברית, אנגלית.
★ רשיון נהיגה.
לפנות בדחיפות בצירוף קורות חיים בכתב יד לת.ד 3235 רמת גן, 52131.
סודיות מוחלטת מובטחת.

לחברה גדולה העוסקת בשוק מוצרי צריכה
דרוש
גובה כספים
על בסיס עמלה
דרישות התפקיד:
★ בעל נסיון בעבודת גביה מלקוחות פרטיים ומוסדות.
★ בעל יוזמה, חריצות, השכלה בהנה"ח (סוג 2–3)
★ בעל רכב
– נדרשים בטחונות מתאימים –
נא לפנות בכתב לת.ד. 36262, ת"א
עבור "משאבי אנוש"

לרב בריח
מקום גדול לעבוד בו
דרושים
מקדמי מכירות
רציניים
לעבודה בשעות הערב.
באחד מהאזורים: ראשל"צ, בת־ים, חולון, רמלה, אשדוד ויהוד.
שכר גבוה למתאימים.
לפרטים טלפון: 03-5365419 לנתן

אליהו
חברה לבטוח בע"מ
לסניפנו בירושלים
דרוש/ה
פקיד/ה
למחלקת תביעות
עם נסיון קודם.
תנאים טובים למתאים/ה.
לפנות לגב' סוזן 02-227262

לבי"ס תיכון בוקר לנוער כיתות א' – יב' בראשל"צ
דרושים
מורים/ות
להכנה לבחינות בגרות
תנ"ך – אפשרות עד משרה.
חינוך גופני – ½ משרה
בפרטים נא לפנות ביה"ס רח' הפרדס הראשון 3 ראשל"צ טל' 9659988 בשעות 08.00 – 13.00

לחברת יבוא ייצור ושיווק
מנהל/ת חשבונות
מוסמכ/ת, גיל 30 – 45, אפשרות למשרה חלקית, נסיון 5 שנים, וידע בעבודה עם מחשב
טל: 03-257286 לנורה

לחברת קייטרינג בנתב"ג
דרוש
מחסנאי מזון
בעל נסיון לעבודה במשמרות
בוקר וצהריים
לפנות לפטר 03-9711090

לחברת מזון בת"א
דרוש
מנהל אחזקה
הכישורים הנדרשים:
★ מהנדס מכונות
★ נסיון מוכח בתעשייה בתחום אחזקת מכונות
★ כושר ניהול צוות מקצועי
★ בעל יכולת ארגונית
★ ידע והבנה טכנית
★ יכולת להתגבר על תקלות טכניות
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 20127 ת"א ולציין עבור "מנהל אחזקה".

אפק
פרוייקטים הנדסיים בע"מ
דרוש
(באזור ירושלים)
מהנדס תעשיה וניהול
לניהול יחידת מחשב ויישום מערכות מידע תעשייתיות.
לפרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 4169 ר"ג.

לחברה תעשייתית המובילה בתחומה
דרוש
עורך/ת דין
לעבודה במשרדי הנהלת החברה באיזור תל־אביב.
דרישות התפקיד:
★ ידע ונסיון בדיני חברות, חוזים, משפט מסחרי ודיני עבודה.
★ יחסי אנוש טובים.
★ נכונות לעבודה קשה אך מעניינת ומלאת אתגר.
★ חשיבה מקורית ועצמאית עם ראיה כוללנית.
★ העבודה במשרה מלאה.
נא לפנות בכתב יד תוך ציון טלפון להתקשרות לת.ד. 33616 ת"א מיקוד 61336 עבור מס' 12.

מלון הילטון ת"א
דרושים
★ **טבחים בכירים**
בדרגים של שף־דה־פרטי ודמי שף־דה־פרטי
★ **סגן מנהל מחלקת ארועים**
נסיון קודם בתפקיד בכיר במחלקות המזון והמשקאות – הכרחי. עדיפות תינתן למועמד עם נסיון בינלאומי בתפקיד.
לקביעת ראיון נא לפנות למחלקת המנגנון טל' 3-640292-03.

לחברה לקמעונאות מכס
דרוש
פקיד רישוי
(בעל תעודה)
לביצוע שחרורים בנמל תל־אביב
03-335071

לחברת יבוא באזור התעשיה בהרצליה דרושה
פקידה/קלדנית
מ־09.00–17.00, ביום ו' מ־08.00–13.00
03-558133

יש ... שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
[illegible]

לחברת בניה מהגדולות בארץ
דרושים
אנשי מכירות (גברים ונשים) בירושלים ובחיפה
לפרוייקטים יוקרתיים ומצליחים
דרישות:
– אנשי מכירות רציניים
– בעלי יוזמה
– רצוי בעלי רכב פרטי
– מקום העבודה בירושלים ובחיפה.
למתאימים מובטחת משרה בגוף שיווקי מתקדם, לטווח ארוך עם אפשרויות קידום מצויינות.
לפרטים נא לפנות לרמי בטלפון: 03-425370/1
במשך כל השבוע (חוץ משבת)
בין השעות 10.00 – 18.00

לחברה מסחרית בינלאומית המובילה בתחומה
דרושים:
נציגי מכירות מעולים
לסניפים: תל־אביב, חיפה וירושלים.
הכישורים הדרושים:
★ בעלי יכולת לניהול משא ומתן.
★ יחסי אנוש טובים.
★ בעלי כושר ביטוי טוב.
★ יכולת התמודדות במצבי לחץ.
למתאימים מובטח תגמול הולם ואפשרויות קידום נרחבות.
בעלי רכב יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים אל ת.ד. 247 תל־אביב.

למוסד פיננסי גדול בתל־אביב
דרושות:
מזכירות
למשמרת אחה"צ
הכישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית מלאה.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית.
★ הדפסה עברית – שוטפת.
★ רצוי נסיון של שנתיים במזכירות.
★ העבודה במשרה חלקית – א'–ה' בין השעות 14.00–18.00
המעוניינות תפנינה בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23136 ת"א, 61230 עבור "מס' 40"

לחברת בניה גדולה במרכז הארץ
דרוש
מנהל עבודה
בעל נסיון עשיר בבניה למגורים
תנאים טובים למועמד המתאים
לפנות בכתב בציון קורות חיים לת.ד. 6040 ת"א
61060 עבור "מנהל עבודה".

חברה ליבוא ושיווק בענף שסתומים, שסתומי פיקוד ואביזרי בקרה למערכות צנרת תעשייתית
דרוש
מהנדס מכונות מיכשור ובקרה
לקידום וניהול מכירות
הכישורים:
★ נסיון בהולכת מוצרים/או ויסות ובקרת תהליכים בצנרת תעשייתית.
★ כושר הבעה בכתב ובעל־פה.
★ ידיעת השפה האנגלית.
התפקיד כרוך בנסיעות ברחבי הארץ
תנאים ושכר הולמים למועמד המתאים!
לפנות טלפונית 03-377322 למיכאל

לחברת אלקטרוניקה בנתניה
דרושים
1. מזכירה בכירה
אנגלית עברית + הדפסה על מעבד תמלילים
2. טכנאי אלקטרוניקה
לבדיקת קבלה. 053-610306

הנדסת התפלה לישראל (תהליך זרחין) בע"מ
חברה תעשייתית עתירת ידע המפתחת ומייצרת ציוד ייחודי לייצוא בתחום התעשייה התהליכית, אזור התעשיה, הרצליה דרוש
טכנאי חשמל מוסמך
★ בעל רשיון חשמל מתח גבוה, עם נסיון וידע של כ־3–5 שנים במתקנים תעשייתיים ★ ידע בפיקוד ובקרה אלקטרונית ובמכונות בקרים ★ ידיעה טובה בשפה האנגלית, ידיעת השפה הספרדית – יתרון.
לפנות בכתב יד בפרוט תולדות חיים, הטבלה הנ"ל פרון ת.ד. 18041 תל־אביב 61180

SPL
אנשי מחשבים מעולים
עם הרחבת פעילותנו באזור תל־אביב וירושלים דרושים אנשי מקצוע מצטיינים לעבודה עם בסיס הנתונים המוביל ADABAS וסביבת הפיתוח המתקדמת מדור רביעי NATURAL.
התפקידים מוצעים: תכנות, תכנון והנדסת מערכות.
כישורים נדרשים:
★ 2–4 שנות נסיון על מחשבי IBM MAINFRAME או VAX/VMS
★ יכולת טכנית מעולה
★ שאיפה לקידום מקצועי מהיר
פניות בכתב בלבד בצרוף קורות חיים ל־SPL, ת.ד. 7518, רמת־גן 52176

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877

דרושים
★ **כתב/ת טכני/ת**
בעל/ת נסיון בעריכה וכתיבת ספרים ופרוספקטים – בתחום התקשורת והמחשבים. שפת־אם אנגלית – חובה. לעבודה באזור פ"ת, לתקופה ממושכת.
★ **כרסמי C.N.C.**
נסיון במערכת MAHO – קונטרול. 432 – חובה! לעבודה באזור המרכז.
★ **מחסנאי טכני**
למחסן כלים ומתקנים. ידע בעתוד מלאי ממוחשב. לעבודה ממושכת במפעל מסודר, באזור ת"א.
★ **מהנדס אזרחי**
בעל נסיון של 3–4 שנים לפחות בתכנון כבישים. לעבודה ממושכת, באזור ת"א.
★ **חרט קונבנציונאלי**
לעבודה באזור המרכז.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

דרוש
מנהל שיווק ארצי
★ לתפקיד אחראי מעניין ורב אתגר הכולל: ניהול מו"מ עם גורמי חוץ.
★ איתור יעדים חדשים לשיווק וקביעת אסטרטגיות שיווקיות.
השכלה אקדמאית ורקע טכני יתרון.
עדיפות ליוצאי צבא/משטרה בכירים
לפנות בכתב לת.ד. 29288 ת"א.
מיקוד 61292

לחברת ציוד אוטומטי
דרוש
טכנאי אלקטרוניקה
נסיון במכונות מכירה ומשרד ומכונות אלקטרוניות – יתרון
רכב – יתרון
ותנאים טובים למועמד.
נא להתקשר לגב' פרן טל' 03-7528136-7

אהליאב
052-556222
אזור התעשיה הרצליה
לרגל הגדלת היקף הייצור
דרושים/ות
1. מנהל ייצור
מהנדס מכונות/ייצור
5 שנים נסיון בתעשיה
2. חרטים וכרסמים
3. מרכיבים
4. מחסנאי טכני
5. עובדי ייצור
6. פקיד/ת יצוא יבוא. נסיון מעשי של 3 שנים
פרטים בטלפון 052–556222
או בכתב לת.ד. 5010 הרצליה
בצרוף קורות חיים

למשרד פרסום
1. דרושה
פקידה
למשרה מלאה
2. דרוש/ה
רושמת מודעות
רצוי עם נסיון
+ רכב חובה.
מגורים ראשל"צ, רחובות, חולון בת־ים
טלפונים 03-9618315
03-9611012
לפנות לציון

יותר טוב מנפאואר
לסניף רחובות
הרצל 190, א'-ה' 08:00-14:00
ו' 08:00-12:00
טל: 461717, 08-473734

דרושים
★ **מהנדס מכונות**
נסיון בתחום אחזקת מכונות במפעל מתכת.
★ **מהנדס תעשיה וניהול**
שנתיים נסיון לפחות במפעל תעשייתי.
★★★
★ **מעבדות תמלילים**
עברית – אנגלית (ברמת שפת־אם)
משרה מלאה, ידע ב־W.S. – יתרון.
הסעות מובטחות ממרכז הארץ.
שכר גבוה
כל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

למושב בורגתה דרוש
גזבר – מרכז משק
נא לפנות לטל.
053-68830 בשעות 8.00–12.00

הישגים
פרסום וקידום מכירות
דרוש:
תקציבאי בכיר
– 3 שנות נסיון לפחות במשרד פרסום
– תנאים טובים ואפשרויות קידום למתאים
– רק אקדמאי ומעשי בשיווק – יתרון
נא לפנות טלפונית
מיום א'. 282538, 03-286588
או בערב מ־21.00 03-220495

לקיבוץ נירעם
דרושה
גננת מוסמכת
אם יש ילדים אז רק מגילאים מאפס עד שנתיים או מעל 6 שנים.
התחלת העבודה באפריל 1988
להתקשר מ־16.00 לשושנה לטל 051-809903

למרפאה גדולה בתל־אביב
דרוש
סייעת מדופלמת
הכישורים הדרושים:
★ בעלת כושר מנהיגות
★ בקיאות מקצועית
★ בעלת נסיון של 5 שנים לפחות בניהול כח־אדם פארא[illegible] מחסן חומרים ושרותי ניקיון
★ שעות עבודה בלתי מוגבלות.
לקביעת ראיון לפנות 03-5446133
לקטי [illegible] האשון.

לחברת יבוא מזון באזור ת"א
דרוש
מנהל שיווק
כישורים נדרשים:
★ נסיון מינימלי של 5 שנים בשיווק (עדיף בתחום המזון)
★ השכלה אקדמאית בכלכלה/שיווק/מנהל עסקים במוסד ישראלי
★ דינמי ובעל יוזמה
עניין ואתגר למועמד המתאים
המעומדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 2295 חולון 58122

דרושים
יוצאי חיל־האויר
במקצועות:
מכונאות, חשמלאות מטוסים, רב־קר מערכות מיזוג־אויר לרכב.
טלפונים: 03-9249528, 03-9221810
03-9240181

לאגודה הישראלית לתכנון המשפחה
דרוש/ה **מרכז/ת השתלמויות**
כישורים נדרשים: תואר ראשון לפחות בחינוך או בעבודה סוציאלית, מסייר שתוף פעולה.
ידע וניסיון בחינוך להורי מבוגרים.
חינוך מיני – יתרון.
פניות בכתב לת.ד. [illegible] תל־אביב [illegible]

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות

הודעה
על משרות פנויות למפקחים ומדריכים במשרד החינוך והתרבות

מכרז משלב (פנימי וחיצוני) למשרות סגל הדרכה
תיאור התפקידים והדרישות למשרות הפנויות מפורסמים בחוברת המכרזים הנמצאת בלשכת המשרד ושל [illegible]
היום האחרון להגשת הבקשות הוא יום ראשון י"ב בשבט תשמ"ח 31.1.88

המזכירות הפדגוגית
1. מפקח/ת מרכז/ת על הוראת המדעים, דרגה – מפקח, ירושלים (1/3 משרה).
המינהל הפדגוגי/אגף לחינוך יסודי
2. מנהל/ת המחלקה [illegible], דרגה – מפקח, ירושלים (4/6 משרה).
3. מנהל/ת המחלקה לקידום יוזמות ומשימות, דרגה – מפקח, ירושלים
המינהל הפדגוגי/אגף לחינוך על-יסודי
4. מנהל/ת המחלקה להכשרות עליונות, דרגה – מפקח, ירושלים
המינהל הפדגוגי/אגף לחינוך מדעי [illegible]
5. סגן/ית מנהל האגף ומנהל/ת מחלקה לחינוך מדעי, דרגה – מפקח, ירושלים
6. מנהל/ת מחלקה [illegible] ושילוב משק, דרגה – מפקח, תל-אביב וכל הארץ
7. מנהל/ת המחלקה [illegible], דרגה – מפקח, תל-אביב וכל הארץ.
המינהל הפדגוגי/אגף לתוכניות לימודים
8. סגן/ית מנהל האגף לתוכניות לימודים, דרגה – מפקח, ירושלים.
אגף לחינוך דתי
9. מפקח/ת על הוראה מקצוע תורה שבעל-פה, דרגה – מדריך – מפקח, ירושלים (1/2 משרה).
רשות המפעלים החינוך המשלים [illegible]
10. מנהל/ת מחלקה (מפעלי [illegible]), דרגה – מוזה מדריך, מדריך, מפקח, תל-אביב וכל הארץ.
מינהל [illegible]/אגף לחינוך מבוגרים
11. מנהל/ת המחלקה להשכלה, דרגה – מפקח, ירושלים.

לשכות מחוזיות

מחוז ירושלים
12. מפקח/ת כולל/ת על בתי-ספר על-יסודיים, מגמה – כללי, דרגה – מפקח, ירושלים (2/3 משרה).
מחוז הדרום
13. מפקח/ת על הוראת מקצוע [illegible], דרגה – מדריך – מפקח, מחוז הדרום (1/2 משרה).
14. מפקח/ת כוח, דרגה – מפקח, מחוז הדרום.
מחוז תל-אביב
15. מפקח/ת על החינוך המיוחד, מגמה – כללי, דרגה – מדריך – מפקח, תל-אביב (1/2 משרה).
16. מפקח/ת על הוראת מקצוע ציור ואמנות, דרגה – מדריך – מפקח, תל-אביב (1/2 משרה).
מחוז חיפה
17. מפקח/ת על הוראת מקצוע [illegible], דרגה – מדריך – מפקח, מחוז חיפה (1/3 משרה).
18–19. מפקח/ת על גני ילדים, דרגה – מוזה מדריך, מדריך – מפקח.
18. מגמה – כללי מחוז מרכז (4/6 משרה)
19. מגמה – רחי מחוז חיפה
20–21. מפקח/ת על הוראת מקצוע האנגלית, דרגה – מדריך – מפקח.
20. לשכת מחוז הדרום
21. לשכת מחוז מרכז (1/2 משרה)
22. מפקח/ת כולל/ת על בתי-ספר יסודיים, דרגה – מדריך – מפקח, [illegible]

[illegible]

פרטים מלאים ניתן לקבל במחלקה לעניני עובדים, ירושלים רח' שבטי ישראל 34 חדר מס' 124 או [redacted] לשכות [illegible]:
1. לשכת מחוז ירושלים – [illegible]
2. לשכת מחוז הדרום – רח' הנשיאים, באר-שבע.
3. לשכת מחוזות ת"א והמרכז – בנין הדר דפנה, שד' שאול המלך.
4. לשכת מחוז חיפה – רח' [illegible] 7.
5. לשכת מחוז הצפון – בית הממשלה, הקריה, נצרת-עילית.

[illegible]

לצה"ל דרושים

★ מהנדסי חשמל
★ מהנדסי מכונות
★ מהנדסים אזרחיים
★ קצינים
בדרגות סגן/סרן עד גיל 34
★ העבודה באיזור באר-שבע והדרום
★ המעוניינים יפנו לטלפון מס' 03-616155

★ מהנדסי ייצור
בדרגות סגן/סרן לגיוס לקבע.
★ המעוניינים יפנו לטלפונים 03-694593
03-692172

★ כלכלנים
בדרגות סגן/סרן לגיוס לקבע.
★ המעוניינים יפנו לטלפונים 03-692253
03-267527

★ מהנדס חשמל
בדרגת סרן עד גיל 30 לגיוס לקבע.
★ העבודה בירושלים.
★ המעוניינים יפנו לטלפונים 03-691310
02-245572

מערכות גרפיות ממוחשבות
סאיטקס

למערך השרות הבינלאומי
דרושים
מהנדסי אופטו-מכניקה
למיבוי מערכות בחו"ל

במישרה זו תידרשו לתמוך בלקוחות בחו"ל ולתחזק מערכות אופטו-מכניות מתקדמות.
המישרה מיועדת לכם, מהנדסי מכונות/אופטיקה בעלי נסיון של 3 שנים לפחות בפיתוח או בייצור ציוד מכני או אופטומכני מתוחכם. שליטה באנגלית הכרחית. יכולת ביטוי בגרמנית או צרפתית – יתרון.
המועמדים שימצאו מתאימים יעברו קורס הכשרה בארץ ויצאו לתקופת שרות של 3 שנים בחו"ל. עם חזרתם תיפתח לפניהם האפשרות להשתבץ במגוון תפקידים בחברת האם.
אם אתה מאמין שאתה מתאים למישרה, פנה אלינו בצירוף תולדות חיים, נסיון קודם ומספר טלפון. כל פניה בסוד תישמר. נא להימנע מפניות טלפוניות.
סודיות מובטחת
המשרות מיועדות למועמדים כאחד.
סאיטקס קורפוריישן בע"מ, ת.ד. 330, הרצליה ב' 46103, מח' משאבי-אנוש.

לתושבי ירושלים והסביבה

המוכשרים להצליח

אם את/ה בוטח/ת בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני,
יש לך הזדמנות להצטרף
לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן/ת ביטוח במגדל
ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן/י לדורס: 02-231486

מגדל – חברה לביטוח בע"מ
דבר אחד בטוח.

ישלנו
3 כסאות פנויים
בשביל:
[illegible]
טל. 221177

למוסד ממלכתי
דרושים

אקדמאים
לעבודה בלתי שגרתית

אנו מציעים לך:
★ עבודה בעלת ענין ואתגר, הכרוכה בניידות רבה.
★ לימוד השפה הערבית
★ תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
★ עבודה קבועה.
★ מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישוריך.

אם גילך בין 24 – 31, סיימת שירות מלא בצה"ל ובריאותך תקינה – פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61331) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז. ומספר טלפון להתקשרות)

פונים מתאימים יענו

למוסד ממלכתי

דרושים קציני מילואים

בדרגות: סגן, סרן, רב-סרן
אנו מציעים לך –

* עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניידות.
* לימוד השפה הערבית.
* תנאי שכר טובים ותנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישורים.

אם גילך בין 23-31, השכלתך לפחות תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה –

פנה נא בכתב לת.ד. 33171, ת"א (מיקוד 61231) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון).

פונים מתאימים ייענו.

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באריה 12, ת"א. טל. 03-560728 ,65241, ת.ד. 4665 ,61046 ת"א.

למפעל טקסטיל גדול בצפון הארץ
דרוש
מנהל בקורת טיב

תפקיד בכיר ועצמאי הדורש כשורים גבוהים ואישיות חזקה.
מועמד אידיאלי יהיה איש טקסטיל שהתנסה בנושא בקורת טיב.
אפשרי גם איש טקסטיל ללא נסיון קודם המוכן להשתלב בתחום.
השכלה רלבנטית בהנדסת תעשיה וניהול/הנדסת טקסטיל וכו' – רצויה.
מגורים בצפון – הכרחיים.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל-אביב 61046.
סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

U-MAN®

לחברת ביטוח מצליחה
בתהליך גידול מואץ
דרוש

מפקח רכישה מנוסה
לאיזור חיפה והצפון

בעל יכולת מעולה ביחסי אנוש ובניהול אנשים.
למועמד המתאים תנתנה סמכויות מקיפות לביצוע עבודתו.
הזדמנות להתחיל עם תשתית מוכנה של סוכנים פעילים,
תוך עבודה באוירה חמה ומשפחתית
בחברה דינמית ומקצועית.
אם הינך עונה על הדרישות לעיל וחושב שאינך ממצה כרגע את הפוטנציאל האמיתי שבך התקשר עמנו עוד היום.
לפנות לאתי, בטלפון: 03-280418
משרה 162
סודיות תשמר בקפידה

דפי זהב
זהר שווק ניהול ופירסום בע"מ
מדריכי טלפון מסווגים

מחפש
לסניפנו בת"א ירושלים חיפה
צוות לעניין
לנהול משא ומתן עם בתי עסק
לקידום מכירות באמצעות הפירסום
בעלי יכולת וכושר שיכנוע, זיקה והבנת מדיית הפרסום, הופעה יצוגית ואמינה חריצות ושאיפה להישגים, בעלי רכב פרטי

המתאימים יהנו מ
– 1,000 ש"ח משכורת קבועה
– הוצאות רכב
– עמלות גבוהות
– הדרכה מקצועית ברמה גבוהה
– העבודה חמישה ימים בשבוע
משרה מלאה.

לראיונות לפנות לשושי טל: 03-7522215
סודיות מובטחת

מנהל חשבונות

אם אתה בעל נסיון ומוכן לעבוד 7 שעות לפחות,
בוא לעבוד איתנו.
אנו מציעים לך עבודה מעניינת, שכר גבוה וכל ההטבות הסוציאליות כחוק.
פנה אלינו עוד היום
כדאי לך!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים: רח' החבצלת 5, טל. (02)233436
תל-אביב: רח' אידלסון 13, טל. (03)298877
חיפה: רח' העצמאות 104, טל. (04)530051
באר-שבע: רח' הרמב"ם 31, טל. (057)79523
רחובות: רח' הרצל 190, טל. (08)461717

ADMARK

לחברה העוסקת בשיווק כימיקלים לבניה וביצוע עבודות איטום, ציפוי ושיקום
דרוש
מנהל סניף באר-שבע

בעל יכולת, המכיר את הענף.
רשיון נהיגה ומגורים באיזור – הכרחיים
נא לפנות לעודד 03-7515090

לחברת מזון גדולה בגוש-דן
דרושים
מחלקים

רשיון ג' הכרחי
פרטים בטלפון: 03-9233283/4

אנו מעוניינים לקלוט מספר מצומצם של מועמדים

לקורס סוכני ביטוח חיים

אשר יפתח בראשית חודש פברואר
יתקבלו לאחר מיון – מועמדים שמעוניינים לבנות קריירה כסוכני ביטוח חיים
מועמדים אשר:
★ גילם 25–40
★ השכלתם תיכונית ומעלה

יפנו לאהובה
טלפון 03-9659880-2-3-4
בין השעות: 8.30–16.00

מנורה
חברה לבטוח בע"מ

שירותי שיווק וניהול
אחוזת בית 3
תל-אביב
ללקוחות המשרד דרושים עובדים/ות בתפקידים כדלקמן:
א) נהגים רשיון ב' ו-ג'.
ב) עובדים כלליים.
ג) פקידים/ות בעברית ואנגלית.
ד) כתבניות עברית ואנגלית.
ה) פקידות + ידע במעבד תמלילים.
ו) מוכרים בענף החשמל והרהיטים.
ז) שליחים/ות.
ח) מנהלי חשבונות + מחשב.
לתיאום ראיון נא להתקשר טלפונית 03-659860 לסיגל או יעל
החל מיום א' 17/1/88 שעה 10.00.

דרוש
מרפא/ה לליקויי דיבור

לעבודה חלקית
נא לפנות לאמרכל בית הספר [illegible]
[illegible] החייל 4
[illegible], ת"א
טל. 03-331414

מדפיס מעולה לג'י.טי.או. 2 צבעים
במפעל חדש
טל. 03-335753

דרוש
מנהל שיווק ארצי

לתפקיד אחראי מעניין ורב אתגר הכולל: ★ ניהול מו"מ עם גורמי חוץ.
★ איתור יעדים חדשים לשיווק וקביעת אסטרטגיות שיווקיות.
השכלה אקדמאית ורקע טכני יתרון.
עדיפות ליוצאי צבא/משטרה בכירים
לפנות בכתב לת.ד. 29288 ת"א.
מיקוד 61292

למושב פארן, דרוש:
מנהל מוסך ואיגום כלים

בעל משפחה
נא לפנות בכתב לועדת קליטה
מושב פארן ד.נ. ערבה, מיקוד 86835

אתה!!!
משוחרר צה"ל, בוגר תיכון או השכלה גבוהה, בריאותך תקינה וגילך בין 23 ל-32 – מקומך עימנו.

התנדב
למשימות בעלות אתגר ועניין רב להן דחושה יוזמה, תושיה, חשיבה ותחכום.

עימנו למען ביטחוננו!

מועמדים מתאימים יהנו בתום תקופת הכשרה אשר מקנה שפה, מתנאי שכר טובים, רכב צמוד ומסגרת חברתית צעירה ותוססת.
בתום תקופה של עבודת שטח יוצעו למתאימים תפקידים בחו"ל ואפשרויות קידום כולל לימודים אקדמאיים.
פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד) 61331, עבור מ.ל. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון)
— פונים מתאימים יענו —

אתה!!!
משוחרר צה"ל, בוגר תיכון או השכלה גבוהה, בריאותך תקינה וגילך בין 23 ל-32 - מקומך עימנו.

עימנו למען ביטחוננו!

התנדב
למשימות בעלות אתגר ועניין רב להן דרושה יוזמה, תושיה, חשיבה ותחכום.

מועמדים מתאימים יהנו בתום תקופת הכשרה אשר מקנה שפה, מתנאי שכר טובים, רכב צמוד ומסגרת חברתית צעירה ותוססת. בתום תקופה של עבודת שטח יוצעו למתאימים תפקידים בחו"ל ואפשרויות קידום כולל לימודים אקדמאיים.
פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד) 61331, עבור מ.ל. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון)
— פונים מתאימים יענו —

אוניברסיטת תל-אביב
דרושים/דרושות

1. תוכניתן/ית המרכז למרשם
נסיון בעבודה של 3 שנים לפחות ב-COBOL; עבודה עם בסיס נתונים Total; הכרת Mantis ו-Focus הכרחית; מערכות הפעלה OS/MVS, VM/CMS.

2. מזכירת יחידת המנגנון
השכלה תיכונית, נסיון של מספר שנים בעבודה כמזכירה עצמאית – רצוי בתחום כ"א. ידיעת עברית ואנגלית, הדפסה עברית, יכולת לטפל במגוון רחב של נושאים, נסיון בעבודה עם קהל, יחסי אנוש טובים.
פרטים נוספים בדבר משרה זו ניתן לקבל בטלפון מס': 03-420575.

3. סייעות לביה"ס לרפואת שיניים
בוגרות קורס סייעות לעבודה חלקית ו/או מלאה. שעות גמישות בוקר ו/או אחה"צ. מועמדות לכשרה זו תפניה טלפונית בשעות הבוקר לביה"ס, טל: 03-420112, 03-420186
מועמדים/ות מתבקשים לפנות בצירוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים למדור תעסוקה, יחידת המנגנון, אוניברסיטת ת"א, רמת-אביב, מיקוד 69978

קריירה לכל החיים
חברתנו מבטיחה

הכנסה גבוהה וקידום
למספר אנשים המוכנים להשקיע זמן ומאמץ בלימודים ובעבודה.
אם הנך: שאפתן, בעל יכולת יצירת קשרים עם אנשים ומעל גיל 25,
טלפן אלינו מיום א':
תל-אביב: 03-641417 סיגל
חיפה: 04-672351
ירושלים: 02-222341 ציפי
טבריה: 06-792797 קובי

יהב
יעוץ הדרכה ופתוח ארגוני
מחפש

אנשי מכירות
לאחד מלקוחותיו הבכירים בגוש דן
מועמדים שהם בעלי נסיון במכירות, רכב, השכלה תיכונית ומעלה, מעל גיל 25 – יעברו הכשרה ע"י אנשי מקצוע
המעונינים יפנו ליהב טלפון 03-320281

למנהל השיווק שלנו
דרושים:
ראשי חץ במכירות בעלי כושר הבקיאה
★ השכלה תיכונית ומעלה
★ נסיון בין 5 – 3 שנים בתחום מכירות ושיווק מוצרים בנירקימצא
★ מוטיבציה ורצון עז להתמודד
★ שעות עבודה בלתי שיגרתיות
★ רצוי בעלי רכב פרטי/מסחרי
למתאימים אנחנו מציעים:
★ עבודה רבת אתגר בחברה הנמצאת בתנופה והתרחבות, תנאי שכר הולמים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד עבור ראשי חץ ת.ד. 2300 חולון או להבה בטל. 03-380170

לשרותי כבאות ראשל"צ
דרוש
נהג כבאי
העבודה במשמרות
הכישורים:
★ סוג בריאות גבוה
★ בעל רשיון 03
★ לאחר שרות צבאי
★ תושב ראשל"צ או הסביבה
לקביעת ראיון לפנות אל מפקד התחנה 03-942222, 03-954444

השמירה
לקבוצת
סניף אשדוד - סניף רחובות
דרושים
1. מאבטחים
לתפקידי סיור ממונע ואבטחה
★ פרופיל 65 ומעלה ★ עד גיל 45.
2. שומרים
★ עד גיל 50.
3. עובדות נקיון
למתאימים - תנאים טובים
ועדות קבלה תתקיימה כל יום בין השעות 8.00-17.00, כדלקמן:
- תושבי קרית גת, אשקלון, שדרות, קרית מלאכי ואשדוד יפנו לסניף אשדוד - מגדל המים הישן, מרכז א' (טל. 08-561099).
- תושבי נס ציונה, רמלה, ראשל"צ, יבנה, לוד ורחובות יפנו לסניף רחובות - רח' בנימין 14 (טל. 08-492121 או 08-457292).
נא להביא תעודת זהות ופנקס מילואים

---

all gal אלגל
Computers ltd. מחשבים בע"מ
פתחנו אולם תצוגה חדש ואנו מחפשים
צוות לעניין!!
★ אנשי מכירות לאולם התצוגה
★ מדריכה לתוכנות יישומיות (מחולל יישומים) מעבדי תמלילים לוטוס 1,2,3
★ טכנאי למחשבי P.C אוליבטי–בעל נסיון
למתאימים תנאים טובים
נא לפנות למירה בטל. 03-335914

קומטק COMTEC
דרושים
תוכניתנים מצטיינים
בוגרי מרעי המחשב או בתי ספר להנדסאים
★ רצוי ידע בנושאי ביטוח
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 2144 ת"א מיקוד 61020
או טלפונית 03-335518, 03-338689, 03-339472, 03-339837
- סודיות מובטחת -

לחברת ביטוח דינמית
דרוש
★ מנהל סניף חיפה והצפון
מועמדים בגיל 45-30 בעלי נסיון בתפקיד סגן/מנהל סניף בחברת ביטוח.
מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים מפורטים לת.ד. 25262 ת"א עבור המנכ"ל.
— סודיות מובטחת —

דיגיטרוניקס
לחברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור צרכי אכרונות לתעשיית האלקטרוניקה

1. PRODUCT MARKETING ENGINEER
Job Description: ★ Inside Marketing Engineer ★ Technical/Sales Support to U.S., European Distributors ★ Generation of Technical Application Notes
Experience Requirements: 2-3 years of Engineering (Electronics) ★ 1-2 years of Marketing ★ Fluent English.

2. מהנדסי אלקטרוניקה - למחלקת פיתוח
נסיון מוכח של 3-5 שנים בפיתוח מערכות חמרה ותכנה מבוקרות מיקרומחשבים של אינטל, ידיעת שפת PL/M

3. הנדסאי אלקטרוניקה - למחלקת בד"ס
נסיון מוכח של שנתיים במערכות ספרתיות ואנלוגיות

4. הנדסאי אלקטרוניקה - למחלקת אבטחת איכות
נסיון מוכח של שנה/שנתיים הכרחי

5. מבקרים ויזואליים - למעגלים אלקטרוניים
5 ימי עבודה בשבוע
להתקשר לטל' 03-644-8292 לבקש את תמר או נגה
— סודיות מובטחת —
בקבוצת digelec ברחבי העולם

לחברת "רמרוד" בע"מ
דרושה **מזכירה נאה**
לניהול משרד
אתגר רב
לפנות מיום א' בטל' 03-5741242

כצט תעשיות כימיות בע"מ
למפעל לייצור תרופות
דרושים/ות:

1. רוקחים - בעלי נסיון בתעשיה ובריפ פרמצבטי
2. טכנאי/הנדסאי חשמל/מכונות - עם נסיון של שנתיים לפחות
3. טכנאי/הנדסאי מעבדה - לעבודה במעבדה אנליטית.
4. כימאי/מהנדס כימיה - בעל תואר ראשון או שני ונסיון בעבודה אנליטית.
5. מחסנאי - עם נסיון בעבודה במחסן חומרים כימיים, וידיעה טובה בשפה האנגלית.
6. כתבנית עברית/אנגלית - עם ידע ונסיון במעבד תמלילים.

יתקבלו בעלי נסיון קודם בתחומים הנ"ל, שמקום מגוריהם באזור הדרום.
המפעל ממוקם באזור התעשיה בקרית מלאכי.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם תוך ציון מס' המשרה המבוקשת אל: כצ"ט תעשיות כימיות בע"מ, ת.ד. 385, קרית מלאכי.
- סודיות מובטחת -

למשרד רואי חשבון גדול בתל-אביב
דרוש
מנהל המחלקה המקצועית
סוג העבודה:
★ בדיקה וסקירה של דו"חות כספיים
★ ניתוח דו"חות כספיים
★ הכנה, עריכה ובדיקה של תוכניות ביקורת.
★ הכנת תוכניות לסקר מבקר פנימי
הכישורים הדרושים:
★ רואה חשבון מוסמך, בעל נסיון רב בביקורת חשבונות, והביהול מחלקה מקצועית כנ"ל במשרד רואי חשבון בינוני או גדול.
★ בעל ידע בתקני ביקורת מקובלים בארץ ובחו"ל.
★ בעל נסיון בהכנת דו"חות כספיים לתאגידים ציבוריים בארץ ובחו"ל.
לתאום פגישה נא להתקשר 03-664561

קופת חולים מכבי
דרושים
לרפואת השיניים
בירושלים, כפר-סבא ואילת
רופאי שיניים כלליים מומחים
למשרות מלאות/חלקיות
בדבר פרטים נא לפנות לד"ר ברק טל: 03-5103711
— סודיות מובטחת —

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
מחלקת כח אדם וארגון
מכרז 2/88
שם המשרה:
מרכז/ת קורס במגמה לסיעוד בביה"ס רקאנטי
תאור התפקיד: א. מרכז קורס מקצועי במגמה לסיעוד ואחראי לביצועו. ב. משתתף בהוראה בפועל על פי כישוריו. ג. מתאם את ההוראה וההדרכה הקלינית והעיונית.
הכישורים הדרושים: א. אח/אחות מוסמך/ת + תואר אקדמי בתחום רלוונטי. ב. נסיון קליני של 5 שנים. ג. נסיון בהוראה והדרכה. ד. כושר אירגון עבודת צוות.
דרגה: 14 – 15 בדרוג אחים ואחיות.
● פניות בכתב יד בצרוף קורות חיים יש להגיש למחלקת כח אדם אוניברסיטת בן גוריון ת.ד. 653 באר שבע עד לתאריך 24.1.88 ולציין מספר מכרז.

דפי רפיד
מדריכי הטלפון המסווגים
דרושים לנו:
1. אנשי מכירות
אם אתה מוכן לעבוד קשה ולהרוויח לפי כישוריך, אם אתה בעל-יכולת מכירתית המוכן להתמודד עם אתגרים, ובעל רכב. אנו נכשיר אותך להיות מס' 1
2. גרפיקאית - ביצועסטית
רצוי נסיון בהכנת מודעות
נא לפנות מיום א' לנעמה 052-573011

מרכז משען - רשות המעוררים
מועדון הגימלאים - "ביתנו"
משען MISHAN **בתזמורת הגימלאים**
התפנו מקומות **לנגנים-גימלאים**
שניגנו בעבר בתזמורות או המשיבים לנגן
המעוניינים להצטרף יפנו ישירות למועדון "ביתנו" רח' מבליל 20 ת"א, טל. 03-295569

ד. גיצב בע"מ
בית התעשייה ת"א
דרושים
★ **סמנכ"ל** — שיווק ופרסום.
★ **מנהלים** — אזוריים: חיפה, ת"א, ירושלים.
★ **אנשי חינוך** — (מנהלים ומורים בשנת חופשה ובחלקיות משרה).
★ **מקדמי מכירות בכירים בכל חלקי הארץ** — בעלי מסיון הוכשרה בלבד).
★ **מזכירה/גרפיקאית** — למשרדי החברה בת"א.
החברה העוסקת בייצור והפצת מוצרים חינוכיים, פרסומיים, יהודיים, בנושאים מוטיבים ישראליים אמנותיים.
עדיפות תינתן לבעלי זיקה וקשר מוכח למוסדות, קהילות בחו"ל, מפעלים, עיריות ואירגונים.
לתאום טלפון: 03-657281 מיום א–ה 08.00-14.00 או בכתב לת.ד. 212 עומר.
— סודיות מובטחת —

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לחניכים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.
עמל
המערכת להכשרת מבוגרים
בי"ס עמל ד' בפתח-תקוה
דרושה
מורה לספרות נעים
לקורס ערב
לפנות: למנהל ביודס טל' 03-901130

למפעל תעלי אלים
דרושים
שבדי דסמה מקצועיים
תנאים טובים למתאימים
סודיות מובטחת
טל': 03-5511955
או בכתב: סיון (עבור דסמה) פרץ 6 ת"א

קופת חולים מכבי
דרושים
★ לבורנטית
למשרה חלקית: א'-ה' ...
מקום העבודה: כפר-סבא
נא לפנות למנהלת הסניף, טל' 052-453242
★ מזכירת מחלקת כח-אדם
השכלה תיכונית לפחות.
בוגרת קורס מזכירות בכירות.
ידע ונסיון בנושאי כח-אדם.
הדפסה במעבד תמלילים.
כושר הבעה בע"פ ובכתב.
שעות העבודה: 07.30-15.00.
יכולת לעבוד שעות נוספות.
לפנות למחלקת כח-אדם טל: 03-5103711, 5103768

משאיר
טעינה אוירית בע"מ
דרושים
* מלגזנים
* עובדים בלתי מקצועיים
* מבצ"ים מחסנאים
מכניים יוצאי חיל האויר
תנאים טובים למתאימים הכוללים:
*תנאים סוציאליים מלאים *הסעות
*ביגוד * ארוחות * אפשרות לקביעות
להתקשר 03-9711696

לחברה מסחרית גדולה
דרוש/ה
מנה"ש סוג 3
דרישות התפקיד:
★ תעודת מנה"ש סוג 3. ★ נסיון בעבודה עם מערכות מחשב רב-מטבעיות
מועמדים הרואים עצמם מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד, בצירוף קורות-חיים ורקע מתאים, לת.ד. 7163 ת"א, עבור מנה"ש סוג 3.

מליליין בע"מ תל-אביב
דרוש/ה
פקיד/ה
השכלה תיכונית מלאה. רקע כללי בהנהח"ש. נסיון בעבודה על מחשב הכרחית. העבודה כרוכה בקשר עם קהל. משרה מלאה 6 ימי עבודה.
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-321181 בין השעות 8.00–13.00

להברת ארץ דרוש
איש מכירות
צעיר ודינאמי בעל רכב, להפצת סדרת מוצרים יהודיים.
משכורת בסיס + אחוזים + אחזקת רכב מלאה.
אפשרויות קידום משמעותיות למועמד המתאים.
נא לפנות בימים א'-ה' בין השעות 15.00-17.00
03-9667695

לתפקיד:
איש כ"א ומשק
בחברת מחשבים בתל-אביב
דרוש צעיר בעל נסיון וכישורים מתאימים.
אפשרויות קידום.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד, בצירוף קורות חיים ונסיון, לת.ד. 29139 תל-אביב 61291.

לחברי יבוא ושיווק
דרוש/ה
מוכר/ת בספרים
בעל/ת ידע בספרות
שעות העבודה:
א-ה 08:30 – 17:00
ו' 08:30 – 13:00
נא להתקשר מיום א' טל. 03-663651

החברה להגנת הטבע
שומרים
לבתים שדה עין גדי
רווק, רשיון נהיגה (רצוי ג') מגורים במקום.
- מתאים לקיבוצניק בשנת חופשה
טל. 03-375063/240 ביום ב' 09:00 – 12:00

למשרד רואי חשבון
מזכירה חרוצה
לעבודה מעניינת
למשרה מלאה
5 ימים בשבוע
03-264263 (ציפי)

דרוש:
פקיד/שוער
למתקן במרכז הארץ של חברה ארצית גדולה.
רצוי תושב הרצליה והסביבה.
לפנות: למר שלמה זאבי אחד-העם 34 ת"א ק"ג, ביום ב' 18.1.88 בין השעות 09.00-14.00

Systematics
סיסטמטיקס מחשבים
PRIME Computer
עם התרחבות פעילותנו דרושים:
טכנאי מחשבים (FE)
• נסיון באחזקת יחידות ציוד מרכזיות
• רצוי הנדסאי
• יכולת אבחון תקלות עד ל- CHIP LEVEL
חבילה יכולה ימי עבודה בעבודה ... תנאים טובים
רח' ביאליק 155 רמת-גן
טל. 03-7510351

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנה ליתונת לבחינות בגרות בשעות הערב במקצועות: מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, תנ"ך, ספרות עברית, לשון, ביולוגיה, כימיה ואזרחות. ידיעת העם והמדינה, והסטוריה.
רק מורים בעלי תעודת הוראה ונסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות: תל-אביב: 03-5460618, ירושלים: 02-222340, חיפה: 04-641040, באר-שבע: 057-71690
– תנאים טובים למתאימים –

למוסד צבורי
דרושה
שרטטת
בעלת נסיון בשרטוט תכניות בנין ערים ושרטוט מפות מדידה.
בהצעות עם ציון דרישות השכר נא לפנות בכתב למנהל כח אדם, ת.ד. 40010, תל-אביב 61 400

לעתון יומי דרוש
מנהל/ת מחלקת מודעות
בעל/ת ניסיון במקצוע וניסיון ניהולי.
לפנות בטלפון 03-378833 לרחל הדרי/ מנהלת מחלקת כ"א ומינהל

אגש
הובלה בינלאומית בע"מ
דרוש
מנהל מח' יצוא
בעל נסיון בניהול מחלקה דומה וכושר ניהול מו"מ עם לקוחות.
נא לפנות טל. 03-371282, לבני אבירם.

להברת אלקטרוניקה מתפתחת באזור ת"א
דרוש/ה
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
עם נסיון בהבנייה ויצור
נא לפנות בכתב-יד, בצירוף קורות-חיים, לת.ד. 3044 ר"ג, מיקוד 52130, "עבור הגרמוני".

לעבודה במרכז הארץ
דרושים
מכונאי מטוסים
יוצאי חיל האויר
לעבודה במשמרות
לקביעת ראיון לפנות מיום א' 17/1/88 לטלפון: 03-5412546

קלדניות מסוף
אנו זקוקים דחוף לקלדניות טובות לעבודה במשמרות בוקר או אחה"צ, לתקופה ממושכת.
תנאים מצויינים מובטחים! כולל כל התנאים הסוציאליים, כחוק.
פנו אלינו, א'-ה' 08:00-14:00.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
תל-אביב: אידלסון 13, טל: 03-298877
ירושלים: החבצלת 5, טל: 02-233436
חיפה: העצמאות 104, טל: 04-530051
באר-שבע: הנביאים 31, טל: 057-79523
רחובות: הרצל 190, טל: 08-461717

רותם דשנים בע"מ
לעבודה במפעל בדרום דרוש
כלכלן/תמחירן
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בתעשיה ו/או בתמחיר ★ ידע בתחום ע.ב.א. ★ ידיעת אנגלית
תנאי השכר ייקבעו בהתאם לנסיון ולכישורים.
למועמדים מחוץ לאיזור תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות בצירוף קורות חיים לירותם דשנים' מישור רותם ד.נ. ערבה 86800, לידי מנהל כח-אדם
בקבוצת כימיקלים לישראל.

לחברה בנמל התעופה בן-גוריון
דרושות
קלדניות לעבודת משמרות
הכישורים הדרושים:
11 שנות לימוד לפחות.
ידיעה בסיסית של השפה האנגלית.
למועמדות חסרות נסיון תינתן הכשרה לתפקיד.
ועדת קבלה תתקיים ביום ב' 18.1.88 בין השעות 9.00-12.00 בבנין ממן, נמל התעופה בן-גוריון, מחלקת כח אדם.
טל: 03-9715311
נא להצטייד בפנקס מילואים ותעודת זהות.

למוסד צבורי כלכלי
דרושים
1. בירושלים — יועץ משפטי
בעל 6 שנות נסיון
2. בחיפה — יועץ משפטי
בעל 4 שנות נסיון
3. בתל-אביב — בוגרים במדעי החברה והרוח
למועמדים המתאימים למשרות יועץ משפטי תנתן השתתפות בהחזקת רכב.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לת.ד. 2600, ירושלים, לא יאוחר מיום 29.1.88. רק מועמדים מתאימים ייענו.

למרכז בידור תיאטרון וכנסים בת"א
דרושים
1. מקדם/ת מכירות
למוסדות, ועדי עובדים ומנויים
2. מקדם/ת מכירות
לגורמי תיירות נכנסת ותיירות פנים
3. פקידת מכירות
דוברת ומדפיסה עברית-אנגלית
נא לפנות בכתב-יד לת.ד. 8090 ת"א

למפעל גדול דרוש
עורך/ת דין
במשרה מלאה.
רצוי עם ניסיון של מספר שנים בהופעות משפטיות ועריכת חוזים
לפרטים נא לפנות לטלפון 03-282461.
מקום העבודה בתל-אביב.

סוכנות לביטוח גדולה מעונינת לרכוש
תיקי ביטוח
בכל גודל שהוא
כולל תיקים גדולים מאד
קיימת אפשרות להעסקת הסוכן.
לפנות לת.ד. 4126 ת"א
סודיות מובטחת ונדרשת

למשתלה בנטעי ישראל בע"מ במושב בני ציון
דרושות **עובדות**
לעבודה בחממות, גידול של עצי בונסאי,
לעבודות משתלה מגוונות
לקבלת פרטים נוספים להתקשר בימים א'-ה' בשעות 09.00-11.00 טל: 052-441594

לפרוייקט חדשני בחינוך
דרושות
יועצות חינוכיות
מכל רחבי הארץ
לשעות אחה"צ ולחופשות
המעוניינות יפנו בכתב (בצרוף תולדות חיים) לת.ד. 14315 ת"א, עבור "פרוייקט"

ECI TELECOM

דרושות

1. **מזכירות מחלקה**
נדרשת ידיעת השפה האנגלית והדפסה מעולה בעברית ואנגלית. ידע בהפעלת מעבד תמלילים – יתרון.

2. **פקידת כח אדם.**
ל-3-4 חודשים.
נדרשת הדפסה טובה בעברית, רצוי נסיון בתחום כח אדם.
משרות מלאות 5 ימים בשבוע.
מעומדות מתאימות תפנינה טלפונית למחלקת כח אדם.
טלפון: 03-333241 החל מיום א'.

אי סי איי טלקום בע"מ
בית היוצר לתקשורת

אני זקוק
לאיש / אשת שיווק

* האם את/ה בעל/ת גישה והבקות שיווקיות?
* האם את/ה מסוגל/ת להקים מערכת שיווק כלל ארצית ולנהלה?
* האם את/ה מוכן/ה להשקעה במערכת שיווק ומכירות בארץ?

אני מנהל חברה חדשה בתחום התקשורת הבנויה מחפש בעל/ת כישורים אלה שיוכל לענות על דרישותי. אשמח לקבל קורות חיים מודפסים במכונת כתיבה ומכתב מלווה בכתב יד.
הפנית עבור המנכ"ל, ת.ד. 37047 ת"א 61369

לחברה תעשייתית באיזור המרכז
דרוש
מנהל אבטחת איכות
לניהול מערך אבטחת איכות, מקבלת חומר הגלם עד למשלוח בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים
* בעל רקע ונסיון, רצוי בענף הפלסטיקה.
* בעל נסיון מוכח בניהול צוות קטן.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 47030 תל אביב 61110
וינציין משרה מספר 2395
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
צומת לתפקידים בכירים

דרושים
רופאי ילדים
למרפאות קופת חולים הכללית
נא לפנות טלפונית
למזכירת בית חולים
03-433319

יחידת האבטחה במסופים
בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בחורים ובחורות
לתפקידי בטחון
עד 1,000 ש"ח + הטבות רבות
נוספות, דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים

הכישורים הדרושים:
* אחרי שירות צבאי * פרופיל 82 ומעלה
* בוגרי/ות 12 שנות לימוד * יתרון לדוברי השפה האנגלית * עבר ללא דופי * עד גיל 27
* הופעה נאה.

ועדת קבלה תתקיים במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ג' ביום שני, 18.1.88, בין השעות 9.00-13.00
על המועמדים להצטייד בת.ז., פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי רב 2 תמונות.

לחברה מסחרית בענף התיירות באילת
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי
(משרה 2405)
לניהול המערך הכספי והחשב
* בעל רקע ונסיון בניהול כספים וחשבונות
* בעל נסיון בניהול צוות בהיקף קטן
* צעיר ונמרץ
המועמד יידרש לגור באילת. תנאים טובים ועזרה בדיור יינתנו לאדם המתאים.
מועמדים יפנו לטל. 03-5440693
החל מיום א'
תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

המכון למחקרי נפט וגיאופיזיקה
THE INSTITUTE FOR PETROLEUM RESEARCH AND GEOPHYSICS

דרושים
למכון למחקרי נפט וגיאופיזיקה
דרושים עובדים לביצוע הפרויקט
הגיאורדינמי הישראלי—אמריקאי
עובדים העונים לדרישות הבאות:

1) SYSTEM ENGINEER.

The system engineer will be a hardware engineer with a background in analog circuits. As such he will be responsible for the system design integration, testing, interfacing, and administrator. To be effective in this position he should be familiar with the following:
- background in servo control
- background in encoders
- background in analog circuits
- possess a degree in electrical engineering
- possess administrative background

2) SOFTWARE ENGINEER

A system software engineer with experience in interfacing hardware/software in a real time mini computer environment such as the PDP. To be effective in this position he must be familiar with the following:
- knowledge of assembly language
- Fortran (scientific programming)
- real time task scheduling
- orbital analysis/mechanics (some knowledge)
- priority interrupt processing/programming
- knowledge of computer architecture (DEC)
- possess a degree in Electrical Engineering/Computer Science

3) HARDWARE ENGINEER

The hardware engineer is responsible for all digital equipment, circuits, and interfaces between digital/analog. During integration and testing he will be responsible for troubleshooting, fault isolation and maintenance. In this position he must be familiar with all types of digital logic and circuits and programming. This position requires a minimum degree in electrical engineering.

4) TECHNICIAN

The technician must be a high level technician and will be primarily responsible for the maintenance of laser and optics systems. He must also be familiar with analog and digital circuits and have several years of hand on experience. Formal training in laser technology is a must. An Associate Degree in electrical technology or laser technology is a plus.

המעוניינים יפנו לחברת נפט... ת.ד. 2286 חולון 58122 בכתב-יד בפירוט קורות חיים, פרטים על השכלה, ועל נסיון קודם בעבודה. מועמדים מתאימים יוזמנו לראיון בהקדם.

למחלקת שיווק ארצית גדולה
דרושים:
1. **מנהל/ת רכש/מכירה**
...
2. **עובד/ת לחדר מחשב.**
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית
* יש נסיון בהפעלת מסוף – יתרון.
עדיפות לתושבי גוש דן.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם בציון טלפון להתקשרות לת.ד. 898 ת"א. נא לציין ע"ג המעטפה – עבור יחידת מחשב.
סודיות מובטחת

למפעל קיבוצי בצפון הארץ
דרוש
חשמלאי תעשייתי
מורשה
בעל נסיון נרחב בפיקוד ובקרה ורקע באלקטרוניקה
תנאים טובים למועמד המתאים
המעוניינים נא להתקשר בשעות הבוקר לטלפון 06-947220/244 ולפנות למזכירה אחה"צ לטל. 06-947345

למוסך מרכזי במפרץ חיפה
דרוש
עוזר מחסנאי
חלקי חילוף לרכב
* יוצא צבא
* שנתיים נסיון
* רשיון נהיגה
לפנות בכתב לת.ד. 557 חיפה (31004)
סודיות מובטחת

לחברה לייעוץ הנדסי
דרושה
מזכירה בכירה
אנגלית-עברית, כולל הדפסה.
שמוש במעבד תמלילים
טלפון 052-77136/7

דרוש
רתך — מסגר
שיודע לרתך ארגון
תנאים טובים
03-880607
(לא בשישי)

למקורות חברת מים בע"מ
דרוש/ה
עובד/ת ביקורת פנים
הכישורים: רואה/ת חשבון צעיר/ה בעל/ת נסיון מעשי קודם בביקורת חשבונות או בביקורת פנים.
תאור המשרה: עריכת ביקורת פנימית במשרדי החברה בת"א ובשלוחות החברה בארץ * מקום מגורים: ת"א והסביבה * יתרון למועמד עם רכב פרטי.
פניות בכתב-יד-להגיש לכתובת: לינקולן 9 ת"א עבור "עובד-ביקורת-פנים"

בית ספר תיכון כפרי
ויצ"ו שויצריה
נחלת יהודה 75910
דרושים:
1. **מדריך חברתי**
בעל נסיון ורקע מתאימים, פנוי מעבודה אחרת, מגורים במקום. תשכר ישולם לפי דירוג עובדי ההוראה.
2. **מזכירה**
בהקף של חצי משרה היודעת להדפיס בעברית ובאנגלית.
3. **עובד אחזקה כללי**
4. **עובדת מטבח**
המועמדים יפנו בכתב לפי הכתובת שלעיל.

לחברת ביטוח גדולה
הדר חברה לבטוח בע"מ
למחלקת בטוח חיים
דרוש/ה
פקיד/ה
בעל/ת ידע מקצועי ונסיון
לעבודה במחלקה
נא לפנות, לתיאום ראיון
לגב' אילנה עמר, טל. 03-642685
החל מיום א'

לחברה תעשייתית באיזור המרכז
דרושים
מנהל שווק
(משרה 2425)
לניהול מערך שווק ומכירות בינלאומי ולניהול צוות קטן
* בעל נסיון מוכח (רצוי בענף טכני)
מנהל רכש
(משרה 2430)
לניהול מערך הרכש, היבוא והאפסנאות
* בעל נסיון מוכח (רצוי בענף טכני)
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 תל אביב 61110
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

למפעל מתכת בחולון
דרוש
מנהל ייצור
הכישורים הדרושים:
1. נסיון מעשי רב בעיבוד וטיפול במתכות
2. נסיון בניהול ייצור (5 שנים לפחות)
3. הכשרה בנושאי ייצור וניהול ייצור
לפנות בכתב-יד, בציון מספר טלפון, לת.ד. 10513 רמת-גן 52150, למספר 129.

בני משה קרסו בע"מ
יבואני "רנו" בישראל
למוסך המרכזי בתל-אביב
דרושים
• **מנהל עבודה**
במכונאות בנזין ודיזל
בעל וותק ותעודת הסמכה
• **בוחן קבלה**
בעל נסיון וותק במכונאות רכב
הסמכה יתרון
מועמדים מתאימים יפנו לתאום ראיון
לסופי במח' כח אדם טל. 03-627110

למשרד תכנון של חברה תעשייתית בחולון
עוזר למתכנן
הכישורים הדרושים:
- 5 שנות נסיון במשרד תכנון
- נסיון בתיב"ם – יתרון
לפנות בכתב עם ציון טלפון לת.ד. 10513 ר"ג 52150 עבור מס' 224

דרושה
מזכירה מנוסה
הכישורים הדרושים:
1. שפת אם גרמנית.
2. ידיעת השפות עברית, אנגלית.
3. נסיון מעשי בעבודות מזכירות.
4. הדפסה במכונה.
נא לפנות בכתב-יד (בעברית) ולציין מס' טלפון לת.ד. 10513 רמת-גן 52150 עבור מס' 61.

המועצה האזורית חוף השרון
מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 13, לצו המועצות המקומיות (סדרות עובדים) תשכ"ב 1962, מכריזה בזה המועצה האזורית חוף השרון על מישרה פנויה כדלקמן:
מכרז מספר 88 / 1
1) תואר המישרה:
נהג אוטובוס

יוסף שגיא
ראש המועצה
חוף השרון

לחברת שיווק ארצית גדולה
בקרית-מטלון פתח-תקוה
דרושה
עובדת עזר
למחלקת תלונות הציבור
לעבודה חלקית – כחצי מישרה
* השכלה תיכונית רצויה.
* רצוי ידע בהדפסה.
נא לפנות טלפונית – 03/9234424 (אילנית).

יעד שרותי כח אדם
לתושבי רחובות, חולון, בת-ים, גוש-דן, נתניה והשרון, חיפה והצפון
* מהנדס כימיה – למפעל תעשייתי באזור נתניה-חדרה.
* מהנדס סימולציה – יוצאי התעשיה האוירית למפעל תעשייתי בתחום הגומי באזור נתניה.
* חשמלאי מוסמך/מכשירן – עם נסיון כמכשירן, אפשרי הנדסאי (בנתניה).
* נגר תעשייתי למפעל תעשייתי מראשל"צ בדרום עד נתניה בצפון.
* חווטי לוחות חשמל / ע' חשמלאים – למפעל תעשייתי, לתושבי ראשל"צ בדרום ועד לנתניה בצפון.
* מבקרי איכות – בוגרי ביה"ס מקצועי. תושבי פ"ת והשרון.
* נהג סמיטריילר – בשכר 3,000 ש"ח. גיל 30-45 בנתניה ובת"א.
* מכוואי כלי רכב – בשכר 1,600 ש"ח בר"ג ובת-ים.
* מפעיל מכונות יצור – בחולון, שתי משמרות 1.350 ש"ח.
* מחסנאים – 3 משמרות בחולון, שכר 1,100 ש"ח יסוד.
* נהגי חלוקה – בשכר 1,100 ש"ח נטו. תושבי ראשל"צ עד צפון ת"א ונתניה והסביבה.
* מפעילי מחשב – בת"א, 1000 ש"ח (אפשרי גם רקע במחשבים)
* מחסנאים ומכיני הזמנות – בפ"ת משמרת אחת ושתי משמרות (עם רשיון נהיגה ב').
* רתכי CO_2 – למפעל תעשייתי, תושבי ראשל"צ בדרום ועד נתניה בצפון. עם ידע בקריאת שרטוט.
* מנהל חשבונות – סוג 2-3. נסיון 3 שנים בתחום התעשיה.
* חשמלאי מוסמך ואלקטרונאי – לעבודה בפ"ת, 3 משמרות.
* צבע תעשייה/רכב – לתושבים מראשל"צ בדרום ועד נתניה בצפון.
מבחר הצעות לתושבי חיפה והצפון לסניפינו בחיפה ונהריה!
(לתאום ראיון ליצור קשר טלפוני)
* ר"ג, הרואה 6, טל: 724359, 03-734288-9
* נהריה, הרצל 42, טל: 04-924562
* חולון, הנשיאים 3, טל: 03-883636
* חיפה, הנביאים 24, טל: 04-678148/338611
* רחובות, הרצל 208, טל: 08-476173
* הרצליה, סוקולוב 34, טל: 052-547777/541959

דרושים
ר"ם שרות רופאים
דרושים
רופאים + א.ק.ג.
בכל הארץ (גם בישובים מרוחקים) לעבודה
בשעות הפנאי 04-251994
04-253691

הנדסאי חשמל
בכיר 5 שנות נסיון
לקליטת מערכת תיכ"ם
03-234250
03-241662

תיגבור
כח אדם מקצועי – זמני בע"מ
לחברת ביטוח גדולה
דרוש
מנהל מח' שיווק ורכישה
...
יש פתרון – תיגבור

לקבוצת **השמירה**
סניף רחובות
דרוש
מפקח אזורי
הכישורים הדרושים: * נסיון בניהול צוות עובדים גדול. * כושר אירגון * בעל רשיון נהיגה * בעל טלפון בבית * בעל יוזמה אתגר ועניין, בעבודה מגוונת ומהעוסקת בה, מוגבלות תנאים, והעסקה סוציאליים מרובות.
מועמדים תושבי נס-ציונה, ראשל"צ, יבנה ורחובות, יפנו לקביעת ראיון לטלפון: 08-457292 08-49221
לפלבה. סודיות מובטחת

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים:
מתקינים
לרשמקול ואזעקות למכוניות
המתאימים יפנו לטל: 03-490996 או 03-478001, בין השעות 08:00-16:00

קיבוץ שניר
(גליל-עליון)
מחפש
אחות מוסמכת
(מגורים במקום)
לפנות לטלפון ביום 06-952517-8 לפועה,
בערב 06-952430
לפנינה

למתנ"ס פרדס-כץ
דרוש
מדריך נוער
לגילאי 15-20 לעבודה הכרוכה בהתמודדות חינוכית וחברתית קשה ומיוחדת.
לפרטים נא לפנות לטל: 03-797240 03-788825
בין השעות 8:00-13:00,
16:00-19:00

"מאיר" חברה למכוניות ומשאיות בע"מ
יבואני **VOLVO** בישראל
דרושים
חשמלאים
בעלי הסמכה וללא הסמכה
בעלי נסיון מוכח בעבודה
נא לפנות לשלמה מלר
מיום א' בשעות
16.00-12.00
לטלפון: 03-9225455

לחברה ארצית גדולה המובילה בענף בטון מובא
דרושים
אנשי מכירות
תושבי ירושלים והסביבה
המעוניינים יפנו בכתב יד, בפרוט קורות חיים לת.ד. 3588 ירושלים

למכון לבריאות העובד ושקומו ע"י בי"ח לוינשטיין, ת.ד. 3 רעננה 43100
טל' 052-912212, 052-445103
דרושים
* **פסיכולוג P.H.D**
לעבודת מחקר בתחום לחצים בעבודה. נא לפנות בכתב לד"ר שמואל מלמד, ראש היחידה לפסיכופיזיולוגיה תעשייתית
* **טכנאי אלקטרוניקה**
אלקטרונאי עם רקע בבנית מעגלים אנלוגיים ודיגיטליים למישרה מלאה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מוגעים כקיתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרוש
חרט-מסגר
עם נסיון וותק. תנאים טובים.
טלפון: 5593128 לא בשבת

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של **דחף**
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

לחברה מסחרית גדולה
העוסקת בייבוא חומרי גלם
לתעשיה הכימית
דרושה
מזכירה בכירה
לניהול המשרד
מהמועמדת יידרש:
1. השתלבות במערך שיווק ומכירות קיים.
2. קיום קשר עם ספקים בחו"ל ולקוחות בארץ.
3. ידיעת השפות האנגלית והעברית על בוריין. וכושר לניהול תכתובת עצמאית בשפות אלה.
4. נסיון קודם בניהול משרד (עדיפות בתחום יבוא או שיווק) – יתרון.
5. ידיעת השפה הגרמנית – יתרון.
מועמדות מתאימות תפנינה בציון כל הפרטים המבוקשים לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2282
(מיקוד 31040)

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

המועצה המקומית **אור-יהודה**
דרוש/ה
עוזר גזבר
וראש-מדור תקציב
היקף משרה: מלאה
תנאי שכר: בהתאם לכישורים.
הכישורים הדרושים:
א. תואר אקדמאי בכלכלה ו/או מנהל עסקים.
ב. ידע ונסיון בתיקצוב.
ג. ידע ונסיון בעבודה עם מחשב.
ד. יכולת ביצוע ניתוחים כלכליים.
בקשות למכרז יש להגיש בכתב יד למדור כ"א ת.ד. 30 אור יהודה בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות עד 29.1.88
עו"ד בוכובזה יצחק
ראש המועצה

דרושים
נציגי / ות מכירות
הכנסה גבוהה
לקביעת ראיון להתקשר לטלפונים
03-338046 03-330048

הדיה ישראל HEIDIA ISRAEL
– המדיה ב"ה" הידיעה
לשווק אפיק פירסומי חדש דרוש
סמנכ"ל לשווק
תאור התפקיד: הקמת מערך שווק ומכירות בפרסום חוצות ופנים, השגת זכיונות, יצירת קשר עם משרדי פרסום ומפרסמים ומכירת צגים לפרסום עצמי.
דרישות: איש שווק בפרסום. בעל נסיון
נא לפנות בכתב לכתובת: הדיה ישראל מצדה 13 ת"א
סודיות מובטחת

דרושים:
לבית-קפה – מסעדה בראשל"צ והסביבה
מנהל במשמרות,
שף למטבח ועובדי מטבח.
עדיפות תינתן לבעלי נסיון וידע עשיר בתחום זה
טלפון 6560191

לחברה מסחרית גדולה
העוסקת בייבוא חומרי גלם
לתעשיה הכימית
דרושה
מזכירה/פקידה
מהמועמדת יידרש:
1. ידיעת השפות האנגלית והעברית על בוריין.
2. הדפסה מעולה בשפה האנגלית.
3. נסיון בהפעלת טלקס.
4. נסיון קודם בעבודות משרד שוטפות.
מועמדות מתאימות תפנינה בצירוף הצעותיהן בציון הפרטים המבוקשים לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2283
(מיקוד 31040)

ל"פליקל"
דרוש
מהנדס/ הנדסאי בנין
צעיר ונמרץ לפיקוח בתל-אביב
להתקשר לטלפון
03-425685
03-421773

חברת מלונות דן בע"מ
למלון דן תל-אביב
דרוש/ה
חשמלאי מוסמך
מתאימים בעלי נסיון יפנו למח' כ"א
טל' 03-241111

„הם השתגעו — מוכרים לחם עם נפט"

עובד מאפיית „אחדות", המספקת מחצית התצרוכת בחיפה ובקריות, טען: שפך לתערובת הבצק סולר מבקבוקי שמן במקום פרפין; לא יהיה מחסור היום

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

„הם השתגעו, מוכרים לנו לחם עם נפט", עשרות קריאות נזעמות בנוסח זה הגיעו אתמול בשעות הבוקר אל תחנת משטרת זבולון. תושבים טענו כי ריח חריף של נפט עלה באפם מן הלחם שקנו בחנויות ובמרכולים באיזור קריית ים. אחדים הגיעו לתחנת המשטרה עם לחמים בידיהם כדי שיוצגו כראייה במהלך חקירת המשטרה.

במקביל התברר כי תלונות דומות הגיעו גם למשרד הבריאות בחיפה. כל המתלוננים טענו כי קנו את הלחם של מאפיית „אחדות".

בבירור שערכו נציגי משרד הבריאות עם בעלי המאפיה התברר כי ארעה תקלה בייצור הלחם: פועל שהיה אמור לצקת שמן פרפין לתערובת הבצק, טעה ושפך במקומו סולר.

מהנדס משרד הבריאות במחוז חיפה מנחם טל הוציא מיד צו למאפיה שלא למכור יותר לחם והיא נענתה. מאפיית „אחדות" משווקת את מחצית תצרוכת הלחם של תושבי חיפה והקריות ולכן הודיע משרד הבריאות לנציגי משרד המסחר והתעשיה כי עליהם לדאוג לאספקת הלחם לתושבים עד שייבדק הלחם במעבדות משרד הבריאות.

בעלי המאפיה סרבו אתמול להגיב על התקלה בטענה כי הנושא נמצא בבדיקת משרד הבריאות ובחקירת המשטרה. הם התחייבו לאסוף את כל הלחמים הפסולים למאכל מחנויות בחיפה ובקריות.

בחקירה ראשונית של המשטרה התברר כי כי עובדי המאפיה אגרו סולר לימי מחסור והכניסו אותו לבקבוקי שמן. שופך הסולר כנראה לא ידע על כך וריצק את הסולר לתערובת לפני האפיה.

נמסר כי היום לא צפוי מחסור חלות באיזור חיפה מפני שמאפיות אחרות יספקו את כל הכמות.

חולל בית הקברות במושב ירחיב בשרון

מאת חנה מאור, סופרת „דבר" בשרון

בית הקברות של מושב ירחיב בשרון חולל השבוע: נופצו מצבות ועציצי פרחים וצמחים וכן כל הזכוכיות של בתי נר הנשמה המוצבים על הקברים.

ראובן סיטרוק, מזכיר המושב, חברי מזכירותו וכן תושבים הגישו אתמול תלונה למשטרה.

על ההרס בבית הקברות סיפרו לי בבכי האלמנה יהודית קוממי, אם לששה ילדים, ומרכה גמליאל, גם היא אלמנה ואם לשלושה. השתיים עלו אל קברי בעליהן. „ריסקו את בית הקברות לגמרי, את העציצים, את הפנסים וחלק מהמצבות. מה שעשו זה גועל נפש. בכל בית הקברות לא תמצאי קבר שלם. הרימו מתוך הצירים את השער של בית העלמין, שהיה נעול, עקרו אותו וכך נכנסו. כשראינו מה שעשו היינו בהלם", סיפרו השתיים.

ביטוח בקופ"ח — גם לאשה השנייה

מאת מרסבה חלבי, סופר „דבר" לעניני דרוזים

הנהלת קופת חולים הכללית החליטה לתת שירותים גם לאשתו השנייה של המבוטח במגזר הערבי והדרוזי. ההחלטה התקבלה לאחר שוועדת קופת חולים לעניני מגזר זה סיירה במאהלי הבדווים בנגב. בין אלה והמוסלמים יש כאלה שלהם יותר מאשה אחת.

הוועדה המליצה בפני הנהלת קופת חולים לתת זכויות גם לאשה השניה אם אינה עובדת ותלויה בבעלה. אם יש יותר נשים משתיים, הן לא יהיו זכאיות ויצטרכו לשלם מסיהן בנפרד.

הוועדה סיירה שלשום בישובים פסוטה, בועניה ודיר אל אסד והתארחה במועצת הפועלים בכרמיאל. מגזר זה נתון לטיפולו של מרחב חיפה הגליל המערבי והמנהל המחוזי שלו מסר כי לקופת חולים יש בגליל המערבי 37 מרפאות. מזכיר המועצה עזרא פיק מסר כי יש 201,700 תושבים לא יהודיים בגליל המערבי ומהם מבוטחים בקופה 151,000.

נציג הנהלת קופת חולים צבי רוזן מסר כי למרות הקשיים הכספיים הגדולים, החליטה ההנהלה לבנות השנה מרפאות נוספות במגזר הדרוזי והערבי ולשפץ את הנמצאות במבנים שכורים.

לא הועבר סיוע

יוסי ליבוביץ, סופר „דבר", מוסר: בפגישה שקיים אתמול נגיד בנק ישראל פרופ' מיכאל ברונו עם ראשי מועצות דרוזיות בג'ולס, אמר ראש מועצת הכפר סלח טריף כי שום סיוע מיוחד למגזר הדרוזי אינו מופיע בתקציב המדינה החדש, למרות החלטת הממשלה להשוות בין תקציביהן של הרשויות הדרוזיות והיהודיות.

עוד טען כי על פי החלטת הממשלה תוכנן להורים השנה למגזר הדרוזי כ־50 מיפרפיליון שקל אך רק בתקציב משרד החינוך מופיעה הקצבה של שני מיליון שקל למוסדות חינוך, אך בשאר משרדי הממשלה התעלמו מההחלטה. פרופ' ברונו הבטיח לבדוק את הנושא ולהעביר את הדברים לשר האוצר.

לוי לשליטא: אי־אפשר להרחיב את כביש ואדי ערה

מאת שמעון ויים, סופר „דבר" בעמק

שר הבינוי והשיכון דוד לוי השיב השבוע על הצעתו של ח"כ בני שליטא להרחיב את כביש ואדי ערה, ואמר כי בתנאים הקיימים אין הדבר בר־ביצוע שכן הוא כרוך במאבקים קשים על קרקעות שבבעלות תושבים משני צדי הכביש המחבר את העמק והגליל עם מרכז הארץ.

ח"כ שליטא העלה את הצעתו בעקבות אירועי „יום השלום" לפני כחודש שבמהלכם חסמו תושבי אום אל פאחם את כביש ואדי־ ערה־ומנעו יותר משעה את מעבר כלי הרכב מהעמק לכיוון תל־אביב ולהיפך.

שר הבינוי השיב לח"כ שליטא ואמר עוד כי כביש ואדי ערה בקטע שבין צומת מגידו והכפר ערה, נסלל בזמנו בסטנדרדים נמוכים ביותר והורחב במרוצת השנים משלושה מטרים לשבעה. „אין אפשרות מעשית להרחיב את הכביש בקטע זה וגם עקיפתו בלתי אפשרית בגלל התנאים הטופוגראפיים", השיב לוי לח"כ שליטא, ראש מועצת מנחמיה, והוסיף עם זאת שמע"צ מתכננת להרחיב את כביש ואדי ערה בקטעים אחרים.

השר לוי ציין עוד כי יש לראות בכביש פאראדיס־יוקנעם שבמערב עמק יזרעאל, עורק תחבורה נוסף ויעיל המחבר את העמק והגליל עם מרכז הארץ.

אל על עשויה להביא מומחה זר להפרכת הגילוי על אי־סדרים

ההסתדרות עומדת על פתיחת המו"מ המפעלי בחברה ומפרשת את הודעת הסמנכ"ל כנסיון התחמקות ממילוי חובה בחוזה העבודה; דיילות־אוויר — „מקצוע מוכר"

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

הנהלת אל על עשויה להביא לארץ מומחה זר בנושא תחזוקת מטוסים במאמץ להפריך את הגילויים הקשים על אי־סדרים במערך התחזוקה שלה שהתגלו השבוע בבירור המשמעתי נגד מפקח צוות אוויוניקה ברוך לוי.

במהלך חקירתם של מנהל המשמרת בני יצחקי ומנהל מחלקת חשמל אברהם שמש על־ידי סניגורו של לוי, עו"ד דרור חוטר־ישי, נוצר הרושם, שהשניים לא ראו עצמם קשורים להוראות היצרן לגבי הטיפול במטוסים. „תקלה שהיא מסוג הבעיות הבטיחותיות ממדרגה ראשונה", כדברי יצחקי, לא טופלה כלל, בעוד שבמסמכים הנלווים נרשם שתוקנה סופית, „נסגרה" בלשון המקצוע. כן נוצר הרושם, שהשניים העדיפו עמידה בלוח־הטיסות על שיקולי בטיחות הטיסה.

כפי שנודע, עשויים ראשי אל על להביא מומחה מטעם חברת בואינג או מומחה תחזוקה של חברת תעופה מערבית גדולה, כדי שיעיד כי התנהגותם של יצחקי ושמש תאמה את הנורמות המקובלות בתחזוקת מטוסי ג'מבו במערב. הבאת מומחה זר עשויה להרגיע את התסיסה בקרב עמיתיהם של יצחקי ושל שמש, הדורשים לקבל גיבוי מההנהלה, לאחר שביצעו את מה שנראה להם כמדיניותה.

בינתיים הופסקו דיוני ועדת המשמעת בראשותו של השופט יהושע אוורבוך, מפני שנציג ההנהלה הסמנכ"ל יורם גלאון יצא אתמול לחו"ל בענייני עבודתו. עתה מתברר, שעם שובו של גלאון בעוד כשבועיים עומד לצאת לחו"ל נציג העובדים בוועדה, הקברניט שמואל (שומי) עמיהוד, לצורך השתלמות בת חודשיים בהסבת מטוסי בואינג 757־767. העובדים עשויים לשקול משום כך את החלפתו של הקברניט עמיהוד בנציג אחר מטעמם. ההחלטה בעניין זה צפויה לקראת שובו של גלאון.

בתוך כך עדיין מצפים להתפתחויות בפרשה משפטית אחרת, שבמסגרתה זוכו שלושה עובדים מאשמת רישומים מוטעים בכרטיסי־העבודה שלהם. השלושה זוכו מכל אשמה בבית משפט השלום ברמלה בתום שלוש שנות השעיה. אולם הפרקליטות לא השלימה עם פסק הדין והגישה ערעור לבית המשפט המחוזי.

זמן מה לאחר הגשת הערעור הודיע המפרק הזמני עמרם בלום לפרקליטות כי לחברה אין עניין בערעור וביקש לבטלו. פנייתו של בלום באה מתוך היענות לבקשת ההסתדרות ונציגות העובדים. תשובת הפרקליטות עדיין אינה ידועה.

המו"מ המפעלי

נסיון התחמקות של הנהלת אל על מפתיחות מו"מ מפעלי כמתחייב מחוזה העבודה הוסיף אתמול נופך חדש ליחסי העבודה בה המעורערים ממילא.

על־פי חוזה העבודה אמור המו"מ המפעלי להיפתח בתוך 30 יום מהגשת תביעות ההסתדרות מההנהלה ותביעות החברה מהעובדים. על־פי לוח זמנים זה אמור המו"מ להיפתח ב־1 בפברואר.

השבוע הודיע סמנכ"ל כוח אדם של אל על, יונה נחושתן, להסתדרות כי אינו רואה טעם בפתיחת המו"מ כל עוד לא קבעה ההסתדרות את מדיניות השכר שלה. בדיון שנערך אתמול אצל ראש האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד נקבע, כי ההסתדרות עומדת על פתיחת המו"מ במועדו בהתאם לחוזה העבודה. בהסתדרות מדגישים, כי מו"מ מפעלי אינו קשור במדיניות השכר ומשום כך מתפרשת עמדתו של הסמנכ"ל נחושתן כנסיון התחמקות ממילוי חובה הקבועה בחוזה.

דובר החברה נחמן קליימן אמר בתגובה: "אל על לא תנהל את המו"מ עם עובדיה מעל דפי דבר".

בתוך כך נודע אתמול, כי ההסתדרות הצליחה להביא להגדרת דיילי־האוויר כ"מקצוע מוכר" מצד שירות התעסוקה. עד כה לא היה מקצוע זה "מוכר" בחוק ומשום כך לא יכלו דיילים שפוטרו לדרוש קבלת עבודה במקצועם או דמי אבטלה. אל על מפטרת מפעם לפעם 50־60 דיילים ודיילות בהתאם לצרכיה.

דיניץ ינסה בארה"ב למנוע הפחתת תקציב ההסתדרות הציונית ב־50%

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ, יצא אתמול לארה"ב לסדרת פגישות עם ראשי המגבית ובמהלכן ינסה לפתור את בעיית תקציב ההסתדרות הציונית לשנת הכספים הבאה. התקציב זה, העומד כיום על כ־60 מיליון דולר, עשוי להצטמצם במחצית אם תתקבל החלטת ועדת ההקצבות של חבר הנאמנים להפסיק את ההקצבה בסך 35 מיליון דולר לחינוך גבוה בישראל.

בתמורה על הקצבה זו, שהיתה מועברת לאוניברסיטאות בישראל כחלק מתקציבן הכולל, היה האוצר מעביר סכום דומה להסתדרות הציונית העולמית. הפסקת ההקצבה תביא, לפיכך, לקיצוץ משמעותי בתקציב ההסתדרות הציונית העולמית. אחת ההצעות לפתרון הבעייה, שהעלו ראשי המגבית, היתה שהסוכנות היהודית תקבל על עצמה את הטיפול באותן פונקציות שייפגעו מהקיצוץ בתקציב ההסתדרות הציונית. בין השאר הוצע להעביר את מחלקת הנוער והחלוץ משליטת ההסתדרות הציונית לסוכנות, הצעה שההנהלה הציונית מתנגדת לה בכל תוקף.

בארה"ב ישתתף דיניץ גם בישיבת נשיאות המועצה העולמית למען יהודי ברה"מ, שהוא עומד בראשה, ויקיים דיונים בנושא השינויים המבניים הדרושים בתפקוד הסוכנות וההסתדרות הציונית. דיניץ מקווה שעד כינוס חבר הנאמנים במחצית פברואר, יעלה בידו לאייש לפחות את ארבעת תיקי הסוכנות.

בליכוד נערכים בימים אלה להתמודדות על תפקיד גזבר הסוכנות. שלושת המועמדים הנזכרים הם חברי הכנסת יגאל כהן־אורגד, חיים קופמן וגדעון גדות. סיכויו של כהן־אורגד לזכות בתפקיד קלושים. בשיחות בלתי רשמיות שקיימו ראשי הליכוד עם אנשי חבר הנאמנים, האמורים לאשר את המועמד, הובהר כי נוכח תפקודו של כהן־אורגד כשר אוצר, אין האמריקאים נלהבים למועמדותו. גם במחנה שמיר־ארנס יש המתנגדים למועמדותו.

למועמדותו של ח"כ קופמן צפויה התנגדות בעיקר מצד נציגי תנועת העבודה עקב התקפותיו הארסיות וחוסר שיתוף הפעולה שלו בכנסת. דיניץ הבהיר לראשי הליכוד כי אינו מאמין שיוכל, נוכח התנגדותו של קופמן בעבר, לעבוד עימו תוך שיתוף פעולה. להתנגדות זו יש משמעות רבה בתהליך אישורו של המועמד על ידי ראשי המגביות בחבר הנאמנים.

לא מנפקים דרכונים

מאת יהודה לוי, סופר „דבר" בירושלים

מנהלי לשכות מרשם האוכלוסין במשרד הפנים מסרבים לנפק את הדרכונים החדשים שהנפיק המשרד.

ל„דבר" נודע, כי מנהלי הלשכות דורשים שנציבות שירות המדינה תאשר להם דרגות גבוהות יותר. בקשתם נתקלה בסירוב ולכן הם החליטו לא לנפק עדיין לציבור את הדרכונים החדשים, שהכנתם הושלמה בימים אלה.

הדרכונים החדשים קטנים יותר בגודל ויתרונם בכך שהם מונפקים מייד בעזרת מחשב.

שני שודים: בתחבולה ובאכזריות

שני נוכלים הפילו בפח קשישה נכה בבילינסון; ספר בחדרה נשדד לאחר שהוכה ונכפת בחוט טלפון על ידי חמושים

מאת חנה מאור ויוסי לייבוביץ, סופרי „דבר"

שני אנשים התנדבו אתמול לסייע לקשישה שהגיעה למכון הרנטגן בבילינסון, להגיע בכיסא הגלגלים שלה למכון. שם עזרו לה להוריד את כל תכשיטיה מהצוואר, מהזרועות ומהאצבעות. אפילו היו מוכנים לשמור בשבילה את התיק שבו הטמינה את התכשיטים.

אך ברגע שנטלו את התיק לידיהם, הרימו רגליהם ונמלטו. ערך התכשיטים 20,000 שקל.

משטרת פתח תקווה מבקשת מאנשים שהיו בהמתנה לבדיקות במכון ויכולים לסייע באיתור שני הגנבים, להתקשר לטלפון 9374422־03 אל מפקח נסים עמרני, ראש משרד החקירות.

בחדרה נשדד שלשום בלילה ספר, אלי ועקנין, (25) לאחר שהוכה, נכפת באזיקים ונקשר בחוט הטלפון שלו אל מיטתו. השודדים, החמושים באקדחים ובסכין, שדדו ממנו את שעונו, טבעתו ושרשרת זהב מצוארו. כן נטלו 800 שקל. אחר כך נמלטו במכונית הרנו 5 הלבנה שלו.

רק בסביבות 1 אחר חצות הצליח ועקנין להשתחרר מחוט הטלפון ובעוד ידיו כבולות באזיקים חייג בטלפון השני למשטרה.

הברפלד מבקר אישור הטבות לדירקטורים

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד, אמר אתמול כי יש טעם לפגם בכך שוועדת הכספים של הכנסת אישרה השבוע תקנות לפיהן יקבלו דירקטורים מטעם הציבור בחברות גמולים שנתיים בין 2600 ל־10,400 שקל וכן דמי השתתפות לכל ישיבה בסכומים שבין 150 ל־400 שקל.

לדבריו אפשר היה לצפות לרגישות חברתית רבה יותר מצד חברי כנסת המאיישים את ועדת הכספים, היודעים היטב כי לעתים מגיע התגמול לדירקטור על השתתפות בישיבה אחת או שתיים לשכר חודשי של שכירים לא מעטים.

„יש מקום להטיל ספק בשיקול הדעת של חברי ועדת הכספים באשרם הטבות בלתי מבוטלות לדירקטורים שהחברות בדירקטוריון, ברוב המכריע של המקרים, אינה עיסוקם העיקרי אלא עיסוק שולי ולהם הכנסות נאות ממקורות אחרים", ציין הברפלד.

שוקלים מתן פרס כספי למשתתפי „בשידור חוקר"

מאת רמי לוין, סופר „דבר" בירושלים

במשרד המשטרה שוקלים מתן פרסים כספיים למוסרי מידע שיביא לפענוח פשעים חמורים כמו אלה שהוצגו בתוכנית „בשידור חוקר" השבוע. ההצעה מונחת על שולחנו של מנכ"ל המשרד גד אבינר, אשר היה מיוזמי התוכנית.

בארצות בהן משודרות תוכניות דומות כמו ארה"ב וגרמניה, נהוג להעניק פרסים כספיים כאלה ואף הסקוטלנד יארד שוקל רעיון זה.

רפי גינת וסגן ניצב ונטורה השתתפו באחרונה בכינוס בינלאומי בגרמניה שדן בתוכניות כאלה.

מנכ"ל „לוי'ס קייטרינג" חשוד בעבירות מס — שוחרר בערבות

מאת יורם לוי, סופר „דבר" בירושלים

מנכ"ל חברת „לוי'ס קייטרינג", שמעון לוי, נעצר ושוחרר בערבות בחשד לביצוע עבירות מס.

לוי, תושב הרצליה, מנהל חברה לאספקת ארוחות למפעלים ולמוסדות. התשלומים בעדן חייבים במס אשר בדרך כלל מגולם על ידם. חוקר מטעם מס הכנסה טען אתמול בבית משפט השלום בירושלים כי נמצא שהחברה הגישה בכמה מקרים חשבונות ללקוחות בהם הוצג חלק מהתשלום בעד הארוחות כאילו הוא תמורת שירותים כמו ניקיון הגשת מזון. מאחר שחלק זה של התשלום לא נרשם בספרי הלקוחות כחלק מההטבות הניתנות לעובדיהם, נמנעו בכך העובדים מתשלום המס המגולם שהיה עליהם לשלם בגין סכומים אלה.

חוקר המס טען כי מן החקירה הראשונית עולה החשד שהמנכ"ל לא רק סייע ללקוחות להתחמק מתשלום מס על ידי פיצול חשבוניות אלא יזם את הרעיון והציע זאת להם.

הצעד הסכים כי החשוד ישוחרר בערבות של 100,000 שקל.

רוזוליו רוצה בשותפויות עסקיות עם הון ערבי פרטי

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של „דבר"

[illegible] שותפויות אלה [illegible] עסקיות בין חברת העובדים להון ערבי פרטי. שותפויות אלה אמורות להתקיים במסגרת ביסוס פעילותה של חברת העובדים בסקטור הערבי.

רוזוליו ומנהל התאגיד לפיתוח הכפר הערבי, אורי טהון, ביקרו אתמול במפעלים של חברת העובדים באום אל פחם, בכפר תמרה שבגליל וכן באתרים המיועדים לפיתוח הקמת פרוייקטים חדשים בעיר־ה, בנצרת ובסכנין. במהלך הסיור ברובר שאלות הקשורות בפיתוחן של שותפויות אלה וכן בפיתוחן של תשתיות שיאפשרו קידום הפעילות הכלכלית במגזר הערבי.

מזכיר חברת העובדים ציין כי דווקא בימים אלה חשוב שיתוף הפעולה הכלכלי בסקטור הערבי בין [illegible]

[illegible] של פיתוח אזורי לעידוד השקעות הון בתעשיה, אשר, כפי שמסר „דבר", נבדק על ידי שר האוצר בהשפעת היועץ הכלכלי לראש הממשלה עמוס רובין. „מי שמציע לבטל חוק זה כבימק של כלכלה טהורה, מציע בעצם להתעלם מהכוונה לעודד השקעות באזורי פיתוח ובעיירות פיתוח. אזורי ועיירות הפיתוח, שנפגעו מהקיפאון במשק, ייפגעו קשה אם לא יהיה עידוד להקמת מפעלים שייצרו, בעיקר ליצוא, במקומות אלה.

רוזוליו קרא לשר האוצר ולעמיתיו בממשלה לדחות הרעיון זה על הסף, כי הוא לא ישפר את מצב התעשיה.

עכשיו במחיר מיוחד

חתום על דבר לשנת 1988 ותהנה מטובי הכותבים

דבר
דבר השבוע
דבר לאחד

שם דבר בעתונות

„דבר" אגף השיווק, טל. 286141־03

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	3	4 –	מעונן
אמסטרדם	4	8 –	בהיר
באונוס איירס	19	31 –	מעונן
הלסינקי	1	3 –	מעונן
הונג קונג	15	21 –	בהיר
וינה	-1	1 –	מעונן
לונדון	0	4 –	מעונן
טוקיו	4	15 –	מעונן
טורונטו	-15	-3 –	מעונן
יוהנסבורג	17	29 –	בהיר
לונדון	7	10 –	בהיר
ליסבון	6	14 –	גשום
מאדריד	4	14 –	ענן
מונטריאול	-19	4 –	מעונן
ניו יורק	0	6 –	בהיר
סאן פאולו	19	31 –	מעונן
פאריס	6	10 –	מעונן
פרנקפורט	-3	4 –	בהיר
ציריך	-3	-4 –	שלג
ריו דה ז'נרו	22	37 –	בהיר
שטוקהולם	1	4 –	מעונן
שיקאגו	-14	-10 –	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל' 5102623
ירושלים: רח' יפו 30, טל. 231373
חיפה: דרך הים 2, טל. 384655
באר שבע: רח' האבות, טל. 35282

swissair

קבלת מודעות 24 שעות ברחוף
מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל„הלוח הכללי"
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב„ברחוף" דיזנגוף רח' דיזנגוף 118 (מול כסית)
טל. 246363 239952

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו היקר

בצלאל (צלקו) הוכמן ז"ל

ההלויה תתקיים היום יום ששי כ"ח טבת 15.1.88 בשעה 14.00 (2.00).

בשעה 13.00 יוצב הארון בכניסה לחדר האוכל
היציאה מרחבת חדר האוכל

המשפחה
ובית נוה ים

חלפה שנה לפטירת אהובנו

דוד מכטינגר ז"ל

נזכרהו באהבה ונפקוד את קברו
ביום רביעי א' בשבט 20.1.88 בבית העלמין נחלת־יצחק
מוקירי זכרו ייפגשו בשעה 14.45 ליד שער בית העלמין

אשתו מכטינגר חוה
בניו: אילן מעוז וב"ב
עמי מעוז וב"ב

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו לעבודה
בר יוסף
במות

אביו ז"ל

תנחומינו למשפחת האבלה

תנובה סניף מחוז ת"א
ההנהלה והעובדים

מפלגת העבודה הישראלית
המרכז

לאהרון הראל

אתך בצערך במות

אביך ז"ל

עוזי ברעם
מזכ"ל

לבלהה והמשפחה

אתך באבלך הכבד
על מות

אמך ז"ל

בית צאלים

לאסתר זקלר ומשפחתה

השתתפותנו העמוקה בצערך
במות בנך

אלי ז"ל

עובדי ותלמידי בית הספר
החקלאי עירון חדרה

לכלב בורשטיין ומשפחתו

משתתפים באבלכם הכבד
על מותה של

לאה ז"ל

הועד וחברי כפר אז"ר

במלאת שנה לפטירת חברנו

יעקב ויקסלבוים ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון כ"ז טבת תשמ"ח 17.1.88 בשעה 15.30 בבית העלמין בנען

המשפחה
וקיבוץ נען

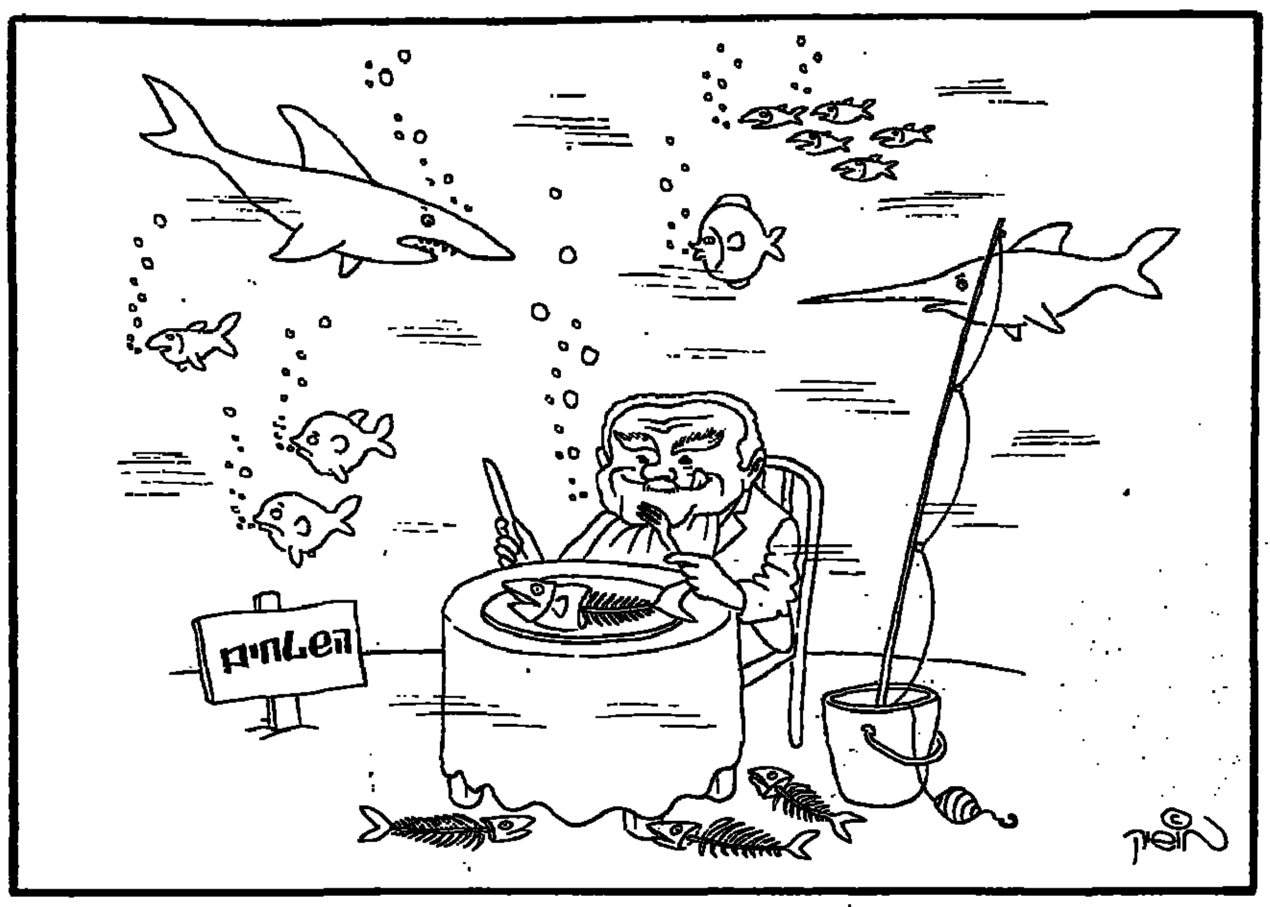

עד שתיפקחנה עיני רבים / יזהר סמילנסקי

כוח מוח ולב

מי שיער שהמהומות יתעצמו עד כדי־כך שישראל תעמוד מודאגת ונבוכה: ידיה מלאות כחומלחמה אריך ואינן יודעות איך לגבור על אבנים ובקבוקים. אפשר, כמובן, לפתוח באש מכסחת ולדכא במטח־הרג את ההמון הסוער. אבל את זה לא נעשה. לא עוד כוח חסר לנו שם – אלא מוח, מוח ולב. כוח כדי להחזיק מעמד, מוח כדי לזוז לקראת פתרון השאלה, ולב כדי לתת רמז של תקווה.

כי למה פתאום כולם מופתעים, שוב מופתעים, כשהכל היה צפוי כל־כך? איך אפשר היה שלא לראות מה הולך לפרוץ במחנות הפליטים ובערים הנצורות באין־מוצא ובאין־תקווה? איך אפשר היה להיות מופתע כל־כך לולא קוצר הראות הזה וללא שיתוק המוחין הזה?

כעת עומדים שם בסימטאות עזה ובמחנותיה ילדינו הלבושים מדים והם צריכים להשיב מלחמה, שאיש משולחיהם לא שיער, שהיא תהיה „זירת המלחמה העתידית" המדוברת, ושלקראתה שום לא הוכננו ואין לה עדיין מענה.

מאין ברירה יצטרך הנוער שלנו להוסיף על הביוגרפיה הצעירה שלו מיבוכות מגע עם היסטוריה מכוערת, היסטוריה של כיבוש מיותר ושל דיכוי נפסד, ושל עוד היתקעות בביצה, עוד פעם ביצה, הפעם בתוך ביצת השטחים. מאין ברירה גם אי־אפשר לסגת משם – מפני שהשאלה הלא־פתורה תהיה מודבקת אחריהם והולכת מרחובות עזה אל רחובות הארץ.

כעת אוספים את תוצאות החמדנות המשיחית המופקרת, את קוצר הראות הנפשע, ואת יבול הבלבול הנורא הזה של כל מושגי הטוב והרע המותר והאסור – כעת, כשכולנו הולכים ושוקעים בה בביצה הזאת.

מה עוד צריך שיקרה כאן לפני שתיפקחנה עיני רבים, לראות שצריך להתחיל לחשוב אחרת, כדי שלא יוליכו אותנו שוב אל יוון הביצה, ולפני שזו תתפשט אל תוך עצם חיינו?

על קו ההפרדה / דני רובינשטיין

בין עזה לשכם

המימד הדתי־מוסלמי־קנאי גרם להחרפת המהומות בעזה. מעניין שדווקא הממשל הישראלי עודד במשך זמן רב את הקבוצות הפונדמנטליסטיות כמשקל נגד לאש"ף

למעלה מחודש אחרי תחילת המהומות בשטחים – או „ההתקוממות העממית" כפי שמכנים זאת בציבור הערבי – ורק עכשיו אפשר להבחין בהן בוודאות בכמה מאפיינים מעניינים. ראשית, הארגון המקומי ממלא במהומות הללו את התפקיד המכריע: חודש לפני שהחלו האירועים, בתחילת נובמבר, היתה ועידת הפסגה ברבת־עמון, והנהגת אש"ף בראשות ערפאת עשתה או מאמצים כבירים לעורר הפגנות. ערפאת היה זקוק לכך כדי לתת גיבוי ולחזק את אש"ף נוכח ההתעלמות וההשפלות שספג ממדינות ערביות אחרות, ובראשן מירדן. תושבי השטחים לא נענו לו. ההתארגנויות המקומיות צפו כי המהומות יפרצו דווקא בתאריך אחר –מקרי לחלוטין – חודש אחרי שנגמרה הפיסגה ברבת־עמון. אש"ף הופתע מפרוץ המהומות כמו ממשלת ישראל, ואולי אפילו כמו תושבי השטחים עצמם.

מאפיין שני הוא ההבדל הקיים בעוצמת המהומות בין הגדה המערבית ורצועת עזה. ההבדל נובע מכך שברצועת עזה יש למהומות גם מימד דתי, מוסלמי קנאי, חבוי במיוחד. [illegible] לעזה יש קשרים ותיקים עם קבוצות הקנאים הדתיים במצרים. אחרי רצח סאדאת ובמהלך סדרת המהומות במצרים שבהן נלחם השלטון בקנאים המוסלמים הרחיקו הנשיא מובארק וממשלתו מאות סטודנטים מרצועת עזה שלמדו בקאהיר. הללו חזרו לעזה ומילאו תפקיד חשוב בגיבוש קבוצות כמו „הג'יהאד המוסלמי".

מעניין שבמשך זמן די ממושך עודד הממשל הישראלי את הקבוצות המוסלמיות כמשקל נגד לארגונים הלאומיים (קרי, אש"ף) שפעלו בעזה. הקבוצות המוסלמיות הפונדמנטליסטיות צברו בעזה כוח רב, למשל סביב המכללה המוסלמית הגדולה. היו להן לא מעט התנגשויות אלימות עם אוהדי אש"ף וארגוני השמאל שבורכם הבולט הוא „ארגון הסהר האדום הפלשתינאי" בראשות ד"ר חידר עבד אל־שאפי. משרדי ארגון זה חובלו ואנשיו הוכו כמה וכמה פעמים.

לסוציולוגים ולחוקרים במדעי החברה יש הסברים מדוע קנאות מוסלמית מתפשטת בעוצמה רבה במשכנות עוני ואצל אנשים קשי־יום, מרירים ומיואשים המוצאים בכך מוצא של אמונה ותקווה. כך או כך, הקנאות המוסלמית מצאה כר נוח מאד לפעולה במשכנות העוני ומחנות הפליטים של רצועת עזה. שם מתנהלת ההטפה במסגדים, המלבה את המהומות הנוכחיות. ההפגנות הגדולות והסוערות במיוחד בעזה יצאו בחודש האחרון בימי שישי אחרי התפילה במסגדים. הקנאים המוסלמים עורכים כבר זמן ממושך גם שורה של התקפות על מקומות בהם נמצאו משקאות חריפים ועל חוגגי חתונות שלא נהגו בצניעות מספקת וכרומה.

סטודנטים עזתיים שהורחקו ממצרים על־ידי הנשיא מובארק וחזרו לרצועה מילאו תפקיד חשוב בגיבוש הקבוצות הקנאיות כ„ג'יהאד האיסלאמי"

לעומת הרגש הדתי־המוסלמי הקיים בעזה, הרי בגדה המערבית ובמזרח ירושלים הרגש הוא יותר לאומי־פלשתינאי. האם קנאים לאומיים נמצאים להפגין ולפעול [illegible] מאשר קנאים דתיים? ייתכן. ברצועת עזה מכל מקום יוצאים יותר אנשים לרחובות ונוהגים ביתר תעוזה. ואילו בגדה המערבית הפעילות יותר „רגועה" והיא מתבטאת בשביתות ובדיבורים על מרי אזרחי. בגדה לא יצאו המונים לרחובות כמו בעזה.

המנהיגות אוהדת־אש"ף בשטחים המנסה לתת למהומות כיוון פוליטי מסודר וברור, לא הצליחה עד כה. קבוצה של פעילים ביהודה ושומרון ובמזרח ירושלים גיבשה אמנם מסמך עקרוני של תביעות מממשלת ישראל, אבל מלבד פרסום צנוע של התביעות, לא שמעו עליהם דבר. אגב, התביעות לא נוסחו הפעם במתכונת של הסיסמאות הרגילות כמו הפסקת הכיבוש וכינון מדינה פלשתינאית, אלא היו בהן דרישות פרגמטיות כמו ביטול צווי הגרוש, הוצאת הצבא ממרכזי האוכלוסיה וכד'.

עד כמה לא ניתן למהומות כיוון פוליטי ברור תעיד פרשת „המרי האזרחי", שעליו הכריז חנא סניורה עורך „אל־פג'ר", מי שקיבל את אישור אש"ף להיות נציג הגדה במשלחת ירדנית פלשתינאית. שמעתי השבוע מרצה, איש שמאל ממכללת בירזית, האומר שחברת „דובק" הישראלית קונה את עלי הטבק מהפלאחים הערבים בשומרון ובגליל, ואילו המפעל הערבי לסיגריות מאל־עזריה (ממזרח לירושלים) קונה את עלי הטבק מדרום־אפריקה. „אז את מי אנחנו צריכים להחרים?", הוא שאל בלעג. (עד כמה שידוע לי, קונה המפעל הערבי את הטבק מזימבאבווה, אבל זה לא משנה הרבה).

אין רבים שלוקחים ברצינות את „המרי האזרחי" נוסח סניורה. מה שמדרבן את המשך המהומות וההפגנות הוא די פשוט: זוהי הצלחתן. הן מצליחות להביך ולבלבל את ממשלת ישראל הנתונה לגלי ביקורת מבחוץ, וגם מבפנים, וזה סביר להניח שדצמבר 1987 וינואר 1988 ייחשבו בעתיד כקו הפרדה כלשהו. מה שיהיה אחרי המהומות הללו כבר יהיה אחרת ממה שהיה לפניהן. פעילי אש"ף, מוסלמים קנאים, מנהיגות מקומית, מנהיגות חיצונית, אוהדי ירדן ואחרים בשטחים – לכולם מכנה משותף אחד, והוא תביעה לשינוי המצב הקיים שהוא עבורם

גורמים לאומניים בשטחים רואים בהצעת האוטונומיה שהשמיע עתה ראש הממשלה שמיר ראייה להשפעה שיש למהומות

טורח והשפלה ושלילת זכויות, זאת הרי יודעים כולם, אפילו ראש הממשלה יצחק שמיר שהציע הטבות לפלשתינאים בשטחים, אוטונומיה מלאה, ועורר עליו את כעס המתנחלים. עתונאי ערבי ממזרח ירושלים הגיב באומרו שההצעה אומנם לא מקובלת עליו ועל חבריו, אבל מעניין בעיניהם ששמיר לא יצא בהצעות כאלה לפני חודש. מה שמראה שאכן יש משמעות וערך למהומות הללו.

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, וואשינגטון

חיוך עם שיני ברזל?

תבנית רייגן נשלפה אחרי השלב הראשון של מלחמת לבנון. וואשינגטון הסולידית, האיטית, מפתיעה לפעמים

על מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב נוהגים לומר כי הוא מחייך, אך מסתיר מתחת לחיוך הנעים שיני ברזל. השבוע היו מי שקיוו בארה"ב כי שיניים כאלה מסתתרות גם מאחרי חיוכו הרחב של ג'ורג' שולץ שהופנה בימים האחרונים לישראל. שולץ נהג כמו אב רחום, המקפיד להסביר לילד הסורר שלו באריכות, כי למרות שהוא נוזף בו הוא אוהב אותו מאוד, מה שהרשה כמובן לילד להמשיך להתפרע.

אולם החיוך של שולץ החל מעורר תחושה לא נוחה בוושינגטון ובקרב מנהיגים יהודיים בניו יורק. „הרי לא ייתכן", טענו, „כי זה כל מה שיש לשולץ לתרום לעניין". החיוך הפך לחידה והחידה עוררה ספקולציות. ריטה האוזר, פעילה יהודיה בעלת קשרים טובים בממשל, טענה שלשום בלילה כי ידוע לה שמחלקת המדינה מכינה מהלך לגבי המזרח התיכון שיהיה בו כדי לתרום, אולי להרגעת הרוחות. היא אמרה כי מהלך זה [illegible] בימים הקרובים. דובר מחלקת המדינה הכחיש. הוא אמר כי לשולץ אין שום תכנית להודיע הודעה חדשה או לעשות משהו בעניין המצב בשטחים. אולם הודעתו זו של הדובר לא היה בה כדי להשקיט את חרושת השמועות. יכול להיות שהפער בין הדאגה הגוברת וההולכת של הציבור בארה"ב מהמתרחש בשטחים לבין העמדה השקטה של הממשל יוצר מתח שאין לו בסיס. יכול להיות שיש משהו בשמועות. אלה הסבורים כי משהו יקרה מזכירים את שתי ההצבעות האחרונות של ארה"ב באו"ם שלא נעמו לישראל ומזהירים כי הן מהוות איתות של שן חורקת מאחרי החיוך. הם גם מזכירים כי תכנית רייגן נשלפה אחרי השלב הראשון של מלחמת לבנון ואמרו כי ייתכן שיוזמה נוספת תישלף אחרי השלב הראשון של המהומות. „אולי כשבני שליטא יחגוג את חגיגות ההרוג ה־40". לפעמים וואשינגטון הסולידית, האיטית מפתיעה.

קלמנוביץ' יוק

העיתונות האמריקאית מתנהגת לפעמים כמו הנשיא פורד באמירה המרושעת שהפטיר עליו לינדון ג'ונסון: גם היא לא יכולה ללעוס מסטיק וללכת בעת ובעונה אחת. העיתונים הגדולים כאן מדווחים מדי יום באריכות רבה בעמודים הראשונים שלהם על כל מה שקשור למהומות בשטחים ולתגובות בישראל. אבל מאז שנחשף קלמנוביץ' הוא הוזכר רק בכותרת אחת בעיתון שולי יחסי – ה„וואשינגטון טיימס" – ובאיזכורים קצרצרים בעמודים הפנימיים של העיתונים הגדולים. בשלב זה זה לא סיפור כאן.

היו, אמנם כאלה שמיהרו לקפוץ על הסיפור – חוגים במגזר מסויים של הממשל שאמרו כי סיפור קלמנוביץ' מאשר את טענות התביעה בפרשת פולרד כי הגיע לו עונש כבד משום שהחומר שהעביר למדינה הידידותית ישראל יכול היה להגיע משם לברה"מ באמצעות חפרפרות רוסיות בישראל.

אחרים מפנים את תשומת הלב לפרשה שכמעט נשתכחה מהלב – בחודשיים האחרונים התפרסמו ברשת „יונייטד פרס" שתי ידיעות עלומות מקור ומסתוריות מאוד, ועל־פיהן התגלתה „חפרפרת" רוסית במוסד הישראלי. הידיעות האלה לא זכו כמעט לפירסום כאן ורק הכתבים הישראליים הגו סביבן כדי למצוא מה הביסוס להן עד שהתייאשו. עכשיו יש הטוענים כאן כי עיתוי פירסומן של הידיעות האלה חפף פחות או יותר את שהותו הקצרה כאן של קלמנוביץ', מעצרו, שיחרורו ושליחתו בחזרה לישראל. הטענה, הנשמעת מעט דמיונית, היא כי הביון האמריקאי הוא שעלה על קלמנוביץ', אבל החליט להחזירו לישראל כדי שייעצר שם וכדי שבכך תשא ישראל בחרפה שבגילוי מרגל ותיק בה, ולארה"ב תהיה יד בעניין. זהו, ככל הנראה, סיפור דמיוני, אולם הוא מלמד לפחות כי למרות ההתעלמות העיתונאית בסיפור קלמנוביץ', בוואשינגטון של טרקליני הרכילות הפוליטית והדיפלומטית גורסים את הסיפור הזה בהנאה.

אם הזכרנו את הקשר לפרשת פולרד, כדאי גם להזכיר כאן כי התובע הפדרלי הקשוח שניהל את החקירה והתביעה נגד בני הזוג פולרד ושלא ויתר על קוצו של יוד לישראלים במגעים הסבוכים שהם מנהלים מאז התפוצצה הפרשה ועד עצם הימים האלה בשאלת הסינונים של שאר המעורבים בפרשה, הודיע השבוע על פרישתו ממשרד המשפטים.

ג'וזף דיג'נובה, בן 37, עגלגל, משופם, האוהב לזמר בטנור הנעים שלו אריות של פוצ'יני ולבשל במטבחו פסטה מעולה, היה הרוח הרעה והדווקנית שהציקה לישראלים על כל צעד ושעל ומבחינה זו אולי נשמעת בירושלים אנחת רווחה. הוא לא היה פופולארי במיוחד גם בוושינגטון, לפחות מבחינה מוניציפלית. הוא הכניס 11 מהפקידים הבכירים של עיריית וואשינגטון לכלא באשמות שחיתות. לשנה האחרונה הוא עסק בסגירת המלכודת על ראש העיר השחור מריון בארי, שהאשים את דיג'נובה בגזענות וברצון להרוס את הממשל השחור של העיר בעלת הרוב השחור.

דיג'נובה שפגש כמה עורכי דין ישראלים עתירי ממון כמו צדוק, ליבאי ורם כספי החליט כנראה שהגיע הזמן לעשות כסף וסיכם על הצטרפותו בתחילת מארס למשרד עורכי דין גדול ועשיר בוואשינגטון.

הכוכב התורן

מערכת הבחירות לנשיאות נראית כמו מערכת סגורה שבה יש עליות וירידות וצצים כוכבים תורניים עד שהם כבים, בלי שום קשר לסיכוייהם לזכות בתחרות בסופו של דבר. כך היה לפני חודשיים, בשעה שהכל ידעו כי פול סיימון אין לו סיכוי קל שבקלים להיות נשיא ארה"ב אבל הכל עסקו בהתלהבות בתופעה המסקרנת של זינוקו אל ראש טבלת הסקרים. הכוכב החדש הוא מושל אריזונה לשעבר, ברוס באביט הרץ בחוסר סיכוי בולט למועמדות המפלגה הדמוקראטית, אבל מושך עכשיו את תשומת הלב בשל תזוזה מסויימת באחוזי הפופולריות שלו וכנראה פשוט בשל העובדה כי העיתונות כאן משועממת מהרשימה של מועמדי הדמוקראטים ומחפשת לעצמה גיבור תורן. מה שמחבב את באביט על התקשורת ועל חלק מהציבור הוא נכונותו לומר דברים באופן לא פופולריים ומאוד ישרים. הוא מטיף להעלאת מסים, ומעז גם לפגוע בקודש הקודשים של תשלומי הביטוח הלאומי כשהוא מציע לגבות מס מהתקבולים של הקשישים העשירים. כל מועמד יודע כי בסופו של דבר צריך יהיה לעשות את זה, אבל כל מועמד יודע כי זה רעל בתעמולת בחירות. באביט אומר זאת משום שבין כך ובין כך אין לו שום סיכוי. בכיוון שכך – אם הוא כבר עושה את התרגיל של ריצה לנשיאות – הוא רוצה ליהנות מזה לפחות ואכן הוא נהנה כשהוא אומר את הדברים כשאר המועמדים חושקים מהם בכיווץ גרון ובגמגום עצבני. בחודש הבא הוא יחזור לאריזונה אחרי שיימחץ בבחירות המוקדמות באיווה ויהיו לו זכרונות נחמדים. זה הכל.

מי עם הכסף

לבוב דול מנהיג המיעוט הרפובליקאי בסנאט יש מזג איום ונורא. הוא ידוע כרותח המצליף בלשונו ומתקשה מאוד לרסן את עצבו. כניסתו למירוץ לנשיאות הבטיחה הרבה אש בגזרה הרפובליקאית, שבה בניגוד לדמוקראטים הנראים כמו מערבולת של גמדים, יש שני מועמדים רציניים הנאבקים זה בזה כשני ענקים – בוב דול וג'ורג' בוש.

בשבוע שעבר החליפו השניים מהלומות ראשונות, הריב ביניהם עלה לטונים גבוהים, ובסוף השבוע הביעו חרטה והבטיחו להתנהג יפה.

אבל לא איש כדול יתאפק. השבוע הוא טיפס על בוש בשל העובדה שבוש נולד עם כפית כסף בפיו. „בוש נולד למשפחה עשירה ומיוחסת בקונטיקט", בעוד שהוא עצמו בא ממשפחה ענייה וגדל במצוקה ולפיכך רק הוא יכול להבין את האנשים קשי היום של איווה – בה תתקיים המערכה הראשונה של הבחירות המוקדמות.

(המשך בעמ' 18)

בין חזון אחרית הימים לשריון הפסיקה / חיים י. צדוק

יש מוקדם ומאוחר בחוקה

ההצעה של קבוצת הפרופסורים להחליף את השיטה הפרלמנטרית בשיטה מעין נשיאותית היא מירשם לשיתוק גמור של המימשל

קבוצת הפרופסורים בראשותו של פרופ' אוריאל רייכמן עשתה מעשה רב: היא הוציאה מתחת ידיה והניחה על סדר היום הציבורי שלנו הצעת חוקה למדינת ישראל. יש לברך על כל יוזמה של מלומדים היורדים ממה שנוהגים לכנות „מגדל השן" האקדמי אל זירת המאבק הציבורי.

פרופ' רייכמן ראוי להערכה מיוחדת על שבמרץ ובשקידה, בכוחות עצמו, ממש במו ידיו, חולל תנועה למען החוקה והחדיר את הצורך בחוקה לתודעת הציבור בישראל.

עם זאת, דרושה מידה ראויה של ריאליזם בבדיקת ההצעה וסיכוייה.

סדר עדיפויות. הצעת רייכמן צופה קבלת החוקה על־ידי רוב של שני שלישים מחברי הכנסת ואישורה במשאל עם. אכן, כך יאה וכך נאה. אלא שבמציאות הפוליטית של ישראל זהו כמעט חזון אחרית הימים, שאין לו כל סיכוי שיתגשם בעתיד הנראה לעין.

יוזמי החוקה ודאי לא התכוונו להניח לפנינו הצעה בבחינת „כזה ראה וקדש". הם מעלים הצעות לא־מעטות השנויות במחלוקת גם בקרב המחייבים חקיקת חוקה. עוד לפנינו ויכוח ציבורי ופרלמנטרי מקיף על סוגיות חוקתיות רבות ושונות.

כשלעצמי, אני מתנגד, למשל, להצעה להנהיג בחירה ישירה של ראש הממשלה ולהחליף את השיטה הפרלמנטרית הנהוגה כיום בשיטה מעין נשיאותית. לדעתי, בתנאים של ישראל, זהו מירשם לשיתוק גמור של המימשל כל אימת שהרוב בכנסת יהיה בידי מפלגה יריבה למפלגתו של ראש הממשלה. זו סוגיה הראויה לדיון יסודי בפני עצמה.

השאלה שיש להציג היא: האם בהעדר לחוקה שלמה ומפורשת, כמיקשה אחת, דוגמת החוקות הנהוגות בכמה ממדינות העולם המערבי, או שמא נקבע לעצמנו סדר עדיפויות בחקיקת חוקה, נקדים את החשוב יותר, את הדחוף יותר, ונשאיר את השאר לעת מצוא.

חוקת דה־גול. המצב היחיד שבו תיתכן קבלת חוקה כמיקשה אחת הוא מצב מעין־מהפכני דוגמת מצבה של צרפת בשנת 1958. מתוך התוהו־ובוהו של הרפובליקה הצרפתית הרביעית עלתה לשלטון דמותו הכריזמטית של הגנרל דה־גול. הוא כפה על צרפת חוקה חדשה תפורה לפי מידותיו. דה־גול היה מנהיג אוטוריטרי מאוד והוא כלל בחוקתו סממנים של מימשל דמוקרטי. אם ישראל תגיע אי־פעם למצב דומה, אין כל ודאות ששיעור קומתו והשקפת עולמו של השליט יהיו כשל דה־גול. החוקה שהוא יכפה על ישראל תהיה אף היא תפורה לפי מידותיו הוא. לא תהיה זאת חוקה על־פי הדגם של פרופ' רייכמן ועמיתיו.

יש לברך על היוזמה של פרופ' רייכמן שחולל תנועה למען חוקה אך די לנו ברפורמה ולא בשינוי יסודי. מגילת זכויות האדם יכולה להיות מספיקה

החלק המוסדי שבחוקה. בכתיבת חוקה לישראל, בכל חוקה, יש להבחין בין החלק המוסדי, הקובע את רשויות המימשל, מגדיר את תפקידיהן וסמכויותיהן ואת יחסי הגומלין ביניהן – ובין החלק המגדיר את זכויות היסוד של האדם.

בתחום המוסדי יש לנו מערכת חוקי יסוד, שנחקקו במרוצת השנים, המסדירים את פעולת זרועות השלטון: הכנסת, הנשיא, הממשלה, בתי המשפט, צה"ל ועוד. יש לאתר את נקודות התורפה במערכת חוקים זו ולתקן אותן. אך הנדרש בתחום זה הוא רפורמה בעניינים מסויימים ומוגדרים, ולא שינוי מן היסוד.

דוגמה לנושא שבו דרושה רפורמה היא שינוי שיטת הבחירות. יש לקדם נושא ספציפי זה, לאו דווקא במסגרת של כתיבת חוקה, מתוך מגמה לצמצם את מספר המפלגות המיוצגות בכנסת, לחזק את הזיקה בין הבוחר והנבחר ולהעניק למימשל מידה גדולה יותר של יציבות.

אפשר, בבוא העת, לקבץ את חוקי היסוד המוסדיים במסמך אחד, אפשר להעניק לאותו מסמך מידה סבירה של „שריון", כלומר, לקבוע שאין הוא ניתן לשינוי אלא ברוב מיוחד או בהליך מיוחד, אם כי אין להפריז בזה, לבל תישלל ממוסדות השלטון הגמישות הדרושה להתאמתם לצרכים משתנים.

אין כל צורך דוחק בכתיבה־מחדש של החלק המוסדי של החוקה. אין עניין זה עומד בראש סולם העדיפויות.

לעומת זאת, אין בישראל כל חקיקה – לא חוק יסוד ולא חוק אחר – המבטיח את זכויות האדם. חקיקת מגילת זכויות האדם היא המשימה החוקתית בעלת העדיפות הראשונה ובה עלינו לרכז את מאמצינו.

בין ישראל לבריטניה. זמן רב היינו בתחום זה ב„חברה טובה", אם כי מצומצמת: בריטניה וישראל. בשתיהן אין חוקה כתובה כמסמך עליון ואין מגילת זכויות האדם. ואף־על־פי־כן, איש לא פיקפק בכך ששתיהן מדינות דמוקרטיות, שבשתיהן מובטחות חירויות היסוד של האדם.

אכן, תמיד היו הבדלים בין בריטניה ובין ישראל. בבריטניה קיימת מסורת של דורות השומרת על צביונה כמדינה חופשית; אי־אפשר לומר כי מסורת כזאת כבר נשתרשה בישראל. בבריטניה יודע הפרלמנט לרסן את עצמו על־פי הכלל שדברים מסוימים, בפשטות, „אין עושים": ספק אם אפשר לצפות מהכנסת שתמיד תדע לנהוג במידה הדרושה של ריסון עצמי ואיפוק.

לאחרונה חל שינוי גם בבריטניה. היא הצטרפה לאמנה האירופית על זכויות האדם וקיבלה על עצמה את סמכותו המחייבת של בית־הדין האירופי לזכויות האדם שבסטרסבורג. אמנם, להלכה נשמר העקרון של „ריבונות הפרלמנט", אך בעתירות מסוימות לבית־הדין האירופי פסק בית־הדין שזכויות האדם נפגעו בבריטניה. המימשל הבריטי כיבד פסקי־דין אלה, כך שהלכה למעשה קיימת היום באנגליה מגילת זכויות האדם.

שלטון הרוב ורודנות הרוב. ישראל היא עתה אולי המדינה היחידה בעולם המערבי שבה זכויות האזרח נשארו ללא הגנה, נתונות להחלטתו ולשרירות לבו של רוב רגיל – אף רוב מקרי – בפרלמנט.

דמוקרטיה היא לא רק שלטון הרוב. עליה גם להבטיח זכויות המיעוט וחירויותיו של כל פרט בחברה. כאשר המחוקק הוא כל־יכול, ואין כל סייג לסמכותו, יכול שלטון הרוב להידרדר לרודנות של הרוב.

בית־המשפט והכנסת. בהעדר חוקה בעניין זכויות האדם, מילאו בית־המשפט – ובעיקר בית־המשפט העליון – את החלל ופיתחו במשך השנים מערכת של זכויות יסוד שהיא היום, מכוח הפסיקה, חלק מהמשפט הישראלי: חופש הביטוי והעתונות, חופש ההפגנה וההתאגדות, חופש המצפון, הדת והפולחן הדתי, ומעל לכל – שלטון החוק ושוויון הכל לפני החוק.

אך במצב הנוכחי טבוע פגם יסודי. הכנסת היא מחוקק „ריבוני". היא יכולה – ברוב רגיל, בהליך חקיקה רגיל – לחוקק חוקים ככל העולה על רוחה. אין כל מגבלה על סמכותה המחוקקת של הכנסת. אם ביום מן הימים תחוקק הכנסת חוק הפוגע בחירויות היסוד של האדם, יהיה בית־המשפט העליון חסר־אונים לחלוטין ולא תהיה לו ברירה אלא ליישם את החוק שהכנסת חוקקה.

זכויות האדם בסכנה. האם קיים חשש של ממש לפגיעה בזכויות האדם בישראל? לדעתי, קיים גם קיים. בציבור בישראל גוברות לאחרונה מגמות לאומניות, דתיות־קיצוניות ואף גזעניות. מגמות אלה אינן עוד נחלת קבוצות שוליים בלבד: הן חודרות לחוגי ציבור רחבים יותר. כאשר נחשף ארגון הטרור היהודי, קמה תנועה שביקשה למנוע העמדת חבריו לדין על פשעים חמורים. לאחר שהורשעו, הועלתה תביעה שתוענק להם חנינה. בראש התנועה הזאת התייצבה לא קבוצה שולית, אלא אחת משתי המפלגות הגדולות.

מבחינת סדרי השלטון וזכויות האדם, הקו הירוק חי וקיים. הוא חוצה את תחום שלטונה של ישראל לשתי יחידות טריטוריאליות: מדינת ישראל שלפני מלחמת ששת הימים, שבה קיים מימשל דמוקרטי ונשמרות זכויות האדם; ו„השטחים המוחזקים" שבהם קיים שלטון צבאי כפוי.

התושבים הערבים של שטחים אלה משוללים כל זכויות פוליטיות ורוב חירויות היסוד. בתוך אותם שטחים חיים המתנחלים היהודים שהם כ־5 אחוזים מכלל אוכלוסיית השטחים: עליהם חל דין שונה מהדין החל על האוכלוסיה הערבית. שוויון הכל לפני החוק אינו קיים כלל בשטחים המוחזקים.

האם אפשר לאורך ימים לקיים מימשל שחלקו דמוקרטי וחלקו כפוי? מושגי זכויות האדם ושלטון החוק שבשטחים המוחזקים אינם יכולים שלא לחלחל לתוך ישראל גופא ולכרסם בערכי היסוד שלה – תחילה לגבי ערבים, אחר־כך אולי גם לגבי יהודים.

המושלם הוא האויב של הטוב. יש לקדם את פני הסכנה הזאת. יש לחוקק מגילת זכויות האדם „משוריינת", שלא ניתן לשנותה אלא ברוב מיוחד – נאמר, שני שלישים מחברי הכנסת – ולהנהיג ביקורת שיפוטית של בית־המשפט העליון על החקיקה הרגילה של הכנסת על־ידי שתוענק לו סמכות לפסול חוק של הכנסת הסותר את זכויות האדם.

מכשול עיקרי לחקיקת מגילת זכויות האדם הוא החשש של הממסד הדתי שהמגילה עלולה לערער את הסמכות הבלעדית של בתי־הדין הרבניים, השופטים לפי דין תורה, בענייני נישואין וגירושין של יהודים. יש ללכת לקראת מתנגד זה ולהניח את דעתו בעניין זה.

עדיפה התפשרות עם עמדת הממסד הדתי בכל הנוגע לנישואין וגירושין, ובלבד שתתקבל מגילת זכויות האדם אשר תגן על מרבית חירויות היסוד. אני מוכן להסתפק במגילת זכויות אשר תשריין את מערכת זכויות האדם כפי שנתגבשה בפסיקה של בית־המשפט העליון ותגן עליה מפני חקיקה פוגעת בעתיד. עדיפה מגילת זכויות האדם שהיא פחות ממושלמת, ממצב שבו תחום זכויות האדם הוא פרוץ וללא הגנה. יש לזכור כי בעניין זה – כמו בעניינים רבים – המושלם הוא האויב של הטוב.

هكذا من الاجل

גם כיבוש צריך לגיטימציה / יורם פרי

ומעכשיו, „פינוי עכשיו"

השבוע תפסו גם קהי החושים שבנו, כי האירועים בשטחים אינם בבחינת „עוד מאותו דבר", אלא דבר חדש. מצב פוליטי שלא היה קיים עד עתה. שלום הסביר כל כוח אנליטי, כי רק אט־אט עומד באחרי המתפרעים. היום גם פוליטיקאים עירוניים נעשו כבר מומחים להבדל שבין הפונדמנטליזם השיעי והסוני.

אך בעוד המעמד הפוליטי משבח את עצמו על כך שהוא מיטיב לקרוא את התמונה הוא שבוי עדיין בכבלי הקונצפציה. טרם הבחין, כי דצמבר השחור היה פתיחתו של עידן חדש, לא רק לגבי תושבי השטחים, אלא גם לגבי שתי קבוצות אחרות המשתתפות במשחק: ארה"ב ובעיקר ישראל. מי שאינו מבין היום, כי גם אצל שני קיבוצים אלה חל שינוי מהפכני יופתע שוב בזה. ואז יהיה כבר מאוחר.

נתחיל מיד במסקנה הסופית: אירועי דצמבר 1987 עירערו, לראשונה זה 20 שנה, את בסיס הלגיטימציה של הכיבוש. זאת אינה הבעת דעה, קביעה אידיאולוגית או ערכית, אלא הערכת מצב, פרי שימוש בכלים של סוציולוגיה פוליטית. מה שיבוא עכשיו הוא ההסבר.

יש כיבוש צודק. בדומה לתחום „המלחמה הצודקת", גם לגבי כיבוש ניתן להשתמש בשני מושגים: JUS AD BELLUM ו־JUS IN BELLO. מלחמה מוגדרת צודקת על־פי שני קריטריונים: אם הסיבות לפריצתה היו צודקות ואם התנהלה בצורה חוקית ומוסרית. הגנה עצמית, או בלשון שלנו מלחמת אין ברירה, הן סיבות מוצדקות לפתוח באש. זה פירוש המושג הראשון. המושג השני מתייחס לאופן הלחימה. המלחמה היא צודקת, למשל, אם החיילים לא התעללו באוכלוסיה פסיבית, או אם לא השתמשו בכלי נשק אסורים על־פי אמנות בינלאומיות.

באותו אופן ניתן לנתח את הכיבוש. המערכת הבינלאומית, גם החוקית וגם הפוליטית, אינה אוסרת כיבוש בכל מקרה. יש גם כיבוש צודק, וקני המידה לבחון אם הכיבוש כזה, דומים לקני המידה של המלחמה הצודקת.

הציבור הישראלי נחלק בין המצדדים בסיפוח השטחים לבין המעדיפים שימוש בהם כקלף מיקוח במו"מ לשלום. אולם אלה גם אלה רואים בשהייה בשטחים בינתיים, עד למו"מ, מעשה צודק ומוסרי. רק אחדים ספורים, אולי פחות מחמישה אחוזים מן האוכלוסיה הישראלית טוענים, כי עצם שהייתנו היום בשטחים היא בלתי מוצדקת. הלגיטימציה של השהייה בשטחים נובעת מכך שהתקיימו לגביהם שני התנאים: ה־JUS AD BELLO וה־JUS IN BELLO.

נבחן תחילה את התנאי הראשון. הסיבה שהביאה לשליטת צה"ל בשכם, חברון ועזה היתה מוצדקת מבחינה מוסרית, מלחמה שנכפתה עלינו על־ידי הצד השני, אי נכונותו להגיע להסכם שלום. סיבה מוצדקת זו, ובנוסף לה התפישה הישראלית את הכיבוש כמצב זמני, יצרו קונצנזוס לאומי רחב להחזקת השטחים. עובדה, בתקופה של פחות משנתיים הגיע מספר סרבני השירות בלבנון לכמה אלפים, 160 מהם נשפטו ונידונו לתקופות מאסר של חודש ויותר. לעומת זאת, במשך 20 שנה לא היה מספר סרבני השירות ביהודה, שומרון וחבל עזה אלא כמה עשרות בלבד. ויש גם אינדיקטורים נוספים המעידים על רמת לגיטימציה גבוהה לכיבוש.

ה־JUS AD BELLUM הצדיק את שהיית ישראל בשטחים לא רק בעיני יהודים ישראליים אלא בעיני יהודי ארה"ב, הממשל שם, ואפילו חלק לא קטן מבין יריביה הפוליטיים של המדינה. רוב הגופים הבינלאומיים המשמעותיים, כמו האו"ם למשל, לא תבעו נסיגה ישראלית חד־צדדית, אלא כחלק מתהליך מדיני הדדי.

לנהל השטחים במחיר זול. אבל ה־JUS AD BELLUM הוא רק תנאי אחד לשהייה לגיטימית בשטח כבוש. תנאי הכרחי אך לא מספיק. התנאי השני הוא ה־JUS IN BELLO. מעצבי המדיניות הישראלית בשטחים, ובראשם משה דיין, הבינו יפה, כי ללא הקפדה על התנאי השני לא נוכל להחזיק בשטחים זמן רב. עקרונות המימשל הנאור לא היו רק פרי נשמתו הטובה של המשורר דיין, אלא שיקול קר ונבון של הפוליטיקאי ביניהם: ניהול השטחים בדרך שתיראה צודקת מחזק את בסיס הלגיטימציה לשהייה בהם. ככל שבסיס זה יהיה חזק יותר, כך נוכל להיות שם זמן רב יותר ולהכתיב פתרון שאנו חפצים בו, בין פשרה טריטוריאלית בין סיפוח.

אלוף שלמה גזית, יד־ימינו של דיין והמנסח הטוב ביותר של מדיניות זו, הגדיר את הדבר כך: „עלינו לנהל את השטחים במחיר זול ככל האפשר. זול תקציבית, זול לכלכלת ישראל, זול במאמץ המינהלי, זול בתחום הנזק ליחסי הציבור של ישראל, וזול באבידות ישראליות ובאבידות בקרב תושבי השטחים".

שקט ורגיעה בשטחים, פסיפיקציה ונורמליזציה, הם הביטוי של המחיר הזול הזה. הם תנאים חיוניים להשגת הלגיטימציה. כותב גזית הרבה לפני דצמבר 1987:

„העולם של ימינו מתקשה מבחינה פוליטית להשלים עם מצב מתמשך של החזקה בשטח כבוש... ככל שנגבר אי השקט בשטח כזה... כך תלך ותגדל ההתנגדות הפוליטית והבינלאומית, המוסלמית הערבית, להמשך מצב הכיבוש... מבחינה מוסרית, קשה להניח, כי החברה הישראלית תוכל להשלים עם הצורך להפעיל אמצעי דיכוי אכזריים, לצורך הרגעת הרוחות בשטחים.

„החברה הישראלית הורגלה לתמיכה רחבה ביותר של דעת־הקהל העולמית במדיניות ובפעילות של כוחות הבטחון, ובמדינה זו, דיכוי פעולות מרי אזרחי... יהיה קשה יותר להשלמה. ... אם דעת־הקהל הישראלית בישראל לא תשלים עם הנעשה בשטחים, לא נוכל להשאר שם יום אחד נוסף".

בעשור הראשון לשהיית ישראל בשטחים התקיימו שני העקרונות של הכיבוש המוצדק. במהלך העשור השני לכיבוש החל להתערער ה־JUS AD BELLUM. ככל שגבר משקל אלה המדברים על השהייה בשטחים כעל מימוש הזכות ההיסטורית־דתית לאדמת המולדת, כך החל להתערער בעיני העולם בסיס ההצדקה לכיבוש.

הדור הצעיר בארה"ב, או במערב אירופה, אינו זוכר את הסיבות למלחמת ששת הימים. הוא רואה רק מצב אובייקטיבי נתון: ישראלים שולטים, פלשתינאים מבקשי חירות מדוכאים. הוא שומע את הנמקות של המחנה הלאומי על זכותנו על הארץ. בעידן הפוסט־קולוניאלי אין הנמקות אלה מתיישבות עם JUS AD BELLUM.

אולם מעניין, ה־JUS AD BELLUM עורער בעיני זרים, אך לא בעיני החברה הישראלית, אפילו לא היונים שבה. אלה מכירים היטב את הסיפור שמאחרי התמונה, וזוכרים מה קדם ל־67', מבינים כי המשוואה הפשטנית כובשים=רעים, נכבשים=טובים אינה מתארת בדיוק לא אותנו, לא את הערבים. משום כך גם לאחר 1977 לא התערער בסיס הלגיטימציה לשהייה בשטחים בעיני הישראלים.

שסע חדש בישראל. כעבור 10 שנים זה קרה. בתום 20 שנות כיבוש הוטל לראשונה ספק בישראל עצמה על ה־JUS IN BELLO. ההתרגשות הציבורית שליוותה את פרסום „הזמן הצהוב" היתה איתות ראשון, והתגובה לאירועי דצמבר – שופר מבשר.

עדיין מדובר בסימנים ראשונים, במספרים קטנים, אך טוב אין ההתבטאויות מהוססות. בין יהודי ארה"ב שומעים מלים קשות, והן מתחילות להישמע גם בחוצות הרחובות אצלנו. בדצמבר 1987 נפתח שסע חדש בישראל: לא בין ניצים לבין יונים לגבי פתרון בעיית השטחים בטווח הארוך, אלא בין אלה שתובעים להישאר בשטחים עד להחלטה לבין אלה הטוענים שיש למהר ולצאת, ומיד.

צריך היה לראות את הכותרות שנישאו בהפגנת „שלום עכשיו" מול בית ראש הממשלה בירושלים. צריך לראות את ההשוואה של הגדה המערבית ללבנון, או לשמוע את טיעוני הסרבנים החדשים, כדי להבחין שנפתח עידן חדש.

התבטאויות הסרבנות בעבר היו על תנאי. צעירים, רובם אם לא כולם לפני הגיוס, הצהירו כי אם תהיה מלחמה יתקשו להגן על התנחלויות בשטחים. עתה זהו סיפור אחר. לא איום על סרבנות שירות בעתיד, אלא אי־נכונות לשרת היום, עכשיו. הפעם מדובר לא באי־הגנה על התנחלויות, אלא באי־התגוננות בפני אלימות של מתפרעים ערבים בשטחים. זוהי סרבנות ממין חדש ועל בסיס טיעונים חדשים.

ערעור הלגיטימציה לשהייה בשטחים אינו בא רק מחוגים קיצוניים. אילו בא משם לא היתה סיבה להשתהות. אנו נשמע התבטאויות כאלה יותר ויותר בעתיד הקרוב מפי גורמים מתונים בזרם המרכזי של החברה הישראלית. כבר השבוע היו שדיברו על הצורך בפתרונות חד־צדדיים כאלה. את הצעת ממלא־מקום ראש הממשלה שמעון פרס לפרז את עזה יש לראות ברוח דומה.

בשלב הראשון יהיה רק מיעוט שידבר בטון זה, אבל הוא ילך ויגדל. ההתפתחות היא בלתי נמנעת. כשם שהמחנה הלאומי יחריף את עמדותיו האנטי־ערביות, כך במה שמכונה מחנה השלום יתחזקו הרהורי כפירה בעצם שהייתנו בשטחים. זה קרה בקניה וזה קרה באלג'יריה. זה קרה בהודו וזה קרה ברודזיה. סוף־סוף איננו המדינה הראשונה בעולם שצבאה שולט בעם זר המבקש להסיר מעליו את העול.

מה שנאמר כאן אינו מהווה המלצה למדיניות מסויימת. זוהי פרשה אחרת. כאן יש הצעה לקובעי המדיניות, תהיה השקפת עולמם אשר תהיה, להביא בחשבון את ההתפתחות החדשה. פשוט כדי לדעת באיזה עולם נהיה מחר, על מנת שלא נהיה שוב מופתעים.

ניצחון בלי מנוצחים/עליזה ולך

פורענות בטרם עוזי לתמורה

חודשים רבים, יש אומרים מדי, השלים עם סרבנותם של ראשי המפלגה ליצור פורום מצומצם שמעניק למפלגה כתפיים רחבות

אילו הייתי מתבקשת לכתוב את נאום „החזרה בתשובה" של עוזי ברעם הייתי מתחילה אותו, כמובן, באמירה: בשבוע שעבר הודעתי כאן על התפטרותי מתפקיד המזכ"ל. אבל זה טריוויאלי, וכל אחד יכול היה לנחש שכך יאמר בהקדמה להודעתו שהוא חוזר בו. אחר־כך הייתי מנסחת משפט כמו: „אדם שמתפטר מתפקידו אינו מצפה שהתפטרותו תתקבל באהבה, די לו באהדה, וגם מנימוקי אהדה לא עשיתי את הצעד הזה". כאן הייתי מרחיבה את הדיבור על הצבר הסיבות שגרמו להתפטרות ועל התיקון שאיפשר את החזרה ממנה. אילו הייתי מנסחת את נאום „החזרה בתשובה" של ברעם לא הייתי מוותרת גם על נעיצת סיכה או שתיים בבלונים שהפריחו אישים שונים, שכל מעייניהם קנטרנות וקטנוניות. הייתי חושבת על משהו כמו „לא מינוי־על ולא מינוי־תחת הביאו אותי להתפטרות".

ח"כ עוזי ברעם לא יכול היה לחשוב על מיפגן מוצלח יותר להוכחת מעמדו במפלגה, אילו מעמדו שלו היה המניע להודעת ההתפטרות הדרמטית בשבוע שעבר. שלא כמו פוליטיקאים אחרים במפלגת העבודה, הרואים לנגד עיניהם את טובת עצמם בלבד ומבקשים לקידמה בשם הדאגה למפלגה, הוא אינו משדר כל הזמן „המפלגה זה אני", גם אם יש בתפקידו מסר כזה. עד כמה שזה לא מתקבל על דעתם של חבריו למפלגה, לא דיווידנדים אישיים ביקש ברעם בהנפקת התפטרותו, אלא השקעה סולידית, תשואה אמיתית לפירמה כולה.

„גם אני לא משיג כל מה שאני רוצה", אמר השבוע שמעון פרס לעוזי ברעם באחת משיחות הבירור ביניהם. אבא שמעון סבר שהילד עוזי „ברוגז" עם חבריו מפני שגזלו ממנו את צעצועיו. הוא ביקש לחסן אותו מפני אכזריותם של החיים, גם החיים הפוליטיים. אלא שעוזי ברעם לא ביקש לעצמו שום תופין ש„ילד" אחר חטף מידיו. להיפך, הוא ביקש לשתף את חבריו בצעצועים שלו. עד כמה שקשה לפוליטיקאים לקלוט, צעדו לא ביטא אולת־יד אישית, ולכן הביך אותם כל־כך. התפטרותו של עוזי ברעם מתפקיד המזכ"ל בתחילתו של מירוץ הבחירות לא היתה גחמה ולא היתה מניפולציה. בדיעבד אפשר גם לומר, שלא היתה מיותרת, שכן טילטלה את המפלגה, בצמרתה אך גם בענפיה התחתונים.

רבים רבים צרו השבוע על לשכת המזכ"ל והפגיזו אותו במברקים. בפי כולם היה מסר כפול, אמיתי וכן. אחרי התמורות שחוללת באורח־החיים המפלגתי, לא ייתכן שתרים ידיים ותותיר אותנו לבדנו בקרב האחרון, שידרו לו והתריעו מפני הפורענות שתפקוד מפלגת העבודה במערכת הבחירות אם יאלץ את המפלגה, בעקבות צעדו, לבזבז זמן יקר על התארגנות פנימית חדשה. את זה אמרו לו אישיה הבולטים של המפלגה, חוץ מאלה שלא הזילו דמעה על התפטרותו האפשרית, ואת זה ביטאו במכתבם שלהם חברים מן השורה. „אם לא תחזור בך מהתפטרותך אני אעזוב את חברותי במפלגת העבודה וכמוני יעשו 4,000 חברי

מזכ"ל ברעם. צעד אחורה, שניים קדימה

המפלגה בתעשיה הצבאית", אמר לברעם שלום חבשוש, יו"ר ועד עובדי התעשיה הצבאית, בפגישת ראשי הוועדים הגדולים אתו. ברעם יכול היה להגיד לחבשוש, ידידו, עד מחר לא לנקוט את הצעד הזה, חבשוש התכוון למה שאמר.

אם לביטויי האהדה וההזדהות של החברים מן השורה היה אימפקט אמוציונאלי משמעותי על המזכ"ל המתפטר, תרומה אפקטיבית למיצוי המהלך – החזרה מן ההתפטרות בידיים מלאות הישגים – היתה התארגנותם של כתריסר חברים למהלך של שדולה. מדובר באישים המקורבים אל שמעון פרס לא פחות משהם מקורבים לברעם, שהבינו כי ההפסד יהיה של המפלגה כולה, ולכן התכנסו שלשום בשעה 7.30 בבוקר בירושלים. אל ייקל בעיניכם שאנשים נחלצו כל־כך מוקדם בבוקר למבצע הצלה שהם לא היו קורבנותיו הישירים. טדי קולק רגיל לפעילות בשעת בוקר מוקדמת, אבל דב גרפונקל, מזכיר מחוז חיפה, נאלץ לקום באותו בוקר בשעה 4.30, וחיים רמון הישנוני ויתר אף הוא על חצי־אשמורת. רשימת הנוכחים בפגישה מלמדת על הנעדרים ממנה לא פחות מאשר על הנוכחים בה. היו שם: טדי קולק, יעקב צור, רפי אדרי, מיכה חריש, דוד ליבאי, חיים רמון, נסים זווילי, עמירם סיוון, עמנואל זיסמן ודב גרפונקל. נעדרו שלא באשמתם מאשה לובלסקי ואפרים דינגר (זיגי). בלטו באי־הזמנתם: משה שחל, אליהו שפייזר ואברהם כץ־עוז.

„אני לא חוזר בי מההתפטרות", פתח עוזי ברעם את הפגישה. המשתתפים בה שוכנעו שהוא מתכוון למה שהוא אומר והבינו שאין טעם שיילך לפגוש את שמעון פרס לפני שהם יכשירו את הקרקע ויעמידו את פרס על חומרת המצב. וכך היה. הובהר לפרס שלא יוכל עוד להתחמק מהתפקיד הקשה שמטילים עליו: ליצור שתי קטגוריות של שרים – כאלה הראויים לשמש יועצים למטה הבחירות, וכאלה שאין להם מה לתרום לו. זה המקום להרחיב את הדיבור על מהותה של תביעת ברעם.

חודשים רבים מתריע מזכ"ל המפלגה מפני חסרונו של „שולחן הכרעות" מפלגתי, שעליו יידונו הנושאים המדיניים, החברתיים והכלכליים שמפלגת העבודה מחוייבת לגבש בהם עמדה מפלגתית. החיסרון הזה זכה להבלטה על רקע סיר־הלחץ של ההיערכות לבחירות. עוזי ברעם סבר, בצדק, שלעת כזאת לא תיתכן מקהלה דיסהרמונית, שסולנים שונים יזייפו בה את „הימנון" המפלגה. פעם שרי המפלגה ופעם ההסתדרות. צוות היגוי שיתפקד בצד מטה הבחירות נראה לברעם קריטי בעת הזאת, ואין כוונתו לפרוס שריגרפלוס. העניין העקרוני מאחורי התביעה הזאת הוא הזיקה שבין סמכות לאחריות. לא ייתכן, סבר ברעם, שעליו כמזכ"ל המפלגה תחול האחריות לדימוייה של מפלגת העבודה ולתפקודה, ולעומת זאת תופקד הסמכות בידי שליחי המפלגה האחרים.

אחרי התלבטויות רבות העז מזכ"ל המפלגה לערער את השלווה המדומה במפלגה, בין היתר גם מפני שנהפך למטרה להתקפות בעקבות הדמוקרטיזציה שהנהיג במפלגה. הגישה של „המפלגה נהפכה לנטל" קנתה לה שביתה בקרב בכירים החרדים למעמדם שלהם, שבעבר היו רגילים לרכז בידיהם עוצמות מופרזות וגדודים של אינטרסנטים. הללו חיבלו בהשלמת הליך אימוץ תקנון הבחירות הפנימיות בגלל שיקולים צרים, ובצביעות הכריזו: המפלגה אינה מתפקדת. בשינוי אורחות־החיים במפלגה ראה ברעם בשורה בפני עצמה ולא רק עניין טכני, ובהתפטרותו זיעזע מצד אחד את חסידי הדמוקרטיזציה ומצד שני את אלה שביקשו להצר אותה ולכרסם בה.

החזרה מן ההתפטרות משיגה איפוא שתי מטרות חשובות מאוד: ראשית, כינון צוות היגוי מצומצם – שימנה לא יותר מ־15 איש – ליד מטה הבחירות. פורום אד־הוק שאין מטרתו מוקד־כוח נוסף אלא מכשיר יעיל בהיערכות לבחירות. ישותפו בו חלק מהשרים, אישים מההסתדרות, נציגי הסיעה בכנסת ומנגנון המפלגה. ושנית, השלמת תקנון הבחירות הפנימיות כדי להפיג חששות וחשדות ואינטרסנטיות צרה בדרך להרכבת רשימה ייצוגית.

זהירות, חוקה!/ ד"ר גדעון דורון*

עטיפה ריקה מתוכן

אזרח נבון המשקיע בדרך כלל זמן רב ומחשבה לפני קבלת החלטה הכרוכה בקניית מקרר או מכונית חייב להיות זהיר כפל כפליים לפני מתן הסכמתו לאימוץ חוקה

מומחים בתורת השיווק המודרני מבינים היטב את הכלל כי עטיפה אטרקטיבית ומסע פירסום יעיל חיוניים להניע צרכנים לרכוש את המוצר. זאת בתנאי שיהיה למוצר ביקוש כלשהו, אפילו סמוי. מומחים אלה יודעים גם, כי אם לאחר הקניה לא ישביע המוצר את רצונו של הצרכן, הוא לא יקנה אותו שנית. כבר נאמר „אתה לא יכול להונות את כל האנשים כל הזמן...".

מסע „קידום המכירות" המודרני של הצעת החוקה של פרופסור רייכמן, המתבטא בפלקטים על אוטובוסים ושלטים על אם הדרך ובסוף שבוע זה בפסטיבל זמרי לב ונשמה, עלול לשבור כלל זה. לאחר שמוצר זה יתקבל, לא יוכל הצרכן המוטעה להתחרט על קנייתו. הוא יישאר תקוע עם עטיפה ריקה מתוכן. מעצם טבען, חוקות הן סוג של החלטות ציבוריות שקשה מאוד לחזור מהן. תהליך עיצובן וקבלתן הרבה יותר קל. לעיתים, מיכולת הורדת מסכת השירותים המגינה עליהן.

לכן אזרח נבון המשקיע בדרך כלל זמן רב ומחשבה לפני קבלת החלטה הכרוכה בקניית מקרר, מכונית או דירה – מוצרים אשר ניתן להמיר אם לא ישביעו רצונו – חייב להיות זהיר כפל כפליים לפני מתן הסכמתו לאימוץ חוקה. שהרי חוקה תעצב, תנחה ותגדיר את המסגרת הפוליטית־חברתית־משפטית של חייו וחיי ילדיו בעתיד. אזרח נבון היה מבקש לבדוק היטב את המשמעויות של התכנים בתוך העטיפה. זמרי מוזז ויד"ע היו תורמים יותר להבנתו.

אני בדקתי את שמציעים לנו מעצבי החוקה החדשה. בתוך העטיפה מצאתי שורה של חוקי יסוד שהתקבלו כבר: את חוק זכויות האזרח והנידון כעת בכנסת וקבלתו נתקלת באי הסכמה טבעית בין הנציגים הפוליטיים השונים; ושני חוקים חדשים לשינוי שיטת הבחירות ולבחירה ישירה בראש הממשלה ובכנסת.

רבים מאלה שכבר התקוממו נגד הצעת החוקה של המשפטנים ביקרו את עניין המבוא ההופך את מדינת ישראל למדינת העם היהודי, תוך טישטוש אבחנת האזרחות הלאומית ובמיוחד את הסעיפים הכלולים בחוק זכויות האזרח ה„ליברלי" המגדירים את חופש הדת והמצפון אך מתפרשים דווקא כהרעה במצב הסטטוס קוו הלא נוח בין הדתיים והחילוניים לטובת הראשונים. למשל, מיסוד חוקתי של עניין תוכניות הלימודים „בשפת ההורים והשקפותיהם הדתיות והתרבותיות" או עניין כשרות המזון בצה"ל ובמוסדות הציבור האחרים. יש גם שהתקוממו נגד הסעיף הדורש לכנסת או לממשלה לקבוע מצב חירום ומאפשר להן לבטל כמעט את כל זכויות האדם שהוצעו קודם.

אך יש להוסיף ולהתריע על המשמעויות החמורות, נוגדות הדמוקרטיה, החבויות בחוק ההצעות לשינוי שיטת הבחירות והמשטר, והעלולות לגרום למעידות מן הסוג של „שיטת הבחירות של התנועה הדמוקרטית לשינוי" או להבדיל „החוק למיסוי חברות בתנאי אינפלציה". יוזמי החוקה פעלו, אני מניח, מתוך רצון וכוונות טובות לחזק את הקשר בין האזרח ונציגו הפוליטי תוך שיחרור האחרון מצבת האספות או הוועדות המסדרות ולאפשר לרשות המבצעת לקבוע מדיניות ליישמה בנוחיות פוליטית גדולה יותר. אלא שלעיתים כוונות טובות עלולות לרצף נתיבים, שאף אחד מאתנו לא היה מוכן לדרוך בהם.

שיטת הבחירות המוצעת לכנסת מתבססת על השיטה הנהוגה במערב גרמניה שגם היא חיקוי של שיטה שהיתה נהוגה פעם בדנמרק. השיטה מורכבת משני דברים הקשורים ביניהם: ארצי ואזורי. החלק המיועד לבחירות ארציות (60 מושבים בכנסת) פועל בשיטה היחסית המקובלת ואילו הנציגים האזוריים (גם כן 60) נבחרים בשיטה הרובנית, שלפיה רק אחד מבין כל המתחרים באיזור נבחר. מבדיקת תוצאות הבחירות בגרמניה מתברר, כי השיטה מעניקה בממוצע 3.5 אחוזי יתרון למפלגה הגדולה או לגוש המפלגות הגדולות על חשבון הקטנות (כלומר 4־5 מושבים במונחים של כנסת ישראל), וכמו כן פוגעת במפלגות הקטנות ומונעת מהן ייצוג בבונדסטג. האם לתוצאה כזו שואפים מעצבי החוקה? האם הם רוצים לחזק את אחת המפלגות הגדולות (את מי?) על חשבון האחרות?

אנחנו יודעים כמובן כי קביעת איזור הבחירה משפיעה באופן מובהק על תוצאות הבחירות. אם נרצה, למשל, לחסל את סיכויי מפ"ם, שרבים מתומכיה מרוכזים בעמק יזרעאל, לבחור נציג אזורי, נחלק את האיזור כך שחלקו יוצמד למגדל העמק, חלק אחר לעפולה וכן הלאה. מנסחי ההצעה ערים לכך וממליצים על הקמת ועדה שמרבית חבריה יהיו שופטים ואשר תקבע את האזורים. שילוב הרשות השופטת לסוגיות בעלות משמעות פוליטית ישירה ראויה למחשבה שניה.

אך הסוגיות הנ"ל בטלות לעומת ההתעלמות מן התרבות הפוליטית ודינמיקת תחרויות הבחירות בישראל. יתר על כן שיטת הבחירות המוצעת אינה מממשת את ייעודה העיקרי: ייצוג אמיתי ומדוייק של העדפות ורצונות הבוחרים באזורים.

לפי ההצעה רק מפלגה שקיבלה 2.5 אחוזים בבחירות הארציות תהא רשאית לשלוח נציגים אזוריים לכנסת. איזור בחירה בישראל יהיה בסדר גודל של 40 אלף בוחרים. ב־1984 הצליחו 15 מפלגות לעבור את אחוז החסימה. נניח כי החסימה המוצעת תוביל לכך שרק 10 רשימות יתמודדו באזורים. לא נוכל כמובן למנוע מיותר רשימות להתמודד משום שאנו יודעים שבתרבות הפוליטית הישראלית מתמודדות גם רשימות היודעות שסיכוייהן להיבחר נמוכים. אך גם מספר צנוע של 10 מפלגות עלול לגרום למצב, שהמנצח באיזור יזכה בתמיכת 11 אחוזים מן הבוחרים מול התנגדות של 89 אחוזים מן האחרים. אדם כזה ישב בכנסת על תקן מייצג האינטרסים האזורי.

ההצעה מאפשרת מצבים לא נוחים אחרים: הקמת איחודים פוליטיים של רשימות קטנות כדי להתגבר על אחוז החסימה במישור הארצי והתפרקות לאחר הבחירות: דחיפת מפלגות קטנות לפעילות חוץ־פרלמנטרית; או כניסת מפלגות קטנות (כמו הדתיות) לתוך גדולות והפעלת תהליכי מיקוח, סחטנות או השפעה כמקובל היום. כדי לחזק את הרשות המבצעת מציעים לנו לבחור ישירות בראש הממשלה. המודל המוצע כאן מועתק מצרפת. שוב חבויה פה הנחה ערכית שעם ישראל צריך ויכול להרשות לעצמו מנהיג חזק ועצמאי. אני לא בטוח ש„מרווח הטעות" אשר נאפשר למנהיגינו צריך להיות גדול כמו זה אשר מתירים הצרפתים או האמריקאים לנשיאיהם. כבר ראינו כי גם בשיטה ה„משתקת" שלנו מנהיגים מסוימים מושכים לטעויות קולוסליות דוגמת מקרה לבנון 1982. טעויות כאלו התקבלו למרות השיטה הקיימת ולא בגינה. האם נרצה לאפשר יותר עוצמה למנהיג יחיד בתנאי התרבות הפוליטית והגלריה של המועמדים האפשריים משמאל ומימין? מסופקני.

השיטה קובעת עוד, כי אם ראש הממשלה לא ייבחר ברוב של 45 אחוזים בסיבוב הראשון, יתקיים סיבוב שני לאחר 10 ימים בין שני המועמדים שזכו במירב הקולות. הצעה זו עלולה להוביל לכמה עיוותים נוספים:

הצבעות שליליות – בוחרים המעדיפים מפלגות קטנות חסרות סיכוי לזכיה במשרה המיוחלת, יתמכו במפלגה הגדולה לא משום שהיא מייצגת אותם, אלא מפני שהיו רוצים למנוע ממפלגה אחרת השנואה עליהם לזכות. הנשיא רייגן נהנה מאיכות כזו של בחירה בשתי ההתמודדויות האחרונות שלו.

מיקוחים – משך הזמן הקצר בין שני סיבובי הבחירות ורצון אחת הגדולות לזכות עלול להפוך אותן לפגיעות וחשופות לסחטנות וריפה יותר מהמקובל היום מצד הקטנות. הן כמובן ידרשו תשלום עבור תמיכתן.

סיב התגמולים – מפלגה גדולה החפצה לשפר את סיכויי מועמדיה לזכות במשרה עלולה לרכוש תמיכת קטנות לפני הסיבוב הראשון או השני באמצעות תשלום אפילו במשרה עצמה. נשיא צרפת הקודם היה חבר מפלגה קטנה ולא של המפלגה הגוליסטית שזכתה בבחירות.

בסיס פרלמנטרי – אין שום בטחון שראש הממשלה הנבחר יוכל להשען על תמיכת רוב בכנסת. פיצול הצבעה הוא מופע מקובל בפוליטיקה הישראלית במרוצה. ברמת הרשויות המקומיות. ייתכן גם כי אישיות ציבורית לא פוליטית תתחרה ותזכה או לפחות תגרע שליש תמיכה ממועמדים עיקריים שיש להם סיכויי להיבחר.

כמו הקורא גם אני רוצה חוקה לישראל. אך קודם הייתי רוצה להיות בטוח כי בתוך העטיפה המשווקת נמצא תוכן, שאותו אני מסכים. את ההצעה הזאת לחוקה אינני קונה.

* הכותב הוא מרצה בכיר בפקולטה למדעי החברה באוניברסיטת תל־אביב.

בזמן המועט שעוד נותר/אבירמה גולן

היכולת לוותר על ההזיה

גלות היא הפצע שאנחנו סוחבים אתנו לכל מקום, היא המכה שאנחנו מתפנקים בה באהבה וברחמים עצמיים והיא החבורה הטריה שאנחנו מעניקים לכל מי שנראה לנו אויב

בבית אחד עתיק ברובע השישה־עשר בפאריס גרה ידידה שלי, אשה רווקה חופשיה ובודדה, שלמרות דרכונה הצרפתי והלשון הצרפתית העשירה שבפיה חשה עצמה בפאריס כגולה גמורה, כמי ששורשיו נתלשו באכזריות בראשית החיים וגדלו – כאן – באוויר, ללא אחיזה. מדמואזל ג. נולדה בוויטנאם, להורים מיסיונרים שקשרו את חייהם בגורלה הפצוע והסוער של ארץ כבושה וסוערת. זכרונות הודו־סין של המדמואזל העצובה מצועפים עכשיו בהתרפקות נעלבת על מראות שתיה שאין להם דבר וחצי דבר עם פאריס או צרפת או אירופה הקודרת, כדבריה. אני אהבתי לשמוע את סיפוריה הנוגים של מדמואזל ג., סיפורי כמיהה וגעגוע למקום שאין אליו שיבה לעולם, מפני שחלומים ומתגעגעים הם המוכר הקרוב לליבי והמוכר לי היטב בכל מקום.

תיאוריה העזים, הציוריים והכואבים של העלמה התלושה קשרו אותי אליה מיד בכוח משולש – כוח הזיכרון המדומה שהזין אותי בילדותי (שדות הלחם הרחבים של אוקראינה והרותיה הנצחים ויהודיה שנמחו מעל פני האדמה) וכוח צבת הגלות והגעגועים הביתה שחנקו אותי בפאריס למרות כל השפע והטוב, וכוח תחושת הגלות התמידית שאני סוחבת אתי לכל מקום, אפילו כאן, במקום היחיד שאליו אני שייכת באמת ואין בלתו. יש בחייו של אדם רגעים (ואנשים) שמצליחים לדחוק אותו אל התחושה המרה הזאת.

עכשיו, כשלא רחוק מביתי נאבק עם אחר, עם קרוב ושונא ונואש ואומלל ומסוכן, על חייו ועל זהותו המדינית, וכאשר האדמה עליה בוער המאבק הזה נמצאת בידינו ורבים כאתנו טוענים כי היא שלנו בכוח איזה חוק אלוהי ובעיקר בכוח סנטימנט וכמיהה שהם מלערער עליהם – עכשיו וכאן אני מרגישה שקצתי סוף־סוף במשחקי ההזיה והגעגוע של גולה. צריך להבהיר: אינני מזלזלת אף לרגע ברגש העמוק הפועם בליבו של יהודי אשר חלם כל חייו על ארץ ישראל כולל מערת המכפלה וקבר רחל וכולל הכל, אלא שהרגש הזה אינו קדוש בעיני יותר מאהבתה הנואשת של מדמואזל ג. לחוף הנהר של ילדותה – משום שרגשות, חמים ועמוקים ככל שיהיו, אסור שיקבעו גורל של עם, ואסור שיישפך בגללם דם. ההשוואה הזאת תצרום, ללא ספק, לאוזני רבים: כאן, יאמרו לי, ארץ ישראל שלנו, ואילו את מדברת על עמים גדולים וחזקים שכבשו אדמות רחוקות, לא להם. הם היו קולוניאליסטים, רדופי תאוות שררה ושלטון, ואילו אנחנו... כן, גם אני הייתי פה לפני שישים ושבע וגם אני יודעת שישראל (ובעיקר עם ישראל, האנשים החיים כאן, ברובם), כבשה את השטחים במהלך מלחמת הגנה ולא מתוך מניעי התרחבות חלילה. מדובר בישראל של היום. מדובר בשליטה על עם אחר. מדובר במציאות. בתוצאה. בנזק. היום כבר לא מעניין מי התחיל ומי צדק ומי יפה ומי מכוער. מדובר בחיים ומוות. שלנו ושלהם.

אני משוכנעת, אגב, שמדמואזל ג., כמו גם אנגלים רבים שהכרתי, אנגלים שנולדו בהודו להורים שנולדו בהודו ואשר ראו בארץ הגדולה היא מולדת אמיתית והתקשו להסתגל ללונדון האפורה והקרה, מצטערים צער אמיתי על הניתוק מן האדמה והאהובה. מי אנחנו שנחלק ציונים לצערו של אדם? אני משוכנעת שדרום־אפריקאים לבנים רבים אוהבים את ארצם אהבה עזה. רגשות הם עניין שווה לכולם. אבל האם הצער, הכאב, הגעגוע, הכמיהה, החלום, הכיסופים, ההבטחה האלוהית, האמונה העזה – האם כל אלה הם בסיס להתנהגות של מדינה? האם כל אלה הם סיבה לעצום עיניים, לאטום אוזניים, לסתום פיות ומצלמות ולחפש עוד ועוד דרכים מתוחכמות והמסובכות (שהרי ידי החיילים קשורות, אמר שר הבטחון) להשקיט את הבערה ההופכת, אבוי, לאש תמיד? האם חלומות, חשובים ככל שיהיו, הם שיכריעו את גורלם של שני עמים? ואמנם חלום הביא את כולנו לכאן, אבל המעשים, והיכולת לוותר, לקצץ בחלום, לכבוש את ההזיה ולהפכה לחיי יום־יום, הם שעשו לנו בית לאומי ומקום אמיתי בעולם. מי שידע להסכים לתוכנית החלוקה ומי שידע להחזיר את חצי־האי סיני לא היה, בהכרח, אדם נטול דמיון. מדובר ביכולת לוותר על ההזיה.

נזכרתי בשאלה הזאת דווקא בעקבות דברי ההבל שהשמיע כאן באוזנינו סגן־השר הבריטי. אירוניה של גורל – דווקא הבריטי, שלימד אותנו דבר או שניים על כיבוש ועל יד קשה ועל מקלות וגזרים ועוצר ועצורים – הבריטי שהיה, למען האמת, כובש די הגון ודי הומאני – הוא שחזר לכאן בכבוד רב אחרי ארבעים שנה, וכמו באיזה סרט מלחמה ישן ופאתטי הוא משמיע לנו הטפות מוסר, וברבים, כאשר כמעט כולנו נחרדים מחוצפתו, וכאשר הימין, הממונה במקומותינו על הכבוד ועל זקיפות הקומה, מגיב בחריפות ונעלב רשמית, בו ביום אנחנו שומעים, בעצב ובחלחלה, על השיטה המתונה־יחסית, הנבונה, הנואשת, היודעת־נפש־בעליה, העקשנית, המוכרת לי מאיזשהו מקום – שחנא סניורה מציע כפעולה. והאיש עצמו מעורר מחשבה ודאגה, בעיקר מפני שכל סגנונו ואישיותו שופעים כבוד. כבוד עצמי של נשלט, גם זה מזכיר לנו משהו.

כמה עוד משחקי דמיון והשוואה יקרין לפנינו הגורל עד שנפקח עיניים ונאחז בו בזמננו ונבחר בדרך המכובדת של שליטה בו, בגורל, ושליטה בעצמנו. בחשבון הימים האלה נותר לנו זמן מועט שבמועט לקחת את המושכות לידינו ולקבוע את מידת הכבוד העצמי שאנחנו רוחשים לעצמנו, כבוד עצמי של מי שאחראי לחייו ואינו מחפש צידוקים לכשלונותיו. לכאורה ניתן היה, עוד עכשיו, להיפטר סוף־סוף מן ההתרפקות, הכמיהה וההזיה, שהן לחם חוקו והאוויר לנשימתו של כל גולה, אבל זרות ומיותרות למי שנטוע היטב על אדמתו ולמי שהוא עם חופשי בארצו. אבל אנחנו, עם רחמן ולמוד געגועים אנחנו: יש לנו סימפטיה רכה חמה לאנשים ששבו לבקר בכפר ילדותם בפולין; לבנו הומה כיונה למי שנלחם ונאבק בשלטון זר ועולה לכאן לבסוף להיות אחד משלנו; אנחנו אוהבים ספרים של סופרים־גולים עצובים ומתייפחים בהזדהות בסרטים של במאים גולים ומגורשים הזועקים בכאב וגעגוע אל מולדתם. וכמובן – צחוק עשה לנו האלוהים – אנחנו מענישים אנשים, כאן ועכשיו, דווקא בהגליה ובגירוש ממולדתם. אנחנו יודעים איפה הכי כואב. גלות היא הפצע שאנחנו סוחבים אתנו לכל מקום, היא המכה שאנחנו מתפנקים בה באהבה וברחמים עצמיים, והיא החבורה הטריה שאנחנו מעניקים לכל מי שנראה לנו אויב, אותו אויב שיכולנו, בתנאים אחרים, לראות בו ידיד שווה־ערך ובן־שיחה. זאת השפה שלנו – גלות והגליה. זאת, לצערי, שפת הרגש של שכנינו, ואנחנו לא כיבינו את אש ההזיה של המזרח התיכון, אנחנו ליבינו אותה והלבים אותה.

ואני פוחדת מאוד שגם את הזמן המועט שעוד נותר אנחנו עומדים לשמוט מידינו בבהלה, ללא אומץ, וההיסטוריה כבר תסדר אותנו כחפצה. טוב או רע, אבל קשה מאוד, ובלי כבוד. כי גלה כבוד מישראל ופינה את מקומו לחלומות צעקניים ולהזיה מאשימה.

הושטנו להם יד, והם עוד מתלוננים שהיא קשה / אמיר אורן

תוכנית אלות

חדלונו של הדרג המדיני נוטע בצבא תחושת ניכור; החוויה הקשה של השהייה בשטחים רוחפת רבים לזרועות כהנא

חמישה שבועות לאחר תחילת המהומות בשטחים, בממוצע יציב של הרוג מקומי ליום, מתבהר (או מתקדר) צביונו של האתגר שבפני צה"ל: מלחמת־התשה. אין צורת־מלחמה זרה מזו לאופי הישראלי, צבאי כלאומי. במלחמות־התשה אין ישראל יכולה לנצח. היא מפסידה בהן גם אם ניפנוף במדדים כוכבים וחולפים, כמו כפיית הפוגה או נפגעים רבים יותר לאויב, מתיימר להוכיח הצלחה.

לחברה הישראלית אין סבלנות וסיבולת למערכות ארוכות. צה"ל בנוי למלחמות־בזק, שבסיומן ישוחררו המילואים לבתיהם ולפרנסתם. השאלה הבסיסית, של תכלית המערכה אם איננה קיומית, מתעוררת אצל רוב המגוייסים ושאר האזרחים רק לאחר מעשה, בהשתרך ההסתבכות הצבאית – על גדת הסואץ, בלבנון, בשטחים – במקום בתקופה הטרומית, השאננה, שבה עוד ניתן למנוע אותה. מכל מערכה כזו יוצא צה"ל ניזוק. בהצטברם, מהווים נזקים אלה סכנה נוספת למערכת הישראלית.

מה שהתחיל בקפא"פ, באימוני נערי ארץ־ישראל המנדטורית לקרב פנים־אל־פנים במקלות, חזר לאחר כמעט מחצית המאה לקפא"פ. הבשורה הגדולה של השבוע היא שצה"ל יצטייד באלות. הנביא רפול היה אומר, "מעניין אותך לדעת מה הערבי חושב? פתח לו את הראש בנאבוט ותראה". צדיקי ההווה, שיודעים מה חושב הפלשתינאי, ממליצים בכל זאת על "תוכנית אלות", כתוספת קרה, לא יורה, לעוצר ולסגר, כי טוב סגר מעוד פגר, בלי להבין שהשהות בשטחים היא־היא הענישה הסביבתית, העצמית, של ישראל.

ההתרפקות הנדושה על דרום־קוריאה, המדכאת בלי לקטול, מוורה לא משום שהמפגינים שם אינם להוטים להרוג שוטרים, כתשובת צה"ל, אלא משום היעדרם של שני מאפיינים הנוהגים במצב הקוריאני: חלוקת הארץ ושלטון הצבא. בישראל עלולה ההימנעות מחלוקה להביא את הצבא לא לשלטון, אלא לניכור ממנו.

הסגרים ישפיעו על הסקרים. מה שהמנהיגות הקשישה אינה מצריכה לעשות, בחשיבה וביוזמה, היא מטילה על הסוראים ועל הסגנים שמשני עברי גיל העשרים. בשטחים הם נדבקים במחלה המקומית, שסימניה ייאוש, תיסכול ותחושת חוסר־מוצא. חוויות אישיות של השפלה וחוסר־אונים מקצינות רבים מהם, לעתים הרחק עד למאורת כהנא ומכל מקום לכיוונו הכללי של האש"ף הימני, איתן־שרון־כהנא. רבבות רבות של מצביעים, אולי כרבע מיליון, יגיעו השנה לקלפיות לראשונה בחייהם. מי מהם שחוו בצה"ל את השטחים עלולים לפנות ריגשית ימינה, גם אם שכלתנית, אי־פעם בעתיד, יתעשתו לעמדות אחרות. מהתבטאויות אופייניות של חיילים, שלא כולן מיועדות לאוזניים ולעיניים זרות, מצטיירת תמונה עגומה במיוחד.

הנגע פשה גם בקרב קצינים בתפקידים המשפיעים ביותר, מפקדי יחידות סדירות. למפקדים אחרים בדרג־השדה הבכיר השקפה שונה על עתיד הסיכסוך, אך תרעומת דומה בלהטה כלפי הדרג המדיני, שהתרגל להתנער מאחריות ולבודד במערכה את הצבא וגורמי־ביצוע סמוכים. הם אומרים כי הקברניטים המדיניים מנותקים מהנעשה בשטח ואינם מצליחים לענות על תהיות החיילים על מה, ולמה, ועד מתי, ומי משלם בגופו ובנפשו את מחיר החדלון המדיני. מפקדים אלה מזכירים כי מהם־עצמם נדרש לשכנע את הלוחמים המצייתים לפקודתם בצדקת המבצע, בחיוניותו ובכורח שליחתם לבצעו. אם לא ישכנע הדרג המדיני את המפקדים כי המבצע אכן מוצדק והכרחי וכי להחלטה עליו קדם מאמץ עילאי של חשיבה, תיכנון ועבודת־מטה, יחלחל הפיקפוק לכל הדרגים.

אויב מכותר שהחליט שלא להיכנע יילחם על חייו בחירוף נפש מכתריו או יזעיק סיוע עולמי נוסח ארמיה 3 של צבא מצרים. מי שאינו מותיר פתח, צוהר או סדק לתושבי השטחים, דוחק אותם להתקוממות־תמיד, גם אם לא מובטח להם שהתקוממות תביא לקוממיות. בעיניהם, אין היום שוני משמעותי בין המפלגות הגדולות בישראל: ההבדלים שבין שמיר לבין רבין דקים מאלה שבין יצחק לבין אחיו ההורג והמגורש, ישמעאל.

בשיא ההכרעה על ה"לביא", שהתקבלה במידה רבה בהשפעת עמדתו הנחרצת של המטכ"ל הנוכחי, חשש שמיר כי בבוא ההכרעה על השטחים יסייע צה"ל למפלגת העבודה, שבידי נציגה מופקד תיק־הבטחון. למעט התקופה הקצרה של דיין מרפ"י מול אשכול ממפא"י, לא התעמתו עד כה שר־בטחון וראש־ממשלה, נציגי מפלגות יריבות. הערכה מציאותית של השקפות הרמטכ"ל הנוכחי ובכירי אלופיו עודדה את שמיר לחשש זה, אך חשבונו נעשה בלי רבין, המזלזל בהשפעת הצבא על הויכוח הלאומי בסוגיית השטחים (ומותיר לאריאל שרון את דימוי מפרנסם האבהי של אלופים משתחררים ופורשי־בטחון אחרים).

כשלונה של מערכת־הבטחון בהתמודדות עם אירועי השטחים, כמצב־הווה כמו גם כמירשם־עתיד, ייזקף פוליטית לחובת רבין, בעוד שרוח הקשיחות תפנה את חסידיה ימינה מהמערך. מי שירצה להצביע רבין־בגט, יפסח על המתווך ויצביע בעד הליכוד, בעוד שהרוצים וייצמן־בגט יתנו את קולם ליוסי שריד. השמעונט הנותר בין הרבינגט לוייצמנט עלול שלא להספיק לפרס.

מפשיטת־הרגל של מדיניות־השטחים לא יציל גם כונס־נכסים. הגישה הישנה, שראתה באנשי־מפתח מקומיים יעד לפיתוי, לקנייה או לסחיטה, בניצוח מפעילי־מלשינים ותיקים, טואטאה במשבים העזים של השבועות האחרונים. לכל אדם אולי יש מחיר, אבל מאחורי כל מחיר ניצב לעתים אדם. כשבני־אדם מתאחדים, המחיר גבוה הרבה יותר.

באילתורי המהומות, עשו צעירי השטחים ללעג גם את מי־שנחשבו עד עתה למנהיגיהם. ניכור־הדורות אינו יודע קו ירוק ואינו מציית לסגרים. מעולם לא הוביל פוליטיקאי בן פחות מ־60 את רשימתו לנצחון בכנסת; הפעם יהיו כל המובילים הראשיים מעבר לגיל הגימלאות. תכליתה של ההתשה ברורה עוד פחות מסופה, אבל הבוחרים כבר עייפים, דור שירות־החובה ומילואי־השטחים, שנתון על גבי שנתון מתוסכל, לא יניח עוד זמן רב לעשותו צעיד לעזאזל.

בטווח המצלמות / חגי אשד

הטריז האמריקאי

כדי למנוע את תקיעת הטריז בין ישראל לדעת־הקהל האמריקאית תידרש ממשלת ישראל לגמישות וליוזמה מדינית

החזית העיקרית של ישראל נטושה לא בשטחים עצמם, אלא מעל מסך הטלוויזיה האמריקאית. זה ההבדל העיקרי בין מה שקורה עכשיו לבין כל גלי המהומות והמאורעות בארץ ישראל מאז תחילת הסכסוך הערבי־ישראלי. מה שהיה בעבר בחזקת טפל, הפך עכשיו לעיקר. ידועה הגירסה שארה"ב הפסידה את מלחמת וייטנאם, לא בחזית הקרבות, אלא בעורף – מעל מסך הטלוויזיה שהביאה את מוראות המלחמה לתוך חדר המגורים של כל אזרחי ארה"ב. זה היה הטריז שהצליחו הווייטנאמים לתקוע בתוככי אמריקה. קודם נכבשה דעת־הקהל האמריקאית והיא שהגבילה את יכולת התימרון וההכרעה של נשיא ארה"ב והצבא האמריקאי והיא שהכניעה גם אותם בסופו של דבר.

זה עלול לקרות גם לנו, בממדים אחרים, אולי, אבל לא פחות מזיקים. הממשל האמריקאי תומך בישראל חזקה ובטוחה. כך גם הקונגרס על שני בתיו. אבל יש גבול ליכולתם לתמוך בנו. זהו הגבול של דעת־הקהל האמריקאית. והיא מושפעת יותר ויותר ממה שהיא רואה על מסך הטלוויזיה: ממעשי הדיכוי של חיילי צה"ל בשטחים נגד ילדים ונשים – מידי של חיילים על ילדים משליכי אבנים ועל נשים מפגינות. זה מה שהם רואים ערב ערב. במלחמה הזאת צה"ל לא יכול לנצח. זוהי נקודת התורפה העיקרית של כוחנו הצבאי והמדיני. ככל שיימשכו המהומות ברחובות הערים ומחנות הפליטים, ככל שיארכו פעולות הדיכוי של צה"ל ומשמר הגבול, כן תתכרסם יותר ויותר האהדה והתמיכה שמהן נהנית ישראל בדעת־הקהל האמריקאית. במוקדם או במאוחר תהיה לכך השפעה מעשית על מידת התמיכה של הקונגרס והממשל. מה שנכון לגבי השפעת הטלוויזיה על דעת־הקהל האמריקאית נכון גם לגבי יתר ארצות המערב הידידותיות לישראל ואף לגבי ארצות העולם השלישי שישראל רצתה לשפר את מעמדה בקירבן ואף הצליחה עד לאחרונה. זוהי החזית החשובה ביותר שבה ניצבת ישראל מול גל המהומות בשטחים.

צריך לאגף את החזית העיקרית הזאת ואפשר לעשות זאת בכמה צורות. בראש וראשונה על־ידי העמקת הפגיעה הכלכלית בתושבי השטחים. הם עצמם גורמים זאת לעצמם, על־ידי השבתת המסחר הממושכת ומניעת פועלי השטחים מלהגיע למקומות עבודתם. כמה זמן הם יוכלו לעמוד בכך? הפגיעה הכלכלית סמויה מעין מצלמות הטלוויזיה, בניגוד לפגיעות של דיכוי צבאי ישיר במעשי ירי וברדיפה אחרי משליכי אבנים וכו'. חנויות סגורות אינן מושכות את המצלמות ואינן מסעירות את דעת הקהל העולמית. את הפגיעה הזאת אפשר להעמיק על־ידי הטלת עוצר, כתגובה על הפרת הסדר הציבורי, במקום על־ידי מרדפים ויריות של חיילים. הפגיעה הכלכלית כואבת הרבה יותר. בעיקר בהצטברותה. להטלת העוצר מעלה נוספת: היא מגבילה לא רק את המהומות וההתפרעויות, אלא שהיא מגבילה ומרחיקה מזירת ההתנגשויות גם את מצלמות הטלוויזיה. היא מרחיבה את "השוליים של הביטחון" בין מצלמות הטלוויזיה לבין פעולות צה"ל להרגעת השטחים – גם מבחינת המרחק בשטח וגם מבחינת המרחק בזמן. גם כדי להגן על ביטחון צוותי הטלוויזיה וגם כדי להגן על חייהם של חיילי צה"ל הנמצאים בסכנה, ומצלמות הטלוויזיה מגבילות את חופש פעולתם. ככל שמצלמות הטלוויזיה יצלמו פחות תמונות דיכוי מכוערות כן ייטב לישראל מכל הבחינות.

את שני האמצעים הללו צריך להפעיל בצורה מדודה ומבוקרת מאד. לא יותר מדי ולא פחות מדי. את המידה הנכונה צריך לבחון בלי הרף, לפי התוצאות החיוביות והשליליות גם יחד. הלחץ הכלכלי צריך להיעצר לפני הנקודה שבה הוא עלול להביא את תושבי השטחים למצב של מצוקה חמורה ולתגובות המוניות של מעשי יאוש, שלפי שעה הם מוגבלים למיעוט קטן של נערים. אבל עד לנקודה זאת יש עדיין מרחב רב של תימרון. השיתוק הכלכלי בשטחים יעמיק את המחלוקת בין שכבות הציבור השונות ואולי ידרבן את היסודות השקולים והאחראים יותר להתייצב נגד המתפרעים המסבים נזק לתושבי השטחים עצמם, יותר מאשר לישראל. גם "שולי הביטחון" ביחס למצלמות הטלוויזיה צריכים להיות לא רחבים מדי ולא צרים מדי. צריך למדוד אותם במידות קטנות של זמן ושטח. לאפשר לטלוויזיה חופש פעולה כמובן, שיצלמו, אבל כמה שפחות. זוהי זירת לחימה חשובה לא פחות ואולי יותר מכל זירות הלחימה האחרות. מערכת הביטחון צריכה לתכנן בקפידה את המיקום והתיזמון של מצלמות הטלוויזיה, לא פחות מאשר את אלה של יחידות צה"ל ומשמר הגבול ואת עמדות התצפית והסיור והירי שלהם. טווח המצלמות יקבע את תוצאות המערכה יותר מטווח כלי הנשק.

כמובן שאין די בשתי צורות לחימה אלה. דרושה מערכת הסברה ישראלית בקנה מידה אחר לגמרי. צריך להביא בחשבון שהמערכה המשולבת – הצבאית, הכלכלית והמדינית – על עתיד השטחים עלולה להימשך כמה חודשים. צריך להיערך לקראתה גם מבחינה הסברתית. צריך להסביר לאמריקאים וגם לישראלים את המצב של מצור וחרם וסכנת מלחמה שבה נתונה ישראל מול מדינות ערב בחזית המזרחית, גם אם אינה מוחשית עכשיו וגם אם אינה נראית לעין המצלמה. צריך להסביר להם ולנו שהסכסוך לא התחיל עם הכיבוש כתוצאה ממלחמת ששת הימים. צריך להגביר את הלחץ ההסברתי על תושבי השטחים שיקחו את גורלם בידם ויביעו את רצונם להשתתף במשא־ומתן על עתידם. צריך להגביר את הלחץ ההסברתי על המלך חוסיין וגם על הנשיא מובארק, שיגלו יותר גמישות בנכונות למשא־ומתן עם ישראל.

האמת המצערת היא שהצלחתה של מערכת הסברה זאת כלפי חוץ, תלויה בהצלחתה של מערכת ההסברה כלפי פנים. אם הליכוד, בראשות יצחק שמיר, לא יגלה נכונות למשא־ומתן על עתיד השטחים, שיהיה כרוך בשינוי עמדותיו הנוכחיות, לא תצלח שום הסברה כלפי דעת־הקהל האמריקאית. גם המערכה הצבאית והכלכלית כשלעצמה לא יהיה בה די. כדי למנוע את תקיעת הטריז בין ישראל לדעת־הקהל האמריקאית תידרש ממשלת ישראל לגמישות וליוזמה מדינית, שעד כה רק מפלגת העבודה היתה מוכנה לגלות. אחרת – הטריז האמריקאי הזה ילך ויתרחב. ולא תועיל לנו שום הצלחה צבאית מאוחרת בהרגעת השטחים. הנזק בדעת־הקהל האמריקאית כבר ייגרם אז והוא ייתן את אותותיו בהכרח גם על הקונגרס והממשל.

עכשיו כשהתחילו להבין שה"עסק" לא כל־כך פשוט / יצחק בן־נר

דרושה מנהיגות אותנטית

האם שמיר חושב שבכוח יושג שלום קפוא לנצח? ומדוע המערך לא מתכנס לדיון חירום רציני

לפני שמנהיגינו יתחילו לחפש את המנהיגות האותנטית שמאחורי ההתקוממויות בשטחים, מוטב שנתחיל כולנו לחפש את המנהיגות האותנטית שלנו, כפי שהיא נחשפת לעינינו בהתלקחויות האחרונות.

הרי האירועים האחרונים, בשבוע האחרון, היו בבירור אירועים משבריים, מן הסוג שמביא לגילוי מנהיגות אמיתית. זה היה השבוע שבו החלו אנשים בממשלה להבין שה"עסק" הוא לא כל כך פשוט ושלא ייפתר בקלות ובמהירות, באמצעות יד חזקה או יד חזקה מאוד (ולמרות זאת התיישבו לדון בהקשחת היד); זה היה בשבוע שבו הסתבר שרימוני הגאז המדמיעים מדמיעים וצורבים קודם כל, באורח סמלי, את עיני חיילינו והאחוזים בהם – ואילו השבאב למד בזריזות להתגונן מפניהם: מטילים אותם בחזרה על החיילים, זורקים אותם לדלי עם מים או מכסים את האף והעיניים בממחטות נייר, המצרך המבוקש ביותר בשטחים; זה היה בשבוע שבו לא יזם הימין אפילו פעולה פאטריוטית אותנטית אחת נגד מרי הסיגריות של חנא סניורא, כמו להחזיר בתשובה אל העישון רבבות שהפסיקו לעשן, או לעשן בהפגנתיות בהצגת "סיגריות ירושלים"; זה היה בשבוע שבו הסתבר כי מנת כיבוד לאדם אחד בחנוכת הדירה הצנועה של שרון בירושלים הגיעה, כנראה, למחיר של 100 דולאר, ומבלי להתחשב במי שמימן את הטקס ובמה שהאכילו את האורחים שם, נוכל להגיד שזהו מחיר זול מאוד, בסופו של דבר, מכיוון שבסופו של דבר כולנו אכלנו אותה בגדול, בשטחים, אחרי הסעודה המתחלת הזאת; זה היה בשבוע שבו שאל המראיין בטלוויזיה, במלוא הרצינות, את פלאטו־שרון היושב מולו, באוטוריטה מובהקת, על עוזרו־בעבר קלמנוביץ': "תגיד, הוא היה איש הגון?"

בשבוע המר המגוחך הזה נהרגו עוד כמה ערבים בשטחים, ההסלמה הפכה מפחידה עוד יותר, העייפות הממשלתית ובעקבותיה חוסר התושיה של כוחות הבטחון, ההכרה הקשה כי המצב הזה יהפוך, כך או אחרת, למצב של קבע; בשבוע הזה לא הצלחנו אפילו לברר לעצמנו, מי הם, אם כן, המנהיגים האותנטיים של עם ישראל.

האם זה רה"מ יצחק שמיר, שאינו קולט, כנראה, את המתרחש במלוא חריפותו; וכשהוא קולט אותו בחושים קהים, אתה אינך יודע אם הוא נהנה יותר מכך שכבר כמה שבועות לא מבלבלים לו את המוח בנושא הוועידה הבינלאומית והחתירה לשלום, או מהעובדה שצבא מצרים דיכא מהומות באכזריות גדולה משלנו? שמיר לא זכר דבר ולא למד דבר. בכך, אולי, מתמצית האותנטיות שלו – ואולי בשמחה הגלויה על הפירות שעתידים המאורעות האחרונים להביא לו, לדעתו, בבחירות הבאות. מה פרס רוצה ממנו? הוא אפילו לא קיבל הזמנה מאש"ף להידברות, מה שאומר שאם היה מקבל הזמנה כזאת, היה הכל נפתר במהירות ובאחריות.

האם זה שמעון פרס, שממשיך להטיף, להסביר, לתרץ, להגדיר, לשכנע, בסבר פנים עגמומי, כמי שנאלץ – הוא תמיד נאלץ, בעצם – לטהר את השרץ, ותמיד נשמע כמצטדק וכממלל דברים נכונים לחינם וללא כל השפעה ואינו עושה מעשים של ממש? שמעון פרס, אם היה מנהיג אותנטי ואמיץ, היה עושה את מה שהוא רומז עליו – ומצהיר עם כל ההסתבכות הפוליטית הפנימית, על נכונות להידבר עם כל נציגות פלשתינית מוסכמת שמסכימה להידבר אתנו, כולל כזאת המזוהה עם אש"ף (ומי אינו מזוהה שם עם אש"ף?) או עם אש"ף עצמו. רק התחייבות כזאת, שאין בה כל ביטוי לחולשה, תחזיר שמץ תקווה, תעצור את הדינאמיקה של הייאוש בשטחים ואת ההידרדרות. כל מי שאומר, שלעולם לא נישא וניתן עם אש"ף, מוליך שולל את הציבור. בסופו של דבר, בדרך זו או אחרת, אש"ף יהיה צד שני. השאלה היא, איזה מחיר ישולם עד שנכיר בכך.

האם זה שר הבטחון רבין? שר הבטחון יודע לאתר את הסיבות למהומות, בייאושם המצטבר של תושבי השטחים, שאינם מגלים כל סימן של התקרבות לפתרון בעיותיהם ומגלה אחרי חודש שהעסק קשה וממושך מכפי ששיער בתחילה, וכואב את מצוקת חיילינו, הצריכים לדכא נשים וילדים. הוא קובע בצדק שלא ניתן להם להשיג השגים בעזרת אלימות, כמו זה שאמר, "נשבור להם את הידיים ואת הרגליים ונפוצץ להם את הצורה, אם יתנהגו באלימות". הוא קורא להידברות, אבל יודע שאין עם מי, כל עוד אין בנו נכונות להידבר עם אש"ף. אבל אש"ף הרי אינו פארטנר לגבינו, אכסיומאטית. לא צריך להסביר מדוע. כי אש"ף הוא אויב נבזי – ואנחנו, כנראה, עדיין יכולים להרשות לעצמנו את הלוכסוס לבחור לעצמנו את הפארטנרים שלנו להידברות. אז אנחנו נבחר לנו בני־שיח יותר סימפאטיים. לא אש"ף ולא סוכניו. כאילו יהיה קל יותר להידבר על רגיעה עם הצעירים המיואשים, השונאים, האלימים וחמומי המוח שברחובות, או עם חוגי האיסלאם הקיצוני המתרים בתוכם ומשיגים יותר ויותר השפעה? יצחק רבין, אם היה מנהיג אותנטי, היה מחליט, אולי, על צעדים מקוריים, כמו הוצאת כוחות הבטחון מהסימטאות ומהרחובות וממחנות הפליטים והצבתם בצמתים הכרחיים, כדי למנוע כמה שיותר חיכוך מרגיז ופרובוקאטיבי בין חיילינו לבין האוכלוסיה, מבלי לחשוש ש"הדבר יתפרש בעיניהם כחולשה מצידנו". בינתיים, עם רצון תיאורטי "להידבר עם מישהו שאינו אש"ף", ומבלי להעניק שמץ של תקווה חדשה, רבין אינו יודע מתי יסתיימו ההתקוממויות האלה, "בעוד שבוע, בעוד שבועיים, חודש, חודש וחצי". יצחק, הסוף איננו.

האם זה אריאל שרון, הצובר לעצמו נקודות בשקידה, מרוויח מכל מצב, תוקף את כל מי שעומד בדרכו, מפחיד את יריביו ואת עמיתיו, פותר כל בעיה דמוגראפית ומדינית מן השרוול ולחוץ ומטיף לכולם איך צריך לנהוג, במין תערובת מפחידה של ליבראליות (שיכונים לפליטים) ואגרסיביות טוטאלית (איכוד עניין דיכוי המהומות בעזה, בזמנו)?

ואולי זה עזר וייצמן, האומר כל הזמן דברים אמיצים ונכונים, מציג תוכניות מפורשות – אך אינו מצליח להגיע למידה כלשהי של כוח השפעה, כדי ליישם אותם במחשבה ובפעולה המדינית?

ואולי המתגוללים שלנו, מלווינגר ודניאלה ועד לראשי חבל קטיף, הם־הם המנהיגים האותנטיים של ישראל, נכון לעכשיו, משום שהם נותנים את הטון ועל פיהם יירתע רה"מ, שנסוג אפילו מגימגומיו הלא־מחייבים בעניין האוטונומיה? אולי השוליים הנורמאלי־מטורפים, הרואים בהקצנה לא־מתפשרת, חזקה, אלימה, את המוצא מסבך הבעיות הלא ניתן להתרה – פעם בעם, סכנה דמוגראפית, חולשה כלכלית – וכמי שנותנים את הטון הם יעשו הכל כדי להנציח את המצב? אילו רק היה אפשר לדרוש מהם שיממשו בעצמם, ללא עזרת צה"ל וכוחות הבטחון, את לאומנותם. שהם, במו ידיהם הגאה, יפטרלו ברחובות עזה ושכם ומחנות הפליטים, יסלקו מחסומים תחת מטר אבנים, יטילו רימוני גאז, יהדפו נשים מיללות, יכו ילדים, ירדפו אחרי מתפרעים, יסתכנו בדקירות סכינים ובנשיכות ובשריטות. הלא את לבכיו של הממאניזם היהודי מוזק אצלם מזמן הכורה הלאומי והשנאה להם כצרי לסירופם. אז שילכו להם דרוקמן ונאמן ושאקי והמר ושילנסקי ושליטא ושפירא השר והכהן ושרון ולווינגר וכהנא וכל גיבורי הלשון האחרים וימששו בכוח עצמם, במו גופם, ללא הגנה ואבטחה נרחבות, את הדברים שהם מטיפים להם. שנראה אותם שם, ולא את חיילי צה"ל ומפקדיו.

ואולי הרמטכ"ל, סגנו ואלופי הפיקודים במרכז ובדרום הם־הם מנהיגים אותנטיים, בכך שהשיגו שתי מטרות חשובות, בעימות ובדיכוי המהומות – איתורם של האירועים והגבלתם למקומות התרחשותם ומינימום של נפגעים מבין חיילי צה"ל? אבל מפקדי הצבא הם מבצעי המדיניות או אי המדיניות ובמקרה זה גם השעיר לעזאזל של מחדלי ההנהגה הלא אותנטית שלנו. מפקדי הצבא מברכים בוודאי את מזלם, על שאינם צריכים להתמודד בשעה זו גם עם לחצים בטחוניים חריפים בגבולות וכך יכולים הם להטיל את כל כוחות צה"ל שבהישג־יד לשטחים. הכמות היא האיכות ומי יהדהו לערכה, כנראה יישאר בה־יד. יקנה ושיבה, כי אף אחד לא ערוך ללוכסוס של חילופי משמרות וחלוקת הנטל הפיזי והנפשי והסיכוני. שלא לדבר על כך שעדיין לא הגיעו, במטכ"ל, יש להניח, למחשבה מה עשו השבועות הללו של הפעלת הדיכוי לנפש החיילים.

אז מי הם מנהיגינו האותנטיים? מי ידיע?

עד שתתגלה מנהיגות כזאת, שתוביל אותנו אל האור או אל האופל, מתגלה היש – ומה שיש עלוב, עכור, מפוצל, אובד־עצות, חלש המתנגאה בכוחו בלא שהוא מבין, או בלא שאיכפת לו, שהכוח הופך לסמל מכוער של עיקשות, עיוורון, עריצות וחולשה. האם חושב שמיר, כמה שנראה כאטימות מעודדת חלחלה חדגונית, שאם צה"ל ישקיע עבודה בכזה את ההתקוממות, ישרור לנצח שלום קפוא בשטחים? הרי הכל רותח כל הזמן ומי שיכביד את המיכסה יגרום רק להחשת ההתפוצצות. ומדוע המערך לא מתכנס לדיון־חירום רציני ומצה לקבוע נחרצות מה עמדתו בנושא התלקחות בשטחים ומה הוא מוכן לעשות כדי להניע את הגלגלים לקראת פתרון ורק מודיע בבהלה שלא הוא שיעזוב את הממשלה הזאת בטרם בחירות? ומדוע אותן "תקוות העתיד" הספורות, אנשי ההגיון והשפיות שבין נבחרי הליכוד, מן השורה השניה, המבינים את גודל הסכנה המאיימת עלינו, משתפנים שוב ואינם עושים צעד אמיץ, בנוסח עמידב, כדי לעצור את הנפילה?

ועד שתתגלה מנהיגות אותנטית כזאת, ממשיכים חיילינו לגלות שכוחנות ותחושת שתלטנות ועליונות כמוהן כסם. רבים מהם מגלים את ההנאה שבלהבעית־עד־מוות נשים וילדים שלכתיהם פורצים, כמובן־מאליו, ברדיפה אחרי חשודים ביידוי אבנים ואת הסיפוק שבפריקת מתחים ותיסכולים וחרדות על חשודים, באמצעות מכות. והקיצונים כאן ושם מחככים ידיים בהנאה מול האסקלאציה הגוברת. עד כה השתמשו בצד השני באבנים, בבקבוקי תבערה ובמקלות. עוד מעט אולי תגבר יד הקיצונים וכדורים ורימונים יעופו באוויר, כמו שצריך במלחמה אמיתית. ואנחנו הרי תמיד צריכים מלחמה אמיתית כדי לנצח בה, כידוע. ההקצנה לימין האלים גוברת, כמו תמיד כשאין פתרון הנראה לעין. ומצד שני, מול אוזלת ידו ואטימותו של השלטון, אתה שומע יותר ויותר דיבורים מתרידים, גם מאלה שלא היית מאמין שידברו כך, לאמור: אני מתבייש בימים אלה שאני ישראלי. ואתה שומע שוב ושוב על התארגנויות ספונטאניות של אנשים, בבתים, לנסות ולטכס יחד עצה מה לעשות, כי במקום שאין מנהיגות, היה אתה מנהיג.

..."ולחשוב כי אולי בכל־כך מעט – הכרה כי נכונים להידבר על פתרון לפלשתינאים עם הפלשתינאים המייצגים את הפלשתינאים – אפשר לצאת מן המעגל חסר המוצא הזה תוך שעות. ולחשוב שהמנהיגות הקיימת אינה יכולה, אינה רוצה, אינה מעזה, ביחד או בנפרד, אף להגיע למעט הזה, שבו מתמצית חכמת הקיום היהודית..."

לא מפחד ממיליטריזם / יעל פישביין

לירות אולא לירות

מנהל בית־הספר הריאלי טוען, כי האירועים בשטחים הופכים את החינוך לקראת השירות הצבאי לחיוני מבעבר, אולם הוא קובל כי כל אימת שהחברה הישראלית נתקלת בבעיה היא פונה מיד למערכת החינוך כאל נוסחת קסמים

מצלמות הטלוויזיה קלטו את חיילי צה"ל יורים לעבר נערים, הודפים נשים, שולפים כידונים לעבר אזרחים. נדמה היה שהחינוך להומניזם פשט את הרגל. מנהל בית הספר "הריאלי" ישעיהו תדמור, בעבר מפקד הגדנ"ע, טוען שהמציאות בעזה ובשטחים הופכת את החינוך לקראת השירות הצבאי לחיוני יותר מבעבר. "אין לי דרך ללמד תלמיד איך לשרת בעזה, אבל אני יכול להכשיר אותו להתמודד באופן אינטלקטואלי ומוסרי עם הדילמות שבהן הוא עלול להיתקל בשעת השירות בשטחים. כשיצטרך להכריע איך לנהוג מול המון מתפרע, אני מצפה שישקול תמיד את השיקול ההומני. אני לא יכול להגדיר בשבילו מה תהיה הנקודה הקריטית שבה יצטרך להמיר כדורי גומי בכדורים חיים, אבל אני יכול להשתמש בהיגדים כלליים ולומר לו: מותר לך לעשות כך וכך אם נשקפת סכנה לחייך".

כל אימת שהחברה הישראלית נתקלת בבעיה, מיד היא פונה אל מערכת החינוך כאל נוסחת קסמים. אנשי חינוך רבים מתקוממים נגד העומס הזה שהחברה הישראלית נוטה להעמיס עליהם. תדמור, בן 53, בוגר "הריאלי", אינו מתקומם. לדבריו מערכת החינוך הרחיבה את קשת התייחסויותיה כפועל יוצא של התפישה האומרת, שבית הספר צריך להכין את בוגריו לקראת "החיים" ומכיוון שהחיים נעשו מורכבים וסבוכים, רק טבעי שקשת המשימות של בית הספר התרחבה. הוא נמנה עם אלה שמאמינים בכוחו של החינוך, אולי מפני שהרקע שלו דתי. בכיתה ה' עבר מבית ספר "נצח ישראל" ל"ריאלי". במשך שנים חש עצמו נטע זר עד שבגיל ההתבגרות העז להסיר מעל ראשו את כובע הגרב ולחצות את הקו לעבר החילוניות. במשך שנים רבות עסק בצה"ל בתפקידי הסברה וחינוך. בין השנים 1971–73 שימש מנהל הטלוויזיה הישראלית. חודשיים לפני מלחמת יום כיפור חזר לצה"ל לתפקיד מפקד הגדנ"ע ולעבור 4 שנים השתחרר מהשירות הצבאי. שימש ראש שליחי העליה בארה"ב ובקנדה ומשנת 80 הוא ב"ריאלי", שנתיים סגן מנהל ואחר כך מנהל.

לדבריו, החינוך לקראת השירות הצבאי הפך להיות בעייתי בשנים האחרונות. בעבר זו היתה התפישה התמימה שהצטמצמה בהכשרה גופנית ובהכנה לקראת חיי שדה, מחנאות והכרת הארץ. היום החינוך לקראת גיוס חייב להתמודד עם מכרים פסיכולוגיים ואידיאולוגיים.

הוא משוכנע שבית הספר חייב להתייחס לבעיות השירות הצבאי. "הצבא אינו שלב משני בחיי הבוגרים. זהו שלב גורלי, תובעני שיכול לתבוע מחיר של חיי אדם. בית־הספר אינו יכול לנטרל עצמו מעיסוק בשלב הזה שבוגריו ייאלצו להתמודד אתו. כאז במלחמת לבנון נוצר בקע בקונסנזוס הלאומי. נושאים, שבמשך שנים היו מוסכמים על הכל, התערערו והסתבשו. בית־הספר אינו יכול לעמוד מנגד". מול השאלה אם לשרת או לא לשרת בשטחים הוא מציב לפני בוגריו את חובת הציות לחוק גם אם התלמיד מתנגד למדיניות הממשלה. גבול הציות הוא במה שאמרו השופטים על מקרה כפר קאסם: כשהפקודה יש בה משום ערעור על המוסר הבסיסי של האדם.

"אני רואה עצמי מחוייב להעביר תלמיד על הדילמות המוסריות שעלולות לעמוד בפניו בזמן השירות הצבאי: החובה לציית ולשרת בשטחים גם אם אתה מתנגד למדיניות הממשלה. הצורך לשקול שיקול הומני כשאתה עומד מול אויב, הצורך להחליט אם לירות או לא לירות בילד וכד'. עלי להכשיר אותו לחיים במציאות שיש בה ערכים סותרים ולחדד את יכולתו להכריע, יותר מזה אינני יכול לעשות".

לא, הוא אינו מפחד ממיליטריזם. בצד החינוך לקראת שירות צבאי, מתקיים החינוך לחיים דמוקרטיים. מיליטריזם הוא קידוש של סמלי צבא, כשהצבא הופך להיות תחום בעל זכויות יתר שאסור לבקרו. ככל הנראה לא כך נתפש הצבא בעיני הבוגרים. במסגרת החינוך לקראת שירות צבאי מועלות לפניהם אפשרויות שמפקדים ינצלו לרעה את סמכותם. גם תופעת הדירטור וההתעללות נדונה בכיתות בגילוי־לב ובחושפנות תוך ניתוח אירועים. תדמור משוכנע, שהוא יכול להבין חיילים הנבגיים לדרות הסיטואציה הפוליטית הסבוכה.

בתנאים של היום מחברה סוערת ומבוקעת אידיאולוגית וחברתית, הוא מאמין שבית־הספר יכול ומחוייב להתמודד עם המציאות, גם אם היא קשה, גם אם גבולותיה מטושטשים.

هكذا من الأصل

בעיקר בגלל קנאה / אמיר רוזנבליט

עניין של רווחיות

אריה שחר, חבר מרכז מפלגת העבודה, שוב לא נבחר – מסיבות פוליטיות – לתפקיד מנכ"ל כי"ל על אף היותו המתאים ביותר: מפעלו (ים המלח, החברה המובילה בכי"ל) מצליח, במשך 15 שנים רצופות, להציג מאזנים רווחיים חרף המשברים והתנודות בשוק הדשנים העולמי

אריה שחר: "לא אצה לי הדרך" (צילום: "ברק")

בהידחו של אלוף (מיל.) חיים ארז כמנכ"ל קונצרן כימיקלים לישראל (כי"ל), במקומו של יורם זיו הפורש, לא הפתיעה את אריה שחר, מנכ"ל מפעלי ים המלח, אף־על־פי שרבים ראו בו מועמד טבעי לתפקיד.

"איני מאוכזב מהעובדה שלא נבחרתי", אומר שחר. "בכיוון שאני אדם ריאלי וידעתי מראש כי אין לי סיכוי. כאן בחוץ הליכוד בתיק התעשיה והמסחר – שיקולי בחירת מנכ"ל כי"ל אינם עניינים. בהיותי איש מפלגת העבודה חבר המרכז שלה, לא היו לי ציפיות שאתמנה הפעם לתפקיד, כפי שלא התמניתי גם בפעמים הקודמות".

שחר, בן ה־61, הוא דמות די חריגה בין המנכ"לים בכי"ל: הוא היחיד ששרד בתפקיד תקופה כה ארוכה ולא הוחלף במהלך הקדנציה של יורם זיו כמנכ"ל הקונצרן. החברה שלו מביאה את עיקר הרווחים לכי"ל. חברת מפעלי ים המלח היא סיפור הצלחה, הבולט על רקע הנתונים העסקיים העגומים של החברות הישראליות בשנת 1987. בשבוע שעבר הציגה החברה את המאזן התצי־שנתי שלה שמראה רווח של 20 מיליון דולר, סכום שחברות רבות בישראל היו מאושרות לעצמן כרווח שנתי. הישג זה בולט שבעתיים על רקע העובדה שבתקופה זו ירדו מחירי האשלג בעולם לרמה הנמוכה ביותר זה 30 שנה. זו הסיבה ששחר אינו מוטרד מהעובדה בכי"ל על אף העובדה שמועצת המנהלים של הקונצרן מורכבת ברובה מאנשים המזוהים עם הליכוד. המאזן המבטיח, שהציג בחצי השנה האחרונה, כמו גם ב־15 השנים שלפני כן, מאפשר לו לישון בשקט. "שיהיה ברור, אינני יושב כאן על תקן של דפוק. עם זאת, כאזרח המדינה, אני רואה בתהליך זה תופעה חמורה. עם קום המדינה היו אלה "מקורבי מפא"י": כיום אנו נתקלים בה מן הצד השני של הקשת הפוליטית".

שחר – תת־אלוף (במיל.), ממקימי חיל ההנדסה, בעל תואר ראשון במדע המדינה ותואר שני בניהול עסקים – הגיע לחברה ב־1971, כשהיקף פעילותה הסתכם בכמה עשרות מיליוני דולרים בלבד. ההפסדים הגיעו אז לכדי מחצית המחזור. ב־15 השנים האחרונות הציגה החברה מאזנים רווחיים על אף התנודות החריפות המאפיינות את שוק הדשנים בעולם. במחצית האחרונה של השנה עלו רווחיה, ללא החברות־הבנות, ב־7.5 אחוזים והגיעו ל־15.9 מיליון דולר. ניתוחים כלכליים מצביעים על כך, כי מפעלי ים המלח היא אחת החברות היעילות בארץ והתפוקה השנתית לעובד בחברה, הנמצאת בעליה מתמדת, נאמדת בין 180 ל־200 אלף דולר לשנה. לשם השוואה, התפוקה השנתית לעובד בחברות עתירות ידע בארץ היא כ־70 אלף דולר. גם השכר לעובדי מפעלי ים המלח הוא בין הגבוהים בתעשיה הישראלית, ולא בכדי. מכון "דן אנד ברדסטריט" מציב את החברה במקום החמישי בחברות הישראליות, על־פי מדד המחזור הכספי. 95 אחוז מהאשלג שהיא מייצרת מיועדים ליצוא (ל־30 מדינות, כולל הודו), והיא ניצבת במקום השני ברשימת החברות המייצאות. רק התעשיה האווירית מקדימה אותה.

סוד ההצלחה של מפעלי ים המלח, על־פי שחר, הוא העובדה שחרף התנודות החריפות בביקוש לאשלג בשוק העולמי, ידעה החברה לחזות את התנופות מראש, להתאים את עצמה מבחינת הביקוש ולהפעיל בזמן את ההשקעות הדרושות. המפעל גם ידע להתאים עצמו לשינוי בדרישות השוק: "המעבר לשימוש בדשנים מעורבים", הוא אומר, "חייב אותנו לייצר אשלג בגודל של גרגיר מסויים, אשר יענה על ביקוש זה. בשלב די מוקדם הבנו זאת ונכנסנו להשקעות גדולות בכיוון זה. הקוריוז הוא שמבקר המדינה, באחד הדו"חות השנתיים שלו, העיר לנו על כך; בדיעבד הסתבר שטעה בביקורתו. עם כל הכבוד למבקר, אנשיו אינם בקיאים תמיד בתהליכים ואינם מסוגלים להבין את התנאים המשתנים של השוק. השקעה זו בייצור 'האשלג המגורען' מניבה עתה את פירותיה".

"להצלחות יש כרגיל כלל אבות רבים, הכישלון הוא יתום". מימרה ותיקה זו, שלא נולדה דווקא בגובה של 400 מטרים מתחת לפני הים, מתאימה מאד למפעלי ים המלח. החברה שהיא מקור הרווח העיקרי של מפעלי כי"ל נדרשת להתחלק בהם עם המפעלים האחרים. בשלוש השנים האחרונות שילמה החברה דיווידנד בסך כ־50 מיליון דולר – רוב הסכום למדינת ישראל, בעלת השליטה בקונצרן. החברות האחרות בקונצרן (פוספטים בנגב, דשנים, רותם, ג'ולינר) סיימו את שנת 87/86 בהפסדים. חברות אחרות (מפעלי הברום, כבלי ציון ועוד) רווחו על הקטנה ברווחיות.

"אני חי בהרגשה, וזו גם תחושתם של בכירים נוספים בחברה", אומר שחר, "שהפקידות הבכירה בכי"ל, מקנאת בהצלחות של חברת־הבת שלה. הדבר יוצר אווירה לא נינוחה. הפסדיהן של החברות המפסידות בקונצרן מתקזזים עם הרווחים שלנו. במקרה זה, מרוויחה החברה־הבת, כלומר מפעלי ים המלח, יותר מכל חברותיה. אני מנהל חברה ושם מנהל בכיר, אפילו אני, לא תמיד הולכים בתלם של איזשהו פקיד בכיר בהנהלת הקונצרן. גם מצב דברים זה יוצר קרקע נוחה ליריבות או לקנאה".

[redacted]

אותם. כבאר שבע, ... הנגב. בימים אלה הוא מוצף בהצעות רבות של גופים פוליטיים שונים, המבקשים ממנו להציג מועמדותו לראשות העירייה. שחר מאשר זאת, אך הוא מתלבט: "לא אצה לי הדרך. עלי להחליט אם אני עוזב את התעשיה לטובת עולם שונה לחלוטין, של מיקח וממכר, של הסכמים, תמרונים ופשרות בין פלגים יריבים ואנשים, בקיצור – פוליטיקה". ההתלבטות מושפעת על־ידי סיבה נוספת: שחר אינו מסתיר את שאיפתו העזה להתמנות לתפקיד מנכ"ל כי"ל. "אני סבור שהמערך ינצח בבחירות הקרובות", הוא אומר, "ובראש משרד התעשיה והמסחר יעמוד איש המערך. אם כך יקרה, יוסר המכשול הפוליטי שהיה לי לרועץ עד כה ותינתן הדעת להישגים שלי. אתאכזב מאד אם לא אתמנה לתפקיד לאחר שהמערך ירכיב את הממשלה".

יחסים עדינים

היכרותו של אריה שחר עם השר אריאל שרון ועם יו"ר מועצת המנהלים של כי"ל, רפי איתן, הולה בנסיבות אחרות. עם איתן עבר את קורס המ"כים של הפלמ"ח בג'עורה, בפיקודו של חיים בר־לב. כשהיה שרון מפקד אוגדה בפיקוד היה שחר ראש מטה פיקוד הדרום. "אנחנו מכירים ואין לזה השפעה לטובה או לרעה. אני לא מקבל את הדעות הפוליטיות שלו ואני בטוח שהוא לא יקבל את שלי, אבל אין לזה שום קשר לעבודה", אומר שחר בראיון שנתן לאחרונה.

כך או כך, במאבק על ראשות כי"ל, העדיף שרון את האלוף חיים ארז. השדולה האגרסיבית שהפעיל בכיוון זה הדפה כמה מנהלים מנוסים בכי"ל, ששחר הוא הבולט בהם. מאז ... למנכ"ל מפעלי ים המלח, התחלפו כמה וכמה אישים בכיסא המנכ"ל של הקונצרן. בכל פעם שעלה עניין החילופים על הפרק ראה עצמו שחר מועמד. המינוי של יורם זיו, קודמו של ארז, צרם לו במיוחד. זיו, איש המפלגה הליברלית בליכוד, היה מנכ"ל משרד התעשיה והמסחר ולא צמח במערכת של כי"ל. הדבר חרה לשחר ויודעי דבר הגדירו את היחסים ששררו בין השניים כ"צוננים", אף זאת בלשון המעטה.

יחסיו עם המנכ"ל הנבחר הם טובים. ארז היה תחת פיקודו של שחר בחיל השריון. עתה התהפך הגלגל. "אין לי, חלילה, שום טענות לאיש", אומר שחר, "מה עוד שארז אינו מזוהה פוליטית עם מפלגה כלשהי. מפריעה לי הפוליטיזציה של המערכת. ... פשוט רצה למנוע מינוי של איש מערך לתפקיד".

תתארו לעצמכם

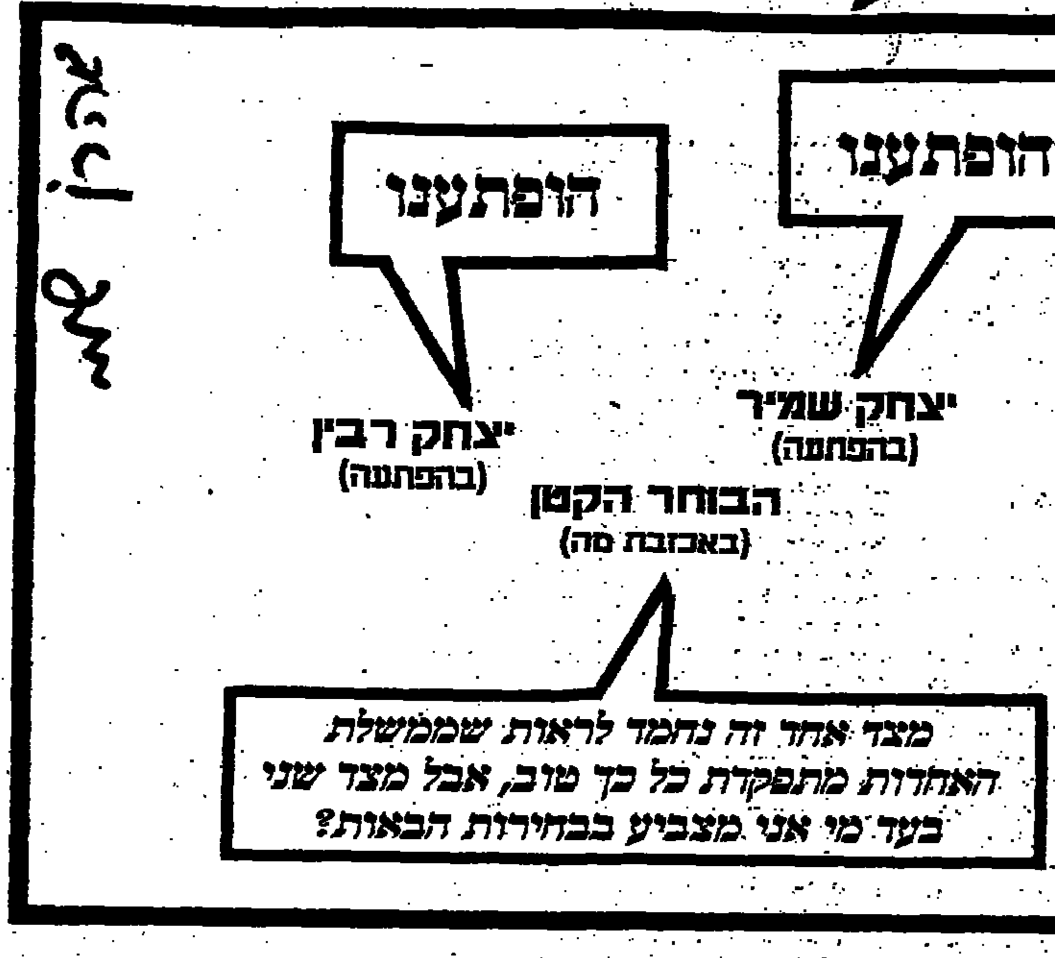

מרחק עשרים דקות / אוריאל בן־עמי

מצב הרוח היהודי

ההורים־המתנחלים ממתינים במתח לאוטובוסים הצהובים המשיבים את ילדיהם דרך כבישי השטחים מבתי־הספר האזוריים. רק לפני חודש היתה פה עדיין נורמליזציה – הזמן פעל לטובת המתיישבים. הערבים למדו להשלים עם נוכחותם – ופתאום הקרקע בוערת

כבר חודש ימים מתחוללת חרדה שקטה בקרב תושבי יו"ש היהודים. הפוליטיקאים המקומיים האמינו ש"עם ישראל יבין סוף־סוף, שאין הבדל בין ואדי ערה, יפו ויו"ש וכי אין הבדל בין היהודים החשופים לאבנים בכל המקומות האלה".

[redacted]

גברה בינתיים על ... הנוסעים מדי יום עשרות קילומטרים בכבישים לבתי־הספר האזוריים מדירים שינה מעיני הוריהם, עד שובם הביתה בשלום. צה"ל מאבטח באורח קבוע את האוטובוסים הצהובים, המסיעים תלמידים, אך אין בכך כדי להרגיע את המתח השורר בקרבם.

קשה לשרטט דיוקן מדויק של "מצב־הרוח היהודי בשטחים", אך בהחלט ניתן למצוא לו מאפיינים. בחודשים האחרונים, לפני גל המהומות החמור, רווחה בקרב התושבים היהודים תחושה של "נורמליזציה". אנשים פנו למשפחותיהם ולפרנסותיהם, כבכל מקום אחר בארץ. הם חדלו להתייצב להפגנות שגוש־אמונים ניסה לארגן והחלו למאוס בעסקנים הקטנים שלהם, הנאבקים ביניהם על יוקרה וכוח.

היתה איזו אופוריה בתוכם, על המצב "הבלתי הפיך" הפועל לטובתם ועל השלמת הערבים עמו. אך גל המהומות הנמשך שינה את מצב־הרוח. מן התגובות שנתקלתי בהן, עולה נטיה להרחיק את חומרת המצב, למרות ההכרה ש"הפעם העסק רציני ביותר". ישנו רצון חזק, שלא לחשוב על משמעות ההרג הנמשך ואף להתעלם ממנו כאירוע חולף.

ליאורה סגל מעפרה מספרת כי הוריה מקריית־ביאליק לוחצים בה לעבור עם משפחתה לירושלים, עקב חומרת האירועים. ילדיה לומדים במקום ולכן, היא מודה, היא יכולה להרחיק את תחושתה של אם שילדיה נוסעים בכבישים.

אנשים אחרים, ששוחחתי איתם על תחושותיהם האמיתיות, מבקשים לשמור על עילום שמם. הם חוששים לחשוף את חרדותיהם, שלא יתפרשו כחולשה, אך הם גם אינם מעמידים פנים נחושות, כפי שנהגו בעבר.

השבוע, עוד לפני התקרית שבה הרג פנחס ולרשטיין מעפרה נער ערבי, התקשרתי לאחד מראשי הישובים בשומרון. מזכירתו השיבה לטלפון וביקשה את סליחתי על גזילת הזמן. "אני מוכרחה להגיד משהו שרובץ עלי ואין לי למי להגיד", אמרה. [redacted] שלנו לאומנות שלהם, המבחינתם הם צודקים. אבל במאבק הזה, אנחנו חייבים להיות חזקים יותר. כואב לי שעלינו היהודים, איך אנחנו הורסים את עצמנו במרידינו. מה קורה שם בתל־אביב? הם באמת מאמינים שהערבים כל־כך תמימים וצדיקים ואנחנו כל־כך נוראיים? או למה הם מדברים שם רק על המגורשים המסכנים?

"למה לפרסם כל יום את מספר ההרוגים הערביים? הם הרי לא חפים מפשע. הם זורקים אבן, או מוט, או בקבוק־תבערה ואנחנו מפרסמים כמה הם מסכנים. הרי הם הורגים את עצמם. אני רואה את הילדים שלנו, זאת אומרת את החיילים שלנו, כמה הם מושפלים ובא לי לבכות. רוגמים אותם באבנים ואסור להם לירות, כדי לא להסתבך. הערבים יודעים את ההוראות האלה טוב מאד ומנצלים אותן. הם הרי רואים כמונו טלוויזיה. אתמול עשיתי חרם על הטלוויזיה. אמרתי לעצמי, שאני לא מזוכיסטית.

"אני רואה את החנויות של הערבים סגורות ואני מרחמת עליהם. אבל בגללם אני קונה עכשיו בירושלים ולא ברמאללה. הרי אנחנו עושים את הכל, מתוך אילוצים. וזה מתסכל. לא היינו צריכים לתת לזה להימשך חודש שלם. הם מבינים שפה של כוח. אם יפטרו מורה אחד שמסית, זה ישפיע יותר מכדורי־גומי. אם יהרסו את הבית לראש כפר אחר, אני מבטיחה לך שמחר יהיה שקט בכפר הזה.

"יש לי כל ההוכחות. 'יום השלום' שלהם הוכיח שהחזרת יו"ש לא תפתור שום דבר. נניח שנחזיר, אז מה הרי הם לא יגידו 'תודה' ובזה העניין ייסגר. זהו, סליחה, אבל הייתי מוכרחה שתשמע את זה, אנחנו בלחץ נוראי".

חיוך עם שיני ברזל?

(המשך מעמ' 15)

מחנה בוש הגיב בלעג. אולי בוב דול יפסיק לדבר על העבר ויספר כמה כסף יש לו היום? דול הוא עשיר בעל הכנסות של יותר מחצי מיליון דולר בשנה.

דול נאלץ להודות. נכון. אבל רוב הכסף לא שלי אלא של רעייתי. וחוץ מזה – אני תרמתי לצדקה למעלה מ־100,000 דולר בשנים האחרונות וכמה תרם בוש?

בתגובה גילה מחנה בוש כי התרומות של דול לא נעשו מנדיבות לב. בשל הגבלות על תקרת השתכרות מהרצאות של סנאטורים נאלץ דול לוותר על הכנסות מהרצאות לטובת אירגוני צדקה.

מיד נודעך דול: שבוש לא יחטט בענייני הכספים שלי וידאג במקום זה שלא להשתמש באמצעים של המדינה כדי לנסוע ברחבי ארה"ב במסגרת מסע הבחירות שלו.

ואחרי כל זה הודיעו שני המועמדים שלשום בערב שוב כי הם מתחרטים על ההאשמות ההדדיות, מכריזים על הפסקת אש ומעתה יעסקו רק בנושאים הרציניים שעל הפרק.

מי שמכיר את דול יודע שבשבוע הבא יהיה עוד סיבוב.

בכל זאת יש בה משהו

בכל זאת יש משהו בארה"ב. מדינה שבה נושא כזה מופיע בראש מהדורות החדשות בטלוויזיה לא יכולה להיות כל כך גרועה: שלשום בערב היה הנושא המדובר ביותר – חופש הביטוי של עיתונאי בית ספר.

מנהל בית ספר בניו ג'רסי הוציא מעיתון בית הספר שני מאמרים שעסקו בנושאים רגישים: שכרות של הורי תלמידים ומספר הריונות גבוה של תלמידות. עורכי העיתון פנו לערכאות בטענה כי המנהל מפר את התיקון הראשון לחוקה המתיר חופש ביטוי לכל, והעניין נחת בסופו של דבר על שולחנו של בית המשפט העליון, שפרסם השבוע את החלטתו העקרונית.

בהחלטה קודמת של בית המשפט נקבע כי התיקון הראשון אינו נעצר בפתח בית הספר וכי לתלמידים יש חופש ביטוי מלא בתנאי שאינו בגדר תועבה שיש בה עבירה על החוק, דיבה או הסתה. אולם בית המשפט של היום הוא ליבראלי פחות וברוב של חמישה נגד שלושה החליט כי למנהל בית הספר יש סמכות לפסול מאמרים המנוגדים לרוח ולמסורת החינוכית של בית הספר.

החלטת בית המשפט העליון עוררה גל של מחאות. עורכים, עיתונאים, משפטנים ומנהיגי אגודות לשמירת החוקה יצאו נגד ההחלטה. "אנו מלמדים את ילדינו על החוקה וערכיה בשיעור אחד ובשיעור השני הם לומדים כי החוקה אינה מגינה עליהם בבית הספר ועליהם להמתין עד גיל 18 כדי לזכות בהגנתה", אמרו המתנגדים. הרעימה אותם במיוחד אמירת אגב של אחד השופטים כי מנהל יכול לפסול מאמר בעיתון הכופר בקיומו של סנטה קלאוס, אם בית הספר מלמד כי הוא קיים.

מה שהסתבר הוא כי כל כך הרבה רעש היה בעת האחרונה על רקע כשלונו של רייגן למנות שני מועמדים שלו לבית המשפט העליון עד שנשתכחה העובדה כי עוד לפני הכשלונות האלה הצליח רייגן להטות את הכף בבית המשפט העליון לטובת העמדה השמרנית יותר. הצטרפותו הקרובה של המועמד הרייגני שנבחר לבסוף רק תגביר את משקלם של השמרנים במוסד והיא מבטיחה כי גם הרבה אחרי עידן רייגן ימשיך בית המשפט להנפיק החלטות עקרוניות שלא ימצאו חן בעיני חוגים ליבראליים.

מנהיגות כתפיסה שיווקית / יקיר צור

תיקון עולם בפלאזה

שביעות הרצון והטפיחה העצמית על השכם עלולות להטעות מישהו לחשוב שעוסקים כאן בשינוי המציאות, אומר מייקל לרנר על עצרת המנהיגות היהודית הצעירה שהתקיימה בימים אלה בטבריה

בשנות השישים הסוערות היה מייקל לרנר אחד ממנהיגיה הבולטים של התנועה נגד מלחמת וייטנאם והוגדר על־ידי ראש האף־בי־איי, ג'. אדגר הובר, "אחד הפושעים המסוכנים באמריקה". היום הוא עורך את "תיקון" – בטאון אינטלקטואלי – יהודי, בעל השקפה ליברלית, שהמוטו שלו הוא: "לרפא, לתקן ולשנות את העולם. כל השאר הוא 'קומנטרי'". הופעתו החיצונית – חליפתו הכהה, המונחת עליו ברישול מה, זקנו הפרוע, הכיפה הסרוגה שלראשו והציציות המשתלשלות משולי חולצתו – עדיין מעידה עליו שצמח בבית־מדרשו של הסמינר והרבנים בארה"ב.

בשבוע שעבר הגיע לרנר ארצה להשתתף בעצרת הבין־לאומית הרביעית למנהיגות יהודית צעירה, שהתקיימה בבלון פלאזה בטבריה ואשר אורגנה על־ידי "הפורום הישראלי". נושא העצרת היה "סדר היום היהודי לשנות התשעים". כ־350 איש ואשה, מישראל, ארה"ב ואירופה דיברו על חינוך יהודי ועל מחויבות אישית, על יוזמות כלכליות ועל חיזוק פרוייקטים משותפים, על התנועה הציונית בשנות התשעים ועל מוסדות ותהליכי קבלת החלטות בעולם היהודי. אך לנושא השלום ולאירועי המהומות האחרונים בגדה המערבית וברצועת עזה לא נמצא מקום על סדר היום. לאחר יומיים של הרצאות, בבליאה ובקבוצות הדיון, ביקשתי לשמוע את התרשמותו של לרנר מהכינוס.

"האווירה ההדדית־עצמית של שביעות רצון וטפיחה עצמית על השכם, השוררת כאן, עלולה להטעות מישהו לחשוב שעוסקים כאן בשינוי המציאות וב'תיקון עולם', אף שמדובר בסך־הכל בפעילות חברתית־התנדבותית, שכמותה מתבצעת בכל מועדון חברתי בארה"ב", אומר לרנר. "אלא שכאן המדובר בפעילות סביב הנושא הציוני, בעיקר בהבאת בני נוער ותלמידי קולג' מארה"ב לישראל, סיוע לקליטת עולים ויצירת קשרים עסקיים – פעילות חיובית מאוד, במיוחד עבור הישראלים, החסרים מסורת של פעילות התנדבותית לשינויים חברתיים", אומר לרנר. "עם זאת, יש מידה רבה של גיחוך בתפיסת עצמם כ'מנהיגות צעירה של העם היהודי', לכרות שאיש לא בחר בהם".

היומרנות של המנהיגות המכנה את עצמה, מקורה ברעיון שיווקי של אנשי המגבית היהודית המאוחדת בארה"ב, אשר ביקשו לשכנע צעירים יהודים עשירים להקדיש יותר זמן וכסף למגבית היהודית ולישראל. "מנהיגות צעירה זו", אומר לרנר, "היתה למעשה רק קונספציה שיווקית – בדיוק כמו הקוקה קולה החדשה – שמטרתה היתה לצרף יותר אנשים למעגל המגבית ולגייס יותר תרומות. כשרעיון זה נבחן בהצלחה במשך השנים, צץ רעיון חדש – לשדך בין המנהיגות הצעירה בארה"ב לקבוצה מקבילה בישראל.

"גם הקבוצה הישראלית", אומר לרנר, "לא נבחרה ואינה מייצגת איש. מדובר בעיקר באנשים בעלי כוונות טובות מהמעמד הבינוני הגבוה, בעלים בחופשה המתלבטים בקשר להמשך הקריירה שלהם, אנשי עסקים, כמה פקידי ממשלה וכדומה. חברי המנהיגות הצעירה של המגבית בארה"ב מרגישים כעת הרבה יותר חשובים מכוח שהם נחשבים ל'מנהיגות יהודית צעירה בינלאומית'. כדי להוסיף תפאורה להצגה, הוזמנו הפעם מספר אינטלקטואלים מארה"ב לשמש 'חלון הראווה' של הכינוס ונאמר להם שזו תהיה עצרת של המנהיגות הצעירה היהודית העולמית ותינתן להם שם ההזדמנות להתוודע מעט למנהיגים הללו ולהשפיע עליהם.

"ברגע שאתה מבין במה מדובר, אינך מופתע שכל־כך מעט הושג פה. אם אכן זו היתה באמת המנהיגות הצעירה של העולם היהודי, אזי היינו ממש שערוריה. אנחנו נפגשים בעיצומה של ההתקוממות הגדולה ביותר שהיתה אי פעם נגד השלטון הישראלי בגדה המערבית. הפלסטינאים צועקים וצווחים ודורשים את עצמאותם וכל העולם צופה. יותר משלושה שבועות שהנושא איננו יורד מכותרות העיתונים ומסכי הטלוויזיה בארה"ב, וכאן מתכנסת עצרת של 'מנהיגות יהודית' ואפילו מליאה אחת אינה מוקדשת לדיון על הנושא הזה. אפילו לא לחשוב כיצד ניתן לעזור לישראל להתגבר על הבעיה הזו, ללא התייחסות לדעותיך הפוליטיות. דיון כזה ניתן לנצל לא רק להשפעה על קובעי המדיניות בישראל, אלא גם למחשבה כיצד ניתן לשפר את ההסברה הישראלית בחו"ל. אבל להיפגש בתוך כל המהומה הזו ואפילו לא לגעת בנושא, זה יותר ממגוחך. הדבר היחיד שמרגיע אותי הוא העובדה שאנשים אלה אינם מייצגים למעשה דבר".

עורך "תיקון" מייקל לרנר. צילום: יהונתן טלינגר

השלום, אומר לרנר, צריך לעמוד בראש סולם העדיפויות של סדר־היום היהודי לשנות התשעים – נוכח תהליך השלום והשפעתו על המערכת הפוליטית הישראלית. נושא מרכזי נוסף על סדר היום היהודי, עם השלכה על ישראל והתפוצות כאחד, הוא יצירת אידיאולוגיה דתית שתצליח להתעלות מעל לערכים ואידיאולוגיות השולטות היום בחברה היהודית. אחרת, אומר לרנר, נאבד את הרוב היהודי.

"שתי האידאולוגיות השולטות היום בשוק הרעיונות בישראל הן האורתודוקסיה הדתית־הקיצונית והקאפיטליזם במשמעות חיפוש אחרי החיים הטובים ותענוגות החיים. אם התצלומה הצמרית והחיפוש אחר הנאות החיים הם המטרה, אזי טיפש מי שנשאר בישראל מכיוון שבארה"ב הוא יכול להשיג הרבה יותר. ואכן, ישראלים רבים, הנתפסים לערכים אלו, מחליטים לבסוף לרדת לארה"ב. אם ישראל מבקשת לשמור על כושר הקיום שלה, היא חייבת לפתח אידאולוגיה שתתעלה מעל אינטרסים אישיים. אני מאמין", אומר לרנר, "שהאידיאולוגיה היחידה הבאה בחשבון היא בצורה של אידיאולוגיה דתית, ברור שלא תהיה זו גישה של גוש אמונים או של העולם החרדי". אולם צריכים למצוא נוסחה כלשהי של גישה דתית ודתית־הכרחית להכשר קיומה של ישראל".

תהליך דומה קורה גם בארה"ב. הדור הצעיר של יהודים שואלים את עצמם בשביל מה לי להיות יהודי? הם אינם מבקשים להפוך לנוצרים, אלא מעדיפים להיות חסרי דת. התשובה של היהודים הקשורים לקהילה המאורגנת היא 'הזהות היהודית', אך הם אינם יודעים כיצד למלא בתוכן את 'הזהות היהודית'. הרעיון היחיד שאליו הם מגיעים לבסוף הוא העזרה לישראל", אומר לרנר. "אולם דרך זו לא תעבוד יותר משום שתדמיתה של ישראל נמצאת כיום יותר ויותר בשפל ופחות ופחות צעירים יהודים נמשכים לרעיון של עזרה לישראל. כשתהליך זה יגיע לשיאו, לא יישאר דבר כדי למלא בו את הזהות".

"חלק ממשימתו של העם היהודי בשנות התשעים חייב להיות 'תיקון עולם'. כאשר אתה חי בעולם שמוליך להשמדה, אינך יכול לבנות חברה בריאה בישראל או בתפוצות. הבעיה שלנו כיהודים היא בעיה אוניברסלית: כיצד לשנות את העולם לשפר ולקדמו. יותר מהיהודים מוטלת עלינו החובה להתגבר על הגישה היהודית, על הרגשת עצמנו והבעיה המקורית לנו, וליטול חלק בגיבוש אסטרטגיה לפתרון הבעיות החברתיות של העולם כולו".

מנהיגים בלי מינוי

"הנקודה המרכזית שלנו, כישראלים, איננה ההכרה בחשיבות יחסי ישראל־התפוצות, אלא ההכרה בהיותנו יהודים ומה משמעותה בחיי היום־יום שלנו", אומר שמואל ברקוביץ, סגן יו"ר "הפורום הישראלי" ומראשי הפעילים בפורום. "באמצעות פרוייקט התנדבותי, כגון סיוע לעולים חדשים, אתה אומר שהעליה היא דבר חשוב ושהעולים הם דבר חשוב. במעשה זה מצהירים חברי הפורום שסדרי העדיפויות שלהם הם כאלה שהם מוכנים לתת מזמנם וממרצם כדי שיבואו עוד עולים ושאלו שבאים ייקלטו כמו שצריך וכך ליצור נורמה חברתית שונה.

"טוענים ש'הפורום הישראלי' הוא גוף אליטיסטי. אני סבור שזאת דווקא מחמאה. אם אלה שטוב להם בארץ, שגרים בכפר שמריהו או בסביון, מתנדבים למען עולים חדשים, והם האליטה – הם אלה שהחברה הישראלית רוצה לחקות אותם, במרצדסים שלהם ובפיליפיניות שלהם, אבל גם במעשיהם היום־יומיים אני סבור שיש פה אלמנט מנהיגותי. אמנם לא התמנינו ואיש לא בחר בנו, אבל אם כתוצאה ממעשים שלנו, החברים שלי והחברים של כל אחד מאנשי הפורום אומרים לעצמם שאולי גם הם צריכים לעשות אותו דבר, זה בהחלט נראה לי כהתוויית דרך של מנהיגות. הכיסוי המעשי הוא אכן פעילות התנדבותית, אבל מה שעומד מאחוריה עמוק הרבה יותר מזה.

"שואלים אותנו מדוע איננו פועלים לקידום נושאים שהם הרבה יותר חשובים מאשר הדברים שבהם אנחנו עוסקים כעת, כמו לדוגמה תהליך השלום. אני סבור שאנחנו צריכים לעסוק בנושאים יהודיים שאינם חרותים על דגלו של גוף אחר בעל מעמד ציבורי או פוליטי. אם יש חברים המבקשים לקדם דעה מסויימת בנושא השלום, אינני רואה מדוע אין הם יכולים לפעול לקידום נושא זה במסגרת המפלגות הפוליטיות הקיימות".

עבר, הווה וחקר ההיסטוריה הגרמנית / שלמה שפיר

שלב חדש בוויכוח ההיסטוריונים

גישת החוקרים הגרמנים להיסטוריה של עמם קובעת את יחסם לפוליטיקה, ויחסם לפוליטיקה בת־זמננו קובע לא רק את השקפתם ההיסטורית אלא גם את יחסם האישי לעברם הלאומי. ההיסטוריונים הליברלים והסוציאל־דמוקרטים מוסיפים להתמודד עם מורשת הנציונאל־סוציאליזם והאנטישמיות הרצחנית

— א —

ההיסטוריון הגרמני השמרני הגדול מן המאה ה־19, ליאופולד פון ראנקה, גרס כי על ההיסטוריון לתאר את העבר כפי שאכן היה, ולהבין את הדברים מתוך הקשר תקופתם והאנשים שחיו אז. אף־על־פי כן, מן המוסכמות הוא כי כל כתיבה היסטורית מושפעת מהתחושות ומההתנסויות של הדור המפרש את העבר מחדש; קיימת גם זיקת־גומלין בין מה שחושב ההיסטוריון על העבר במונחים של ההווה, ובין מה שהוא חושב על ההווה על־פי מה שלמד לדעת מן העבר. גם עובדות היסטוריות זוכות לפירוש מחודש מדור לדור ולפעמים גם באותו דור עצמו. תהליך זה מתחולל כיום לעינינו בהיסטוריוגראפיה הגרמנית – והכוונה כאן לרפובליקה הפדראלית שהיא מדינה דמוקרטית חופשית בעלת משטר פלוראליסטי. קשה להבדיל שם בין מה שמישהו חושב על ההווה לבין מה שהוא כותב על העבר, ובראש וראשונה על התקופה הנאצית, השואה היהודית ומלחמת העולם השניה, שאדולף היטלר חולל. גישת החוקרים הגרמנים להיסטוריה של עמם קובעת את יחסם לפוליטיקה, ויחסם לפוליטיקה בת־זמננו לא זו בלבד שהוא קובע את השקפתם ההיסטורית בכללה, אלא גם את יחסם האישי לעברם הלאומי, כפי שכתב לא מכבר ההיסטוריון היהודי הבריטי פיטר פלצר מאוקספורד.

עניין זה קיבל ביטוי בולט בוויכוח הגדול, שניטש מאביב 1986 ועד לתחילת 1987 בין ההיסטוריונים המערב־גרמנים, בדבר מיקומה של תקופת השלטון הנאציונל־סוציאליסטי בתולדות גרמניה וייחוד השואה היהודית. ההיסטוריונים הממוקמים משמאל למרכז ובשמאל, ליברלים וסוציאל־דמוקרטים, מוסיפים להתמודד עם המורשת הרת־האסון של הנאציונל־סוציאליזם והאנטישמיות הגזענית־רצחנית, ללא רֶלטיוויזציה של אושוויץ; הם מתמודדים גם עם נקודות־התורפה בהתפתחות ההיסטורית הגרמנית עד להשתלטותו של היטלר, זאת לשם טיפוח מסורת דמוקרטית איתנה.

האנס־יורגן דאשר מפריך במחקרו את הטיעון האפולוגטי בדבר האופי „ההגון" של מרבית אנשי משרד החוץ הגרמני. דאשר מוכיח כי חלקו של משרד החוץ בהכשרת „הפתרון הסופי" בדרום־מזרח ובמערב אירופה היה גדול מכפי שמקובל לחשוב

מולם קמה בשנים האחרונות אסכולה שמרנית שוחרת רוויזיה, שאינה מתכחשת אמנם לפשעי הנאצים, ובייחוד לפשעיהם כלפי היהודים, אך מבקשת בצורה זו או אחרת להסיר את „אות קין" מעל מצחה של ההיסטוריה הגרמנית החדשה. אנשי אסכולה זו מעוניינים להצניע־משהו את ייחודו הנפשע של הנאצים, תוך השוואתו עם משטרי עריצות ודיכוי אחרים. הם בוחנים אותו בהקשר אירופי רחב יותר ומסבירים את התרחשותו כתגובה לגורמים חיצוניים, דוגמת נסיונו של ארנסט נולטה לתאר את הנאציונל־סוציאליזם כתגובה למהפכה הבולשוויקית ול„טרור האדום" שבעקבותיה. בלי לשחרר את ההיסטוריה הגרמנית מן „המעמסה הטראומטית" הזאת – שהחלה להכביד על הגרמנים, מאז חילופי הדורות והתסיסה של סוף שנות השישים, לאחר הדחקה ממושכת – אי אפשר לטפח זהות לאומית גרמנית ברורה, שתערוב לקיום הרפובליקה הפדראלית, ללכידות החברה ולהמשך זיקתה לברית המערבית. כך סבורים היסטוריונים אלה, שהשקפותיהם עולות לעתים תכופות בקנה אחד עם דעותיהם של פוליטיקאים שמרנים.

הדעות של ארנסט נולטה, אנדריאס הילגרובר, קלאוס הילדברנד, מיכאל שטירמר, יואכים פסט, יורגן האברמס, אברהרד יאקל, הנס מומזן, מרטין ברוסצאט ואחרים, שהובעו בוויכוח זה מעל דפי העיתונות הרצינית, השבועון היוקרתי „די צייט" וכתבי־עת שונים, לוקטו באחרונה בכמה ספרונים; המקיף ביניהם, בתוספת כמה נספחים עוקצניים קצרים, של המשתתפים העיקריים, הופיע בהוצאת „פיפר"[1]. על אף ההפוגה הארעית יש להניח כי המחלוקת הזאת תימשך עוד זמן רב.

אנחנו, כיהודים, נוסיף לסלוד מקריאות – שבקרב הציבור העממי בגרמניה הן פשטניות יותר מההערכות המתוחכמות יותר של היסטוריונים – לשים קץ להתחשבנות עם פשעי העבר, גם אם אין מכחישים אותם ואין מסלפים את קורות השואה כפי שעושה המיעוט הראדיקלי בשוליים הימניים. אולם מצד אחר, אין להתעלם מהמשך מאמצי החשיפה ההיסטורית של ממדי הנאציפיקציה ומעורבותם הנפשעת של חוגים נכבדים שונים בממסד ובחברה הגרמנית באותן 12 השנים: כגון חלקם של המשפטנים, הרופאים, בעלי־מקצועות אקדמאיים אחרים והפקידות הממשלתית לרבות הרשויות המוניציפליות. לתופעות החיוביות כיום אפשר לצרף גם את היוזמות המקומיות של קבוצות נוער וצעירים לחקור את גורל היהודים בקהילותיהם ולבחון את קיפוחם וסבלותיהם בחיי היום־יום בימי „הרייך השלישי", עד להגירתם או גירושם למחנות השמדה במזרח.

— ב —

דוגמה טובה לתהליך חשיפה מתמשך זה הוא מחקר על משרד־החוץ הגרמני ברייך הנאצי והדיפלומטיה בצל „הפתרון הסופי", שעשה האנס־יורגן דאשר, יליד 1943. המחקר מבוסס על חקר מקיף בארכיונים גרמניים ובארכיון הלאומי האמריקאי בוואשינגטון[2]. ואכן בוואשינגטון מצא המחבר אוסף שאלונים אישיים של 330 אנשי שירות החוץ, אשר סייעו לו להתגבר על אי־הנגישות של התיקים האישיים של דיפלומטים אלה בבון ולתאר את התגברות השפעת האס.אס – עדע העלית הנאצית בפיקודו של היינריך הימלר – על מבנה המשרד, על עובדיו ועל מדיניותו. דאשר אף מפריך במידה רבה את הטיעון האפולוגטי בדבר האופי „ההגון" של מרבית אנשי המשרד לעומת מיעוט לא־גדול של שליחי הימלר ונציגי המפלגה הנאצית בתוכו; הוא גם מפחית את ההערכות לגבי תפקודו המרסן והבולם של משרד החוץ עד למלחמת העולם השניה. היטלר ומקורביו בצמרת הנאצית סלדו מהעלית הדיפלומטית השמרנית ברובה, על אף הזדהותה עם השאיפות להוויזיה של „תכתיב ורסיי" ולהרחבת גבולות גרמניה; באופן עקרוני הם העדיפו „לוחמים פוליטיים" כחוות הדיפלומטית על „הביורוקרטים הריאקציוניים". על־אף גישה זו לא נמנע הימלר מלהעניק דרגות אס.אס למספר גדל והולך של אנשי שירות החוץ; אלה יענו ברצון, גם אם מניעיהם היו על־פי־רוב אופורטוניסטיים יותר מאשר אידאולוגיים. אגב, איש מהם לא נאלץ להצטרף לאס.אס, והיו כאלה שסירבו ולא נענשו על כך. עוד לפני מינויו של ריבנטרופ הנאצי הקנאי לשר החוץ, במקום פון נויראט השמרן הלאומני והסתגלני, בפברואר 1938 – שנת הראדיקליזציה של המשטר ושל המדיניות האנטי־יהודית – נמנו עם האס.אס 50 מבין 500 הפקידים הגבוהים יותר של משרד החוץ; עד מהרה הוכפל מספר זה, והשפעת ארגונו של הימלר על הרכבו ומדיניותו של משרד החוץ גברה והלכה.

בתחום המדיניות האנטי־יהודית היה אמנם הבדל ניכר בין האנטישמיות הגזענית הדינמית של השליטים הנאצים לבין האנטישמיות המסורתית של רבים מבין הדיפלומטים המקצועיים. אולם למעשה לא גילו אלה התנגדות לצעדים האנטי־יהודיים המחריפים והולכים, אף לא למדיניות ההשמדה בשנות המלחמה. אדרבא, דאשר מוכיח כי לפחות בהכשרת „הפתרון הסופי" בדרום־מזרח וגם במערב־אירופה היה חלקו של משרד החוץ גדול מכפי שמקובל לחשוב. בדרך כלל, פרנץ ראדמאכר, הוגה רעיון גירושם של כל יהודי אירופה למדגסקר (והוא הקדים בעניין זה, כנראה, את „המשרד לבטחון המדינה" בראשותו של היידריך), הצטרף למשרד החוץ עוד לפני מינויו של ריבנטרופ ולא היה חבר באס.אס. התוכנית נגנזה בגלל התבדות התקוות לנצחון גרמני מהיר במלחמה באירופה. לאחר מכן היו מעורבות במדיניות הגירוש למזרח לא רק המחלקות המיוחדות לטיפול בשאלת היהודים, שהוקמו בהשראת האס.אס והמפלגה, אלא גם מחלקות רגילות, כגון המחלקה הפוליטית, החשובה ביותר.

אחד האישים המרכזיים במשרד החוץ, ארנסט פון וייצזקר, מזכיר המדינה בשנים 1938־1943, ולאחר מכן שגריר בוואתיקן, נדון אחרי המלחמה למאסר על־ידי בית־דין צבאי אמריקאי, בשל מעורבותו המינהלית, בתוקף תפקידו, בהוראות לגבי גירושם של רבבות מיהודי צרפת. אחר־כך הסביר את הצטרפותו למפלגה הנאצית, לפני שהתמנה לתפקיד הבכיר על־ידי ריבנטרופ, וכן את הסכמתו לקבל את דרגת הייצוג הגבוהה של האס.אס, בשאיפתו העזה להציל את השלום. דמותו של וייצזקר אינה מוצגת באור חיובי בספרו של דאשר. המחבר גם לא מצא כל תעודות שיעידו על הסתייגותו מהמדיניות האנטי־יהודית, אף כי למד לדעת, עוד בסתיו 1941, על הרציחות ההמוניות של היהודים בחבלים הכבושים של ברה"מ, ומאוחר יותר גם על ההשמדה במחנות המוות. אחד מבניו של וייצזקר, לא הנשיא הנוכחי של הרפובליקה הפדראלית, אלא המדען קארל־פרידריך פון וייצזקר, המקורב מבחינה פוליטית דווקא לסוציאל־דמוקרטים, מצא לנכון להסתייג מגישתו הביקורתית של דאשר כלפי אביו. לדבריו, הוא עצמו חייב תודה לאביו – שכבר בשנות השלושים כינה את היטלר „שוטה ופושע" – על שלא נתפתה בשעתו למקסם־השווא של התנועה הנאצית.

— ג —

לעומת הספרים הרבים, שנכתבו בארבעים השנים האחרונות, על אשמתם של הגרמנים ברייך הנאצי, נכתב פחות על הדחקת העבר הנאצי על־ידי הגרמנים אחרי המלחמה – על

בכינוס אנשי רוח שהתקיים בחודש שעבר באולם הקהילה היהודית בפרנקפורט, בסיוע המפלגה הסוציאל־דמוקרטית, התריע יורגן הברמאס מפני „קואליציה גדולה של מבקרי ההשכלה שבה נפגשים השוליים החומים, השחורים ו'הירוקים'"

אותה „אשמה שניה או הנטל להיות גרמני". זהו נושא חיבורו החדש של הפובליציסט והסופר ראלף ג'ורדאנו[3], יליד 1923, בן לאם יהודיה ולאב לא־יהודי, שסבל מרדיפות הנאצים וקיווה לתקומה של גרמניה חדשה, אחרת מזו שקמה לאחר מלחמת העולם השניה – גרמניה שתעשה חשבון־נפש יסודי, תעבור תהליך של היטהרות מהזיהום הנאצי ותטאטא את הפושעים במקום להתפייס עמם, כפי שקרה במציאות.

ג'ורדאנו, שהתפרסם בעיקר בזכות הרומן „משפחת ברטיני", המעובד עתה להקרנה בטלוויזיה הגרמנית, ושביים מספר רב של סרטים דוקומנטריים, בעיקר על העולם השלישי, היה פעיל גם בזירה הציבורית. מתוך אנטי־פאשיזם נמרץ הצטרף ג'ורדאנו לאחר המלחמה לשורות המפלגה הקומוניסטית. לכותב שורות אלה הוא זכור מתכתובתו עם הקונגרס היהודי העולמי בסוף שנות ה־40 ובתחילת שנות ה־50. ג'ורדאנו שיבח אז ארגון יהודי זה על ההתנגדות שגילה באותן שנים לחימושה מחדש של מערב־גרמניה – התנגדות שנראתה בעיני ג'ורדאנו חשובה במיוחד באשר היא באה מצד ארגון בין־לאומי לא־קומוניסטי. במשך השנים אף פרסם מסות ומאמרים בשבועון היהודי־גרמני, שהופיע עד לפני שנתיים בדיסלדורף וכיום בבון. ג'ורדאנו רואה אותה „אשמה שניה" של בני הדור הגרמני הקשיש המבוגר יותר, אשר נמנעו מהתמודדות גלויה עם העבר הנאצי ועם התפקיד שמילאו באותן שנים אומללות, כמשכנתא כבדה המעיקה על התרבות הפוליטית ועל החברה המערב־גרמנית. נוסף על־כך, סובלת חברה זו, לדעתו, מאובדן אוריינטאציה הומאנית, נקודת תורפה שמקורה בתולדות גרמניה בדורות האחרונים.

בניגוד למרחיקי האשמה, מדגיש ג'ורדאנו, כי השתלטות הנאציונל־סוציאליזם לא היתה בגדר „תאונה" בהיסטוריה הגרמנית החדשה; הנאציזם זכה לתמיכה מצד הרוב הגדול של האוכלוסיה, שלא השלים עם המפלה במלחמת העולם הראשונה ב־1918 ושנהה במידה גוברת אחרי הלכי־רוח שמרניים־לאומניים, אנטישמיים ואנטי־קומוניסטיים. תנועת ההתנגדות האנטי־פאשיסטית לא זכתה לגיבוי משמעותי, לאו־דווקא בגלל מנגנון הדיכוי הנאצי, אלא האיל והרוב המכריע של האומה עמד מאחורי היטלר והזדהה עמו. גם „חסד הלידה המאוחרת", שהקאנצלר הלמוט קוהל נוהג לעשות בו שימוש תכופות, אינו צריך להשכיח, שדווקא אותם צעירים לא זכו בשעתם לאינדוקטרינציה נאצית מירבית. ג'ורדאנו אף מזכיר במיוחד את הסתאבותה של המערכת המשפטית הגרמנית ואת העובדה, שעד כה לא נענש איזה שופט או תובע מימי אותו משטר נפשע. רבים מהם אף הוסיפו לכהן בתפקידיהם ברפובליקה הפדראלית.

אכן, מערב־גרמניה שלאחר המלחמה אינה חסרה צללים (לגרמניה המזרחית הקומוניסטית, כמובן, יש פגמים רבים משלה). אין להקל ראש באשמת ההדחקה; במיוחד יש מקום לדאגה נוכח מגמות רוויזיוניסטיות מימין, כפי שהן מתגלות באחרונה; אלה כוללות גם את „איזון" החקיקה נגד הכחשה וסילוף גורל היהודים בימי השואה, באמצעות הענשה מקבילה של מכחישי פשעיהם של משטרים טוטאליטריים, קרי: פשעי הסובייטים כלפי הגרמנים בשלהי המלחמה, מעשים שהיו תגובה לתוקפנות וללוחמת ההשמדה הנאצית במזרח. אולם חרף המחיר המוסרי, ששילם בשעתו הקאנצלר קונראד אדנאואר – במדיניות פיוס הנאצים לשעבר „האינטגרציה שלהם", לאחר הדנאציפיקציה שנכשלה – במסגרת הליכוד הפוליטי והחברתי והשיקום הכלכלי המהיר, חוזה ג'ורדאנו חזות פסימית מדי. מהרבה בחינות מערב־גרמניה היא סיפור הצלחה; זהו הניסוי המוצלח ביותר של דמוקרטיה פרלמנטרית בתולדות גרמניה: בניגוד לרפובליקה הוויימארית, שעליה הקיץ הקץ אחרי 14 שנים בלבד, אויביה מהשוליים הקיצוניים, מימין וגם משמאל, אינם עלולים לסכנה. חלק מהליקויים של עשרים שנות ההגמוניה השמרנית אף תוקן לאחר־מכן על־ידי הקואליציה הסוציאל־ליברלית בראשות הסוציאל־דמוקרטים. צריך גם להביא בחשבון כי מיליוני גרמנים, שהיו בעבר נאצים או התנכרו ב„היטלר יוגנד", התפכחו אחרי המלחמה מתורת־הבל לה סגדו ולפחות חלק מהם נעשו אזרחים דמוקרטיים במדינת חוק תקינה.

— ד —

כפי שנאמר כבר בתחילת סקירה זו, לבטח יימשך עוד ויכוח ההיסטוריונים הגרמניים, שהדיו נחלשו באחרונה, גם אם ממדיו יהיו שונים מאשר בשנת 1986־1987. בסמיכות זמנים לקובץ בשם „בחלוף העבר", שפרסם זה עתה ההיסטוריון הברלינאי ארנסט נולטה ובו תשובותיו למבקריו, לרבות מבקריו הישראלים, יצא לאור ספרו המקיף החדש שנקרא „מלחמת האזרחים האירופית 1917־1945: נאציונל־סוציאליזם ובולשוויזם"[4], מעין המשך לשני חיבוריו העיקריים: „הפאשיזם ותקופתו" (1963) ו„גרמניה והמלחמה הקרה" (1974). הספר טרם הגיע לידי, אבל על־פי התגובות והביקורות הראשונות הוא יוסיף בוודאי לעורר מחלוקות בקרב עמיתיו בזירה האקדמאית, ולא שם בלבד.

ההיסטוריון הסוציאל־דמוקרטי היינריך אוגוסט וינקלר, שהשלים זה עתה את הכרך השלישי והאחרון של מחקרו המקיף על תנועת הפועלים הגרמנית מ־1918 עד 1933, הכתיר את מאמר הביקורת שלו על המשך מתקפת נולטה לשחרור גרמניה מאשמה בכותרת הקולעת „בורגני אירופי בשם היטלר". שכן נולטה, המלמד זכות על הבורגנות הגרמנית והאירופית והמבקש לשחרר את העם הגרמני מהטחת אשמה קיבוצית כלפיו, רואה בפאשיזם, לרבות בהתגלמותו הקיצונית ביותר בנאציונל־סוציאליזם, בראש וראשונה תשובה לבולשוויזם. תשובה זו מובנת, לדעת נולטה, אם מביאים בחשבון את מעשי האכזריות של „האדומים" במלחמת האזרחים ברוסיה (הוא מתעלם מאלה של „הלבנים") ואת הכרזת

אין להתעלם מהמשך מאמצי החשיפה ההיסטורית של ממדי הנאציפיקציה ומעורבותם הנפשעת של חוגים נכבדים בממסד ובחברה הגרמנית באותן 12 שנים. לתופעות החיוביות אפשר לצרף גם את היוזמות המקומיות של קבוצות צעירים לחקור את גורל היהודים בקהילותיהם.

המלחמה מצידם על „הבורגנות העולמית". באותו כיוון השפיעו גם רישומן של שתי המהפכות קצרות־הימים של האינטלקטואלים השמאלנים ושל הקומוניסטים במינכן, שניסו לכונן שם רפובליקה סובייטית, ומעמדה החזק של המפלגה הקומוניסטית ברפובליקה הגרמנית הראשונה.

חוקר הפאשיזם הנודע אינו מזדהה עם היטלר ואינו מצדיק או מכחיש את פשעיו כלפי היהודים, אך הוא מבקש להסבירו מבחינה היסטורית, במישור נרחב יותר של תולדות אירופה במאה זאת, ולהקל על תחושת אשמה של בני־עמו. יתר על כן, גם המיתקפה הגרמנית על ברה"מ ב־1941 ספק אם היתה לדעת נולטה מעשה תוקפנות: שהרי קדמה לכך „פעולת מלחמה מנטלית" של סטאלין, ואף היה אפשר להקשות, אם עצם קיומה של מדינה חמושה ומסוגרת כברה"מ לא היה בו איום על שכנותיה.

בניגוד לרבים אחרים, אין נולטה מייחס כיום מקום מרכזי בהתפתחות הנאציונל־סוציאליזם לנטיות נפשעות או לאובססיות אנטישמיות. את שנאת היהודים של היטלר הוא מסביר על הרקע האנטי־מארקסיסטי שלו ואת הראדיקליזציה של שנאה זו כתוצאה של נצחון הבולשוויקים במהפכה הרוסית: הרי אינטלקטואלים יהודים מילאו תפקיד בולט במהפכת אוקטובר. היטלר פשוט נזקק לאנטישמיות, כדי להציב אמונת־נגד מתאימה מול היריב הקומוניסטי העיקרי. על אף הביקורת שנמתחה על נולטה בגלל השימוש שעשה ב„הכרזת המלחמה" של חיים ויצמן, נשיא ההסתדרות הציונית העולמית, על גרמניה, כדי להצדיק את גירוש היהודים האירופים למזרח אם כי לא את הריגתם – הוא חוזר ומסתמך על הכרזת ויצמן גם בספרו החדש. אלא שכאן הוא מייחס לויצמן את הכוונה להבטיח, באמצעות הצהרתו, שגורל היהודים בתחום סמכותו של היטלר לא יהיה גרוע יותר מזה של אזרחי גרמניה, שנעצרו עם פרוץ המלחמה במחנות בבריטניה ובצרפת. באפולוגטיקה בלתי־משכנעת מבקש נולטה ללמד זכות על האוכלוסיה הגרמנית, שראתה בגירוש היהודים למזרח צעד בלתי־נמנע, נוכח כליאת אזרחים יפאנים בידי מימשל רוזוולט בארה"ב ושילוח חלק מן המהגרים

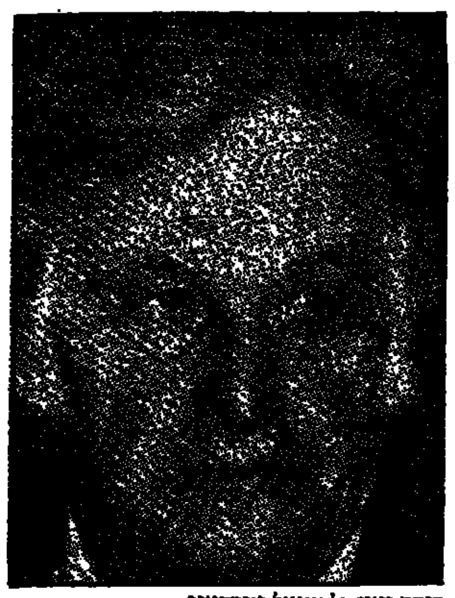

הסופר והאינטלקטואל ג'ורדאנו

ההיסטוריון נולטה

האנטי־פאשיסטים מבריטניה לקנדה. נולטה אף אינו נסוג מקביעתו, כי אושוויץ לא היתה אלא חיקוי של הגולאג הסטאליניסטי. הוא גורס, שבתור השמדה טוטאלית של עם עולם היה „הפתרון הסופי" – שנבדל אמנם מסוגי רצח־עם אחרים – בבואה של השמדת המעמד העולמי של הבורגנות על־ידי הבולשוויקים ומהווה, איפוא, העתק ביולוגיסטי מהמקור הסוציאליסטי.

נולטה מתיימר כי באמצעות ספרו החדש יעלה את ויכוח ההיסטוריונים לרמה גבוהה יותר, ואכן הוא עצמו מוסיף לקחת חבל בסימפוזיונים בנושא זה. לפני כחודשיים, בדו־שיח בין היסטוריונים ופוליטולוגים גרמנים ואיטלקים בטורינו, חלק נולטה על וולפגאנג שידר, שהדגיש את מרכזיות הגזענות בפאשיזם (באיטליה גזענות של אפרטהייד, בגרמניה גזענות של השמדה), והציע לעמיתו לקבוע פוסט־„ארס" לנאציונל־סוציאליזם „בולשו־נאציונליזם". ההיסטוריון והאידאולוג הסוציאל־דמוקרטי היהודי הוותיק, ריכרד לוונטאל, מצא לנכון לחזור ולהסתייג מפרשנות הכזב של נולטה בנאום שנשא בבניין הרייכסטאג, בעת טקס ההכרזה החגיגית על הקמת המוזיאון להיסטוריה גרמנית בברלין, מתנת הרפובליקה הפדראלית לבירה לשעבר המנותקת ממנה מבחינת הרצף הטריטוריאלי. לוונטאל הזכיר לשומעיו – ביניהם הקאנצלר קוהל ובכירים אחרים בזירה הפוליטית והתרבותית – כי היטלר לא פתח במלחמת־מנע נגד ברה"מ מחשש מפני האיום שלה, אלא מתוך אמונה בנצחון מהיר על משטרו של סטאלין ורצון לזכות בבסיס כלכלי איתן לאימפריה הגרמנית הגדולה. השמדתם ההמונית של היהודים חסרי־המגן בגרמניה ובאירופה לא נבעה מפחדי היטלר מפני רוסיה המונהגת כביכול על־ידי יהודים, אמר לוונטאל. היתה זו תוצאה כרעיון־הסרק שטיפח מנעוריו, כי היהודים מהווים סכנה לאנושות כולה ומהחלטה נחרצת לנצל את מעמדו כמנהיג המעצמה הגרמנית, כדי לשים קץ לסכנה זו.

אגב, בחודש שעבר התכנסו היסטוריונים גרמנים בכירים, כהנס מומזן, הנס־אולריך ואהלר, יורגן קוקא, יורגן מולטמן ואחרים, וכ־300 סוציולוגים, פילוסופים ומשפטנים משמאל למרכז ומן השמאל, כדי לחזור ולהזכיר את הצורך לדבוק במורשת הרציונאלית של ההשכלה ובאותם יסודות קריטיים, שנחשבו למובנים מאליהם בדור שלאחר מלחמת העולם השניה.

בכינוס זה שהתקיים באולם הקהילה היהודית בפרנקפורט, בסיוע „הפורום לתרבות" של המפלגה הסוציאל־דמוקרטית, התריע יורגן האברמס, איש „אסכולת פרנקפורט" – הראשון שהתייצב ב־1986 מול המגמות הרוויזיוניסטיות המתחזקות בהיסטוריוגרפיה הגרמנית – מפני „קואליציה גדולה של מבקרי ההשכלה שבה נפגשים השוליים החומים, השחורים וה'ירוקים'".

דן דינר, המכהן כפרופסור להיסטוריה באוניברסיטת אסן, תבע במפגש לשמור בתודעת הציבור הגרמני את המשמעות היהודית של אושוויץ.

פרנקפורט: הוגה הדעות הברמאס

— ה —

לעומת ההתמודדות במערב־גרמניה עם הפשעים ביחס ליהודים, הנמשכת למרות מאמצי הרלאטיוויזציה של היסטוריונים שמרנים נכבדים ונסיונות סילוף והכחשה בימין הקיצוני, מפגרים עדיין הגרמנים בהודאה בפשעים כלפי הרוסים ועמים סלאביים אחרים במלחמת העולם השניה. הלמוט שמידט, לשעבר הקאנצלר הסוציאל־דמוקרטי, סיפר פעם כי בעת ביקור ביפאן אמרה לו עיתונאית יפאנית שהודות ללחצים של יהודי אמריקה הצילה גרמניה את מצפונה; בניגוד ליפאן, שמעשי האכזריות שלה במזרח־אסיה נשכחו, נאלצה הרפובליקה הפדראלית להתמודד זמן רב עם אושוויץ והשלכות השואה היהודית שחולל הרייך הנאצי. כנגד זה סייעו לה המלחמה הקרה, החימוש מחדש והצטרפות לנאט"ו להתחמק במשך תקופה ארוכה מחשבון־נפש ביחס לאסון שהמיטו היטלר והצבא הגרמני במלחמתם על עמי המזרח.

בפרק מיוחד על הצבא ומלחמת העולם השניה מתמודד גם ג'ורדאנו עם „פרות קדושות" אלה. כדאי רק להזכיר את מותם של 3.3 מיליון מתוך 5.7 מיליון שבויי המלחמה הסובייטיים: אחוז הקורבנות הגרמנים בשבי ובמחנות בברה"מ היה קטן מזה, אף כי גם אלה לא ליקקו שם דבש מידי שומריהם וסוהריהם. בקרב 250 הגנרלים הגרמנים לא נשמעה כל מחאה, כאשר היטלר העמיד אותם שלושה חודשים לפני הפלישה על משמעותה האמיתית של מלחמת ההשמדה נגד „האויב הבולשביסטי". (צריך, כמובן, להזכיר כי מרבית החיילים הסובייטים ששרדו בשבי נשלחו מייד אחרי תום המלחמה לגולאגים של סטאלין).

לשיתוף־הפעולה של יחידות הצבא עם האס.אס ו„קבוצות המבצע" הרצחניות כבר התייחסו בתחילת עשור זה שני ההיסטוריונים הלמוט קראוסניק הקשיש והנס־היינריך וילהלם הצעיר, במחקרם המקיף על „קבוצות המבצע כצבא המלחמה האידאולוגית". לזכותם של כמה היסטוריונים גרמנים צעירים יותר יש לזקוף, שדווקא בשעה שקולות מהימין מבקשים לפרש את מלחמתה של גרמניה במזרח כהגנה על אירופה ותרבותה מפני הקומוניזם, מבקשים הם להתמודד בכנות עם פרשה כאובה זו. אחד מאלה הוא וולפרם ואטה מאוניברסיטת פרייבורג. במאמר בשבועון „די צייט", שבו סיכם את מחקרו בנושא זה, קבע במפורש, שהמלחמה נגד ברה"מ היתה מלחמת שוד והשמדה מלכתחילה, אירוע נפשע לא רק על־פי הקריטריונים של היום, אלא גם על־פי הנוהג המשפטי בראשית שנות ה־40. ואטה מנסה לתמצת את האחריות הגרמנית למלחמה זו בשבע תזות:

1. המלחמה החלה כמתקפה חד־משמעית על ברה"מ, תוך הפרת חוזה אי־ההתקפה בין היטלר לסטאלין, ולא היתה בגדר מלחמה מונעת.

2. היתה זו מלחמת כיבוש, שמטרתה לא היתה להגן על אירופה מפני הקומוניזם ולשחרר את העמים המשועבדים של ברה"מ, אלא להשתלט על החלק האירופי של רוסיה כדי להבטיח לגרמניה את ה־LEBENSRAUM במזרח ולספחו כשטח קולוניאלי ל„רייך הגרמני הגדול"; הדבר היה ידוע היטב לקציני הפיקוד העליון של הצבא שתכננו מלחמה זו.

3. ההנהגה הפוליטית והצבאית של הרייך הגרמני תכננה את המלחמה הזאת מלכתחילה לא כמלחמה „רגילה", אלא כהתמודדות אידיאולוגית וגזענית, שמטרתה השמדה המונית של קבוצות אוכלוסיה שלמות.

הגרמנים מפגרים עדיין בהודאה בפשעים שעשו כלפי הרוסים ועמים סלאביים אחרים במלחמת העולם השניה. במאמר שסיכם את מחקרו בנושא זה קובע וולפרם ואטה שהמלחמה נגד ברה"מ היתה מלחמת שוד והשמדה מלכתחילה, מלחמת כיבוש שנועדה להבטיח לגרמניה „מרחב מחיה"

4. כבר לפני ההתקפה הוכנו פקודות נפשעות לביצוע מלחמת ההשמדה. היטלר לא סכר את הדבר בסוד, אלא העמיד את מפקדי החזית המזרחית על טיבה של מלחמה זו בכינוס הפיקוד ב־30 במארס 1941, והצבא תרגם את הנחיותיו לפקודות מבצע. לחיילים מן השורה נמסרה אינפורמציה זו אחרי פרוץ המלחמה ביולי.

5. הרצח ההמוני של כשני מיליון מיהודי ברה"מ היה חלק ממלחמת ההשמדה הגזענית האידיאולוגית של גרמניה הנאצית נגד מדינה זו. „קבוצות המבצע" פעלו מאחורי קווי החזית על־פי תיאום עם הצבא. רצח יהודי קייב בבאבי־יאר ב־29–30 בספטמבר 1941, על־ידי יחידות אלו, נעשה בידיעת פיקוד הארמיה הגרמנית השישית ואף זכה בתמיכתו.

6. גם המוות ההמוני של 3.3 מיליון השבויים הסובייטיים שייך לנטל ההיסטורי הכבד של המלחמה הגרמנית נגד ברה"מ: הצבא הגרמני נהג בהם באכזריות ובהתעלמות מוחלטת מתקנות שבויי המלחמה.

7. המלחמה הגרמנית נגד ברה"מ היתה מלחמת הכיבוש והשיעבוד האיומה ביותר בהיסטוריה החדשה – כך סיכם מלחמה זו לפני 25 שנה דווקא ארנסט נולטה, לפני ששינה את טעמו. קביעה זו לא איבדה את תוקפה. נוכח אופייה של אותה מלחמה אין ה„וארמאכט" כמוסד יכול לשמש בסיס לטיפוח המסורת החיילית במדינה הגרמנית הדמוקרטית כיום; כמופת עשויים לשמש רק אותם לוחמים, שחרף התעמולה הנאצית הבינו כבר אז, איזו אשמה נוטלת על עצמה גרמניה במלחמת ההשמדה שבה פתחה.

הערות:

1) "Historikerstreit", Muenchen: Piper, 1987

על ויכוח ההיסטוריונים הגרמנים, ראה גם במאמרי הקודמים „הארכיפלג גולאג, יותר מקורי מאושוויץ" („דבר", 1.8.86), „הויכוח הגדול על פשעי הנאצים" („דבר", 10.10.86), „איפה תבקש ההיסטוריה את הפלנטה האחרת" („דבר", 24.4.87), וכן את מאמרו של פרופ' שלמה נאמן על ארנסט נולטה „מסך עשן על העבר הנאצי" („משא", „דבר" 12.6.87).

2) Hans-Juergen Doescher, Das Auswaertige Amt im Dritten Reich: Diplomatie im Schatten der "Endloesung". Berlin: Siedler Verlag, 1987.

3) Ralph Giordano, Die Zweite Schuld oder von der Last Deutscher zu Sein. Hamburg: Verlag Rasch und Roehring, 1987.

4) Ernst Nolte, Der Europaeische Buergerkrieg, 1917-1945: Nationalsozialismus und Bolschewismus. Berlin: Propylaen Verlag, 1987.

משא
לספרות, אמנות ועיון

ברטט ובחרדה

מאת דינה פורת

לני יחיל, „השואה", גורל יהודי אירופה, 1932־1945; הוצאת „שוקן", „יד ושם", 1987; שני כרכים, 536 עמ'.

ספרה של פרופ' לני יחיל הוא הישג בלתי־שכיח בהיסטוריוגרפיה של השואה. היא הצליחה להגיש לציבור בארץ, המתעניין באחרונה בשואה התעניינות גוברת והולכת, ספר המקיף את התקופה על כל היבטיה וסוגיה, הן בהם דיון מפורט, מפורט ודייקני. לספר כזה זקוק ציבור גדול של קוראים ומתעניינים, המבקש למצוא פרקים בנושאים שעניינו אותו, בבלי שיזדקק לבקיאות מעמיקה ולחיפוש במוסף בספרים רבים. תלמידים וסטודנטים, המחפשים נקודת התחלה שממנה ייצאו להתמודדות עם עבודה שהוטלה עליהם, יכולים להתחיל כאן: הפתיחה המעולה (46 עמודים); הביבליוגרפיה הכללית הרחבה, הכוללת גם רשימת ארכיונים, ביבליוגרפיות, קובצי תעודות ואוספי חומר שנאספו במפעליהם של פושעי מלחמה; ההערות הבאות בסופו של כל פרק, המפורסות במעקה לקורא את הביבליוגרפיה עם נוספת, כשהיא מחולקת לנושאים; ובעיקר – הדיון האינטרדיסציפלינרי ביחוד עצמו. כל אלה הופכים את הספר ל־Text Book במלוא מובן המלה, ואין ספק שיתפוס מקום של קבע בספריות ובבתים רבים.

יתכן, שרק מי שהתנסה בעצמו בכתיבת מחקר על היבט כלשהו של השואה, או על השתלשלות האירועים בבקום בין המקומות שבהם אירעה, יוכל להעריך את היגעה של לני יחיל, אשר כתבה על מרבית הרבכים והקשיים, וסילקה אותם יחד ואת הסבלנות והעקשנות הנחוצים כדי להגיע אל החומר העצום הזה, לקרוא אותו, להבינו, ולהגישו כך שהקורא יוכל למצוא בו את מבוקשו.

ההיסטוריון של הציונות כגם לא כבר בהיסטוריון של השואה, באומרו: „במה אתה עוסק כל הזמן? בשתים־עשרה שנים בהיסטוריה היהודית?" אמירה זו היא צבר אחד בידי להתגברות שחשים רבים ושבים כלפי העיסוק הגובר בשואה, כלפי מה שנראה להם כאיבוד המתגרד בהרב, ופעמים הם תוכן חייו. ומצד שני היא עדות נבפת להיעדר פרופורציה מסוים, שאליו נקלעה מכבר ההיסטוריוגרפיה בארץ, הנוטה לעסוק בעיקר בתולדות ארץ־ישראל, בתולדות העם בעת העתיקה ובציונות לזרמיה, אישיה ואירועיה. ולפעמים עיסוק זה גורלם בעל ומעבר לחשיבותם ולמשקלם בכללה של ההיסטוריה היהודית. ואילו העיסוק בקורותיהם של אישים, קהילות ותנועות בעם היהודי, ביחוד אלה שאירעו בין העת העתיקה לציונות, ולא בארץ, עדיין לא התפתח במידה הראויה לנושאים אלה, תולדותיהן של הקהילות באירופה ערב השואה בכלל זה. הדברים ידועים ומובנים שהרי אנו חיים בהם, כאן ועכשיו, והדורש של ההיסטוריון משקפת במידה מסויימת גם את בחירותיה של דיעבה סבה הוא חי.

גם השפות שקורא היסטוריון קובעות את היקף מבטו. אחד המכשולים העיקריים, המפריעים למלומדים אמריקאים, למשל, ויהודים בכלל, להקיף את תקופת השואה כולה, היא העובדה שאנגלית היא שפתם העיקרית, ולרוב אין הם יכולים לקרוא עברית ויידיש בצורה שתאפשר להם בקיאות של חומר ראשוני, וכך נשארים העולם היהודי על חייו לפני המלחמה ועל מאבקו בהלכה, והמחקר הישראלי ההולך ומתפתח בעשורים האחרונים, וספרות הקהילות, העדויות והזכרונות העניפה, ברוכה, כספר החתום לגביהם.

ספרה של לני יחיל מראה עד כמה רחב הידע הנדרש כדי לתאר אותן שתים־עשרה שנה שבין 1932 ל־1945 בכל מורכבותן, כיצד התרחשה השואה על פני אירופה כולה תוך כדי מלחמה עולמית, ובעיקר – כיצד ותנבה גורלות של מיליוני יהודים, שחייהם הציבוריים והתרבותיים ואוצרות הרוח שיצרו, ירדו לטמיון, והם הולכים ונשכחים מאתנו.

הספר כתוב בתוך בקיאות בחומר וידיעת השפות הנחוצות, ובעיקר – וזוהי מעלתו הגדולה, בתוך שיווי משקל נכון בין הגורמים המורכבים השונים. שיווי משקל זה מתבטא בעיקר בחלוקת החומר ובבחירת חלקיו, שנעשו מתוך הפיסתה הכוללת של המחברת: „עיסוק כרצה הבנוים על רקע מאבקים למען חייהם" (עמ' 46).

אין כאן חלוקה לגרמנים רעים וליהודים הנכנעים לגורלם, כפי שמצאנו בכמה ספרים כלליים קודמים, משום שמשלבים מוצגים אצל כל אחד מן הצדדים לסירוגין: ראשית שנות השלטון הנאצי בגרמניה – ויהודי גרמניה באותן שנים; התגבשות האידיאולוגיה הנאצית – והיהודים בגרמניה הנאצית בהמשך דרכה. וכך הלאה לאורך התקופה, זה מול זה, ובבחירת הצורך מוצגים גם הגורמים הנוספים שפעלו בזירה – יהודי העולם החופשי, האוכלוסיה המקומית, בעלות הברית.

יתרונה של חלוקת האירועים בצורה כזו הוא, שהידיעה הכללית, השוררת עדיין אצל לא מעטים, שלפיה היתה התקופה הנאצית כולה רק מכונת השמדה הרצח הכוני יהודים פאסיביים, בתחלפה כאן בידיעה מפורטת של ההתפתחות, ושל ההדרגתיות שבה העמידו הקהילות היהודיות בפני מצבן: הציבור היהודי ופרנסיו יכלו לדעת בבטחון בכל רגע נתון רק מה שאירע עד אז, ואילו הצפוי להם בעתיד – נסתר מהם. דברים אלה נכונים בעיקר לגבי כל ציבור בכל זמן, אלא שאותה הסתרה מכוונת ומדוקדקת שהסתירו הגרמנים את כוונותיהם למן הרגע שהוליכו על ביצוען, היא המסווה לאי־הידיעה מיוזד מראש ומיוחד במינו. „מזל הוא שאין לחזות את העתיד מראש", אמר אפרים בארש, האיש הקובע במועצת היהודים בגיטו ביאליסטוק (עמ' 374). „כאילו כן – לא היינו חיים ופועלים כלל."

חלוקה זו היא במיטבה בשני חלקים של הספר: האחד כתם הוא החלק הראשון (פרקים א, ג דרך) שבו דנה המחברת ביהודי גרמניה ופורסת את שלבי ההדרגתית וההתגלות של צבירת המפלגה הנאצית והרייך ביחס ליהודים. בהדרגתיות זו היה קו כללי של החמרה בתמורת, אך היו בה גם תקופות שקטות יותר – יחסית, במובן – ואפילו נכרית, כמו בשנת 1936, שנת האולימפיאדה: אז הוסרו מבית סלכים שהגבילו יהודים מכניסה למקומות ציבור יש שתים, כדי להציג לפני קהל הבאים מכל העולם פנים מסבירות יותר של גרמניה הנאצית. גם שנת 1937 היתה שנה גרועה יותר, בוודאי יחסית ל־1935, שבה נחקקו חוקי נירנברג, ול־1938, שהיתה הקשה ביותר, האירועים במחלכה החמרה הולכו עד לשיא בליל הבדולח, בנובמבר 1938. תיאור מפורט והדרגתי זה מסייע להבין את הלך מחשבתם של יהודי גרמניה מעליית הנאצים והתקווה שיפול; ובעקבות, ההגירה לארצות קרובות; דרך התלבטות בין החזקת מעמד במקום לבין לימוד שפות ומקצועות כדי להגר, ועד לנסיונות לברוח עד לפינה הנדחית ביותר.

השני הוא הדיון בשנים שמספטמבר 1939 ועד סוף 1941 (ביחוד פרק שביעי), אותו פרק בינים שבין פרוץ המלחמה לבין התחלת ההשמדה. פרק זה נסכה במידה מסויימת: משום שהמאורעות הנוראים שבאו אחריו – השילוח מן הגיטאות ומארצות אירופה השונות למכונות ההשמדה – העמידו אותו בצל. ואולם פרק זה הוא מכריע בהבנת הלך מחשבתן של הקהילות היהודיות, ובפרט הגיטאות. באותן שנים ניסה הציבור היהודי להתארגן כך שיוכל לעבור את המלחמה: חינוך בסתר, סעד לנזקקים שמספרם הלך וגדל במהירות, חלוקת פת הלחם המצומצמת, מניעת התפשטותן של מחלות, ועוד – את כל אלה ניסו מועצות היהודים לקיים, גם בתוך התנאים האיומים.

גם הנהגות תנועות הנוער ופעילי המפלגות, שיצרו ב־1942 ואילך את המחתרות ואחר־כך עמדו בראש המרידות ב־1943 ניסו בשנות המלחמה הראשונות לשמור על הקיים ולהמשיך את הקשר עם העיקרים ואת הפעילות התנועתית, ולהשתתף בפעילות הציבורית הכללית. בזכרונותיה ביטאה צביה לובטקין חרטה על שנים אלה שבזבזו, כביכול, בפעילות מסוג זה ולא בהכנות למרד; אך מי כמה ידע ששררה אז תקוה ש„גבלה אותנו" – „מיר וועלן זיי איבערלעבן" – שהמלחמה תיגמר, שהרוב יזכה בכל זאת להישאר בחיים בסופה, שימים טובים יותר יבואו. המחברת הדגישה שנתיים אלה, שבהן נאבק הציבור היהודי על חייו מתוך אופטימיות יהודית ואנושית. בלעדי הדגשה זו אין אפשרות להבין כמה קשה היה המעבר מהלך המחשבה של תקוה והתארגנות, להבנת העובדות הכרות של ההשמדה. שוב – מבחינה יהודית ואנושית כאחת, קשה היה מאוד להבין בזמן שזו היתה המציאות, קל וחומר שקשה היה להכניס הבנה זו ולפעול לפיה כציבור.

המחברת מצאה את שיווי המשקל הנכון גם בהצגת הפרט והכלל, בכמה מישורים. האחד, ביחס ליהדות בארצות אירופה השונות. פעמים רבות, בספרים כלליים קודמים, מוצג מה שנקרא „לב השואה", האירועים בפולין מזרחה, שם גרה האוכלוסיה היהודית הגדולה באירופה, באופן הבולט ביותר; ואילו האירועים במערב אירופה, מרכזה ודרומה הם כקרובים עניים שיש לטפל בהם רק מחשש של „פן יאמרו". ואילו כאן מוקדש מקום נרחב לדיון ביהודי הרייך של לפני המלחמה ובמהלכה (לרוב נשכחים יהודי הרייך לאחר פרוץ המלחמה); ביהודי מערב אירופה והבלקן בזמן שבין כיבושם לשילוחם (פרק ארבעה־עשר), בזמן השילוח (פרקים חמשה־עשר ושישה־עשר), ולאחריו, בנושאי התנגדות והצלה. וכך עלה התבונה בשלמותה.

לני יחיל

שנית, במישור היחס לגיטאות הקטנים: בתוך אותה ידיעה כללית, השוררת אצל רבים, תופסים הגיטאות הגדולים הידועים את המקום המרכזי והבלעדי כמעט, וגם בחקר ההיסטורי טרם זכו הגיטאות הקטנים להדגשה הראויה להם. היו מאות על מאות של גיטאות, בפרט מן הנהר בוג מזרחה, ורבים מהם לא זכו לספר קהילה ואפילו לא לעדות, שכן מעטים מאוד מתושביהם שרדו, ולפעמים אף לא אחד. בגיטאות אלה שבמזרח שרדה במציאות שונה מזו שבמרכז פולין – אוכלוסיה יהודית קטנה, בקשרים הדוקים, קרובה יותר ליערות, שהיתה ברובה תחת הכיבוש הסובייטי עד הפלישה הגרמנית, ושרדה אחרי גל הרציחות שבקיץ 1941 והמשכו בקיץ 1942. כאן לא היה זמן לאשליות בקשר לעתיד, ולא מקום לתמורן בחיי אדם.

כשם שתיארה המחברת טיפוסים שונים של גיטאות גדולים של מרכז פולין – פיוטרקוב, לודז', נובי־סונץ', איזור זגלמביה, וכמובן וארשה, כאשר דנה בשנתיים של ההשמדה, כך בחרה בטיפוסים שונים של גיטאות באזורים שנכבשו מידי הרוסים, מן הארצות הבלטיות ועד קרים וקווקז. בחמישה עמודים (377־381) עוברים לנגד עינינו קורותיה של עיירה אחת מבין הרבות הנזכרות בספר: כניסת הגרמנים, הפקודות הראשונות, עבודת הפרך, האקציה הגדולה והפתאומית, והאנשים – השרידים, בשר ודם, על קשת תגובותיהם השונות: לצאת ליערות ולנקום מייד, ולא – „אני מתבייש בעם זה", לשרוף את עצמך כי אין טעם לחיים בלי המשפחה, למכור את הבגדים האחרונים עבור משקה להטביע בו את הכאב, להלשין עבור סיכוי לחיות, לסרב להינצל מן הבור בלי אמא.

גם במישור שלישי זה, מישור היחיד בתוך הציבור, יצרה המחברת לשילוב ולאיזון מרהיקים: קטעים רבים מיומנים, מעדויות, מזכרונות, מספרי קהילות, מספרים את סיפוריהם של יחידים, משתלבים במסכת הכללית ונותנים לה מימד אנושי ומקרב. קשה מאוד לתפוס את גודלם של מיליונים, קשה מעט פחות להזדהות עם קורותיהם של יחידים ולהבין אותם כדוגמה לקורותיהם של רבים.

ובאחרונה, שאלת ההשקפות שבהן דוגלת המחברת. ההיסטוריוגרפיה של השואה עוברת תקופות, שבכל אחת מהן עומדת שאלה נוקבת עיקרית אחת במרכזו של הדיון. בשנות החמישים ובייחוד עם משפט קסטנר, עלתה בכל חומרתה שאלת שיתוף הפעולה מזה ושאלת ה„כצאן לטבח" מזה. הן נשארו בעינן גם בשנות ה־60 וה־70, אחרי משפט אייכמן, אלא שאז זכו למענה מצד המחקר שהתפתח והלך כתגובה לשאלות אלה. בסוף שנות ה־70 וראשית ה־80 פרץ בגרמניה הוויכוח של שאלת הכוונה ב„פתרון הסופי": האם התכוונה הצמרת הנאצית והיטלר בראשה לבצעו למן הרגע הראשון שבו עלו לשלטון, או שמא היתה זו השתלשלות אירועים בשטח, בחזית, בין גורמים יריבים ברייך, ומתוך תהליכים בירוקרטיים וארגוניים שונים, שגרמו לכך, יותר מלמטה מאשר מלמעלה. ועכשיו, בשנות ה־80 המאוחרות, הנושא בצד היהודי הוא שאלת ההצלה, ובעיקר חלקו של הציונות וההנהגה היהודית בעולם החופשי בהצלה; ובצד הגרמני ניטש בין ההיסטוריונים ויכוח מר, וסוער לא פחות, על שאלת ייחודם של השואה ושל הנאצים.

אשר לוויכוח הנוכחי בגרמניה אין המחברת נוקטת עמדה, מן הטעם הפשוט, שכתיבת ספרה הסתיימה לפני שפרץ. ואשר לוויכוחים הקודמים היא נוקטת אותה עמדה שלה שותפים היום מרביתם של ההיסטוריונים היהודיים, והישראליים בפרט: אין לדבר על „כצאן לטבח", אלא על מאבק מתמיד והבנה הדרגתית של המתרחש, ומצד שני אין להתעלם מתופעות שליליות בחיי הציבור היהודי. אין לתאר כלל את התרחשות „הפתרון הסופי" בלי ההכוונה האידיאולוגית הקנאית מלמעלה, מן הצמרת והיטלר בראשה. ואין לראות את ההנהגה היהודית בעולם החופשי אלא במסגרת מגבלותיה והשלכותיה.

המחברת אינה מצהירה מראש על עמדותיה, אלא נותנת לחומר העצום שאספה לדבר את דברו, וליקוטו ופרסיו מביאים את הקורא למסקנות עקרוניות אלה. יתכן שבספר כולל אין מקום לוויכוחים ההיסטוריוגרפיים עצמם, אלא למסקנות שאליהן הגיעו רוב החוקרים בסופם של הוויכוחים, ולהצגת החומר. וזאת היא עושה כדבריה, „ברטט ובחרדה".

תבשיל של סיפורים

מאת תמי וולף

יעקב אורלנד, סמטת התבשים – מקאמה ירושלמית, ציורים: נחום גוטמן, הוצ' כתר, ירו. 116 עמ'.

אתה הולך בין שבילי ספרו של אורלנד – „סמטת התבשים", וכבר מרפרף מדמות לדמות, מאתר לאתר, ומשחק ב„תופסת" עם קו החשיבה האסוציאטיבית של המספר. ובין הסמטאות הבתים עולים ניחוחות וריחות שהנך חש אותם בממש, ובראות תופים בהם הנך נוגע, עד כי אתה משוכנע מעל לכל ספק, כי אתה נמצא בסמטת התבשים והמספר מושך אותך בשרוולך אורך.

הכניסה למקאמה עצמה – כמוה ככניסה לירושלים בין שערי החומות. אתה נכנס ל„פשפש בשער העיר", שדרכו מנסה המספר להסביר על מה ולמה נכתבו הדברים, ולאחר שעברת אותו אתה נתקל ב„עוטפן האישי" – תובה של תאור תבנית־דיאליסטי של המקומות בהם תבקר בהמשך. תאור זה נקטע באמצעו ונמשך בסופו של הספר – כך שנוצרת תחושה של נביחת במעגלים הסלולת היקפה של החומה.

אחר שעברת את „העוטפן הראשון" אתה נכנס דרך ה„מבוא לסמטה", שהוא בוודאות תאור הלכי נפשו של המספר, ונסיון להסביר במלים את סיבו של הקשר המיוחד אותו הוא חש כלפי ירושלים ואחריה. נראה איפוא, כי בכל שמתקרבים לטקסט המקאמה עצמו, נעשה הכתוב יותר אישי ורגשי ופחות תבניתי־עובדתי.

הפרק הראשון של המקאמה מכניס אותך ישירות אל סמטת התבשים. אם כי – שלא כבפרקים הבאים, אין כאן עלילה רצופה ובלתי מקוטעת של התאור, אלא פסיפס של תמונות וצבעים הנשזרים ליריעה אחת באמצעות האנפורה המופיעה בפתחו של כל קטע – „סמטת התבשים סלי" (ופעמים היא מופיעה ללא תוספת המילה „סלי"). התאור בהמשך סוסף וקולח, והוא משובץ במבינוי לשון ובניבה הבטורוסית שונות. החריזה המצמצמת את טובה של כל שני טורים, משווה לטקסט ביקר קליל וחורם, כמו אומרת לקורא – אל תתייחס אל הדברים יותר מדי ברצינות. הצטרף אלי למסע הדילוגים בדרכות לדמות, ואני אספר לך בין לבין את האנקדוטות וסיפורי הרכילות הפיקנטיים והמעניינים, אשר נתלוו כשובל לכל אחת מהדמויות.

הדמויות, על־פי־רוב, אינן דמויות אנונימיות – אלא דמויות בעלות שם ומפורסמות הן בעולם הספרותי והאקדמי – כדוגמת ש"י עגנון, פרופ' קלאוזנר, נתן היפצבכריך, אחד העם, אורי־צבי גרינברג... והן בציבור הציבורי הרחב יותר – יצחק שדה, ד"ר סיכו, אהרון ואפרים קצ'לסקי (קציר) ועוד. קיימת התייחסות גם לדמויות שלא נתבלטו בכלל הציבור הישראלי, אלא נתייחדו בנוף הירושלמי והיו חלק מסממני המייצגים – כדוגמת האשה אשר נהגה להסתובב בחוצות ירושלים כשבפיה המשפט „קבר לאחר" – אודות קשרים שהוא מקיימת עם כוחות „חיצוניים", או – „עוזי־אפגרי", תלמיד ישיבה לשעבר, שהיה גם טולל כביסים, בנאי וסתת – עד שהתאהב בשבטי הבדואים, וכדי להתחקות אחר דרכי חייהם הזליים להשתקע בתוכם.

במסגרת מאמר זה, ניתוך מקום של התייחסות לשתי דמויות, אשר ביצירתנו מתאפיינות בנוכחות עמוקה ומשמעותית – אורי־צבי גרינברג וש"י עגנון. דרך התאור של כל אחת משתי הדמויות הינה שונה, כמו מתאים אורלנד את דרך התאור וההתייחסות לאופיין ולמזגן של הדמויות.

הפרק המסיים את המקאמה, אשר בנוי כמין אקורד ארוך, מפגיש את הקורא עם דמותו המיוחדת של אורי־צבי גרינברג. בפרק זה נשמר אמנם הניחוח הקליל אשר אפיין את כתיבת הפרקים הקודמים, אך יחד עם זאת – נראה שיש בדמותו רבת העוצמה ועזת הגוונים של אורי־צבי גרינברג כדי למשוך את המלים בגוון רציני בעל ממדים של עומק.

יעקב אורלנד

אורלנד מצליח לשרטט את דמותו של אצ"ג בצורה אותנטית ומוחשית, הן ע"י אפיון חיצוני במשי באמר של דמותו, והן ע"י מסירה ישירה ללא „עריכה מתווכת" כביכול, של דברים שאמר אורי־צבי (כמו כן, קיים אזכור בטקסט המקאמה לשירים ושמות קבצים שכתב אצ"ג). ננסה להבהיר בכמה דברים אמורים: האפיון החיצוני של אורי־צבי שזור לאורך הפרק כולו, כמו מנסה המספר להתאים את השרטוט החיצוני של דמותו לתוכנם של דבריו, לרקע ולסיטואציה בה הם נאמרים: 1)

„הצהרים – ירושלמי להתם. שעה שלוש.
אורי־צבי עם המקטורן תום על אמת־ידו
עם כתונת־שרוולים־הפתוח עונבה כרישאל
המקל מפרסם בידו לצורך המקל
המגבעת לבר כבר רוכבת בהבדראשו כמו צחוק.
כמו לגולגולת־שלמקרה, סוכבת קצת מצת,
מגבעת שלא מרצונה, כמו כלאים –
סרוגן של פוילן (נוסח־אירופה) בצוותא עם מרד הכליאסטרע' 2)
זעתו נוספת הוא בוכה"... (עמ' 100)

דמותו הבוהמית של אורי־צבי, הן בשל מזגו הסוער הן בשל ארמוניותו המלשת של שערותיו – „מתמזגת" בנוף הירושלמי הלוהט, עד כי הדבר נראה לעיניו של המספר כחזיון של התגלות:

„פתאום הוא מתנשא ממקומו והוא אליהו בארום כולו
יוקד משקיעת המערב,
וקצף לבנבן, מראה סיד מפעפע, נתז מקצות־פיו
כרתות הדיקרים לפות בזרכם, שראים כבר מלאך
המשחית ניצב עליהם"... (עמ' 106)

כאשר מנסה אחד מהנוכחים באותה פגישה עם אורי־צבי להגיב למשמע דבריו ולהשחיל מבין למלותיו של אצ"ג גם מלה משלו, מעורר הדבר בקרב אורי־צבי שינוי מהותי, אשר מוצא את ביטויו הן במראהו החיצוני הן בתמורה פנימית המתחוללת בקרבו. כך קרה, כאשר ניסה ישראל זרחי להביע את דעתו שלו ביחס להבדלים שבין הנצרות ליהדות, לאחר שאצ"ג הירצה את עיקרי תפיסתו:

„פתאום לבנו פניו של אורי־צבי.
פעמים רבות ראיתי פניו לפני כן.
מעולם לא לבנו כך.
הוא השחיה ראשו בין כתפיו ונתן עם סנטרו לפניו,
שעון על האצבעות שתמכו את מקלו. נעימת קולו
צנחה באקטווה שלמה והוא נשמע כמלחש.
התפרקות הגרעינית לא באה, כצפוי.
היא נתרחשה במעמקיו"... (עמ' 108־109)

האולם, נסיונו של זרחי לשוב ולהגיב על דבריו של אורי־צבי, אשר התבטא בדמות מלה יחידה „אבל"... – עורר מחדש את שלהבת אשו של אצ"ג:

„אש פרצה מלוע הר־הגעש, וכל הגוזמטרא נתרעדה מקצה.
קולו הדהד עכשיו כאבני־צורים מתגלגלות מן הפסגה
שלהטו כמכוות לבה"... (עמ' 109)

לא אוכל במסגרת זו של הדיון לצטט את כלול הדברים אותם מייחס אורלנד לאורי־צבי גרינברג. האולם, פטורה בלא כלום – אי אפשר, שכן אחרת לא יחוש הקורא את ניחוחן הממשי כל כך של המלים האמורות:

„אין שלום ולא יהיה שלום בין הגויים לבינינו 3)
זה הכבב.
כל עוד יש ביהדות מה שיש בה
כדי לעורר קנאתם של מי שאין בם – לא יעזור שום דבר.
אתה שומע? שום דבר.
אלפים שנותדם בינינו לבינם –
כאלפיים שנות־מעבדה הן..."
„...כולם שליחיה של שנאת־ישראל
הדתה של זכוכיותם תצרי־שמר.
גולגלות־מלכים תנוכות בפירמידים
וגולגלות־נזירים בכניסתות מדבר־יהודה
ועצמות מצולבות בכתבי הס"ט"... (עמ' 111)

ויכולתי להמשיך ולצטט ולצטט, כששפע דיבורו נטול הגבולות וההפסק של אורי־צבי... – אך בכאן אסתפק בדברים שהבאתי (ואת היתר, ישלים נא הקורא בעצמו).

התייחסות אל דמותו של עגנון באה לידי ביטוי הן בשילובה האינטנסיבי בטקסט והן ברמיזות אליה המשתמעות מתוך הטקסט. המפגש הראשון עם דמותו של עגנון מתקיים כבר בראשית היצירה – כאמור, ב„פשפש בשער העיר", כאשר המחבר משתמש במונח הלקוח מ„תמול שלשום" לעגנון. בהמשך, מספר המחבר, כי במסיבה שנערכה לכבודו עם צאת אחד מספרי שיריו, נתן לו עגנון תשורה – ספר „תמול שלשום" שלו ופתח בשורות אלה: [illegible] ספרו (עמ' 9 – עפ"י שירש ר ד). דהיינו, תלה את שורותיו של עגנון לראווה בפתח ספרו.

בדרך עדינה ומיוחדת מתייחס אורלנד למתח ששרר בין ש"י עגנון לבין פרופ' קלאוזנר. בפתח הספר (עמ' 8־9) מסופר, כי פעם קרא אורלנד את שלוש הפואמות שלו על ירושלים באוזני מורם, פרופ' קלאוזנר, והלה פרץ בבכי מרוב התרגשות. „השיב עגנון באותה ארשת מפורסמת שלו, חציה מהללת חציה קוסלת, וכל מלה טובלת בהומור דק חובב, כהאי לישנא: נו מה תימה?"

הפרופסור־דוקטור הנכבד, מי כמותו נודע ברוב ימיו בבכייו שבוכה על חורבן בית שני, עתה שנתגלגלו לו הפואמות של אורלנד, הוא יכול לבכות על חורבן הבית בשלישית – יחמיץ ולא יבכה?" (עמ' 9)

כאילו לאוזן את לעגו של עגנון לקלאוזנר, מקדיש אורלנד לדמותו של קלאוזנר כמעט פרק שלם (!) – שכולו שיר הלל לידענותו המפלגת, רב־גוניותו בתחומי המדע והמחקר השונים והרגשת צניעות אופיו. בפרק זה באה לידי ביטוי אף הנימה האישית של המחבר המשקפת את יחסו שלו אל קלאוזנר:

„והוא מורי ורבי הדגול, שלשתי ולה ועלובה
לגמול לו מעט על כה רב, שרגלו עלי אהבה
וגעגועים, שמשנתו עודה מושלת בי בכיפה"... (עמ' 44)

נשוב לדמותו של עגנון ולמקומה ב„סמטת התבשים". מעבר לאזכור מפורש או לרימוז סמוי, קיימת השפעה עגנונית מובהקת על הלשון של הטקסט. זוהי לשון השוזרת רובד מקראי ברובד חז"לי, את לשון המשנה בלשון סלנג ישראלית־מודרנית.

אם הזכרנו את נושא הלשון וההתייחסות אל השכבות הלשוניות השונות, הרי שיש להדגיש, כי הלשון הישראלית־מודרנית המשולבת בטקסט, מובאת כאנטיתזה ללשון הישראלית בטרם קום המדינה. זאת מתוך מגמה להראות את הפיחות שחל ביחס ללשון ובאופן השימוש בה. טיבו של ההבדל מתמצה בדברים הנאמרים אמנם על דרך השנינה וההידוד, אך הקורא הנבון יחוש בוודאי בנימה האירונית המתלווה לדברים:

שמעתי פעם שהמרחק הטלסקופי מעין־שלאדם
אל גוף בחלל הריק
שוה, יחסית, למרחק הטלסקופי שמעינינו
אל גופו של חידק.
נדמה לי־שוה, בערך, המרחק הקיים –
אם כי בהתייחסות שונה
בין ארבעת אלפים שנות עם
לעשרים וחמש שנות מדינה.
הכל תלוי, כנראה, בסיב לטושה
של זכוכית־העדשה". (עמ' 49־50)

אורלנד מקדיש לנושא „פולמוס הלשון" כ־7 עמודים, מתוך מתן התחושה הוויסמטית, כי הדבר טורד את מנוחתו הוא כאש בוערת בעצמותיו. נושא זה נשזר גם הוא עם דמותו של פרופ' קלאוזנר, אשר עסקנו בה קודם לכן. בעיניו של אורלנד, קלאוזנר מסמל בלשונו, בסגנונו ובתרבות השיחה שלו את האחר וההפוך ללשון הישראלית העכשווית. העיסוק בדמותו של קלאוזנר הוא זה ש„גרר" את המחבר לעסוק בהתדרדרותה של הלשון העברית ולבכות את מר גורלה:

„אנא סלח לי על הסטיה הארוכה ביותר
שסטיתי פתאום מן הנושא.
אבל כל מה שאמרתי לא הייתי אומר
[illegible]
מאת מורי הפרופסור קלאוזנר יוסף
שהיה הלוין לה ולא זכה להיות מאסף"... (עמ' 48)

אנא, סלח לי גם אתה הקורא על הסטיה הארוכה ביותר, שסטיתי פתאום מן הנושא. שהרי תחילתו של הדיון היתה בעגנון, והנה מוצאים אנו עצמנו בדיון על פרופ' קלאוזנר והתדרדרותה של הלשון העברית. – נחזור איפוא, אל הנושא בו עסקנו...

דרך כתיבה נוספת אותה שאב המחבר מעגנון היא טכניקת הפניה הישירה אל הקורא מעל לראשיתן של הדמויות. כביכול מתייעץ המחבר עם קוראיו ומצפה לשמוע את תגובותיהם ביחס לנאמר. אם הזכרנו את הקורא ואת אופן התרשמותו מהטקסט, מן ההכרח להתייחס למבוכה הראשונית שאוחזת בקורא למקרא המקאמה. הטקסט בנוי באופן בו בצידו השמאלי של הדף כתובה המקאמה עצמה, ואילו בצד הימני מופיעות מעין „הערות שוליים". אלא שהערות אלה אינן עשויות ממיקשה אחת, ולכן ההגדרה „הערות שוליים" אינה מדוייקת ביחס לכלל ההערות. יש שהן חוזרות על אותן מלים ממש שנאמרו במקאמה עצמה – כמו מבקשות הן להדגיש את הטעון הדגשה, במטרה לחרוט את הדברים בזכרונו של הקורא. יש שההערות כמו מפרשות את המקאמה ומוסיפות על הנאמר בה. אך יש שהן נראות לגמרי שלא ממין העניין, כמו מהוות הן סיפור המתקיים כיחידה עצמאית, ללא כל קשר הנראה לעין לטקסט המרכזי. הדבר נראה כעין דרישה פנימית שמקיים המחבר עם עצמו, שעה שהוא מפליג על כנפי האסוציאציה. ובקורא קיימת התחושה, כי לפניו קדרה אשר עולים מתבשיליה ניחוחות וריחות שונים. כל אחד מהם עומד לעצמו – אך המזיגה של כולם יחד יוצרת תבשיל חד־פעמי בעל ארומה מיוחדת.

הערות:

1) קטעי השירים המצוטטים להלן מובאים בכתיב מלא, שלא כבמתכונתם המקורית – כדי להקל על הקורא.

2) „כאליאסטרע" (כנופיה פרועה), היה שמה של חבורת משוררים יידישיסטים מודרניסטיים, אשר התאגדו בוורשה בשנת 1921. ראשיה הבולטים של החבורה היו אורי־צבי גרינברג, מלך ראוויטש ופרץ מארקיש. בשנת 1922 פירסמה החבורה כתב־עת בשם „כאליאסטרע".

3) ההדגשה נכתבה במקור.

„חניכותו" של הנביא עמוס

מאת איזה פרליס

עמוס מוקדי, „צמא", ספרי מפרש, 1987.

כתיבת רומן תנ"כי היא אתגר, פיתוי, אך גם סיכון. התנ"ך הוא מיכרה־זהב בלתי־נדלה של נושאים דרמאטיים, הכבה־חיים ורגשות אנושיים: בדפיו אצורה גלריה עשירה של דמויות ססגוניות, על שלל תכונותיהן החיוביות והשליליות. הצמצום והיצירה המירבי של הסיפור המקראי, שעיקרו הסוד בין השיטין – מאפשרים מרחב רב להביען היוצר. מאידך גיסא יש לזכור, שבין הנשגב והמגוחך מפריד קו דק מאוד. מי יכול להתמודד עם השגב הזה, מי מסוגל „לשפר" את המסופר בפסוקים ספורים, המכילים עולם ומלואו? אפשר להרחיב את היריעה, אבל התוספות צריכות להתמזג באופן הארמוני עם התשתית המקורית. לשם כך חייב סופר בן זמננו להתחזות עם העולם הרוחני והגשמי של בני תקופה רחוקה, להבין את אורח־מחשבתם, מנהגיהם, אמונותיהם וכיוצא באלה, כאילו נבנב לעורם. אין זאת משימה בלתי־אפשרית: עם כל השוני שבין עולמם ועולמנו, התכונות הבסיסיות של גיבורי התנ"ך הן נצחיות ובלתי־משתנות ומהוות את הגשר של הבנה ואמפאתיה ביניהם לבינינו. אולם הבריחה, המותר אל המקור ההיסטורי, נועד למלא חללים ריקים, בלי להותיר „תפרים" גסים או „טלאים", הנראים לעין. סופר בעל שיעור קומה, כמו תומס מאן, הצליח לבנות על הסיפור המקראי הקצר, את הפאנורמה המרהיבה של המזרח הקדמון, ביצירתו המופלאה „יוסף ואחיו".

גם בספרות עברית נכתבו סיפורים על נושאים אלה. נסיון חדש ממין זה הוא „צמא", מאת עמוס מוקדי, חלק ראשון של טרילוגיה, שגיבורה הוא הנביא עמוס, ראשון נביאי הכתב. הנבואה היא תופעה, שקשה להסבירה באופן רציונלי. הנביא, שכולו איש־שליחות ו„דובר" האל, כאילו „התפסל" מחייו הפרטיים. אפילו נביא כל כך „אוטוביוגרפי", כמו הושע, חושף את חייו הכספתיים האומללים, לא לשם חשיפה, אלא כדימוי ליחסי האל וכנסת ישראל. למרות זאת נדמה לנו, שאנו מכירים חוזים אלמונים אלה, הכרה אישית, שכן בדבריהם חוצבי־להבות, מצויירים הם אף דיוקנם הרוחני, כל אחד לפי השקפת־עולמו וסגנונו הייחודי.

על עמוס האיש ידוע מעט מאוד. הוא היה „בנוקדים מתקוע" – ישוב צופה פני מדבר יהודה, בהוצאת הדרך בין ירושלים לחברון. עמוס חזה בימי עוזיה מלך יהודה וירבעם בן יואש, מלך ישראל. כאן שלוש נקודות אחיזה: המקום, הזמן והעיסוק. לכך יש להוסיף פסוק „אוטוביוגרפי" בחילופי־דברים נועזת בין הנביא והכהן בית־אל. הכהן: „חוזה, לך ברח לך אל ארץ יהודה, ואכול שם לחם ושם תינבא..." עמוס: „לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי, כי בוקר אנוכי ובולס שקמים..." בפסוק זה כאילו התגלם האיש כל כולו: דמות חצובה בסלע, אדם בעל השקפת־עולם ברורה ונחרצת, המדבר „דוגרי", בסגנונו הבוטה והמחוספס.

„צמא" מתאר את נעוריו של עמוס, הוא „עמסיה". נער רועה צאן אביו. תקופת חייו זו אינה נזכרת במקור ועיצובה הספרותי נתון ללא מיגבלות בידי המחבר ודמיונו. נראה, שהמחבר שואב את השראתו מן הנבואה עצמה ומניח, שמערכת הדימויים שלה, מקורה בחוויות ילדות ונעורים. מן העובדה, שעמוס היה „בנוקדים" ושם אביו לא נזכר, משתמע, שהיה מפשוטי־עם. אולם המחבר העדיף „להעלותו" במעמד חברתי ולייחסו לבית אשחור. „אבי תקוע". שחור, אביו, מתואר כצאצא בית אשחור ושר עשירה, שהשתתף במלחמת אמציה, מלך יהודה, נגד אדום. קטורה, אמו של עמסיה, בת כוהנים מכפר השילוח, מעוצבת בדמות והריגה בנוף הנשי של תקופה פאטריארכלית זו. היא סוררת בביתה ואינה נגררת לפולחנים אליליים של שכניה, ה„שואלים בתרפים בבתיהם ומקטרים לבעלים בשער". למרבה הפליאה יודעת קטורה קרוא וכתוב, אך מסתירה ידע זה, כדי שלא לבייש את בעלה. עמסיה, נביא הכתב לעתיד, אינו יודע עדיין קרוא וכתוב והתגלות סוד למרבות אמו, מבקש ללמוד מפיה.

תיאור בני המשפחה ואורחותיהם היום־יומיים משחזר את ההווי הקדום של עובדי האדמה ורועים, אבל הדגש החזק הוא על המדבר, שבו גבלה חלקת שחור. נוף זה לא נשתנה מאז המחבר מציירו באופן מוחשי מן הפסוק הראשון: „חם ויבש". ולהלן: „מעבר לשדה החיטים... מתגלגלות אדמות תקוע אל המדבר, שחלקי צוקים נישאים אל שמי ה'... חולקו חצוי וגולש אל הרי מואב סמגגר". הוא היסוד המעצב את אופיו של עמסיה, נער רך ורגיש, הקולט את רשמי סביבתו בכל עוצמתם. כאן נתקל באריה הרעב, כאן ראה ענן ארבה, שנסוג לאחר בהספפת תפילתו. מחוויות אלה יוקם בעתיד דימויים, השזורים בנבואתו.

למדבר תפקיד נוסף: הוא מסמל את האוטופיה של חיים אידיאליים, לפי מצוות אלוהים. רק המדבר יכול להצמיח סגפנים כבני־רכב הנודדים, שאצלם מבקרים עמסיה ואביו. הרכבים מתרחקים מחיי העיר ומתרבותיה ופיתוייה ועל כן „אין כבני־רכב לתום הדרך לשמור את דבר ה'". חילוף הרבנים בירושלים, עיר המלוכה, מקום תככים ומאבקי־כוח בחצר המלך ובקרב הכוהנים. ירושלים שולחת לתקוע את שר הנוגשים לגבות מס. מדי שנה נדרשים אנשי תקוע לתת מעשר תבואתם, יינם ושמנם למלך. השר ופמלייתו מתארחים בבית שחור. הנער עמסיה רואה במוחש, מה שעתיד הנביא להוקיע בלהט ועמו. „מה זרו לנפש הנער שרי העם השבעים בחופזי משכבם וכוס יין תקוע הויל בידם ומפינתו יביט בהם בן הרועים, לרדת לחקר מזימותיהם".

אולם ירושלים היא גם עיר תרבות מעודנת. בפמלייתו של שר הנוגשים בא אמציה בן עינת, בנו של סופר המלך, המכתב דברי ימיו. דמות אצילה זו של משכיל מרשימה את נער הרועים. בין השנים נרקמת ברית ידידות והבנה הדדית. אמציה מחזק את רעו הצעיר בתחושת יעודו. „דבר אלוהים צריך שמתקוע יבוא ולא מבין חומות ירושלים, שם עיני איש ברעהו... שם רבים שליחי המלך ויד סריו בכל, כי מכאן, ממרחבי יהודה הפתוחים, ממקומכם שכה אל ומלך בין הר ומדבר".

בניגוד לנביאים אחרים, אין אצל עמוס תיאור התגלות האלוהות, המבשרת את הקדשתו לנביא, אך גם בלעדיה מפעמת בו תחושת שליחותו. „ויקחני ה' מאחרי הצאן ויאמר אלי ה' לך הינבא אל עמי ישראל". לכאורה ניתנת כאן יד חופשית למחבר לברוח מציונטיסיא, אך מוקדי נמנע מניצול אפשרות זו ויש לשבחו על איפוק זה. המפגש האינטימי בין הנביא לאלוהיו, אולי רק בעל החזון עצמו מסוגל לתארו במלים. התעוררות התודעה הנבואית מתוארת בסיפורנו בצמאונו של הנער לדבר ה', בשאיפתו לדעת וכן בהשפעתו של אמציה, המחזק את רוחו. „לא כהכתובים, שירי אדם כיתבו... כי בצמאך כחוד ובתום נפשך לשמע דבר ה' אליך. קום ועלה רע, והכה אתך אל קול לבבך".

במקביל מופיע הצמא כתופעה טבעית בנוף מדברי, צחיח, שם האדם ובעלי החיים מבקשים מעט צל ומעיין

(המשך בעמוד הבא)

מאיר בוסאק

במערת „יד ושם"

לזכר מיליון וחצי ילדי ישראל שנספו בשואה

מנהרה חצובה בסלע
כקבוצה רחובה לפסע אט־אט –
מכאן אין מפלט – – –
– – – שריקה אחרונה של קטר
נבלעה באר־שם,
גלגלי הרכבת נאלמו,
מאפלולית קרונות המשא
– מאה ועשרים בקרון –
לרחבת אויר צח, לצריחות
לובשי המדים, לצליפות
האלות לרדת:
על זרועות אמהות,
אוחזי ידים
מפרדים מהורים,
בבגדי עשירים, במעטה
של סחבות, כעירם,
מקרזלי תלתלים בזהבם,
תלתלים בשחרור,
מול חלל השמים עמדו:
חורי פנים, תהויי מבט:
על היד לא קבלו הם מספר
ובנירות המחנה
לא נרשם שמם,
כאשפה שטואטאה מחצר
על משאיות
לאחד המבנים הקטנים
וקירי הארבות הסמו
ויהי כל קיומם בעולם
כעשן – – –
– – – מנהרה צרה חצובה
בסלע לבה:
באין סוף השחור
לפסע אט־אט
בתוך רחוף יקוד נרות
וקול קורא אל התהו
שמות מאות יצחקים
ומקומות מוצאם
– קמצוץ מהר אפר לרוח –
ושוב דומיה ושוב
תעית רבבות ניצוצות בים שחור
מעלה, מטה, בסביב –
הרוגים אחרונים בעיני ילדים
מביטות במכבי הנרות
הדליקם הבורא,
עינים מרחוק – מקרוב
נוכח כל בן אברהם שלא נשרף
בכבשן האש
ועל אדמה
[illegible]
בלעדי הגאות יבקש

יהודה גור־אריה

נחל־אכזב

כלה בכספיו
כל הקיץ כלו
לשפטו.

חרב ערוצו,
סרק־קרן פוצעים אפיקו.
החלוקי־אבנים מלבינים
בעצמות.

מלא לבו המית גלים
בנשוב הרוח.

ביקוד השמש
מתפתל,
נושק שפתי עפר
ומצפה
לגשם אחר רחוק,
שטפון מתגלגל
ברעם מתמשך,
סוחף במרוצת פרא
עצים, סלעים, עפר
ומים רותחים, גועשים,
שיפרנסו גדותיו
עוד ימים רבים.

ברוש

„הר משה" בסיני, מצל למנזר
„סנטה קטרינה", צומח ברוש,
שאומרים את גילו באלף שנה.

אלף שנה במקומו
ללא ניע.
רק הרוח בין מחטיו
זעה חרישית.
ראשו –
בכוכבים נוגע
בלילות.
שרשיו –
במחילות האפלות
יונקים טפות של נצח.

דורות של צפרים
את קניהן בנו
בצמרתו.
והוא על מקומו
עוד אלף שנים יעמד
ללא ניע
ואין בלבו
יצר נדודים.

(מתוך הספר „תעודת מעבר",
העומד לראות אור בהוצאת „עקד")

היוצר מול העולם ומול היצירה

מאת אסי דגני

שמואל שתל, „מארכימדס עד לייבוביץ'", מבחר 1986–1960; „עקד", 1987.

„אנדרטת השחף" הוא השיר הפותח את ספר השירים השני של שתל „מיתרים לאבן" („עקד", 1964). הוא גם השיר המסיים את ספר מבחר השירים החדש שלו, „מארכימדס עד לייבוביץ'" („עקד", 1987). ראשון ואחרון הם מקומות בעלי משמעות: כבודו של ראשון וחביבותו של אחרון. ניתן לראות בשיר מעין מוטו למעשה היצירה האמנותי ששתל מטפל בו, בין השאר, בתוך יצירתו השירית: אותה רוח אלוהית שריחפה על פני המים במעשה בראשית, אותה רוח יצירה שפיעמה, כביכול, בקדוש־ברוך־הוא, היא, על דרך האנלוגיה, המפעמת ודוחפת בני אדם ליצור.

אנדרטת השחף

זה השחף הצונח, מעוף קפוא, קשות.
על פני הים מושטות כנפים. בראש עמוד
בטון דרוך, ברוח –

עתה יצרח – גם אם נכפף בסער,
נמלט מידי יוצר.

אבל, היכן השחף, תמה ילד –
היכן בן־שחף, שחף חי צורח
על שלד עץ גדוע, כרות ענף.

לא עץ. לא אבן. בטון יצוק.
מתכת. נוצץ במעוף
נצה בראש הצוק, על חוד עמוד כפוף בסער
קפאו כנפים
פרש ידים
היוצר.

כתוכנם פיסולי – אנדרטה של שחף במעופו, מבטון יצוק ומתכת – מעוררת תמיהה בלבו של ילד העומד מולה. הוא איננו רואה את הציפור. אמנו, לו שזהו שחף והוא מחפש פיגורה, אם לא את השחף ממש. גם לעופות חיים יש ייצוג בשירים, ולא נרחיק בביקוש אחר ציפור חיה אלא עד לשיר המודפס בספרנו ממול ל„אנדרטת השחף" – בו עומדת ציפור־ערבית על גדר תיל חלודה ומשמיעה „בכי ציפור עלי רפיון התיל..." וזוהי רק דוגמה מני רבות.

הילד כבר למד מאז שהאמנות שונה מן החיים, שהיא תוצר בלתי נפרד מהם ומשמשת חיקוי לחיים, חיקוי המגיע עד להפשטה גמורה. האמנות בהרבה מובנים היא מראה המוצגת מולנו, ומדברת אלינו בלשון סמלים המובנת לנו. יש בה מן היסוד הנצחי, העליון, ובזאת היא עולה על כל בעל חיים פרטי שנולד וחי את חייו עד שמת. מאידך, גם לחי נצחיות משלו, זו המתמשכת בשושלת שהוא מעמיד, תמיד ללמוד ולספוג את ערכי התרבות שאדם מוצא בעולמה: אלה שהתחידו קודמיו, ואלה המוסיפים עליהם בכל דור ודור. כך לעומת נצח האמנות, פרי רוחו היוצרת של האדם, עומד יתרון הרוח החיה המתמשכת מעבר לחייו של פרט אחד, לאורך מחזורי החיים האנושיים המעבירים מדור לדור מסורת, ידע, ערכים, תרבות – וכך גם בחיים בכלל, במחזור הביולוגי של המינים בטבע: הפרטים נכחדים, המינים נכחדים או משתנים, אך החיים כמו האמנות תובעים לעצמם נצחות, משך, התמדה.

שתי פנים, אם כן, לרוח, עליה מרבה שתל לכתוב (ראה בפרק „כנהרות אל הים המלא", מע' 65 ואילך במבחר שלפנינו, וגם בשיר „כך היה לייבוביץ' אומר אילו היה משורר", עמוד 56). ישנו רוח החיים, עקרון החיים הביולוגי, הנאבק על המכניות, וישנו עקרון הרוח היוצרת בפריזמים. שניהם שהוא פועלה בהם לבטא את משמעות חיינו בלשון הסמלים. היוצר מעמיד מונומנטים אמנותיים משלו – סמל למעוף.

שחף המתכת הצונח בראש עמוד בטון איננו חי. מעופו „קפוא. קשות". כנפיו הפרושות קפואות, אך לעומתן פרושות ידיו החיות של האמן היוצר, המעצב ובורא את סמליו בעץ, באבן, בבטון, על הנייר ועל הבד.

המוטיב הזה של אמנות מול החיים מסתמל גם אצל יוצר אחר, המשורר בן מאתנו ויליאם בטלר ייטס, בסמל דומה של ציפור מתכת בשיריו „ביזנטיום" ו„המסע לביזנטיום".

אצל ייטס עומדת האמנות מעל לחיים. אותה ציפור נצחית שעל גבי תבליט ביזנטיני עתיק (המתכת במקרה זה היא זהב), אותה ציפור עומדת מעל לחיים בני החלוף, היא מלעיגה על כל ציפור רגילה מעופפת, ולכל עלה כותרת של פרח חי:

Miracle, bird or golden handiwork,
More miracle than bird or handiwork,
Planted on the starlit golden bough...
Can, ...
...by the moon embittered scorn aloud
In glory of changeless metal
Common bird or petal
And all complexities of mire or blood.

(Byzantium, Collected Poems, London, Macmillan, 1985, p. 281)

ייטס כותב זאת ברוח המסורת הרומנטית, המיוצגת בשירו המפורסם של ג'ון קיטס אודה לכד יווני, שבית מתוכה אביא בתרגומי:

הה, אשר ענפים עלעליכם לא נשירים
ומכם האביב איננו נפרד;
הנגן מאושר המלחין לו שירים
יחלל עד אין קץ, רענן לעד...

ייטס מעריץ את האמנות הנשגבת הזאת וסוגד לה בהיותה בעיניו עומדת מעל לחיים. בשיר מקביל אחר שלו, „המסע לביזנטיום", בז ייטס לסנסואליות ולפריון הכמותי של החיים, אשר סמלם הוא שפע דגי הסלמון המקיף המאכלסים את הימים. ייטס שר ליסוד הרוח, לנצחי שבחולף, ומתגעגע־משתעשע שלא להימנות עם ההמונים המזניחים את יצירות הרוח. הוא מבקש להיאסף אל מקדש הנבה של האמנות:

"...gather me / into the artifice of eternity"
(Sailing to Byzantium, ibid., p. 218)

זהו מקדש אשר בו עומדת הצורה קבועה לנצח, כאותה ציפור זהב שבתבליט הביזנטיני, הציפור אשר שרה לאנשים על העבר, ההווה ועל העתיד להתרחש – כלומר, על הקבוע שבחולף, על הנצחי שבזמן ובהיסטוריה. או, אם רצונכם, כאותו נגן מאושר באביב הנצחי בציור שעל גבי הכד היווני של קיטס.

אך לא נוכל להתעלם כי מהשוואת ציפור מצויה לשתי, ציפור חיה בשר ודם, עם ציפור מתכת, ולו תהא אפילו מזהב, יש לאחרונה חיסרון אחד: היא נטולת חיים. היא משוללת מעוף באוויר החופשי; היא לא תמריא לעולם למרחבי הרקיע. הילד עומד תמה מול האנדרטה, כמעט כאותו ילד מאגדת בגדי המלך החדשים, ושואל:

אבל היכן השחף, תמה ילד –
היכן בן־שחף חי צורח...

אותה ציפור־זהב, אותם מונומנטים נצחיים של האינטלקט, יצירות האמנות מעשה ידי גדולי האמנים, מכונות בפי ייטס:

Monuments of unaging intellect
(Sailing to Byzantium, ibid., p. 217)

מונומנטים אלה אינם חיים, הנצחיות באה להם בעצם רק מכוח החיים סביבם, האוצרים ונוצרים אותם כחלק מן המסורת התרבותית הנמשכת מדור לדור ונושאת עמה את ערכיה, תהיותיה ומשאות נפשה.

בשאלה הזאת של היוצר מול היצירה, של האמנות מול החיים, מעביר שתל בניגוד לייטס את מרכז הכובד מן היצירה אל היוצר. מול קיפאון הפסל מסתיים השיר שלו במלים: „פרש ידיים / היוצר". הוא בידיו החיות ומתוך השאפתני מעצב תבל ומלואה – ולא רק באמצעים אמנותיים: שתל שר גם להשגי המחשבה האנושית, המדע והטכנולוגיה, – בלי להתעלם גם מן הניכור האורבני, ויש לו נהייה רומנטית חזקה אל הטבע.

אין חולק כאן על כך שהרוח נצחית ונשגבת, אולם שעה שייטס ממעיט מדמות האדם בצורתו הטבעית, ושואף להשתחרר מתהליכי הטבע ומכבילותו הגופנית לזוקין, רואה שתל בחיים ובטבע את מעשה הבריאה, ואת האמן כמציג הכוח הבורא ויוצר בחיים ובטבע. ועומדת לפנינו אנלוגיה: יוצר התבל הוא אלוהים, היוצר בתבל – האדם.

כל זאת בלי לשכוח שירים שלא נכנסו למבחר, וריכוזם בקובץ הקודם, „כשאני כותב את השורות האלה" (צ'ריקובר, 1984), בו שיר מתורגם משל פייר עמנואל, בשם „פייר עמנואל" (צרפתי קתולי בן זמננו) – תרגום שעשה שתל מתוך הזדהות מלאה עם הכתוב – מדבר על „אלי, אתה הנעדר עד אין סוף...", הנעדר מן „החיים ומן המוות – ומן ההיעדרות" עצמה. פרדוקס של אמונה ששתל מטפל בשיריו גם בשאלותיה: נזכיר שיר בשם תפילה הנדפס מול „פייר עמנואל", עם משחקי המלים השתלניים בו מחביא המתפלל את הפניה אלי (ל' קמוצה) במלה אלי (ל' פתוחה), החותמת את השיר (עמודים 44–45 בקובץ הקודם, 1984). אירוניה על מאמינים נמצא באמנוני הבניאס (ע' 25 במבחר שלפנינו), „אלה התוהים „להגיע אל המדרגה העליונה", „לשוב אל המקור" (ויש משתקשקלים אפילו בשמם של הדגים הללו מגוף הארץ: אמנון – אמונה). בעניני אמונה, רוח וחומר – עוסק גם שיר מרכזי חדש בספר שלפנינו, „כך היה לייבוביץ' אומר, לו היה גם משורר" (ע' 56), אשר בשמו שולבו שמותיהם של אנשי רוח ידועים, האחד מתקופת יוון (ארכימדס בבית המרחץ, ע' 42) והשני בן זמננו, בן מקומנו, יותר מאלפיים שנה אחריו, המתריע כנגד „מות המשיח" אשר רבים בתוכנו משמשים, לאסוננו את באגם. השיר עוסק בשני סוגי עתידנות, זו המדעית של „מחשבי הכמויות" וזו המיסטית, של „מחשבי קיצין". אלה כן אלה נמתחת עליהם ביקורת בשיר, המאמץ את מאמר חז"ל „תיפח רוחם של מחשבי קיצין", אשר לא לחינם נאמר. לעומת זאת עולים אמונה, רוח ומחשבה – האהבה, אהבת הזולת ואהבת המקום, הם ערכים העולים מתוך שירי שתל. וארמוז אל שיר המקום (ע' 62), המסתיים באהבה רבה במלים:

לו יכולתי לומר לפניך
אין לך אדם
שאין לו מקום
אצלי.

ביצירות אמנות יש נצחיות, אבל לא חיים משל עצמן. נצחיותה של האמנות מוקנית לה אך ורק מכוח החיים ממש, המנחילים את ערכי התרבות והאמנות בשלשלת המורשת, כשהפרטים חולפים עוברים מן העולם, אך רישומם נותר בקרב החיים. את המשמעות באמנות מוצאים אלה מבינינו העוסקים בה הן כיוצרים פעילים והן כצרכנים פעילים. ואין יוצר שאינו צרכן. ומה שאנו מוצאים באמנות הוא בעצם מה שאנו מביאים לה, מה שאנו מביאים אתנו אל היצירות: כל מטען החוויה והידע שלנו, שאנו מעמתים מול הספרות והאמנות. אנו משליכים מתוכנו אל האובייקטים – בסמלים הללו, על אלה ההיסטוריים שהנחילו לנו, ועל אלה שנוצרים במקביל לנו, זו האמנות בת־זמננו, המשמשת לנו מראה רוחנית. לעומת קיפאון החיים שבפסל, יהא זה אפילו פסלה של ציפור ממריאה, סמל החיות והתנועה – פרש האדם הוד את ידו היוצרת: „קפאו כנפים / פרש ידיים / היוצר". ואל שירה הגותית מעין זו של שתל עלינו להביא עמנו גם את הידע, למשל, שהיד היא התפתחות אבולוציונית מן הכנף, הן על פי מבנה העצמות של כף היד והן על פי שלבי הגלגול העוברי האונטוגנטי של האבר הזה...

גם בשירו „פנים", הפותח את ספרו הראשון („אגם הלבן", „עקד" 1960), אשר לא נכלל במבחר, מטפל שתל בנושא האור – אור פניה של דמות בתמונה. לעומת „האור הגדול" שבחוץ, אשר פניה אלה שבתמונה כביכול נוהרים אליה: „זה האור הנושב מן הים, מתגלגל ועולה חוזר: – / על צמרת עבה הוא רוכב וחולף על זיתים מכסיפים..." החיים, אם כן, יש להם יתרון על פני האמנות, אף כי אם נשאל מה תוכן ראוי להם לחיים שיתמלאו בו? ממכלול השירים של שתל נוכל להסיק מסקנה פוזיטיבית, וראוי שמורים יוכלו לבחור משיריו במסגרת המשוררים שהם תופשים לבחור ללמד מהם לבחינות הבגרות בספרות העברית: השירים הללו ראויים שייבחרו.

לקט

המשורר כפרופסור חמור סבר

מאת י. קורא

אלפרד אדוארד האוסמן (1859–1936), הוא אחת הדמויות המרתקות בספרות האנגלית. לקהל הקוראים הרחב הוא ידוע כמשורר לירי בעל עוצמה, שאם כי כל שיריו (שני קבצים קטנים שיצאו בחייו, וקובץ שלישי שפורסם אחרי מותו) מסתכמים בכרך אחד קטן של כמאתיים עמוד, זכה במשך שני דורות לפופולאריות עצומה ברחבי העולם הדובר אנגלית. שיריו הם לכאורה פשוטים, ברובם קצרים, ועוסקים במוטיבים „נדושים" כגון אהבה נכזבת, נדודים, המוות המאיים עלינו עם חילופי העיתות, ועוד עניינים מעציבים ומדכאים מסוג זה. מעטים מן הקוראים שאינם עוסקים בביוגראפיה או בתולדות הספרות ינחשו, כי מאחורי משורר בודד ומאוכזב זה מסתתר אדם שהיה אחד מגדולי החוקרים של השירה הלאטינית העתיקה בדורות האחרונים, פרופסור ללאטינית בלונדון, ואחר כך בקיימברידג', ומלומד שספריו ומאמריו יצרו רמה חדשה בחקר השירה העתיקה, וביקורותיו על ספרי אחרים הפילו את אימתם על מלומדים ברחבי אירופה ואמריקה.

כביכול, סיפור הצלחה, שהוא הצד השני של אותו מטבע של שירה פסימית ועגומה. אך גם על חייו של האוסמן נודע לקורא המעוניין יותר ויותר בשנים שאחרי מותו. מסתבר, שאותה הצלחה גדולה והישגים אדירים בחקר הספרות העתיקה הושגו למרות סיפור חיים שהיה גם הוא עגום ביותר. קשה לומר שפרופסור בלונדון ובקיימברידג' בסוף המאה הקודמת ובתחילת המאה הזאת, בעל אמצעים כספיים נוחים, שיכול היה להרשות לעצמו לפתח טעם טוב במיטב האוכל הצרפתי, לנסוע לצרפת ולאיטליה כל קיץ, לרכוש לעצמו ספריה פרטית עצומה, גם מקצועית וגם ספרותית, ולעסוק כל ימיו בשירה היוונית והלאטינית שאהב אהבת נפש, חי חיים של מסכנות גמורה. ואף־על־פי־כן, כל מה שאנו לומדים על חייו הפנימיים מראה, כי דווקא השירה הלירית המיוחדת במינה שלו משקפת את הרגשתו הכללית יותר מכל מה שעשה, והצליח לעשות, בחייו הציבוריים. זכרונות על האוסמן נכתבו על־ידי חברים ואנשי מקצוע שהכירו אותו כבר בשנים שאחרי מותו, ובדור שאחרי זה, ניסו כמה חוקרים ואנשי ספרות את כוחם בכתיבת ספרים כלליים על החוקר והמשורר הגדול. אך הביוגראפיה הראשונה של ממש פורסמה בהוצאת אוניברסיטת אוכספורד רק בשנת 1981. מחברה הוא ריצ'ארד פרסבל גרייבס, בן אחיו של רוברט גרייבס. הספר הוא בן למעלה משלוש מאות עמודים באותיות קטנות, והוא מבוסס על מחקר של הרבה שנים, גם במיסמכים שבכתב וגם בספרות מודפסת. הצרה בספר זה היא שהוא מעט שאינו מחזיק את המרובה. גרייבס לא הצליח להשתלט על החומר הרב שעסק בו, ובמקום לצמצם ולהתרכז, הוא מרבה להתרחב ולדבר על כל פרט ללא צורך. גם השכלתו הקלאסית אינה מספקת כדי להעריך בצורה נאותה את הישגיו של חוקר, שעיקר עבודתו היה מוקדש, לא לביקורת ספרות או להערכה אמנותית של שירת יוון ורומא, אלא לקביעה מדויקת ומדעית של הנוסח המסוגנן של המשוררים שעסק בהם. האוסמן החוקר ניגש לשירה העתיקה בדרך שהיא שונה לחלוטין מזאת של האוסמן המשורר. גרייבס נמצא במבוכה כאשר הוא מנסה ליישב שני צדדים אלה, ולהצדיק את העיסוק ה„יבש" בביקורת הטקסט ופירוש המלים והביטויים של משוררים עתיקים מצידו של אדם שכמשורר לא היה „יבש" כלל וכלל.

לפני כשנה וחצי, יצא לאור עוד ספר ביוגראפי על האוסמן: א.א. האוסמן – ביוגראפיה ביקורתית. המחבר הוא נורמאן פייג', חוקר ספרות אנגלי שעכשיו הוא פרופסור באוניברסיטת אלברטה בקנדה. ספר זה קצר ומרוכז יותר (רק כ־230 עמודים באותיות רגילות), הוא מוותר על הרבה מן הפרטים הקטנים, ומשתדל לצייר לפני הקורא תמונה מרוכזת יותר, שניתן לתפוס בה את קוי האופי העיקריים של אותה דמות מסובכת ומרתקת. הוא גם נמנע מהשערות שאין להן בסיס, ומצליח יותר מקודמיו להעריך גם את הישגיו של האוסמן כחוקר הנוסח של השירה העתיקה, וגם כמה מן הצדדים העיקריים של שירתו. מה גרם לאותו חוקר „מצליח" ובעל שם בינלאומי שיכתוב שירה מדכאת ועצובה כשירתו של האוסמן? כבר בשנים שאחרי מותו, התחילו להתברר כמה דברים. האוסמן התייתם מאמו בגיל 12, ומעולם לא התגבר על „פצע בגרות" זה. כאשר מת אביו – והוא רק כבן עשרים – היה הוא, האח הגדול, ראש למשפחה גדולה. בבית־הספר היה תלמיד מצטיין, גם במתימאטיקה ומדעי הטבע, אך בעיקר בלשונות וספרויות – צרפתית, לאטינית ויוונית. באוכספורד, בה למד לאטינית ויוונית, עבר את הבחינות הראשונות בהצטיינות בלתי־רגילה. אך כבר שם, גילה ששטח התעניינותו העיקרי שלו היה המחקר המדויק והמדוקדק של כתבי המשוררים העתיקים. בפילוסופיה היוונית ובהיסטוריה של יוון ורומי, שהיוו את שני השטחים העיקריים בבחינות הגמר, לא גילה עניין. בחינות הגמר שלו, למרות שהיו בהן כמה חלקים (אלה שעסקו בספרות יפה ובשירה) מעולים, היו כשלון מוחלט, ואפילו אותם בוחנים שראו את כשרונותיו של הכותב, לא יכלו שלא לסיים בכשלון. הוא חזר לביתו במערב אנגליה אבל חפוי ראש, לימד במשך כמה שנים לאטינית בבית־הספר שלו, התכונן לבחינות מעבר לתואר ב.א. „כללי" באוכספורד, וקיבל תואר זה (במקום תואר ב.א. בהצטיינות בלאטינית וביוונית שנכשל בו), ותוך כמה שנים התקבל לעבודה במשרד רישום הפטנטים בלונדון. במשך למעלה מעשר שנים, היה איש גאוני זה פקיד נמוך במשרד ממשלתי (ואגב, פקיד מעולה, שזכה לשבחים מן הממונים עליו, וחבר נאמן ומסור לחבריו לעבודה). בשעות הערב, היה יושב בספריית המוזיאון הבריטי, קורא את הספרות העתיקה שאהב ואת ספרות המחקר המודרנית הקשורה בה, ותוך זמן קצר, החל לפרסם בעתונות המדעית מאמרים על הספרות היוונית והרומית שמשכו אליו מייד את תשומת ליבם של גדולי החוקרים בעולם.

כעבור עשר שנים, כאשר התפנתה משרת פרופסור ללאטינית באוניברסיטת לונדון, פנה האוסמן בבקשת קבלה. ההמלצות שכתבו עליו גדולי החוקרים באנגליה, אירלנד, גרמניה וארצות הברית, מראות עד כמה הצליח החוקר הפרטי הנחבא אל הכלים להרשים אפילו את המומחים הוותיקים במקצועו. האוסמן, שנכשל בבחינות הגמר באוכספורד וזכה רק לתואר אקדמי נמוך, נבחר למשרה זאת, שמועמדים אחרים לה כבר היו מרצים ופרופסורים „מבוססים" באוניברסיטאות אחרות. מכאן ואילך, חי חיי חוקר ומורה באוניברסיטה, פירסם ספרים ומאמרים שהוציאו את שמו ברחבי העולם המדעי, וכאשר נתפנתה, כעבור כעשרים שנה, משרת הפרופסור ללאטינית באוניברסיטת קיימברידג' – אחת מן החשובות ביותר בעולם המדע – לא היה ספק שהוא המועמד הרציני ביותר. את שלושים שנות חייו

א.א.האוסמן

האחרונות חי בתנאים הנוחים של פרופסור בקיימברידג', עם מעט מאוד שעות הוראה והרבה זמן למחקר ולקריאה. גם הספרים שפירסם בתקופה זאת הם מן הגדולים שבכל ספרות המחקר המודרנית העוסקת בשירת יוון ורומא העתיקה.

מות האם, מות האב, כשלון בבחינות, עשר שנים כפקיד זוטר במשרד ממשלתי – גם בזה יש די כדי ליצור רגשי מרירות. אך היה עוד משהו. בשנות לימודיו באוכספורד, התחבר האוסמן אל סטודנט אחר, תלמיד מבריק במדעי הטבע בשם מוזס ג'קסון, וגר אתו בדירה אחת. בשנותיו הראשונות בלונדון, כאשר גם ג'קסון עבד שם כפקיד ממשלתי (ולפני שהתמנה כמנהל בית ספר אנגלי בהודו והיגר לשם, ואחר כך לקנדה, לכל חייו), שוב גר אתו האוסמן באותה דירה. האוסמן אהב את ג'קסון אהבת נפש, ועד מהרה גילה, לתדהמתו, שהיתה זאת אהבת גוף, ושהוא עצמו, מטבעו, הומוסכסואלי. האוסמן עצמו איבד את אמונתו באלוהים בגיל צעיר, אך למי שגדל על ערכיה של החברה הויקטוריאנית בה היתה ההומוסכסואליות גם „טאבו" וגם בניגוד לחוקי המדינה, עדיין היה זה זעזוע. הזעזוע האחר היה, כנראה, כאשר גילה האוסמן שג'קסון מבין במה מדובר, אך אינו מסוגל להשיב אהבה אל חיקו. העובדות בעניין זה אינן ידועות, ופייג' זהיר הרבה יותר מגרייבס בהשערות ההיפותזיות. אך עובדה היא, שכאשר בא ג'קסון באחת החופשות שלו מהודו ונשא אשה בלונדון, לא הודיע על כך לידידו הטוב מאוכספורד, והאוסמן שמע על כך מחברים רק כאשר מר ג'קסון ואשתו כבר היו בדרכם חזרה להודו. בשנים שלאחר מכן, התכתבו ג'קסון והאוסמן מפעם לפעם, אך ספק אם נפגשו יותר מפעם אחת. האוסמן הקדיש לג'קסון את ספרו הראשון, ואת ההקדשה כתב בצורת שיר נפלא ומרגש בלאטינית. הוא גם פרש את חסותו על בנו של ג'קסון, ובשנים האחרונות עזר לו בלימודיו ובדרכו המקצועית. אך האכזבה שבאהבה נכזבת ואסורה תרמה, אולי יותר מכל דבר אחר, לראיית העולם הפסימית של האוסמן המשורר.

כאשר יצא לאור ספרו של גרייבס, הוא זכה להרבה מאמרי ביקורת, בעיקר (שאינו בשום פנים העיקר) משום שגרייבס פירש מיסמך סתום, בכתב ידו של האוסמן, הכולל ספרות בלבד, כאילו היה רשימת של „זונות ההומוסכסואליות" שהאוסמן נזקק לשירותיהם בפאריס. פייג' מטיל ספק גדול בפרשנות זאת, ואינו בטוח כלל אם האוסמן סיפק אי פעם את נטיותיו המיניות. בסופו של דבר, כל הפרשה הזאת נראית לקורא אחד כסנסציה זולה שאין בה הרבה תועלת. איש לא יחלוק על כך שהאוסמן היה בעל נטיות הומוסכסואליות, ושאחת החוויות המרכזיות של חייו היתה אהבתו הנכזבת לג'קסון. אך בסופו של דבר: האם שונה בכך האוסמן מהרבה סופרים ומשוררים אחרים, שלא היו הומוסכסואלים, אך סבלו באהבות נכזבות, מחוסר מנוחה מתמיד, בכשלונות בחיי המעשה – ובסופם שהנחילו לספרות האנגלית יצירות גדולות? הקורא נזכר באנשים כביירון, שלי, קיטס או קולרידג', שהרבה מחייהם היה סבל אישי, כשלונות ומרירות. לא כל סופר או משורר גדול יצר, כמו אם הפנינה, מתוך סבל וכאב. אך מספר המשוררים שיצרו עולמות בני קיימא תוך התגברות על חיים קשים ללא נשוא הוא גדול מן הרגיל. „מי שלא פשטו את עורו איננו מתחנך", כתב פעם אחד המשוררים האהובים על האוסמן, אייסכילוס האתונאי. עורו של האוסמן נפשט שוב ושוב בתקופות שונות של חייו. ואף־על־פי־כן הגיע להישגים אדירים כאחד מגדולי החוקרים, בכל תולדות המחקר המודרני, של השירה היוונית והרומית; כמשורר לירי „זוטר", אך בעל איכויות ספרותיות ועוצמה רגשית בלתי־רגילה – ואסור לשכוח גם שבכתביו המדעיים והביקורתיים היה האוסמן אחד מבעלי הסגנון הגדולים והמקוריים ביותר בספרות האנגלית החדשה.

ה„התגברות" על הבעיות הביוגראפיות שבחיי האוסמן, שספריהם של גרייבס ופייג' מעידים עליה, היתה, ככל הנראה, צורך השעה בשנים האחרונות, כאשר ניתן היה, לאחר כמה דורות של „קשר שתיקה" ורמזים, לדבר בגלוי גם על נטיותיו ההומוסכסואליות. אך לאחר גילויים אלה, נראה שבעתיד הקרוב תשכך סערת הסקרנות האישית, ומי שיעסוק בהאוסמן בעתיד – גם כסופר ומשורר אנגלי בזכות עצמו, וגם כחוקר השירה העתיקה – יוכל מעתה להתרכז בהישגיו של אדם מופלא זה. שני הפרקים האחרונים בספרו של פייג', המהווים קווי־יסוד להערכה מחודשת של האוסמן החוקר ולפרשנות יסודית ומעמיקה יותר של שירתו ושל סגנון הפרוזה שלו, מרמזים – או כך, לפחות, אני מקווה – לעתיד זה.

עלילות סודיות

מאת טליה רפפורט

נורית דוד – סודות, „אבאי" במוזיאון ישראל בירושלים

„העלילות נרקמות מחומרי הציור, עלילות סודיות, הרמטיות, אך גרעין בולן הוא הזמן, ההשתנות, פרקי החיים, התהליכים, המחזורים", כותב יגאל צלמונה בדברי הפתיחה לתערוכתה של נורית דוד במוזיאון ישראל בירושלים.

סדרת „אבאי" מן השנתיים האחרונות שונה לחלוטין בסגנונה, בתכניה, באמצעיה, ובאווירתה מן „העבודות הסיניות", מתגלה הרבה שמוצגת עתה בתל־אביב, ... אחרי ההתמכרות להיזכר בעבודות הישנות ולהיווכח שנורית דוד מצליחה ליצור עולמות כה שונים זה מזה. דבר אחד משותף, בכל זאת, לשתי הסדרות – היותן, כמצוטט לעיל, סודיות הרמטיות, מופנמות, מורכבות, מלנכוליות מעט ופיוטיות ברוחן. הראשונה היתה יותר הגותית ואוניברסאלית בגישתה ועסקה בחיים ובגורל האנושי באופן כללי. השנייה – יותר אישית ורגשית (אם כי רק במרומז) ועוסקת בתחושות פנימיות ומשקעי זכרון משפחתיים, אך גם היא משדרת מסרים רחבים יותר על יחסי אנוש.

סדרת „אבאי" מתאפיינת במונוכרומיות של גוונים עמוקים ורוויים (כחול, צהוב, ירוק, כתום־חום), בצורות תבליטיות שכלולות בצורות (בקבוקים, כפות ידיים ורגליים) המורכבות לרוב מגפרורים, מקלות ארטיק וכפיסי עץ ורקים, בצלליות גדולות ומפותלות שנראות כאבכות או יצורים דמיוניים באבקים, ובמגורות קטנות של אותיות, בעיקר שורות גליות של האות א (אבא), אך לעתים גם מלים ומשפטים שלמים שיוצרים מסלולים המתעקלים בתוך הציורים כמו נפתולי מחשבה סבוכים.

הטקסטים, שב„עבודות הסיניות" היו לעיתים ארוכים מדי, נעלמו, התקצרו או שינו צורה. בעבודות הנוכחות מופיעים קטעי פרוזה שירית רק בשניים שלושה מקרים והם רשומים, בדרך כלל, על לוחות שלצד העבודה ולא בתוכה. גם כאשר הכיתוב ממוקם בתוך הציור הוא מהווה הפעם חלק אינטגראלי יותר ממנו גם בתכנים וגם בעיצובו הציורי יותר. כמו תמיד, הטקסטים מקוריים ויפים מאוד והם תורמים הרבה להעשרת החוויה הרגשית, המעורפלת למחצה, שטמונה בתמונות.

בעבודה בשם „אחות", למשל, רשומים משפטים כמו „בהליכה מצפים להגיע אל מעבר להליכה אל אחות/ אני הולכת אל תוך כפות הרגליים שלה (חלב שנשפך)/ גודל זהה של כפות רגליים/ העקבות מצמיחים מתוכם את הרגל/ להוליד אחות מתוך הנעליים, בהליכה/ ההליכה בלי להתבונן לכך משאירה מסלול.../

המלים עדיין מאורגנות במסלולים מפותלים על הרקע הלבן הבוהק וביניהן מטופפות זוגות של טביעות נעליים קטנות. בין כל אלה רשומה בסגנון שמרני של פעם, דמות נשית חסרת ראש בשמלת משבצות תמה, שמזכירה קצת את הנשים בציורי ויאר ובונאר. היא יושבת שלווה כשכפותיה בחיקה ולפתע מסתבר, שיש כאן שתי נשים. הדמות הנוספת כאילו דבוקה מאחור או חובקת את הקדמית, עד כי היו לגוף אחד, שיש לו כף יד נוספת. האיחוד המוזר הזה של שתי האחיות מופיע בעבודה נוספת, בה נראה כאילו אחת יושבת בחיק השנייה. התנוחה הלא־שיגרתית הזו ובן התכופפות הרכות הקרובה יותר קרימה מזכירה יצירה ידועה של ליאונרדו דה וינצ'י בשם „הבתולה הילד עם סנטה אנה". לאונרדו הושיב את המדונה הרוכנת אל בנה, המשתעשע עם כבשה, בחיק אמה אנה ויצר מין אחוות כפולה בעלת נוכחות חזקה וכך פועל הדבר גם בעבודה של נורית דוד. שתי הנשים המצוירות שלה רשומות בעפרונות חומים בטכניקה מקווקות וחורכת וכך נוצר כאן אי נוסטלגי של קירבה חמימות בתוך הרקע הלבן שכפות רגליים ובקבוקים מגומרי גפרורים מפוזרים בתוכו.

ביתר העבודות, מלבד שתי הנוכחות, אין תיאור ממשי של דמויות (מלבד אותם יצורים מעוקלים שדומים לכתמי רורשאך שדמיוננו עשיר למצוא בהם דמויות) אך נוכחות הדמויות מרומזת על־ידי מלים („אחי", „מבעד לאבא") או משפטים אסוציאטיביים המעלים תחושות הקשורות בדמויות: „להפעיל צחוק גדול ממודמר באבא/תחובים ידיים באחוריו אל תוכו/ חלונות מוארים זעירים נדלקים באבא/ הוא פעם מאחורי העיר, כלפיה/ אבא חלק ורוד רטוב אל אופק אבא/

במבט כולל, התערוכה אסתטית מאוד ומקרינה יופי קריר, מתוך וייחודי מאוד. שקיעה אל תוך המרכיבים השונים של העבודות (הצבעים, הדימויים, פני השטח הרב־שכבתיים, הטקסטורה המפוספסת של תבליטי הכפיסים, המלים, האסוציאציות, האווירה) מעצימה את החוויה והופכת אותה לרגישה ועמוקה.

ציונה שמשי, „שני מלאכים כחולים"

שילובים

יהודה פורבוכראי, ציונה שמשי, יהודית פלזנר – בגלריה גולי. מ. גליקסון 7, ת"א

גלריה גולי. מ. מציגה שלושה אמנים, אחד בציור, אחת בפיסול קראמי וציור ושלישית בציור המשלב פיסול קראמי וצילום גם יחד.

יהודה פורבוכראי מציג סדרת ציורים לא גדולים המתארים פינות ביתיות כמו כסא ליד דלת זכוכית, טלפון או עציץ על שולחן, אך שלוות הבית מופרת על ידי טכניקה של קווקוים שחורים, חדים, קטועים, צפופים ודביקים, שיוצרים משטח דוקרני־עצבני. פה ושם מופיע כתם צבע בודד שבכוחו ומטעין את כל הציור בכוח נוסף. העבודות הנוכחיות שונות מציורי הדיוקן העצמי הגדולים והאקספרסיביים שהציג פורבוכראי בגלריה זו לפני כשנה הן בגודל, הן בנושא והן בטכניקה, אך יש בהן אותה אינטנסיביות ועוצמה של הבעה שמאפיינת אותו בכלל.

ציונה שמשי, שמוכרת בעיקר בפסלי הקרמיקה המרשימים שלה, מציגה הפעם גם מספר ציורים שקשורים לפיסול שלה. כרגיל, גם בהם שוררת אווירה של סאטירה מוזמנת על מצבו של האדם. יש בהם דמויות מגושמות, מנוונות ורופסות והיא מרשה לעצמה להשתולל ולצייר, בין השאר, גם אשה ערומה העומדת על ראשה כשרגליה מזוקרות כלפי מעלה ופרחים מלאכותיים מודבקים לצידה. בסמוך לציורים ניצבים שני פסלי ענק המורכבים כתמיד מחוליות חוליות ומצויידים בכפות רגליים ענקיות. הם מתנשאים עד לתקרה והכנפיים תחתיה כאילו הם נושאים את משא העולם על כתפיהם השמוטות, ... אחד משני הענקים הללו פוער פיו בזעקה (כתזכורת לתערוכת „צועקים" שהציגה ציונה שמשי בזמנו) והשני מחייך חיוך אוילי. אחד הוא מלאך, שכן יש לו כנפיים (אם כי קטנות וחלושות מכדי לשאת את ממדיו האדירים) והשני סתם בן־אדם... מה שמייחד אותם מאחיהם הרבים שראינו בעבר היא העובדה שהפעם הם כחולים והתוצאה חזקה ומשעשעת גם יחד.

יהודית פלזנר עוסקת זה שנים בשילוב צילומים מסגוניים מבהיקים של חומרים אורגניים (אבנים, מינראלים, גבישים) עם קטעי ציור ותוספות של שיש וגושי חומר מפותלים וצבועים. גם הפעם היא עושה כן ומצלמת גושי אבן טבעיים באופן שהם נראים כפסלים קיקלופיים רב־ממדיים. היא מצלמת גם את גושי החומר המפוסלים שלה ונרקמים יחסים צורניים מעניינים בין המרכיבים השונים.

הפעם גבר בעבודותיה כוחו של הציור והוא מתבטא בצורות אורגניות־ביומורפיות מן הסוג שאיפיין בשנות ה־40–50 את ציוריו של ארשיל גורקי, הארמני־אמריקאי. האסוציאציות הגופניות־אירוטיות עדיין בצורות כאן כמקודם, אבל הן מבוקרות יותר ואינן מתבססות כל כך על אפקטים מרהיבי־עין ומתקתקים ועל פיתולים חושניים, אלא גם על ציור מורכב יותר. הדבר בולט לטובה בייחוד בשתי עבודות גדולות ומעניינות בצורותיהן ובצבעוניותן הכחולות, שבהן פחת חלקו של הצילום ואילו הציור התעשר והתחזק. מעניין לראות יחד 3 אמנים שונים לגמרי, שלכל אחד סגנון מקורי ועולם תכנים משלו, שמבטיח להתפתח מתערוכה לתערוכה.

מזרח ומערב

פימה – ציורים בגלריה בינט. בן יהודה פינת פרישמן, ת"א

פימה, יליד סין שגדל ולמד שם, חי וצייר בתקופה מסויימת בפריס וגם בארץ. גלריה בינט מציגה עבודות שלו זה שנים ובתערוכה הנוכחית אפשר לראות מבחר מייצג של תמונות בסגנונו האופייני. חלקן בהדרות אפרוריות ואפופות אווירה לירית ועל הרקע עשיר הניואנסים מרפרפות פה ושם בתנופה מריחות צבע בודדות, שמזכירות מעט את הקליגרפיה הסינית. לעבודות אחרות אופי חומרי יותר, שלד מבני של צורות מרובעות וצבעוניות סמיכה וחיה יותר בגוונים כחולים או כתומים־אדומים.

במספר עבודות מופיעות לפעמים בפרישה ישירה על רקע מונוכרומי אוורירי, 3 צורות היסוד – עיגול, ריבוע ומשולש – שבהתקשרות כנראה לפילוסופיית הזן הרואה בהן את תשתית הקיום.

על אף הנגיעות החלקיות הללו בתרבות המזרח הרחוק (הן הפילוסופיה והן האמנות) שואב הציור של פימה גם ממסורות מערביות של ציור מופשט. יש אצלו מיזוג מעניין של עולמות ויחד עם זאת גיבש לעצמו סגנון אישי אינדיבידואלי.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

מאת אבי טנא

הלכה

דיינים במלאכתם

בתי־הדין בימי התלמוד / מאת שלום אלבק / בר־אילן / 156 ע'.

מהדורתו השנייה של ספר שעניינו „להבהיר את היסודות העיוניים של פעולות בתי־הדין ומקור כוחם, ותפקידי הדיינים ומעשיהם בימי המשנה והתלמוד, את מקומם של בתי־הדין והדיינים בעולמם של חכמים ואת חלקם של הדיינים בעשיית ההלכות". חלקו הראשון מוקדש לביאור העקרונות והכללים העולים מהלכותיהם של הדיינים • חלקו השני דן בהשפעת העקרונות והכללים הללו במציאות החברתית שבה עשו הדיינים את מלאכתם. רוב העובדות המוצגות כאן ידועות מתוך מקורות שמארץ־ישראל ומכאן גם הארתם של העקרונות ברוחה של ארץ הקודש. אבל גם חלקה של בבל לא נפקד (הגם שנראה, כדברי המחבר, שבתי־דינה נתייסדו על עקרונות הדים).

מדע

סידרה חדשה

המחשב: מן היסוד / מאת העורכים של ספרי טיים־לייף / תרגם מאנגלית רמי קינן / ברנאור־רמפל / 128 ע'.

סידרה חדשה של ספרי „טיים־לייף" יצאה אל השוק ועניינה בחקר המחשב. כקודמותיה, גם היא מיוסדת על שילוב של פרקי טקסט ופרקי תמונות ואיורים שופעי צבעים. הכרך הראשון בסידרה עוסק, כמסתבר משמו, ביסודות – בחמישה פרקים. הראשון מוקדש להתפתחות המתמטיקה לקראת הופעת המחשב. השני דן בעוצמת הצופן הבינארי של האפסים והיחידות, שעליו מתבססת פעולת המחשבים למיניהם. השלישי עוסק בפריצות הדרך של מלחמת העולם השנייה. הרביעי מספר על התפתחותו של ה„מיקרו־שבב". החמישי מתמקד בתור הזהב של היזמות. בסוף הספר מילון מונחים. המהדורה העברית ערוכה בידי יוסף רגב מאוניברסיטת בר־גוריון.

היסטוריה צבאית

הקרבות הגורליים

הקרב: סיפור הבליטה / מאת ג'ון טולנד / תרגם מאנגלית עמנואל לוטם / מערכות / 347 ע'.

הספר השביעי בסידרת מלחמת העולם השנייה של „מערכות" מוקדש לקרב המתוכנן הגדול ביותר בהיסטוריה של צבא ארצות־הברית. בדצמבר 1944, בעת שתבוסתו של המשטר הנאצי היתה שאלה של זמן בלבד, החליט היטלר שעדיין יש בכוחו לנצח ופקד על שלוש ארמיות לצאת למערכה בארדנים. היקף המערכה הזאת הגיע לממדי סטלינגרד. „הקרב על הבליטה היה לא־שגרתי. הקרבות היו גורליים... היתה זו סידרה של פעילויות מבודדות, שרק כיוון ההתקפה קישר ביניהן... בלחימה מעין זו דרך כוכבו של החייל האמריקאי. העצמאות, שסיבבה אותו בצורות במכונות קבע, השתלמה בבליטה... הוא נלחם, לא מטעמים פטריוטיים או אידיאולוגיים, אלא למען חייו". כדי לתאר מה היה שם וכדי לדובב את משתתפי הקרב עבר המחבר, לדבריו, 150,000 קילומטרים, ראיין יותר מאלף איש וצעד בנתיבי הקרב יותר משנתיים.

תרגום

עור ושרידים

נתיבי הבגידה / מאת מלאמוב / תרגם מצרפתית דניאל דהאה / מסדה / 196 ע'.

אלה דברי ז'אן אדרן האליר בפתח הספר: „תהילתו של מיכאיל קיריל פלאטב היא עצומה... אלא... שאין לך תהילה מתכלת יותר מזו: אפילו שמו אינו ידוע... מיכאיל קיריל, הרוסי הלבן הזה, לוודקה, התועה בין מלונות טגוסיגלפה, הסיל את עצמו בלב ובנפש למלחמה כנגד הסנדיניסטים ממנגואה, ניקרגואה המסורתית הזו. בפאריס השתעמם: הוא רצה לשחקן, אך גם לסופר, נואשות להגיע אל העבר האחר... הוא הצך איפוא לכתוב חמוש, שעטו מוכתף כרוכה על כתפו... משמש לו בתורת עט... כפילו מלווה אותו בכל מקום: נפשו התועה של קולונל מתומכי הצאר שהתאבד בתחילת המאה... יש לו כל הזמן שבעולם... הוא מהמר בקזינו, זוכה פעמים מספר בכל הקופה... הוא מפתה לוליטות צעירות... הוא לעולם לא יגיע למנגואה... זהו ספר מפתיע העשוי עור ושרידים מושלים".

הכישלון המוצלח ביותר

הקול והזעם / מאת ויליאם פוקנר / תרגמה מאנגלית רנה ליטוין / ספרית פועלים / 270 ע'.

אמרה המתרגמת באחרית דבר: „הקול והזעם" (1929) היא גרסתו של פוקנר לחורבנו של עולם ערכים, בצד גרסות־מופת אירופיות... אשר הופיעו בעקבות מלחמת העולם הראשונה. בימתו של פוקנר היא עיירה בדרום ארצות־הברית בראשית המאה, גיבוריה – בני משפחה דרומית מתנוונת, ומסך־הרקע שלה הוא מסך־הרקע הגדול הניצב מאחורי כל היצירות שנמנה התרבות המערבית, הנוצרית בשורשיה, על ערכיה ובגלגוליה המקומיים... בעולם ערכים ממוטט, חסר מוקד אחיזה ואפשרות בשורה, גם מעשה האמנות לובש אופי של עבודה סיזיפית, עמידה על פי התהום. ... בעולם כזה גם ההערכה הטובה אפשרית במידה רבה רק על דרך השלילה. מבחינה זו נראה שבצדק פוקנר בהעריכו את „הקול והזעם" כ„כשלון המוצלח ביותר". מהדורתו השניה של תרגום שראה אור לפני 14 שנים.

לילי ומדליין

מזכרת נצח / מאת פיי ולדון / תרגמה מאנגלית בדוריה בן־ברוך / כתר / 218 ע'.

„קנה לה לילי קאטקין, בת הקצב, אשתו השנייה של ג'ארווים הארכיטקט, ליום שאין דומה לו בעבר או בעתיד... קנה לה מדליין, אשתו הראשונה של ג'ארווים, אויבתה של לילי, אמה של הילארי, ולא כל כך טוב לה ולא כל כך נעים". בין שתיים אלה אין יותר רעות מטבע הדברים, מה גם שמדליין אינה מתכוונת להניח לאיש עד שהכל ישלמו את חוב אשמתם. כך אנו נתקלים בתערובת של יחסים ואכזבות מסביב לכמה שכין בעלים ונשים, הורים וילדים, נשואים וגרושים. ואם תאמרו שניחוח קל של פמיניזם שנון עולה מדפי הספר, בוודאי לנו בגבו שלא תחזיק בכך מן האמת. המחברת היא ילידת ניו זילנד שמקום מושבה בבריטניה.

„חניכותו"

(המשך מהעמוד הקודם)

מים חיים. אף חייו של עמסיה הם שני מישורים מקבילים: חיי יום יום רגילים של רועה וחיי הרוח של המתקדש לנבואה.

המחבר הוסיף שתי פרשיות רומנטיות, שאין להן אסמכתא או רמז בכתובים: אהבתם של ראומה, אחותו של עמסיה, והעבד האדומי, עוזן, ואהבת עמסיה לבת דודו, נעמה, שאמה היתה שפחה עמונית. בשני המקרים זו אהבה אסורה אל הזר והמשועבד. הרגש הארצי הזה מוסיף תבונה אנושית כל בשר ודם לדמות הגיבור.

נעוריו של עמוס חלו בימי מלכותם של אמציה בן יואש, מלך יהודה, ויואש בן יואחז, מלך ישראל. זו המסגרת ההיסטורית, התוחמת את עלילת הסיפור. המחבר קשר את גורל גיבוריו למאורעות הנזכרים בספר מלכים ב'. הסיפור פותח באומר מלחמת אמציה באדום, שבה השתתף גם אביו של עמסיה. האב הביא הביתה נער אדומי שבוי, עוזן, שהפך לבן־בית ורע נאמן לעמסיה. בסיום הסיפור – קרב בית שמש בין אמציה מלך יהודה לבין יואש מלך ישראל, שבו הוכה צבא יהודה וגם בשדה המערכה. עמסיה משקיף מרחוק על הקרב, בו משתתף גם נרדו מתקע. כאן מוכר כבר עמוס כנביא, המנבא מלחמת אחים זו.

בחירת הלשון, ההולמת סיפור על נושא תנ"כי, היא משימה כבדה. מובן, שלא יעלה על הדעת לשים בפי עמוס ובני דורו את העגה הצברית העכשווית. מאידך גיסא חיקוי המליצה המקראית הוא מלאכותי ונלעג. המחבר משתמש איפוא באוצר המלים המקראיות ומשלב אותן בסגנון חדש, שומר על לשון „גבוהה", אבל לא בלתי־מובנת. לעומת זאת הפאראפראזה של פסוקים אינה במקומה. לדוגמא, פסוק בשיר השירים: „שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני", והסיפור: „ימינו על כתפו ושמאלו תחבקהו". בשיר השירים מדובר באהבת גבר ואשה ואילו בסצינה שלפנינו הבעת רגשי ידידות וחיבה של בן נוטר הבלוך לנער רועים. פסוק מקראי יצוק בתבניתו – אין לעקרו ולהזיזו ממנו.

עם השלמת הטרילוגיה כולה תתאפשר הערכה הכוללת. יש לציין, שהחלק הראשון הוא נסיון מעניין של התחיות עם עולם סגנו ותהייה על חידת הנבואה. „החניכותו" של נביא.

ארגמן תעשיות בע"מ
אזור התעשייה יבנה
ת.ד. 172 יבנה 70600

למפעלינו דרושים/ות:

★ מזכירה/ות מפעל
הכישורים:
* ידע בהדפסה עברית (אנגלית רצויה)
* ידע בהפעלת מעבד תמלילים
* נסיון בעבודה דומה של 3 שנים לפחות

★ מחסנאי – פקיד טכני
דרוש נסיון בעבודה במחסן חלקי חילוף במסגרת תעשייתית
שעות העבודה לפני שתי המשמרות 7:00–16:30,
5 ימי עבודה בשבוע
מועמדים מתבקשים לפנות במכתב ולפרט את נסיונם וכישוריהם, רצוי לצרף המלצות.

דרושה
עורכת דין
בעלת נסיון וידע בבטוח
לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ת.ד. 4430 ת"א מיקוד 61044

להברת שווק גדולה
המוצגת יצואנים בענף המזון
באזור גוש דן
ד ר ו ש / ה
פקיד/ת יצוא
למשרה מלאה
כישורים:
* נסיון מוכח בטיפול עצמאי בנושאי יצוא.
* ניהול משא ומתן עם לקוחות.
* שליטה מלאה בשפה האנגלית.
* רקע בענף המזון – יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין ע"ג המעטפה עבור ה/ו

למשרד מהנדסים דרוש/ה
שרטט/ת למשרה מלאה
רצוי בעל נסיון לתכנון כבישים ופיתוח
03-458994

להברה לשווק מזון
ד ר ו ש :
סוכן
בעל נסיון לאזור ראשל"צ ורחובות
03-9231775

להברת בניה גדולה בחולון
דרושים
מונופאים
טלפון 03-5522553
לפנות למשה

למפעל לשיפוץ מיכלים לרכב
עובדי ייצור, חשמלאי רכב, חרטים, מחסנאי.
באזור בני ברק
03-784808 03-781240

לחברת אי.אס.פי. בע"מ
בראשון-לציון
ד ר ו ש ה
מזכירה למוכ"ל
* שפת אם אנגלית
* אינטליגנטית + נסיון
* עבודה מעניינת – תנאים טובים – נבונות למשמרות.
בנוסף ד ר ו ש ה
מזכירה אנגלית לשעות הערב

לעמותת ביטוח
ד ר ו ש י ם:
1. מנהל/שי – עצמאי
נסיון בניהול
כח אדם
2. קלדנית מליטות
3. מתכנת/ת עצמאי/ת
חצי משרה
(D.C. – קובול)
טל: 03-219486 שעות א'

לחיכון בכורים
ד ר ו ש י ם:
* מורה לאנגלית
* מורה למקצועות המינהל
* מורה לה.ה"ן
מ"ם לב דרושים

להברה לשרותי כח אדם
ד ר ו ש
רכז/ת כח אדם
* השכלה תיכונית ומעלה
* נסיון מוכח בעבודה מעשית + המלצות
* גיל עד 35
* מגורים באזור ת"א
דרישות התפקיד:
1. ניהול מו"מ עם לקוחות.
2. ראיון ומיון עובדים.
3. רקע והבנה בנושאים טכניים
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3157 ת"א

MAGEN DAVID ADOM IN ISRAEL
מגן דוד אדום בישראל
למד"א דרושים:
חובש נהג אמבולנס.
חובש/ת עובד/ת מוקד
הכישורים הנדרשים:
* חובש קרבי/כללי או מפקיד פרח רפואי ומעלה.
* רשיון נהיגה סוג ב' מ-3 שנים או ג' 3 שנים (מתייחס לנהגי אמבולנס בלבד)
* פרופיל רפואי 72 לפחות, לאחר שרות צבאי מלא.
העבודה במשמרות, תעסוקה בכל סניפי מד"א.
נא לפנות לסניפי מד"א הקרובים לאזור המגורים או במשרד הראשי של מד"א.
03-302222

לחברת ביטוח גדולה
ד ר ו ש
שמאי אלמנטרי מנוסה
נא לכתוב פרטים אישיים מלאים ופרוט נסיון בעבודה לת.ד. 36872 תל-אביב 61368
– סודיות מלאה מובטחת –

למשרד נסיעות בת"א דרוש
נוסעות/מנוהלית עם נסיון מוכח והמלצות.
לניהול מקצועי של המשרד.
מיקוד 52522

גרפיקאית ביצועסטית
בואי לקפה עם חיימי
נא להביא איתך שנתיים נסיון
פרנקו את דן
טל: 03-204373

נתמ בע"מ
מתף-מיחשוב תעשייתי ופיננסי
רחוב שוקרוג קרית המלאכה תל-אביב
ד ר ו ש / ה
תוכניתן אסמבלר
הכישורים הדרושים:
* נסיון של שנתיים
* נסיון בציוד I.B.M.4700
לפרטים ולקביעת ראיון נא לפנות לגבי שמלץ רונית בימים א'-ה' בין השעות 9:00–14:00 טל. 03-899254
– סודיות מובטחת –

האוניברסיטה הפתוחה
ד ר ו ש י ם / ו ת
מנחים/ות
בתחום מדעי המחשב

לאופנת נינה דרוש
סוכן מכירות
בעל נסיון
טל: 03-656829

דרוש
מפעיל לשופל
B950 עם נסיון מוכח של 8 שנים
03-774896

המחלקה הטכנית
חבר
לסניפנו בתל-אביב
■ מהנדס מכונות - לתפקיד מנהל אחזקה - נסיון מעל 6 שנים לאזור השרון.
■ מנהל עבודה - נסיון מעל 3 שנים בענף המתכת לאזור פ"ת.
■ טכנאי ייצור - בוגר בית ספר מקצועי, רקע בחשמל, לאזור חולון.
■ הנדסאי/טכנאי חשמל - נסיון מעל 3 שנים התמחות במפסקי מתח גבוה לשרותי שדה.
■ מכניי משלוחים - בעלי רשיון נהיגה לפ"ת.
■ מכונאי אחזקה - הידראוליקה ופנאומטיקה לפ"ת.
■ מבלטנים פרופיל 72 פלוס - נסיון בבניית מבלטים, יכולת עבודה עצמאית.
■ מסגרים מנוסים לבנית תיבות קירור, נסיון בכיפוף פחים וזיווד לנגרים.
לעבוד בחבר להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בניין מודלר, בן יהודה 1
טל: 03-5101420
• הצטיידו בפנקס מלואים, ת.ז. שני המלצות • שעות הקבלה 08.00-18.30

אורט ישראל
דרושים/ות
תל-אביב
למכללה הטכנולוגית אורט
ע"ש א. סינגאלובסקי דרך הטייסים 28 טלפון 02-396171
★ מהנדס/ת אלקטרוניקה
(לתפקיד ניהולי)
★ מהנדס/ת אלקטרוניקה
להוראה (אפשרות משרה חלקית)
★ מורה למקצועות החשמל
מעוניינים יפנו למנהל המח' למקצועות החשמל והאלקטרוניקה
רמת-גן
לקרית חינוך אורט
עירית רמת-גן
רח' אריה בן אליעזר טלפון 02-775171, 771995
★ מורה למחשבים
פורטרן, אירגון קבצים (משרה חלקית)
חולון
לבי"ס תיכון טכני אורט
רח' פרופסור שור 2 טלפון 03-805282/3
★ מורה לאוטומציה

לחברה לעמילות מכס ושילוח בינלאומי
ברמת-גן
למחלקת קונסוליידציה
דרושים
1. פקידה - עם ידע באנגלית + הדפסה
רצוי נסיון ביבוא.
2. מקדם מכירות - רצוי נסיון ביבוא
נא לפנות לטל: 03-7512288

לחברת כימינטר בע"מ
בהרצליה פיתוח
דרושה
פקידה
הכישורים הדרושים:
★ הוכחת צרפתית
★ הדפסה בצרפתית ובעברית
נא לפנות לטלפון: 052-540821 052-540683

למפעל תעשייתי עתיר ידע
באזור המרכז דרוש
מנהל חשבונות
עצמאי (עוזר לחשב)
כישורים: 5 שנות נסיון לפחות בעבודה עצמאית, ידע מקיף בנושאי שכר, הכנת דוחות כספיים ומקצועיים, הכרת מערכות ממוחשבות, (נסיון P.C. יתרון).
ידיעת אנגלית
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות טל' 03-223728 לבקש את דודי

להברה ציבורית
דרוש
עובד לאחזקת מבני תעשיה
באזור תל-אביב
בעל נסיון בעבודת חשמל, אינסטלציה ובניה.
אפשרי פנסיונר.
לפנות לת.ד. 188 תל-אביב 61001

למפעל בראשון לציון
דרוש
הנדסאי/טכנאי
★ נסיון 5 שנים במערכות אלקטרו-פנאומטיות ובקרים מתוכנתים
★ בהרכבות מערכות
08-964685

לחברה למיזוג אויר במרכז
דרושים
טכנאי שירות
למיתקנים מרכזיים
עם נסיון של 5 שנים
לקביעת ראיון
טלפון 03-284261

למטע בע"מ
דרושים
מחלקי מזון
10 שעות לימוד, רשיון ג'
טל' 04-728774 עד יום ב'

למשרד עו"ד
דרוש/ה
עו"ד
נסיון בכינוס אורחי
03-654236, 03-654220

תגבור
כח אדם מקצועי – זמני בע"מ
לחברת ביטוח גדולה
דרוש
מקדם מכירות
1. מטלות תפקיד:
א. ביצוע מכירות – ביטוח אובליגטורי במוסדות ואירגונים.
ב. ביצוע שימור תיק קיים בביטוח
חידושי ביטוח במוסדות ויצירת חוזים חדשים במקומות מרושים בארץ.
ג. הצגת תכניות ביטוח בפני פורומים גדולים.
2. נתונים נדרשים:
א. השכלה תיכונית מלאה.
ב. בעל יכולת התבטאות בעל-פה ובכתב ברמה גבוהה.
ג. כושר ונסיון בניהול מו"מ מול מספר רב של אנשים.
מועמדים בעלי נתונים מתאימים יפנו ל"תגבור" 03-282257/8, 03-295020
יש פתרון – תגבור!

האוניברסיטה הפתוחה
למחלקה לעיצוב ולגרפיקה
דרושים/ות
גרפיקאים/ות
לעבודה במשרה מלאה
לפרטים נא לפנות לטל. 03-425683

דרוש/ה
פקיד/ה למחלקת יבוא
* ידיעת השפה האנגלית על בוריה
* ידיעת הדפסה באנגלית
* נסיון של שנה בהליכי יבוא
יום עבודה מלא
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות החל מיום א'
03-338721 כח אדם רח' יגאל אלון 94 ת"א

למלון בלו-בי
דרוש
סגן מנהל/מנהל
מזון ומשקאות
בוגר ביה"ס למלונאות
(נסיון בתפקידים בכירים במלונות 4-5 כוכבים
קורות חיים יש לשלוח לת.ד. 178 נתניה
– סודיות מובטחת –
באזור נתניה:
1. טבחים
2. עוזר מחסנאי
3. קפטנים
4. מרכזנית
נדרש פרטים או לפנות למחלקת כח אדם
טל. 053-37131

מצדה – מערכות משובצות מחשב בע"מ
ד ר ו ש י ם
תכנתים בכירים
לפיתוח מערכות זמן אמת ומערכות מידעיות
הכישורים הדרושים:
• השכלה אקדמאית
P.C.I.B.M •
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב למצדה ת.ד. 2354 רחובות 76120

למפעל תעשייתי באזור דן
דרוש
מהנדס אחזקה
(משרה 2450)
★ מהנדס מכונות
★ בעל נסיון מוכח בתעשייה
★ ידע בפלסטיק יתרון, אך לא הכרחי.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בכתב יד אל ת.ד. 11024 תל-אביב 61110
סודיות מובטחת
תמורעת לשני המינים
תיל
תחנת יעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

דרושים
למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושים:
1. מכונאי-אחזקה
2. חשמלאים – בעלי רשיון
מעשי או מוסמך.
* נסיון קודם בתעשיה
* לאחר שרות צבאי
* העבודה ב-3 משמרות
3. שוער
* ידיעה מלאה של השפה העברית – חובה
* העבודה במשמרות
* מגורים באזור גוש דן – חובה
המתאימים יפנו למחלקת כח-אדם לטל:
03-7552355/6

עמינח
למפעלנו בניר צבי (ליד רמלה)
ד ר ו ש י ם
גזרן
• בעל נסיון בענף הריפוד או טקסטיל
צבעי רהיטים
• מספר שנות נסיון מצבעית רהיטים ומוצרי עץ (פוליטורה, בייץ, לכה)
תופרות
• מספר שנות נסיון על מכונה תעשייתית מחט אחת
5 ימי עבודה, תנאים סוציאליים מלאים, הסעות מהאזור, תנאי שכר טובים
המעוניינים יפנו לאוף כח אדם טל. 08-220777

מכון ישראלי בינלאומי
לסקר מדיניות כלכלית שימושית
דרושה לעבודה מיידית
מזכירה בכירה למשרה מלאה
דרישות: שפת אם אנגלית, שפה נוספת יתרון, הדפסה מהירה, עברית ואנגלית
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות לת.ד. 33794 ת"א

לחברה מבוססת
ד ר ו ש י ם
אנשי מכירות מנוסים
בשטח הדלק באזור המרכז
נא לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3065 הרצליה מיקוד 46103
• סודיות מובטחת •

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי או הורות, אלא אם אופי או מהות של התפקיד מחייב זאת... הנזקה, העבירה...

א.זליג
בכירים לקריירה חדשה
Top Jobs for Top People
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
עבור לקוחתנו
חברה עתירת ידע בשטח האלקטרוניקה והמחשבים
דרוש/ה 1. מנהל שיווק ארצי
2. מנהל שווק בינ"ל*
– בעל כושר מעולה לניהול מכירות ארציות
– נסיון מוכח בתחום המכירות והשיווק (לא הכרחי)
– כושר למידה מהיר של מערכות ממוחשבות.
– יכולת להפעלת טכנים ואנשי מכירות.
– קשר עם רשתות שיווק, תכויות וחברות
מסחריות בכל התחומים.
– תפקיד מחייב נוידות ברחבי הארץ.
– תנאי עדיפות למועמד בעל השכלה טכנית
מתאימה.
– שליטה בשפה האנגלית – חובה.
– גיל 45 – 30.
* נסיון מוכח בשווק בינ"ל בתחום הי-טק
גיל 35 – 30
סודיות מובטחת
מועמדים מתאימים יפנו בימים א'–ה' בין השעות 9:00 – 17:00 לטל' 03-667610 או 03-667620, או יעבירו למשרדנו ברח' מהודרה 42 ת"א, ת.ד. 4230 ת"א 61041, קורות חיים בכתב יד עליהם לא שורות.

למפעל תעשייתי בגוש דן
דרושה
מזכירה למחסן הטכני
* השכלה תיכונית, ידיעת השפה האנגלית – יתרון
* ניסיון קודם בניהול משרד (הדפסה, עבודה עם מחשב)
* מגורים באזור גוש דן – חובה
המתאימות תפנינה למחלקת כח-אדם
טלפון: 03-7552355/6

לקרן מחקרים המוקמת בירושלים
ד ר ו ש י ם
1. חשב/מנהל חשבונות
בעל נסיון בתקציב מחקרים ובקרה.
כושר נהול מו"מ כספי והעברות מט"ח.
2. מזכירה בכירה
יכולת הדפסה ונסוח עצמאי באנגלית ועברית
כושר ארגון, דינמיות, מסורה.
3. עוזר מדעי
בעל תואר שלישי במדעי הטבע, המעוניין בהשתלבות בפיתוח מדעי, עדיף כימאי או פיזיקאי.
ידיעת השפה הגרמנית יתרון.
סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב בצרוף שמות ממליצים לת.ד. 7008 ירושלים

למשרד אדריכלים
שרטט / הנדסאי
ארכיטקטורה
מיום א': 03-286186

למוסד ציבורי גדול
ד ר ו ש
כלכלן
ריכוז נושאי תקציב ומחיר
דרישות המשרה:
• השכלה אקדמאית בתחומי כלכלה/מינהל עסקים
• נסיון של 3 שנים בתחומי תקציב ומחיר
• ידיעה מושלמת בשפה העברית.
• ידיעת טובה בשפה האנגלית.
• כושר ניהול צוות עובדים.
המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 9240 ת"א עבור מח' כח אדם.

רכב צמוד + 2000 נטו
לנשים וגברים מעל גיל 24,
עדיפות לבעלי נסיון
במכירות או
פקידים/ות בנקים ומורים/ות לכל חלקי הארץ
ראיונות יערכו בתל-אביב ב.ש. 052-541946

לסדר צילום
דרושים
סדרים/ות
קלדנים/יות
לינוטרון 202
לסניפינו
בתל-אביב
וירושלים
02-245813
03-203111

לבפיר מעליות
ברעננה
דרושים
* מחסנאי – בעל רשיון ג'
* מסגרים
* עוזרים להרכבת מעליות
052-448212

לחברה קבלנית לבניה
ב ק נ י ה
ד ר ו ש י ם
1. מהנדסים
• לתפקיד מנהלי פרוייקטים
2. מנהלי עבודה
על המועמדים להיות בעלי 10 שנות נסיון לפחות ובעלי ידע בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב יד בעברית בצרוף קורות חיים ושמות ממליצים לכתובת
TAIVAARTESAR
P.O.BOX 17754
NAIROBI
KENYA
– רק מועמדים מתאימים ייענו –

דרוש
ת"א מרכז
ת"א דיזנגוף
ת"א בן יהודה
ת"א אלנבי
לפרסום מודעה דחף ב-דחף תקבל יותר ובמחיר העיתון
חיפה
ירושלים
דחפון 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

דירות

וילות ובתים

מדירות קוטג'ים בבניה ... 03-5101 (6340)

ד-השרון קוטג'ים ... מקום מצוין 6 ... "הצומת" (30248) 052-20

למכירה בתל-גנים, ומתנ"ן וילה יוצאת דופן (אדריכל: דב כרמי, גן: יצחק דנציגר, פנים: א.פנחל) בערב: 03-340605 ביום: (26576) 08-433201

ברעננה בפרוייקט "גני הנשיאים" קוטג'ים מפוארים החל מ- "ישראהאוז" 164,000 (25820) 052-456049

קבלנים מציעים

במגדלי 4, מיידי 3"4 +מעלית +חניה. (23099) 03-249195

רמת, נתניה, בת-חולון שכונת הפאר של נתניה בבניינים מצופי שיש, מבחר דירות בנות 3-4½-4-3½-3 חדרים חלקן לבניה קבוצה, לבאים הלוואות מקום יחודית עד 31.1.88 בלבד! לפרטים נא לפנות: משרד ראשי, קרליבך 7 ת"א, טל. 03-281105 נתניה: רח' ישראל בר-יהודה (22990)

רמת בונה ביבנה שכונת קוטג'ים יפהפיה, עם דח' הולנדי. קוטג'ים מרווחים של 3 ו-5 חדרים מסלול תשלום אישי. לפרטים נא לפנות משרד ראשי: רח' קרליבך 7 ת"א 03-281105. יבנה, שד' העצמאות 9 טל' (22113) 08-435003

באילת וילה 450 מ"ר בנוי 260 מ"ר 225,000 דולר 053-71206 (19334)

בבניה בצפון דופלקס מפואר 4 חדרים (16469) 03-447234

במגדלי בר-כוכבא בהרצליה, 3, ק"ז, 106 מ"ר, כניסה מיידית דולר. 120,000 03-245385 03-247730 (30245)

בהרצליה-פיתוח וילה מקסימה במקום מצוין "אלון" $450,000 (20549) 052-552734

הרצליה-פיתוח מכירה וילה 250+ דירה נפרדת (9444) 052-5709

דירות למכירה

דירת 4+ מתוך חדשה בבית-שמש 052-540172 (22631) 03-473666

עם הלוואה המעשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה, לפרטים- החשמונאים 123, טל' (14555) 03-5614081-6

ת"א-יפו

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

קירואן קוטג' מפואר ומשופץ בשכון מיידין "שמר" 03-351425 (7495)

חדשו בתוכנית ל-5 חדרים+ מרפסת גג+ נוף "מונטפיורי" 03-243008 (11893) 03-244452

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981. לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דירות למכירה 2-2½ חדרים

במגדל "דיזנגוף המפואר" 2 פנטסיות, מציאה, מתושב חוץ! (17550) 03-295303

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בקריניצי, 65 א', משפחת קאופמן, שלושה ענקית!!! אופציה לחדר נוסף, כחדשה!! ק"ג בלי, 120,000 דולר (לבוא שישי שבת 22.00 (30543) (20.00

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

ברמת-גן במקום מרכזי ושקט דירה מפוארת 4 חדרים +שרותים כפולים כחדשה רצפת שיש ומטבח אמריקאי עם כל החידודיים 180.000 דולר (17852) 724567

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

חולון - בת-ים

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים: בתים שד' העצמאות 64, טל' 03-578924 חולון, שד' קוגל 25 טל' (14508) 03-881471-2

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

4, 120 מ"ר מרכזי ושקט משקעת ק"8 (4827) 03-5056487

בהרצליה-פיתוח 4 ק"א לוקסוס+ ריהוט "אלון" $150,000 (29003) 052-552734

בקרית בנימין בחולון דירת 5 חדרים ק"א דירת 4 חדרים ק"ז חדשות, תנאים טובים (6451) 03-5103383

במגדלי בר-כוכבא בהרצליה, 5, 162 מ"ר, ק"א, ריהוט ומטבח מושלמים, תוספות, שיש, קרמיקה סניטריים. 175,000 דולר 03-247730 (30193) 03-245385

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דרום

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

מגרב בונה ברחובות רמז בנין מדורג 6 דירות 5 חדרים ודירות גג 08-524182-3-4 (17928)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות גג

ברחובות בבנין בן 6 דירות, דירת גג 5 חדרים "דיור-פלוס" (22801) 08-453055

בצפון פנטהאוז 160 בנוי בבנין מרשים עיצוב מיוחד "קניין" (18427) 03-239251

בנחלאות 5 פנטהאוז משגע+ נוף "אלון" (29001) 052-552734

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

صكنا من الاجل

בצפון מבחר דירות 2 ו־3 חדרים בלעדי ל"סוסייטי" 03-221958 (23431)

דירות מרוהטות

דירות בדמי מפתח

עסקים

דרושי משקיע לחברה לאספקת ארוחות לצורך הקמת מפעל ומטבח מרכזי. ת.ד. 65141 תל-אביב מיקוד 69494 (22326)

קניין מהר"ל!! מעוניין בעודפי תוצרת ומלאי מכל הסוגים: כלי-בית ומטבח, מתנות, לבוש, משחקים וכדומה... 03-729904 בערב (8100)

"א.ח.מ" ניהול והשקעות שרותי גביה בית כלל רחוב דרויאנוב 5 תל-אביב 4/ (8032) 03-297623

בית-אופנה לנשים +חנות +ציוד (המקום בשכ"ח) 03-663022 (18313) 03-720705

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

ברמת-גן-חייל, מבנה 500 מ"ר +חצר, "נ.ת.מ נכסים" 03-372169 (25994)

חנויות

במרכז באר־שבע-בבנין יוקרתי ומיזוג משרדים בבניה ,03-485932 03-5400063-4-5 (22898)

משרדים

למכירה יחידות פנויות או מושכרות ב־12% "נ.ת.מ. נכסים" (22627) 03-372169

להשכרה בתל־אביב 3000 מ"ר מבנה עצמאי מפואר חניות וטלפונים "רשף נכסים" 03-5742777 (22827)

להשכרה קומת משרדים ברחוב השחור 4 ת"א לפנות לאתי יצחקי (17559) 03-661211

להשכרה/ מכירה במרכז ת"א בבנין חדש! מ־170 עד 1200 מ"ר משרדים "מונופול" 244452 (24851) 243008

מבני תעשיה

בת"א, חולון, ראשל"צ ופ"ת "500 5,000 מ"ר "נ.ת.מ נכסים" (22617) 03-372169

במרכז וסביבותיו 500 4000 מ"ר ק"ק +חצר ב־$1.80 למ"ר, דלתא" (13110) 03-746305

למכירה בחולון 650 מ"ר ק"ק בבניה כניסה בעוד חודשיים 03-5051803 (9551)

בחולון-יצחק ת"א מבנה 650 מ"ר. חשמל טלפונים וחניה בשפע. "נכסידיום" רפי גרוזמן (6436) 03-611194-5

להשכרה בחולון, 1000 2000 מ"ר, מבנה עצמאי. "רשף־נכסים" (17037) 03-5742777

מגרשים

למשקיעים דרושים מגרשים לבניה ראשון לציון, גוש־דן, ת"א "סיון־נכסים" (24948) 03-941352

בקרית־כורש למכירה *קוטג' התחלת בניה. *קוטג' בנוי. *שלד לדו־משפחתי "סיון־נכסים" (24796) 03-941352

מעוניינים לרכוש מגרש חקלאי בשיפוט רעננה 052-35180 03-341895 (19658)

בן־יבנה במרכז לבניה מידית לוילות, 28,000 דולר, כולל מע"מ ופיתוח, 2000 במזומן היתרה במשכנתא. 08-574335 במשרד 08-574823 בערב: (29067) 08-574587

דרושים מגרשים לבניה במזומן ובקומבינציה בתל־אביב ובגוש־דן "בני" 03-722654 (14039)

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

לשיפוצי ארבל דרוש מכונאי לאחזקת מכונות ספינג ומכבסות כללית 03-456343 לשלמה (3876)

עובדות אריזה לעבודה בר"ג בשעות גמישות תנאים טובים "א.ו.ת." 03-371419 (22494) 03-371928

דרושים סבלים, עובדי ניקיון ומגישות מנוסים, 052-544595 (22302) 052-549452

עצור/י קרא/י לצעירים/ות אחרי צבא פרויקט שיווק מיוחד, עניין אתגר, אוירה, שכר גבוה, תנאים מלאים אפשרויות קידום. לרציניים בלבד 621587 (19660)

ל"א.ב.א" צעיר לאחר צבא בוגר בי"ס מקצועי 03-287817 (מבואקה) (18440)

למפעל תעשייתי: צבעי רהיטים *נגרים* ידע בקריאת שירטוט CNC *מפעיל (17252) 08-471182

לקיבוץ דרושה דיילת להצגת מוצר ייחודי 03-324975 03-316971 (16745)

1,000 ש"ח למרכזניות מנוסות על מרכזיות אוטומטיות. בוגרות תיכון, ליום עבודה מלא, לעבודות זמניות. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 14:00 08:00, 03-298877 (9377)

מרכזנית תדקס מנוסה, הופעה נאה, בוגרת תיכון, אחרי שרות צבאי. אנגלית ברמה טובה. לתקופה ממושכת בתל־אביב 07:45 14:00, שכר גבוה ותנאים סוציאליים. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 08:00 14:00 (9239) 03-298877

מלון מנוסה להברה תעשייתית בפתח־תקוה ויפו תנאים מצויינים!!! (8392) 03-372304

דרושים עובדים מקצועיים לעבודה במשחטה לעופות באיזור המרכז תנאים טובים תמורת עבודה מאומצת שעות עבודה לא מקובלות (לילה) 03-769075 03-742362 (8383) לא בשבת

לחברה גדולה בת"א דרושים: 1. מנהלת חשבונות עצמאית. 2. מנהלת שיווק־ארצי. 3. מזכירה בכירה לעבודה מעניינת ואחראית. 4. פקידה לעבודות כלליות. לפנות (22502) 03-828112

בחור אחרי צבא למפעל לצעצועי פרווה. הכשרה תינתן במהלך העבודה. (22368) 03-5511343

למוסטלה פאם תכשירי טיפוח ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל־אביב: 03-235229, 225812. בני־ברק "רמת־גן: 03-760974, ראשון לציון" רחובות: 03-941773. כפר־סבא" רעננה "הרצליה: 052-88776. בת־ים "חולון: 03-846253. פתח־תקוה: 03-919904. נתניה: 053-617205. אשדוד: 08-552242. קרית־גת: 051-881203. לוד־רמלה 08-226260. חדרה: 06-324378 (22282)

ללקוחותינו!! בדרום אפריקה דרושים בעלי מקצוע בענף הבניה. מהנדסים, טכנאים, שרטטים ואנשי מכירות (22020) 03-247727

עובדי ייצור לעבודה במשמרות יום/ לילה למפעלים באזורים פ"ת יפו חולון וראשל"צ 03-9659733 (22052) 03-286111

אנשים מתמידים וחרוצים האוהבים עבודה עם אנשים "לקריירה חדשה בענף הביטוח, בעלת אפשרויות לקידום ולרווחים גבוהים! למתאימים" הדרכה ועזרה עד להצלחה. גיל־ מעל 23. (19664) 03-630236

קופאיות לרשת שיווק בהרצליה ונתניה 053-336759, 052-547777, (19296) 03-734288-9

דרושים לעבודות אחזקה: *חשמלאי מוסמך *אינסטלטור *טכנאי מיזוג אויר. להתקשר 9.00 12.00 (19226) 03-210884

קופאים/יות לרשתות השיווק באזורים ר"ג ת"א ורמת־אביב (19034) 03-286111

יוצאי חיל אויר (חמ"ם) חימוש בוגרי בי"ס מקצועי+ נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים 03-296846 "תיגבור" (18596)

עובדי ייצור מאזור פ"ת ר"ג בני־ברק גיל 48־55 (משמרות) לעבודה מיידית תנאי שכר טובים 03-289597 "תיגבור" (18582)

פקידים/ות

לחברה בינלאומית דרושה פקידה, לעבודה מגוונת, רצוי ידע באנגלית קורות חיים לשלוח לת.ד. 20001 ת"א 61200 עבור ע.ב. מתאימים ייענו. (30437)

פקידה מנוסה+ ידע במחשב לשעות עבודה מפוצלות 03-5053846 (26171)

פקידה ברמת־אביב/ אוניברסיטת ת"א בשעות היום של: (26774) 03-423569

מזכירה עברית +ידיעה באנגלית +הדפסה, מנוסה לעבודה קבועה ברמת־החייל. משרה מלאה 5 ימים "א.ו.ת" 03-371928 03-371465 (19499)

פקידים/ות, בוגרי תיכון, אחרי שרות צבאי, לעבודות זמניות, יום עבודה מלא. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה', 08:00 14:00 (9307) 03-284128

מזכירת אגף שיווק בתחום המחשבים, הדפסה עברית/ אנגלית כולל שליטה בשפות, במשרה מלאה!!! (7902) 03-372304

לחברה ותיקה בפ"ת דרוש/ה פקיד/ה חשבונות לתפקיד מגוון ומעניין הכולל קשר עם לקוחות החברה נסיון עבודה על מחשב יתרון לאתי־ 03-280418 (23578) 1010 משרה

פקידת ביטוח חיים מנוסה ויעילה לעבודה מעניינת ואחראית בסוכנות ביטוח צעירה ודינמית. נסיון "לא הכרחי. לפנות לעירית 03-630236 רק בין השעות 16.00 19.00 (19727)

מעבדת תמלילים מנוסה לעבודה אחראית ומגוונת בלשכת המהנדסים והאדריכלים בישראל ת"א. אווירה נעימה ותנאים טובים. אתי־ 03-299649 משרה (19625) 1012

עובדי מחשב

קלדנית נמרי מנוסה לעבודה קבועה אחה"צ "א.ב.א" 03-287817 (18320)

מפעיל מחשב בעל נסיון של שנתיים לפחות על מחשב 3000 HB לעבודה במשמרות, במפעל עתיר ידע בהרצליה, לתקופה ממושכת. תנאים מעולים למתאים. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 14:00 08:00, 03-298877 (9009)

מפעיל מחשב מנוסה I.B.M ו־HP-3000 לחברה גדולה בהרצליה עבודה במשמרות (19597) 03-286111

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

למעון ויצו ברמת-אביב-ג' דרושות מטפלות
(7417) 03-414825

למפעל לסריגה דרושות עובדות לעבודת יד ביקורת ותיקונים בסריגה, לפנות "גבי" מודל" לבנדה 32 ת"א.
(6553) 03-376392

למתפרה דרושות פועלות בילתי מקצועיות לעבודות יד משרה מלאה!
(23000) 03-827937

למפעל קונפקציה דרושות למשמרת שניה תופרות לאוברלוק וזיגזג בעלות מקצוע מעולות
(22012) 03-831491

טבחים – קונדיטורים

גזירה תפירה

לבית"ך להלבשת נשים דרושה תופרת בעלת נסיון 03-814424-5-6
(19351)

תופרות לאוברלוק וזיגזג בעלות מקצוע, שכר 7 ש"ח לשעה למשרה מלאה, עבודה כל השנה תנאים סוציאליים מלאים 03-827937
(18061)

דרושות תופרות לאוברלוק וזיגזג מעולות תנאים טובים
(9265) 03-821910

ל"גניקה" ספורט דרושות תופרות זיגזג מעולות 03-827503 מיום ראשון.
(8603)

טכנאי/הנדסאי מחשבים שליטה מלאה +נסיון מוכח במחשבי XT/AT – IBM למעבדה ברמת-גן, צב שירותי מחשב בע"מ
(7272) 03-313079

לקחותינו בדרום אפריקה דרושים בעלי מקצוע בענף הבניה, מהנדסים, טכנאים, שרטטים ואנשי מכירות
(22034) 03-247727

לב.מ.נ. הנדסאי, טכנאי, קירור/ מיזוג אויר לאחזקה בת"א
03-736534
(19257) 052-448574

הנדסאי קרור, אפשרי ללא נסיון לעבודה קבועה באזור ראשל"צ
03-286111
(19008) 03-9659733

הנהלת חשבונות

לחברה מנהלת/ת חשבונות מנהח"ש/ית מדופלם/ +3 נסיון 03-5101768 מיום ראשון
(18606)

לחברה באזור דרושה מנהח"ש סוג 2 +נסיון ת.ד. 30106 תל-אביב
(18172) (לאומית)

מנהח"ש ב'3 +ב'5 שנות נסיון (ספקים) לעבודה קבועה תנאים טובים "א.ב.א" 03-282487
(18117)

לטל-יעד בע"מ מקבוצת תדיראן דרוש דפס מקצועי להמדה ½ בעל נסיון 03-9248001 לדני מיום א'
(22064)

חשמל ואלקטרוניקה

לחברה ארצית גדולה בת"א דרוש/ה מנהח"ח מנוסה לפנות למר בלוק
(22936) 03-614551

עוזרי חשמלאים לעבודה קבועה ומעוניינות במפעלים באזור גוש"דן
03-286111
(21935) 03-9659733

חשמלאים מוסמכים לבניה וחיווט לוחות חשמל, במפעלים באזור ראשל"צ ורמה"ש
03-286111
(18964) 03-9659733

מלחימות/ מחווטות +נסיון מאזור אשדוד לעבודה מיידית +הסעות תנאי שכר טובים "תיגבור"
(18996) 03-297840

טכנאים מהנדסים

עובדי יהלומים

דרוש פועל שיודע לעשות ברלנד למעלה ולמטה, בעל מקצוע טוב, לאבני משקל, עבודה קבועה.
(17980) 7515680

ספרים ות

לחברת קארין דרושים מדריכים/ות עם נסיון +רכב בכל אזורי הארץ
(18382) 03-9244004

שרטוט וגרפיקה

דרושה גרפיקאית מנוסה ומעולה!!! למגזין צבע מקומי בפ"ת
03-9223862
(22529) 03-9226821

נגרים

עובדי דפוס

נהגים

מחסנאים

מחסנאי צעיר ודינמי בענף ההלבשה בעל רצון לעבוד ולהתקדם. רצוי נסיון קודם.
03-814424-5-6
(19375)

מחסנאי למלאי ממוחשב +נסיון לעבודה קבועה "א.ב.א" 03-282487
(18310)

לחברת בת של תדיראן באזור פ"ת דרוש מחסנאי, מפ"ט בצה"ל עם ידע בח"ח לרכב 03-9248001 מיום א' ליצחק אברהם
(22044)

מוכרים/ות

ל"ניבה" דרוש/ה אחראי/ת לחנות המפעל בעל/ת נסיון והמלצות במכירה. למשרה מלאה. לפנות לטלפון
(16783) 03-651155

לרשת חנויות מתנה דרושות 1. מנהלות 2. מכרות. נסיון והמלצות הכרחי 03-7516144
(22138) 03-280091

ל"קידום" עובדים חרוצים לקביעות, בשכר גבוה, לתל-אביב, בת-ים/ אשדוד
(18876) 03-5103811-2

סוכנים – מקדמי מכירות

דרושים סוכנים לשבועון המוביל בארץ 03-292551 מיום א'
(22489)

ליצרן אופנת גדול, סוכנים/ות, 25% עמלה
03-912103 מזומנות
(22440) 03-909429

דרוש/ה סוכן/ת +רכב למוצרי פופ ומתנות "טבור88" 03-622043
(19259)

למפעל לייצור מתקני משחקים לגנים ציבוריים וגני ילדים דרושים אנשי מכירות עם רכב לאזור מרכז צפון ודרום, תנאים טובים למתאימים נא לפנות בכתב בצירוף פרטים אישיים נסיון קודם ודרישת תנאים ת.ד 336 אשדוד
(18404)

להוצאה לאור ותיקה דרושים סוכנים/ות להצגה מבית לבית על בסיס עמלות למתאימים רווחים נאים. אפשרויות קידום. 03-789227 למרין
(18015)

מפעילי ציוד מכני

אחראי לאחזקת מלגזות מנוסה לעבודה קבועה "א.ב.א" 03-282487
(17758)

פועלים/ות

עובדי נקיון

דרושה עובדת נקיון חרוצה ואחראית למקום עבודה מסודר 7:00-14:00 תנאים מצויינים טל. 03-835154 לגילה
(9943)

עובדי מתכת

ל"דיוטימן" רתכים CO_2 בפ"ת, ועובדי ייצור במתכת
03-450980
(30414) 03-446974

למפעל בים דרוש חרש מנוסה תנאים טובים 03-823165 03-810517
(22362)

כרסם לעבודות ברמה תעופתית נסיון 3 שנים תנאים טובים למתאימים
(19435) 03-907019

ל"דיוטימן" רתכים CO_2 בפ"ת לעבודה מיידית. 03-450980
(8575) 03-446974

מסגרים/ רתכים קוראי שרטוט ידע ברתוך CO_2 +חשמל או אוטוג
(21958) 03-286111

מבלטן לתבניות פלסטיק+ נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" 03-296846
(19313)

חשמלאי מוסמך /עוזר לתעשיה ובנין +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור"
(18950) 03-296846

ל"קידום" מסגרים מנוסים, רצוי +קריאת שרטוט, לקביעות, אפשרות לשכר גבוה במיוחד 03-5103811-2
(18868)

ל"קידום" משתיין לשטוחות +עגולות, +חוצק מתכת ממוסים, בשכר גבוה במיוחד
(18649) 03-5103811-2

מסגר/ רתך/ רתך חשמל/ רתך CO_2 (קורא שרטוט) +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור"
(18653) 03-289597

למפעל "פלג", חרש מעולה לכיוון מחרטות אוטומטיות (הכשרה במקום) תנאים מצויינים למתאימים 03-789192-3
(18113)

כווני מכבשים ועובדי גליוטינה לעבודה קבועה באזור רמת-השרון 03-286111
(17861)

עובדי מוסך

מבואי דיזל מתחיל/ מנוסה לעבודה בפתח-תקוה, שכר מצויין!!!
(8250) 03-372304

שומרים

בנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

נתניה

דירות

עם הלוואה תופשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה. לפרטים: הנוטע 16, טל'
(14243) 053-337523-4

אשדוד

מנוף בונה באשדוד דירות פאר גדולות 4-5 - 6 חדרים ודירות גג
08-524182-3-4
(17972)

באר שבע

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו. של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים – באר-שבע, מצדה, מרכז-הנגב טל' 057-76183 קרית-גת, העצמאות 49, טל' 051-84777. אשדוד, מרכז מסחרי ד', רח' מח' שפירא, טל' 055-52334 אשקלון, צה"ל 4, דימונה, מרכז מסחרי, שד' הנשיא. עוד, המרכז המסחרי. נתיבות, ירושלים 13 מרכז מסחרי. אופקים, המרכז המסחרי
(15163)

אילת

דירות

בהלוואה מבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים – שד' התמרים, מרכז רכטר, טל' 059-76266
(14864)

מכוניות

אאודי

אלפא רומיאו

אאודי80, אוטומטית 1800 1988 הכי יפה ומיוחדת בארץ חדשה לחקטין טלפון, 03-9612 6.8
(19515) 03-0658

אוטוביאנקי

דייהטסו

אוסטין

אופל

אוטוביאנקי

פיג'ו

אנ.ס.יו.

ב.מ.וו.

ג'יפים

דייהטסו

1983 /5 1300 דייהטסו שרמנט, טעלי, +מזגן, ראשונה, חדש
03-9231667-8
(23417) 03-34185

טרקטורים

חקלאות

רהיטים

רוצים לקנות

מקררים

וידיאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

רנו

פיז'ו

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב

בתי"ס לנהיגה

חילופי רכב משומשים

הלבשה והנעלה

כלי נגינה

מציעים למכירה

הלוואות

סוזוקי

פורד

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

פיאט

סימקה-קרייזלר

פולקסווגן

סובארו

לנצ'יה

מורים

מיני-מינור

מסחריות

מרצדס

דלתא

וולבו

טלבוט

טנדרים

אריקה 1987 לבן
12,500, מערכת,
מזגן, אזעקה
(17733) 03-9640653

לחברה מסחרית גדולה דרוש:
תכניתן System בכיר למערכות י.ב.מ
שכוללת:
א. מחשבי י.ב.מ. 43 XX
ב. מערכות הפעלה YM/VSE
DOS/VSE CICS
ג. תקשורת SNA, BSC
ד. רשתות תקשורת מקומיות.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אל ת.ד. 4868 חיפה מיקוד 31048,
עבור משרה מס' 789.

קיוקי
אתה יכול להצטרף לצוות המוביל:
1. מקדם מכירות לאזור המרכז (עדיפות לתושבי רחובות/יבנה/אשדוד)
2. מקדם מכירות לאזור ירושלים רבתי.
המועמדים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון מקצועי לאורלי ש. בע"מ יבנה 70600.
• עדיפות לבעלי נסיון • פניות בע"פ לא תענינה
• סודיות מובטחת

ORS שרותי כח אדם

פועלי ייצור! משוחררי צה"ל!

גלו עתידכם בתעשיה בישראל

או.אר.אס. מציעה לכם:

- משרות מגוונות ורבות אתגר בתעשיה.
- תנאי רווחה חסרי תקדים.
- שכר הוגן ויחסי עבודה מעולים.

בואו הצטרפו לשורות אלפי עובדי הייצור היהודים ועשו למען קידומכם וקידום המדינה

הטובים עובדים קבוע ORS

טבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

דרושים/ות

ליחידה למערכות מידע

ממונה על מרכז מידע

הכישורים הדרושים:

- תואר שני במנהל עסקים או כלכלה
- בעל נסיון מעשי בניתוח מערכות מידע
- בעל נסיון בתיכנון ועבודה במסדי נתונים (רצוי IDMS)
- בעל נסיון מעשי בתיכנון ושימוש במודלים תומכי החלטה
- בעל נסיון מעשי בתחום העיסקי
- הכרה טובה של P.C ותוכניות D.S.S
- נסיון קודם בסביבה תעשיתית יתרון

העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח-אדם ת.ד. 3190 פתח-תקוה מיקוד 49131

תוכניתן/ית מנוסה

הכישורים הדרושים:

- שלש שנות נסיון
- הכרה טובה של מחשבי HP-3000 ותקשורת (NS/DS)
- הכרת מערכות MS/IBM בסביבת VM, DOS, IDMS יתרון

העונים לדרישות מתבקשים להתקשר טלפונית 03-9267309

המחלקה המשרדית

חבר

לסניפנו בתל-אביב

- מזכירות/כתבניות דרושות בעלות השכלה תיכונית ותעודת בגרות. אפשרות לעבודה קבועה וכן אפשרות לעבודה בשעות אחה"צ. נסיון קודם וידע בהדפסה - חובה. תנאים מעולים.
- כתבניות למעבדי תמלילים - צמו, תוכנה, אתשפיון, א-ב, WORDMILL - אפשרות לשעות גמישות.
- כתבניות למעבדי תמלילים IBM C.P.T - מנוסות לעבודה מיידית - שעות גמישות.
- כתבניות מנוסות למעבד תמלילים "לגרר" - נסיון קודם חובה.

לעבוד בחבר להרגיש בבית

חברה לשרותי כח אדם

ת"א בנין מגדלור בן יהודה 1 טל. 03-5101420

ירושלים: טל. 02-234265

חיפה טל. 04-663956

- הצטיידו בתעודת זהות והמלצות
- שעות הקבלה 08.00-15.30

לחברת ביטוח דרוש

מפקח רכישה בטוח חיים

הכישורים הדרושים:

- ★ נסיון כמפקח רכישה בבטוח חיים
- ★ כושר לגייס, להדריך, ולהנהיג קבוצת סוכני בטוח.
- ★ יוזמה, חריצות ומהימנות.
- ★ גיל 26-35.
- ★ השכלה אקדמאית - רצוי.

תנאים טובים למועמד המתאים.

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ובציון מספר טלפון להתקשרות לת.ד. 3075 תל-אביב 61030 עבור מס' 11

סודיות מובטחת

מעצבת אופנה בוגרת שנקר

את את מבריקה ומאד מקצועית ורוצה לעצב בגדי ילדים בקו של עכשיו ב"טריק" מחכה לך תפקיד ואתגר.

לתאום פגישה פני לבבה בין השעות 17:00-09:00 בטל. 03-650606

טריק • בגדי ילדים מעוצבים היטב

ORS שרותי כח אדם

לאו.אר.אס רחובות דרושים:

למחלקה הטכנית:

- טפסנים, ברזלנים, בנאים, וטפיק לעבודות בנין תנאים מצויינים.
- שרברבים, טייחים, רצפים, צבעים לעבודות בנין - תנאים מצויינים.
- חשמלאים לעבודות מגוונות, תנאים מצויינים.
- מסגרים למסגרות אומן, מסגרים כלליים ונגרי והיטים לעבודות שונות.
- מכונאי צמ"ה מפעילי צמ"ה - תנאים מצוינים.
- מסיק דודים + תעודת חשמלאי עזר לעבודת משמרות ברחובות.
- טכנאי מיזוג אויר טכנאי משאבות - תנאים מצויינים.
- מפעילי מכונות לעבודה בשתי משמרות ברחובות.
- מהנדס/הנדסאי אלק' אחראי למטאי: רכש, פיתוח, קטלוגים, מעגלים מודפסים.
- טכנאי ייצור בתחום האלקטרוניקה להקרנת מערך קטלוני - B.O.M.T.
- מנהל ביקורת איכות עם נסיון בפלדות.
- מכונאי אחזקה עם נסיון תנאים מצויינים.
- עובדי ייצור לעבודות מגוונות בפס ייצור חדש - תנאים מצויינים.
- צבעי תעשייה עם נסיון באקדח ריסוס.
- אחראי מחסן תוצרת גמורה למשמרת שניה - עבודה קבועה.
- מפ"עים למחסן חומרי גלם עם נסיון במפעל תעשייתי.
- מהנדס מכונות ראשי טכנולוג לעבודה קבועה, תנאי שכר מיוחדים.

למחלקה המשרדית:

- מראיין/ת טכני לעבודה מפרצלת למשרד או.אר.אס. ברחובות.
- מזכירה במחלקת שיווק + הדפסת עברית + אנגלית.
- מזכירות עברית-אנגלית, לעבודות מגוונות.
- מנהל חשבונות סוג 2 לעבודה עם ספקי חו"ל.
- מרכזנית עם נסיון בטרקס למשרה מלאה.
- פקידה עברית + הדפסה למשרה מלאה בראשל"צ.
- מזכירה עברית-אנגלית ל-3 חודשי עבודה.
- בלכלן לבדיקות כלכליות, תקציב ובקרה + ידע בהפעלת מחשב.
- מנהלן עד מל 30 מעקבים אחרי חשבוניות, גביה, ספקים, סטטיסטיקה + רקע בהנהח"ש.
- לבורנטית תרשבת רחובות לעבודה ב-3 משמרות.

בדבר פרטים נא לפנות לאו.אר.אס רחובות, רח' הרצל 187 (קומה ב'), טל. 08-450630. משרדינו פתוחים רצוף משעה 08:00 עד 19:00

הטובים עובדים קבוע ORS

אקספרטים

משאב: אנוש לטכנולוגיה בע"מ

עבור מפעל אמנור - בית שמש ממפעלי קבוצת אמקור דרוש

לבורנט/ית / כימאי/ת / הנדסאי/ת כימיה

הגדרת התפקיד:

- אנליזות לבדיקת ריכוזים
- טטרציות של חומצות ובסיסים
- פיקוח על תערובות של חומרים אנאורגניים (כגון: אמאיל, צבע וכו')

ידיעת אנגלית לקריאת חומר טכני - הכרחית

תיתכן גם משרה חלקית

ניתן להתקשר לטלפון: 02-713978 (מאירה) או לשלוח קורות חיים לאקספרטים - רח' דבוטינסקי 27 ירושלים, 92141.

- סודיות מובטחת -

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה דרושים:

מהנדס כימיה/מכונות

לעבודה כמהנדס בשטח הפולימרים וחומרים תרמופלסטיים ועיבודם, במסגרת המחי' לשרותים טכניים.

אחראי מוסך

מהות התפקיד: תיקוני מלגזות דיזל ובנזין וציוד כבד.

הכישורים הדרושים: תעודת הסמכה לאחריות מוסך, נסיון בעבודות הנ"ל

בדבר פרטים ובצרוף קורות חיים נא לפנות לת.ד. 767 חיפה.

לקבוצת אשל לתקשורת

דרוש/ה

"ראש טוב"

לתפקיד שיווקי הכולל עבודת תחקיר ואיסוף נתונים. רצוי ■ רקע ז/או נסיון שיווקי מחקרי ■ גיל עד 30

מתאימים יפנו בכתב יד בלבד לת.ד. 7095 ת"א 61070 עבור מס' 21

U-MAN

למפעל טקסטיל וחזק ומצליח ברמת-גן, דרוש

אחראי / מנהל משמרת לילה

לתפקיד עצמאי ואחראי הכולל הפעלת משמרת לילה בשעות 22.00 עד 7.00. יוזמה, כושר ביצוע וארגון מעולים, נסיון בניהול צוות עובדים ומכונות בעשיה - הכרחיים. רקע טכני - יתרון. אווירה צעירה ודינאמית. 5 ימי עבודה בשבוע. תנאים טובים ואפשרויות קידום למתאים.

לפנות לאתי - טלפון 03-280418. משרה 590.

המודעה מיועדת לנשים וגברים.

יש לך בונוס בקודקוד

קוד קוד

שרותי כח אדם מקבוצת קודקוד

למחלקה המשרדית

דרושות

מנהלת משרד

★ שליטה בשפות, רצוי נסיון בשווק לתפקיד דינמי בחברת סחר חוץ בבית אמריקה.

מזכירה

★ נסיון קודם שליטה באנגלית לתפקיד מעניין ברמת השרון.

מזכירה

★ נסיון בניהול משרד עו"ד, עבוד תמלילים עברית אנגלית תנאים מצויינים במשרד עו"ד בתל-אביב.

מעבדת תמלילים

★ נסיון ב-Wordmill עברית אנגלית לחברה גדולה בת"א.

משרות קבועות
תנאים טובים.
למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע.

רח' דיזנגוף 34, ת"א. 03-286111

אוסים ומתנות

לבית החם בעיר

דרושים

מזכירת פרסום

אחראית ונמרצת, אינטליגנטית, נסיון קודם במזכירות, עדיפות לנסיון במשרד פרסום, משרה מלאה +, 5 ימי עבודה בשבוע.

אנשי מכירות

1. למרכז ההדרכה - קורסים, ימי עיון, סמינרים. עדיפות לאקדמאי, הכרות עם מחשבים או pc.
2. למחלקת פרסום ורכש ל-5 עיתונים נסיון קודם במכירות, יכולת עבודה דינמית. הכרות עם ענף הפרסום - יתרון. סורו בדחיפות למשרדנו ברחוב פינסקר 64 ת"א, קומה ב' לטילי שאלון. או שלחו קורות חיים: ת"ד 33325 ת"א 61332

ORS שרותי כח אדם

למחלקה הטכנית בתל-אביב דרושים:

• חרט מכונאים, פרופיל גבוה, הסעות ואחרות, ת"א.	• איש אחזקה, כבואה, בהקזאוקיה, הסבל, בכר רות, עבודה קבועה, שכר גבוה, ת"א.
• 2 חרטי תעצרה, אפשרי מתחילים, פרופיל גבוה, הס' עות וארוחות, ת"א.	• נהג משאית, רשיון ג' בעל 15 טון להולכת בלוני גז, עבודה קבועה, ת"א.
• מסגר בנסיון, פרופיל גבוה, הסעות וארוחות, ת"א.	• ברסס/ת תיב"מ, רקע בהסמך ומכונות, 5 י"ע, שכר גבוה, ת"א.
• מנהל עבודה מוסך בסבר כאות רכב, ת"א.	• נהג משאית מעל 15 טון, עבודה קבועה, 6 י"ע, ת"א.
• מחסנאי עם נסיון בכלי מוסך רכב, עם נסיון בכלי רמה גבוהה, משמרות, עבודה קבועה, ת"א.	• ראש צוות C.N.C, 4 שנות נסיון לפחות, פרופיל גבוה, הסעות וארוחות, ת"א.
• חרט כרסם, עד 5 שנות נסיון, עבודה קבועה, 6 י"ע, ת"א.	• מחיר קנים, רקע טכני בעבודות מדוייקות, פרופיל גבוה, הסעות וארוחות, ת"א.
• פחחי רכב, עבודה קבועה, ת"א.	• צבעי רכב מנוסים, ת"א.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אל אבי או ציפי בימים א'-ה' בין השעות 08.30-16.00 וביום ו' עד 12.00.

יש להגיע עם פנקס מילואים, שבי ותעודות השכלה.

העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ותנאים סוציאליים מלאים.

כתובתנו: כיכר אתרים 134, תל-אביב. קרוב לקולנוע "שחף"

הטובים עובדים קבוע ORS

דרוש

למשרד פרסום בר"ג

איש ארגון ומנהל

לקשר עם לקוחות וספקים.

הכישורים הדרושים:

- ידע מקיף בתהליכי הבאה לדפוס
- הכנת תמחיר
- ידיעת השפה האנגלית
- רכב הכרחי
- קשרים בענף יתרון
- המלצות

העונים על הדרישות יפנו בכתב יד לת.ד. 4161 ר"ג 52147

רק המתאימים יענו

- סודיות מובטחת -

למשרד פרסום דרושים מספרים חזקים

1. ביצועיסטית
2. קופירייטר
3. עוזרת תקציבאית

245146

לשלמה אינדיג בע"מ

דרושים

1. כרסם
2. כרסם C.N.C.
3. פקידה
4. עובדת נקיון ואחזקה

03-7513565
03-7510006

לחברה בר"ג

מנהל/ת חשבונות

עצמאית לקצי הכרה, נסיון שנתיים בהנה"ח ממוחשבת. לפנות בכתב קורות חיים, נסיון קודם, טלפון ולציין משכורת מבוקשת לת.ד. 2415 תל-אביב 61024 עבור מנה"ח

קבוץ טללים קבוץ צעיר בנגב

מחפש

אחות

עדיפות לבעלת נסיון לפנות לגלה ליורם ונורית בריאות טללים. קבוץ טללים. דנס נגב ד.נ. חלוצה, מיקוד: 85545 טל. 057-74984

057-75276

אינטל

מהנדס/ת מחשבים בכיר/ה

(משרה מס' 3871)

חברת אינטל ביצעה את פריצת הדרך בתחום תכנון מעגלים משולבים VLSI וממשיכה בפיתוח הפעילות בארץ. אינטל ישראל מרחיבה את פעילויותיה בפיתוח דור העתיד של המיקרו מחשבים, תכנת מערכות ותכנת תיב"מ מתקדמת.

תאור המשרה:

חבר בכיר בצוות פיתוח ארכיטקטורות אינטל למעבדים זעירים ומערכות מחשבים. אחראי על הגדרה ואימות ארכיטקטורות המעבד (MICROPROCESSOR) וסביבתו (SYSTEM). אחראי לניתוח והחוית כיוונים בנושאים ארכיטקטוניים שונים.

השכלה/נסיון:

- תואר PHD או MSC בהנדסת חשמל/מחשבים או מדעי המחשב, בתחום מערכות הפעלה וארכיטקטורת מחשבים.
- נסיון של לפחות 5 שנים בהגדרה ותכנון של מערכות מחשבים (MAINFRAMES/SUPERMINIS).
- נסיון וידע רב בתכנות, עם רקע בפיתוח KERNEL של מערכות הפעלה. ידע ונסיון במערכות מרובות תהליכים ומכונות VM.
- נסיון בתחום מערכות מרובות מעבדים - יתרון.

מהנדסי/ות אלקטרוניקה

(משרה מס' 9040)

- חבר בצוות פיתוח של רכיבי VLSI.

השכלה:

- תואר בהנדסת חשמל או בהנדסת מחשבים.
- באים בחשבון גם סטודנטים המסיימים את למודיהם השנה.
- ממוצע ציונים מעל 80.

מהנדסי/ות אלקטרוניקה לפתוח אנלוגי

(משרה מס' 3813)

- חבר בכיר בצוות פתוח של רכיבי VLSI אנלוגיים לתקשורת נתונים.

השכלה/נסיון:

- השכלה - PHD או MSC באלקטרוניקה.
- נסיון תאורטי/מעשי קודם של מינימום 3 שנים בתכנון העגלים אנלוגיים OPERATIONAL AMPLIFIRES PLL, D/A AND A/D CONVERTERS AND FILTERS.
- נסיון בתכנון מעגלי VLSI — יתרון

אנא פנו בכתב למחלקת גיוס עובדים בצרוף קורות חיים, מס' ת.ז., ומס' טלפון תוך ציון מס' המשרה.

המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אינטל ישראל (74) בע"מ

ת.ד. 1659 חיפה 31015

- סודיות מובטחת -

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון דרושים:

1. חשמלאים/מסגרים מעולים עובדי גובה
2. חרטים

הכישורים הדרושים:

- ★ בוגרי בי"ס מקצועי
- ★ בעלי נסיון
- בריאות תקינה

העונים לדרישות הנ"ל, יפנו אישית עם תעודת השכלה אל מח' כח אדם, אגף הביצוע רח' החשמל 16 קומה 12 תל-אביב.

מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים כאחד

חברת החשמל לישראל בע"מ

אלסינט

לחטיבת ההנדסה בחיפה דרושים

פיסיקאים

אנו מפתחים מוצרים חדשים בתחומי הרפואה האיבחונית: תהודה מגנטית גרעינית, טומוגרפיה ממוחשבת, רפואה גרעינית ואולטרה-סאונד.

הפיסיקאי הוא גורם מרכזי בכל אחד מתחומי הפיתוח וקובע את ביצוע המוצרים ואיכותם הטכנולוגית.

אם אתה מסוגל להתמודד עם אתגרים מקצועיים ברמה גבוהה, אנו מציעים לך לשקול אפשרות שינוי שיגרת עבודתך הנוכחית.

כישורים נדרשים:

- תואר שני או שלישי בפיסיקה נסיונית.
- נסיון מעשי של 5 שנים לפחות במחקר נסיוני או בפיתוח מוצרים.
- נסיון בפיסיקה גרעינית, פיסיקה אטומית, תהודה מגנטית גרעינית או אולטרה-סאונד - יתרון.

מהנדסי מכונות

למפעלנו בהרצליה

לעבודת תכנון ופיתוח מערכות מכניות וציוד הדמייה רפואי

כישורים נדרשים:

- נסיון של 4 שנים לפחות בתכנון חלקים לעבוד שבבי.
- עדיפות לבעלי נסיון בתכנון חלקי פלסטיקה ופיברגלס.
- נכונות לעבודה מאומצת.
- מגורים - הרצליה וצפונה, כולל חיפה.

סודיות מוחלטת מובטחת.

אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. ושם המשרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אלקטרוניקה בשרות הרפואה

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה ממשיך בקליטת כח אדם מעולה המפתח ומייצר את המעגלים המשולבים של דור המחר.

להנדסת תהליכי הייצור דרושים:

פיסיקאים/כימאים/ מהנדסי כימיה וחומרים

משרה: 6101

לתפקיד מהנדסי תהליך

תאור התפקיד:

פו:ח של תהליכי ייצור מתקדמים בטכנולוגיה של M^2CMOS פקוח על תהליכי ייצור של התקנים מיקרואלקטרוניים.

כישורים נדרשים:

- תואר ראשון/שני באחד מהתחומים הבאים: פיסיקה, כימיה, הנדסה כימית, הנדסת חומרים.
- יכולת ניתוח ויכולת טכנית גבוהה.
- נכונות ללמוד תחומים חדשים.
- יוזמה פתיחות ונכונות לעבודה מאומצת.

מוזמנים גם בוגרים השנה.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

למחלקת פיתוח תהליכים בחברתנו דרוש:

פיסיקאי/ מהנדס אלקטרוניקה

משרה: 2101

תאור התפקיד:

- אפיון התקני MOS מתקדמים.
- אפיון תהליכי VLSI MOS חדשניים.

במסגרת העבודה יש מעורבות בכל תחומי המיקרואלקטרוניקה תהליכי ייצור. תכנון ובדיקות טופיזה של מעגלים משולבים.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

הכשרה לתפקיד חדש - סופרוייזר* שכיר

בחברת ביטוח בת"א, ירושלים וחיפה.

* התפקיד כולל הדרכה, הפעלה והקמה של צוות שיעסוק ביעוץ בנושא תנאים סוציאלים למפעלים ובודדים וכולל את תחומי הביטוי, קופות פנסיה, חוקי העבודה, קופות גמל וביטוח לאומי כחלק מיעוץ בנושא ביטוח. ההכשרה למשרה הינה בשכר, מתחילה ב-27/3/88 ונמשכת 3 חודשים מ-9:00 עד 17:00.

למתאימים מובטחים תנאי שכר טובים הכוללים משכורות, אחוזים ורכב צמוד.

הכישורים הדרושים:

השכלה אקדמאית • גיל 26 עד 33 • נכונות לעבוד שעות רבות • דרגת קצונה בצה"ל.

נא לפנות לת.ד. 29162, ת"א 61291, עבור "סופרוייזר" בצרוף קורות חיים ומספר טלפון.

- סודיות מובטחת -

פילת

אגף מיון והשמה

לאחד מלקוחותינו חברה בינונית בתחום הטכנולוגיה המתקדמת

דרוש/ה

מנהל/ת שיווק

תאור התפקיד: טיפול בנושא שיווק ברמת מטה ורמת ביצוע, בנית תשתית שיווקית בחו"ל

כישורים נדרשים: מהנדס אלקטרוניקה/מחשבים בעל נסיון בתחום התקשורת. נסיון מוכח בשיווק מוצרים עתירי ידע בחו"ל. הכרה של השוק האירופאי והשוק הבטחוני בארץ, יתרון.

שליטה מלאה בשפה האנגלית.

מקום העבודה, צפון תל-אביב

נא להפנות קורות-חיים מפורטים: פילת בע"מ דרך פ"ת 114, ת"א 67012 ולציין משרה מס' 5270

למפעל הכשירים בר"ג

דרושים

1. צנרים בעלי נסיון
2. שליפר בעל נסיון

טל: 03-7520816 לכרמל

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

נקרדיוויזיה / שלמה גינוסר

לכן המציאו את הגיהנום

גם התחקיר העיתונאי הקפדני ביותר אינו זקוק לשחזורים מתמאטיים כאלה. מי צריך את זה? אפשר לחשוב שהטלוויזיה סיפקה פרטים למשטרה ולא להפך

דייויד פרוסט, מי שעיצב נתח הגון מהטלוויזיה האנגלית בשני העשורים האחרונים, אמר פעם שהטלוויזיה היא „המצאה המאפשרת לך להתבדר בסלון הפרטי שלך על־ידי אנשים שלא היית מעז להכניס הביתה". אני בטוח שלכל אחד יש כמה דמויות טלוויזיוניות פרטיות כאלה. לא שמחוץ לטלוויזיה קשה למצוא מישהו שמתחכך בך ושהיית רוצה להשיל אותו ממך כמו קליפה. אבל אלה אינם מתפרצים אליך לסלון – או לפינת־הטלוויזיה באשר היא ממוקמת אצלך – בלחיצת כפתור. הרי את אלה אתה יכול, לנער לפני שאתה נמלט הביתה ונועל את דלת־הכניסה. לא כך לגבי כמה פיגורות טלוויזיוניות שהאגו שלהן תמיד גדול, כמדומה, ממידותיו של המסך הקטן. איכשהו הם תמיד מתעקשים להסב אתך בביתך ולכפות עליך חברותא דביקה, דברנית, יודעת־כל.

אמנם, יש לנו „האופציה הירדנית", בתנאי שאתה לא נופל ישר על מהדורות החדשות שלהם עם ה„היז מג'סטי ד'ה קינג". בעוד שנים מעטות תהיה לנו גם אופציה ברורה ל„ועידה בין־לאומית" מתחת לאנטנת־הצלחת שלנו ולשמיים זרועי לוויינים. מי יתן, אמן!

אך במציאות הטלוויזיונית הנוכחית, עם אופציה ירדנית כאסקפיזם דל ועם חזון לווייני שמפרנס בקושי את התיסכול הכי מיזערי שלנו – במציאות זאת אתה חי עם מה שיש. ומה שיש הם כמה פיגורות עם כמה אופוסים שיוצאים מתוך המסך הקטן ומתנפלים עליך בביתך שלך. ואז – אתה מן השתיים: או שאתה צריך להרים אותם ולתמוך בהם או שצריך להרים אותך ולהחזיר אותך לכורסה. למה לי תמיד קורה הדבר השני, לכל הרוחות!

הפעם האחרונה שזה קרה היה כאשר הדלקתי השבוע את הטלוויזיה באקראי ונפלתי היישר לתוך „בשידור חוקר", ולא סתם לאיזו פרשה, שבה הטלוויזיה רודפת אחרי רוצח קשה־תפיסה, אלא לתוך סיפור נקרופילי מתליא ומסמר־שיער. אני לא אחזור כאן על פרטי הפשע המחריד הזה שאירע בתל אביב לפני חודשים ספורים. כמעט כל הפרטים האפשריים כבר פורסמו וכמעט הכל ידוע, פרט, כמובן, לזהות הרוצח. טבעי, איפוא, ש„בשידור חוקר" נדרש לנושא. עד כאן אין לי אפילו טענה קלה כנוצה.

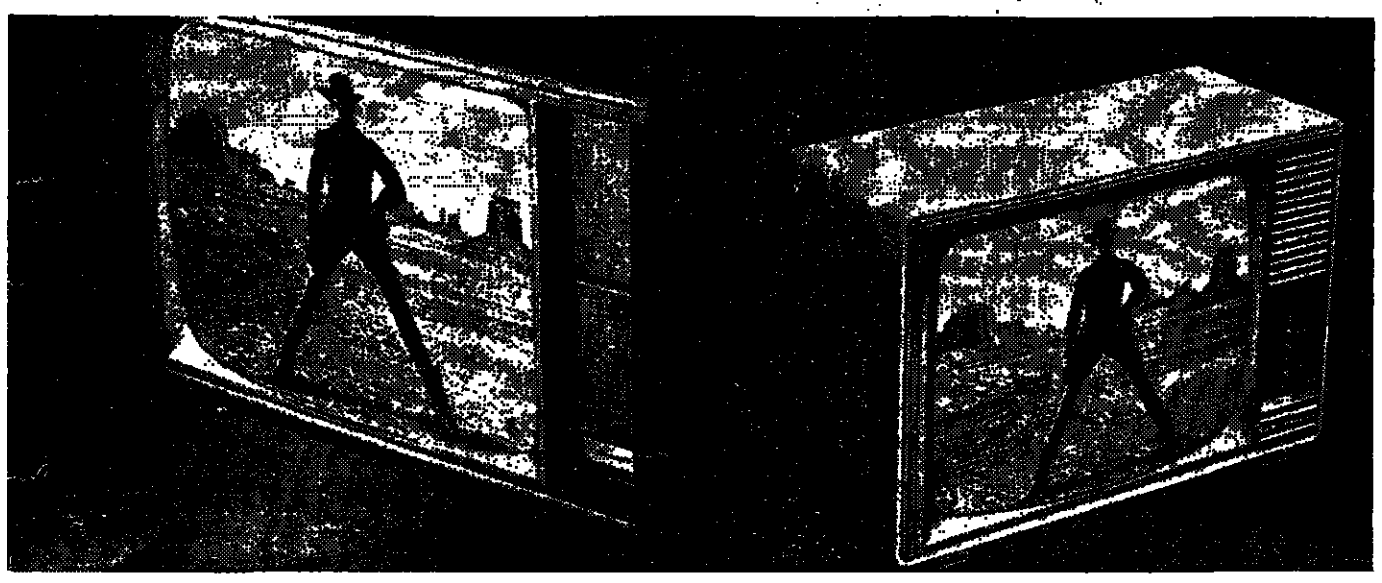

היכן כמעט קרה לי שוב שנפלתי מהספה הלום, מבועת ואחוז קבס? כאשר מי שביים את הקטע שבו שחזור הפשע (נדמה לי שהיתה זאת גברת במאית), נתפס לנאטורליזם מחופסס והתעקש לשחזר את הרצח והאונס של האשה התל־אביבית האומללה בדבקות אדוקה. הגברת הבמאית לא הרפתה מאתנו, קורבנות יומרותיה הסינמטולוגיים, עד שלא אנסה את השחקן, שגילם את דמות הרוצח בעל הנפש הרצוצה, לגהור על גוויתה של האישה הרצוחה בתנוחת־מישגל, שאינה מותירה סנטימטר של מסלול־המראה לדמיון הקהה ביותר.

עכשיו, זה המקום שמישהו יתפרץ כנגדי: „נפש רכה ועדינה שלי, החיים זה לא שביל של עננים־נוצה בהירים. החיים אכזריים. צלמי־עתונות, ולא במאי קולנוע, מספקים לנו את תמונות הזוועה הנוראות ביותר. או מה לך כי תלין על זוטות קולנועיות בשוליה של תכנית־תחקיר טלוויזיונית, מה גם שהכוונה רצויה: לשים יד על נקרופיל מסוכן".

הטיעונים האלה, לא רק שהם מוכרים לי. אני אפילו מקבל אותם בעקרון. גם אני משלח טיעונים דומים במי שמבקש שהצנזורה תחצוץ ביני לבין זוועה על הבמה או על הבד. אלף סרטי־זוועה אינם מגיעים לקרסוליה של מלחמה קטנה אחת. אני מוכן אפילו להתיר עיבוד לבמה מ„יצירות" של קראפט־אבינג ודה־סאד. מי שחולה ליהנות מזה – שיהיה לו לבריאות. תיאטרונים ומפיקי־סרטים לא יתעשרו מזה, כי זיבורית פרוורטית זה לא עניין המוני. יתרה מזאת, כאשר הפרוורטיות לובשת כסות אמנותית של ממש (ראה ז'אן ז'נֶה) – גם זה סיפור למעטים.

לא כל שכן, אני מקבל את תיאטרון־האכזריות של אנטונין ארטו. כעקרון. לא כתום ולא כטעם אישי. אבל הרי גם ארטו הקפיד להדגיש שהתיאטרון שלו אינו מגביל את עצמו לסצנות אינטימיות מחייהן של כמה בובות, כפי שהתבטא, ההופכות את קהל הצופים למציצנים.

המרחק בין קטע השיחזור הברוטאלי והגס ששודר השבוע ב„שידור חוקר", לבין אמנות הוא עלבון לגברת שביימה את אותו קטע. גם התחקיר העיתונאי הקפדני ביותר אינו זקוק לשחזורים מתמאטיים כאלה. בשביל מה זה טוב? מי צריך את זה? המשטרה? מה קרה כאן? אפשר לחשוב שהטלוויזיה סיפקה פרטים למשטרה ולא להפך. אפשר לחשוב שסגנון השיחזור הבוטה הזה מסייע באיזה לצופה כלשהו לעלות על עקבותיו של הרוצח.

נדמה לי שלא רק אני נפגעתי באותן דקות־שידור קשות מתחושה כבדה שהקטע האמור גימד את קהל הצופים לדרגת מציצנים.

פתחתי באימרה של דייויד פרוסט ואסיים במה שאמר הפילוסוף האנגלי ברטראנד ראסל: „גרימת אכזריות במצפון טוב היא תענוג לאנשי מוסר. לכן הם המציאו את הגיהנום".

יום־יום חג

חוזה על מחזה

אם יש קו מחבר כלשהו בין „אחד משלנו" לבין „סינדרום ירושלים" הוא משיק במחלה הזאת: הסירוב לראות את האמת

מי שאינו מתגורר בישראל והזדמן באקראי לשבוע המחזה המקורי, יכול היה ללמוד משהו על תמצית המתחים, המצוקות והדילמות המטלטלים את החברה הישראלית בשנים האחרונות.

„אחד משלנו", מאת בני ברבש, הוא תמצית כמה מן הפרשיות (אוטובוס 300, השב"כ, נאפסו) שהסעירו אותנו זה מקרוב. ההצגה הועלתה בתזמון מופלא (וכי יש הצגה פוליטית שאינה מועלית בתזמון מופלא בארץ מוכת פרשיות ששום דראמה תיאטרונית אינה יכולה להדביקן) כהמשך ישיר לראיונות עם גימל מהשב"כ. אך הדילמה שמעלה ברבש במחזה – נאמנות לערך החברות לעומת חשיפת האמת – תורגת, כמובן, מן ההקשר המסויים של המחזה. ברבש פתר את הדילמה: עמדתו ברורה: בזכות גילוי האמת. הניסיון לטייח את האמת ולגייס ערך נעלה כביכול (במקום חברות אָמוּר: ביטחון, מוראל וכו') כצידוק לכל מעשה נבלה, הוא תסמונת ידועה, לא רק ביחידות מובחרות בצה"ל, לא רק במסדרונות האפלוליים של השב"כ. הן הפכו לסימן היכר של החיים הציבוריים בישראל. החוזה המוצא על ראשו של מבקש האמת הוא תסמונת נגררת, בת־לווייתה הצמודה של התסמונת הראשונה. כבר לא מחבר, אם כן, כ„תסמונת", אלא במחבר שגרדותיה ממאירות. חברה המסרבת להתעמת עם האמת, חברה המזלזלת באחריותה ל„קלקולים" ובהוצאת המסקנות המתחייבות מהם, חברה המסרבת לראות את פרצופה נכוחה, היא חברה חולה.

אם יש קו מחבר כלשהו בין „אחד משלנו" לבין „סינדרום ירושלים" הוא משיק במחלה הזאת: הסירוב לראות את האמת. קו־המחלה הוא גם המחבר בין הסינדרום הבימתי של סובול לבין התלהמות שליוותה את המחזה עוד לפני שעלה עליו מסך ראשון, ועד לבוקר של ביקורת התיאטרון. בשם החרדה למוראל הציבור, בשם חגיגות העצמאות למדינה בת ה־40, בשם המזוזות והרבנים, בשם שנת הבחירות המתדפקת בשער, הוצא חוזה על המחזה. כל־כך הרבה אנשים טובים התגייסו למשימה האחת: לזרות סיח בעינינו כדי שלא נראה את מה שצריכים אנו לראות: את האמת. הנה הדראמה האמיתית. את סובול צלבו השכם והערב. ההומאניסטית הגדולה אחת שלחה אותו להתאבד. בעל עט נמרץ שלח אותו לגלות. כך ייעשה לנושא הבשורה במקומות ובזמנים שבהם אין סוקלים באבנים נושאי־בשורה.

מירי פז

סינדרום חיפה

התפטרותם של המנהלים האמנותיים היא חלק מהדינמיקה של התיאטרון, אומר המנכ"ל נועם סמל. כבר היו דברים מעולם – התפטרותו של עודד קוטלר ופרישתו של עמרי ניצן. ניסיון לשכנע את המתפטרים לחזור בהם, לא היה

התיאטרון העירוני של חיפה עומד, ללא ספק, על סיפה של תקופה חדשה, עם התפטרותם של שני המנהלים האמנותיים יהושע סובול וגדליה בסר. מנכ"ל התיאטרון נועם סמל ויו"ר מועצת המנהלים הציבורית יונה יהב מנסים להפיג את אווירת אי־הנוחות ואי־הוודאות שהורגשה בימים האחרונים בקרב השחקנים והעובדים בתיאטרון, עם היוודע דבר ההתפטרות, אף־על־פי שהיתה צפויה והתקבלה ללא עוררין וללא ניסיון לשכנע את המתפטרים לחזור בהם.

אריה גוראל ראש עיריית חיפה אומר, בתגובה על התפטרותם של שני המנהלים האמנותיים, כי בנסיבות שנוצרו היה זה תהליך טבעי ומובן. „לא יתכן, הוא אומר, שבמשך שנים תיאטרון יגרה את המחשבה רק בכיוון אחד. תגובתם של הצופים והמבקרים היתה המניע העיקרי שבגינו החליטו שני המנהלים להתפטר. הדבר רק מאשר את דברי כי אל להם לפוליטיקאים להתערב בבחירת הרפרטואר, שכן הצופים מצביעים ברגליהם לגבי טיב ההצגות". נועם סמל אומר כי התפטרותם של המנהלים האמנותיים „עם כל הצער על הנסיבות הנלוות להתפטרות", היא חלק מהדינמיקה של התיאטרון וכבר היו דברים מעולם. הוא מזכיר את התפטרותו של עודד קוטלר ואת פרישתו הפתאומית של עמרי ניצן ומביע את בטחונו, כי לתיאטרון חיפה יש תשתית אמנותית, ארגונית וקהלית ומאגר של שחקנים ורשימה מפוארת של הצגות, אשר יאפשרו לו להמשיך ולתפקד ללא הפרעות. סמל גם מקווה כי הרעש שקם סביב התיאטרון לא יפגע במפעלי המנויים ובמכירת כרטיסים, שכן הקהל אוהב, לדעתו, להיות „אין" גם באירועים השנויים במחלוקת הזוכים לסיקור נרחב של כלי התקשורת.

כשנשאל האם שקל, אף הוא, להתפטר נוכח הבקורת הבוטה שנמתחה על התיאטרון שהוא מנהל, עונה סמל: „אני מנכ"ל מקצועי של תיאטרון ובתפקיד זה מחובתי להעניק גיבוי למנהלים האמנותיים. תיאטרון חיפה היה וממשיך להיות תיאטרון ישראלי־יהודי ואני שותף לבחירתה של דרך זו. עם זאת מעולם לא ביקשתי לעצמי „כובע" של מנהל אמנותי ותפקידי, כאמור, מתחיל ומסתיים בניהולו הכללי של המוסד".

סמל מכחיש מכל וכל את הטענה כאילו נגרר בעבודתו אחר שני המנהלים וכי הם כפו עליו את דעתו. הוא גם מבטל את הטענה, כי לא שיתף את ההנהלה הציבורית בחלק מהנושאים הקשורים בעבודת התיאטרון. כך נטען בפרשת ההתקשרות אל קרן נאומן, (קרן מערב־גרמנית שסייעה לעודד את הבמה הערבית בתיאטרון חיפה) וארגון נסיעתם של כמה מאנשי התיאטרון, בסיוע האגודה לידידות ברה"מ־ישראל, לביקור בברה"מ (ואגב, מועצת המנהלים הציבורית החליטה, בינתיים לדחות את הנסיעה). כך נטען גם לגבי ביטול חזרה חשובה על המחזה „סינדרום ירושלים", בגלל היעדרותם מהעבודה של ארבעה שחקנים ערבים ביום השלום. סמל, כעמיתיו סובול ובסר, יוצא נגד הקונסנסוס הלאומי, כדבריו, נגד תיאטרון חיפה בכלל ונגד „סינדרום ירושלים" בפרט. „עוד בטרם הגיח העובר מן הרחם", אולם הוא בודד בזהירות את מילותיו ואיננו מותח את החבל יותר על המידה. סובול ובסר לעומת זאת אינם חוסכים את שבט הביקורת מהפוליטיקאים, הצופים, העתונאים והמבקרים האמנותיים.

„מסתבר כי די להעלות תוך שנתיים וחצי מחזה פוליטי אחד עם נגיעה למציאות העכשווית כדי שכל הארץ תרעש", אומר סובול. „סינדרום ירושלים הציג מראה בפניה של החברה הישראלית והכל נבהלו מהפרצוף שנשקף אליהם במראה ועמו יחד כדי לנפץ אותה בחגיגה גדולה". הוא מניף אצבע מאשימה גם כלפי אנשי השמאל. „כאיש השמאל, וכיום אינני מנהל אמנותי ואני יכול לומר זאת, אנשי השמאל אינם חושבים ברצינות מה שהם מתיימרים לחשוב ואינם עושים מה שהיו צריכים לעשות. בתגובתם על המחזה גילו את השלומיאליות הרוחנית והפוליטית שלהם והגישו את הנצחון בשתי ידיים לאנשי כהן־אבידוב".

אפשר להניח, כי אחת ההשלכות הראשונות שתהיה בתיאטרון, לאחר התפטרותם של שני המנהלים האמנותיים, תהיה שיפור מערכת היחסים בין הנהלת התיאטרון לבין מועצת המנהלים הציבורית, וכן שיפור מצבו הכספי של התיאטרון באמצעות הקצבות העירייה ומשרד החינוך. בראש מועצת המנהלים של התיאטרון עומד זה כמה חודשים עו"ד יונה יהב, המחזיק בתיק התרבות בעיריית חיפה ומגלה עמדה נחושה בקביעת הקריטריונים לעבודה משותפת עם הנהלת התיאטרון. פעילותו של יהב תיתן, קרוב לוודאי, את אותותיה בעבודה המשותפת של שני הגופים.

אריאלה ראובני

החתונה באשקלון / יוני להב

רבותי, קבלו את סו־אלן וג'יי אר

החתן והכלה צעדו, מאושרים שהגיעו לרגע הזה, ונכנסו אל מתחת לחופה. כולם נדחפו אל מתחת לחופה. היה חשוב להם לעמוד שם בדיוק כמו השניצל מקודם. כולם שם, ואם כולם שם אז גם הם שם

פעם אחת אני והאקס־אקס חברה שלי הלכנו לחתונה של בת־דודה שניה של האקס־אקסית באשקלון. החתונה נערכה במשהו כמו „אולמי שושנים", והקירות המטונפים העידו שבמקום הזה אוהבים לאכול, אוהבים לשתות, אוהבים לעשות רעש מחריש אוזניים ושונאים שנאת מוות לנקות את הקירות. בפתח עמדה סוללה של מקבלי מתנות. אתה צריך לעבור מאחד לאחר, ללחוץ לו את היד, ולהרגיש כיצד הם בולשים אחריך. איפה הוא החביא את המתנה. איפה המעטפה. אולי מתחת למעיל? בכיס הפנימי של הז'אקט שלו. הז'אקט שלו. מה זה הדבר הבלוי הזה? היפי. חבר היפי היא הביאה. בטח אין לו גרוש. בא לאכול. או איך יביא צ'ק? אבל מתנה, לא יכול להביא מתנה? כל־כך קשה להביא משהו קטן? רק לדרוש הם יודעים. וכמה עלתה לי פה כל מנה? שלוש עשרה שקל זה כלום? ועל מה שלוש עשרה שקל. על השניצל הזה? זה שניצל??? אבל למה שהוא יאכל את השניצל הזה?? מתנה הביא? מישהו מכיר אותו? הוא בכלל נראה קצת כמו ערבי ... ואז האקס־אקסית הגיחה מאחור, העניקה לאבא המאושר, שחשב את כל המחשבות הנ"ל, חבילה בגודל של הר, שבתוכה היה משהו תמוה מאוד שקנתה באיזו חנות מפושפשת ביפו וטענה שזה אלוהי.

כזאת האקס־אקסית היקרה שלי. ביתי מלא במתנות כאלה. למעשה נמשך בינינו עד היום קשר כפייתי של הענקת מתנות גראנדיוזיות בכל יום הולדת. כשמתקרב יום ההולדת שלי אני נוטל הלוואה בנקאית, שובר תוכניות חסכון וקונה משהו ב־24 תשלומים. אבל גם אם נוסעים לחו"ל צריך להביא מתנה. ואז אני נאלץ לשכור ג'מבו בשביל המתנה שלה כי המתנה שהיא הביאה לי הגיעה בחלקים על צי של מכליות נפט סעודיות. בפראפרזה על מחזהו של סארטר, „הגיהנום הוא לתת מתנות יום הולדת".

ואז התחילה התזמורת לנגן. היא נשמעה כמו פלייבק מקולקל של הצגת ילדים גרועה. זמרת אחת הצטרפה במשהו שהיה פעם שירי א"י היפה, רק שאצלה זה נשמע כמו גניחות ברונכיטיות. בקיצור, זה היה מחריד, אבל לאף אחד לא היה איכפת, כי כולם דיברו שם עם כולם. ואז נטל המנחה־הבדרן־החזן את רשות הדיבור, והתחיל לספר בדיחה מאוד ארוכה על פרסי, עיראקי, סורדי ופלאשי, וגם נאצר ובגין השתרבבו לשם איכשהו, ובדיחות על שוסטק. הקהל התחיל להתעצבן.

אבל הנה הגיחו המלצרים ומגשי ענק בידיהם. לכולם מבט זעוף על הפרצוף, כולם שונאים את הקהל שנאת מוות ובמיוחד את האמא של הכלה, ולכולם מין סינור שכזה הכרוך על מותניהם, סינור שהיה כבר במטבח הגדודי של קרבות אל־עלמיין. אחד מהם הגיע אלי. ז"א, אני ישבתי עם הגב אליו ושקעתי בשיחה מרתקת עם האמא של הסבתא של הבת־דודה של האקס־אקסית; היא שאלה אותי מה אני עושה, אמרתי לה שאני סטודנט, אז היא שאלה אותי „אה, אתה בצבא"? אז אמרתי לה „לא, אני סטודנט". אז היא שאלה אותי: „ומתי אתה גומר את הצבא?" „לא, אני גמרתי את הצבא ועכשיו אני באוניברסיטה". „אז למה שלא תלך לאוניברסיטה?" שאלה. „אני לא צריך ללכת לאוניברסיטה, כי אני כבר לומד שמה" הסברתי. „אתה צודק, הכי טוב שקודם תגמור את הצבא" היא הסכימה איתי.

ופה חשתי במרפק הנתקע בין צלעותי. הפניתי את ראשי. פרצופו האיום של המלצר התמקם חמישה סנטימטר מעל קצה חוטמי. „שניללללאוף?", נבח המלצר. „מה זה?" תהיתי. „שנילללאוףף!" צרח המלצר. „הוא שואל אותך אם אתה רוצה שניצל או עוף", הבהירה לי האקס־אקסית בעלת השמיעה האבסולוטית. „אפשר גם שניצל וגם עוף?" ביררתי. „לא!! רק שניללאוף!" רתח המלצר. „טוב, אז אני מבקש שניצל, תודה", ולפני שהספקתי לסיים את דברי נטל המלצר בשתי אצבעות שניצל, השליך אותו לכיוון צלחתי ופנה לאמא של הסבתא של הבת־דודה וכו': „שנילאוף?"

והבדרן המשיך לבדר אותנו בהומור האוונגרדי שלו, ולפתע החלה התזמורת לנגן את נעימת הנושא של „דאלאס". הבדרן הכריז: „רבותי – סו־אלן וג'יי אר. מתחתנים! קבלו את סו־אלן וג'יי אר!" ובאמת, החתן והכלה צעדו, מאושרים שהגיעו לרגע הזה ונכנסו אל מתחת לחופה. כולם נדחפו אל מתחת לחופה. היה להם חשוב לעמוד שם בדיוק כמו שהיה להם חשוב מקודם השניצל. כי כולם שם. ואם כולם שם אז גם הם שם. בשלב זה החל הרבי לדקלם את הטקסט בפעם העשירית ברציפות, והקהל המצטופף מתחת לחופה החל להשמיע גניחות של קוצר רוח. „למה הם לא מתחילים את הריקודים, הקמצנים האלה" רטן בינו לבינו אחד הדודים; „באנו לחתונה לאכול, חופה וריקודים. איפה הריקודים? בטח האבא הקמצן של החתן ביטל את הריקודים בשביל לקבל הנחה. אני לא יוצא מפה בלי ריקודים. בייביסיטר שילמתי?! שילמתי. מהצהריים לא אכלתי? לא אכלתי. לריקודים חיכתי? חיכתי. אז למה זה ש"".

אך כאן התרחשה התפתחות בלתי צפויה. החתן והכלה הורמו על מגש, והמגש התגלגל והחתן והכלה נפלו על הראש. היה לא נעים. הכלה התאוששה מהר יחסית, אבל הבעל נשלח לבית־חולים, חזר אחרי שעה וחצי עם תפר, וישר הצטרף לריקודים. אלא מאי, הריקודים שהוא הצטרף אליהם היו מסוג שונה לגמרי, ולקח לו זמן להבין מה זה בדיוק; שכן, זאת לדעת, בתקופת היעדרו התפתחה מחלוקת בין משפחת החתן ומשפחת הכלה. משפחת החתן טענה שמשפחת הכלה יזמה את נושא המגש ובגללה נפל החתן על הראש. „ביום החתונה שיפול החתן על הראש מהמגש?!" צרחה הגיסה של מישהו. משפחת החתן טענה, לעומת זאת, שמשפחת הכלה משתמשת במחדל המגש, כתירוץ עלוב לכיסוי העובדה שהם שילמו את החלק שלהם בחתונה בצ'קים דחויים, וכל ילד יודע שהצ'קים יחזרו, למה זה מהחשבון של המנוול הזה עם הפשיטת־רגל. „שלא תעיזו להגיד פשיטת־רגל! הוא יחזיר כל גרוש ויש לו עסקים בהונדורס!!!" צווחה נעמי. (לא יודע מי זאת נעמי. קוראים לה ככה). ברם פה עברו המתנות למהלומות, שברו צלחות זה על ראש זה, פירקו את השולחנות, ניפצו את החלונות, שלפו סכינים קפיציות, ואני והאקס־אקסית החלטנו בשלב זה לסגת, כי צפירות המשטרה הדהדו במורד הרחוב והמצב התחיל להיות מאוד פלילי.

למחרת צילצלה אקס־אקסיתי לכלה. „נו, איך היה?" התעניינה הכלה. „נורא נחמד", ציינה אקס־אקס בסיפוק. „ואיך היה האוכל?" „מאוד טעים", הסכימה אקס־אקס. „והתזמורת? נכון יופי של תזמורת? הכי טובה באשקלון. ואיזה בדרן מצחיק? פייר, לא היה מצחיק, הבדרן? תגידי שלא היה מצחיק" „למה, היה מצחיק", הסכימה אקס־אקס. „אבל זאת היתה בעיקר חוויה רוחנית", סיכמה את ליל אמש.

חטף־פתח/ורדה צימרמן

מוכרחה לצייר

אורה איתן

„קיבלתי המון פרסים. אבל אף פעם לא התרגשתי כל כך". אורה איתן מתרגשת עתה עם קבלת הפרס על־שם נחום גוטמן. אבל יש סיבה נוספת: אורה איתן גרפה, זו הפעם הראשונה, את שלושת הפרסים. הראשון, השני והציון לשבח. 54 ספרים הוגשו השנה לתחרות. איתן זכתה פה־אחד על איוריה ל„גן שלנו" (בהוצאת עם עובד) ול„תרנגולת כחולה" (בהוצאת הקיבוץ המאוחד). שני הספרים שונים מאוד זה מזה. האחד, אנתולוגיה שבה מבחר גדול מאוד של נושאים ומחברים בפרוזה ובשירה, „ומכיוון שההחלטה היתה לתת ביטוי לכל טקסט, היה צורך לחפש פתרונות מסוגים שונים. היה בכך אתגר והנאה גדולה". השני הוא אוסף שירים של חיה שנהב. „פיתחתי טכניקה שהיא ייחודית: קולאז' עם ציור. כאן הייתי אחראית על העבודה כולה. על בחירת האות הריווחים, הפורמט של הספר, ציור העטיפה וכו'".

מה ההבדל בין איור לציור?

„אני לא יודעת איפה שמים את הגבול בין איור לציור. באנגלית, למשל, יש למלה איור פרשנות רחבה יותר – הארה, זריקת אור לכיוונים מסויימים, כשקיים גירוי מוקדם בצורת טקסט. בציור ,נקי' ממציא הצייר לעצמו גם את נקודת־המוצא". אורה איתן זקוקה לגירוי הזה. „נקודת המוצא שלי היא הטקסט. לאו דווקא הסיפור עצמו, אלא תיאור של צבע או צלצול של מלים". תמיד נמשכה למלים. כילדה היתה שופטת קריאה, כהגדרתה, וגם היום יכולות המלים לשמש בשבילה פתח לאיור. „אין לי מושג איך זה קורה. זה לא מודע".

„ראשית, כאמור, בא הטקסט. האפשרויות לאיורו הן בלתי נדלות. הן מסתובבות בראש ללא הרף. אני לא מציירת סקיצות. הרגע הקשה הוא בבחירה. וכך קרה שציירתי את אותו ספר פעמיים. הייתי פשוט מוכרחה לראות אותו עשוי כולו בשתי הצורות".

האם העובדה שרוב הספרים המאויירים מיועדים לילדים מכתיבה חשיבה מסויימת?

„שואלים אותי הרבה אם אני מתייחסת לילד. אני לא מתייחסת לתפיסתו של הילד. אני לא יכולה לקחת בחשבון מה שאין לי. אבל אם הטקסטים מצליחים להגיע לנפש הילד הם מגיעים גם אלי. ואני נותנת כבוד לילד שהוא אינו מותנה ואין לו דעות קדומות. נדמה לי שמדברים על ילדים, הם גם בני־אדם. ולכן צריך לתת להם קשת רחבה של אפשרויות. אני לא פוסלת קיטש ולא אבסטרקט. לא צריך להתייחס לילד כמו אל אידיוט שצריך לגונן עליו או לחנך אותו כל הזמן".

אורה איתן מעידה על עצמה שהיא מוכרחה לצייר. „לא יכולה בלי זה". הפלא שבאיור הוא לגביה „יצירת הקשר בין שני משיקים המזינים זה את זה. בין השפה המילולית לעולם הוויזואלי".

הרצל קברט

פנינה גרי

ברקורד של פנינה גרי אפשר היה לכתוב: שחקנית, מקימת תיאטרון „זווית", מנהלת „הבימרתף", מנהלת אמנותית של התיאטרון לילדים ולנוער. עכשיו אפשר להוסיף גם מחזאית ובמאית. „תיאודור" היא הצגה חדשה שהופעותיה הראשונות ייערכו בשבוע הבא. העיבוד והבימוי הם של פנינה גרי. „הסיפור של ההצגה מתחיל עוד בשנת 1972. רציתי לפתוח את הבימרתף עם אלטנוילנד. פניתי לכל מחזאי ישראל ואף אחד לא מצא דרך לכתוב על הנושא. לפני חמש שנים קראתי את הביוגרפיה שכתב עמוס אילון על הרצל. אחר־כך קראתי את כל הביוגרפיות ואת כל הכתבים. אינני רואה את עצמי כמחזאית, אבל אמרתי לעצמי שעד שיקום אותו מחזאי שיכתוב על הרצל, אוכל לעשות תיאטרון דוקומנטרי. חשוב שנכיר את האיש ומאבקיו.

„התחלתי לעבוד ובעצם כתבתי מחזה דוקומנטרי. שלחתי אותו לעכו ולמועצה לאמנות, אבל אף אחד לא האמין שיכול לצמוח מזה מחזה. אני התעקשתי, רציתי להוכיח משהו לעצמי. מצאתי שישה שחקנים שהסכימו לעבוד כסדנה ומצאנו מסגרת קברטית עם פזמונים ותנועה. האנשים עבדו בזמנם הפנוי, למצוא זמן לחזרות היה ממש מעשה אקרובטיקה. השקעתי בהצגה גם כספים פרטיים משלי ואני מקווה שנמצא אמרגן שילווה את ההצגות". בינתיים ייערכו ההצגות במסגרת תיאטרון אורח של התיאטרון לילדים ולנוער.

עיבודים למחזות כתבה גרי כבר בעבר: „מקום אחר" של עמוס עוז, „לגיא אוני" של שולמית לפיד. אבל את „תיאודור" היא גם מביימת. „וגם זה, כמו כל הקריירה שלי, התגלגל לידי במקרה. פניתי לבמאי, כי לא העזתי לעשות את העבודה בעצמי. הוא עבר עם השחקנים חודש וראיתי שהאינטרפרטציה שלו לא הולכת עם החומר. התחלתי לעבוד לשבוע־שבועיים, מתוך כוונה להחזיר את הבמאי לאחר תקופה זאת. במהלך העבודה הבנתי שהחומר הדוקומנטרי הוא שטחי וכי אין בו עומק פסיכולוגי ורציתי להוסיף לו קלילות מסויימת. פניתי לאורי וידיסלבסקי שיחבר מוסיקה וליוני להב שיכתוב פזמונים. טקסטים שלמים הפכו לשירים. מכאן לשם, ביימתי את ההצגה". זהו תיאטרון שאינו רגשי וגם לא אינטלקטואלי, אלא כזה שמספר סיפור, תיאטרון מעניין בלי הגזמה, תיאטרון שיעורר סקרנות להכיר עוד את אישיותו ומעשיו של חוזה מדינת היהודים. המחזה עוסק בתקופת הלימודים של הרצל בוינה ומסתיים בהכנות לקונגרס הציוני, תקופה של 18 שנים.

לעבודה על ההצגה הוקדשו שעות אחר הצהרים והערב. בשעות היום היא עדיין משמשת כמנהלת האמנותית של התיאטרון לילדים ולנוער, זו השנה השביעית. היום, בחג המחזה המקורי, יש בלבה מעט מרירות. „היה לי קצת משונה שאף אחד לא פנה אלי. הרגשתי קצת מחוץ למעגל. הרי בתיאטרון לילדים הועלו, בשנות עבודתי שם, 36 מחזות מקוריים. לדעתי, זה הרבה יותר מכל המחזות המקוריים שהעלו כל התיאטרונים האחרים בתקופה זאת. לא מדובר רק בכמות, אלא גם באיכות. אנחנו נמצאים כל הזמן במירוץ אחר מחזות מקוריים, שכן מחזות לילדים כמעט אי אפשר להעביר מארץ לארץ. החסרון שלנו מבחינה זאת הופך ליתרון. אך הבעיה היא שאין הרבה מחזאים לילדים בארץ ומבחר ההצעות שמגיע אלינו קטן". המירוץ אחרי מחזות ומחזאים משמש אולי נקודת מוצא וחממה לתיאטרון מקורי ומוליד הפקות מעניינות, אבל הוא מתיש. פנינה גרי מתחילה לחשוב על פרישה מעבודתה בתיאטרון לנוער – לנוח ולהתמסר לעיבוד מחזות.